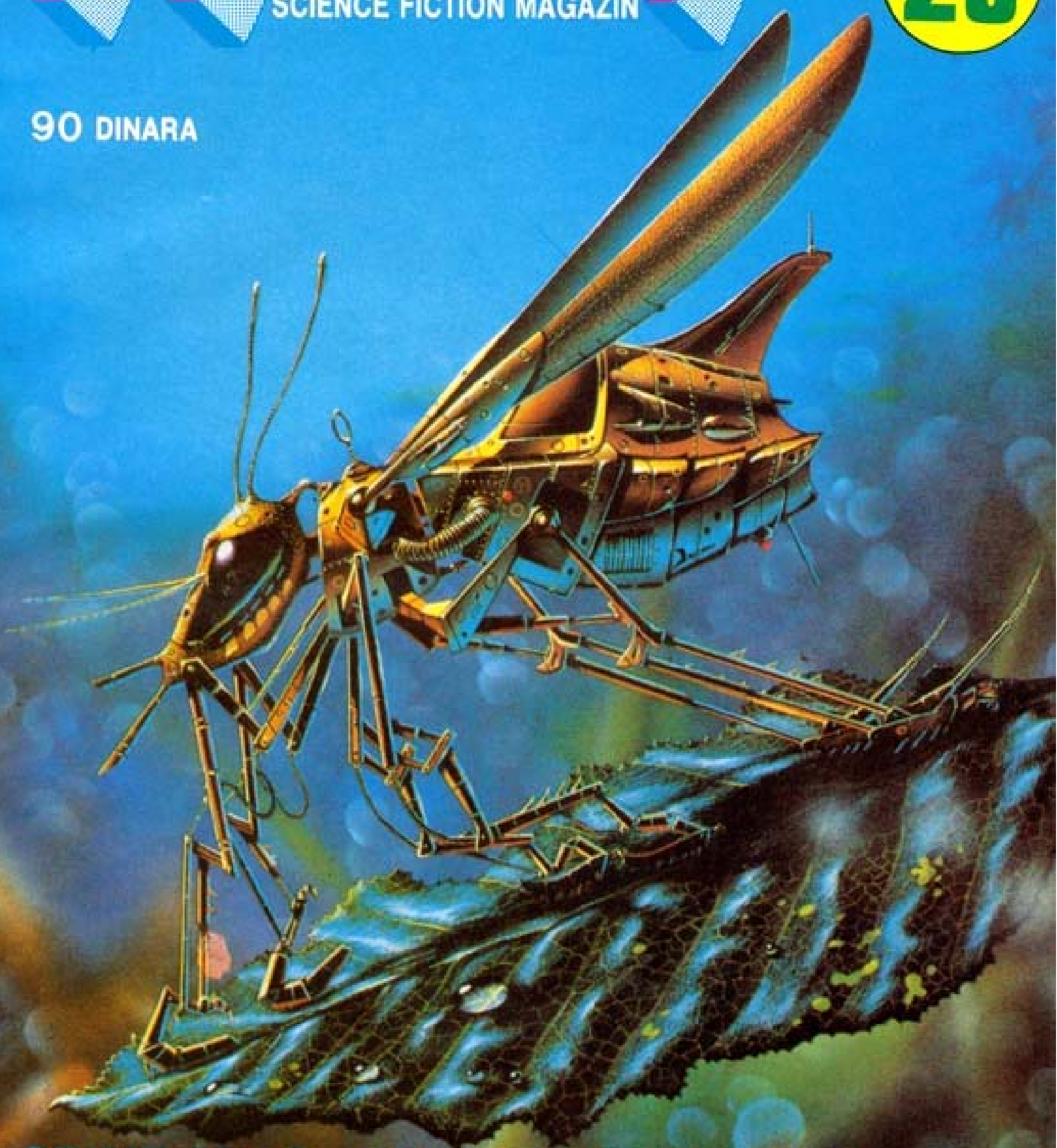
Alef

SCIENCE FICTION MAGAZIN

25

90 DINARA

SPINRAD ● TOLKIN ● ZELAZNI

Broj 25

Prečnik Alefa iznosi oko dva-tri santimetra, ali kosmički prostor bio je tamo u nesmanjenoj veličini.

H. L. BORHES

S A D R Ž A J

Odgovorni urednik: Milorad Predojević
Urednik: Boban Knežević
Likovni urednik: Dragoljub Stanković

Izdaje: NIŠP »DNEVNIK«, IZDAVAČKA DELATNOST
21.000 NOVI SAD, Vojvođanskih brigada 7/XII

Reč urednika

U umu čitalaca ucrtana su određena očekivanja vezana za svaki časopis i, svesno ili podsvesno, svi traže da ta očekivanja budu u potpunosti ispunjena. Promene se teško prihvataju čak i kada su u pitanju poboljšanja. Upravo zbog toga najkritičniji trenuci u životu jednog časopisa jesu upravo oni trenuci kada se pristupi bilo kakvoj radikalnijoj promeni: format, obim, cena, logotip, način štampe, distribucija, odnos ilustracija i teksta, kvalitet papira... Istina, jedna od stavki, cena, toliko je nestabilan i nepredvidljiv faktor u domaćim uslovima da se praktično može zanemariti. Ali sve ostalo i te kako ima udela. Nebrojeni su primeri u svetskoj i našoj periodici da je promena samo jedne jedine od gore navedenih stvari bila kobna po časopis... Imajući sve to u vidu, tri puta smo razmislili o ovakvoj reorganizaciji samog *Alefa* koju upravo imate priliku da čitate. Ali nešto se moralo učiniti da se *Alef* spase od potpunog propadanja. Nedovoljan tiraž za kioske primorao nas je da rentabilnost prodaje okušamo preko knjižara. Prelazak sa roto na ofset štampu uslovio je i promenu formata... i tako dalje do svih razlika koje možete da zapazite. Svi detalji i razlozi promena navedeni su u reči urednika prethodnog broja. Sada nam ostaje samo da sačekamo i vidimo kako će se stvari razvijati. Svesni smo da će nas određeni broj dosadašnjih kupaca napustiti, ali se nadamo da ćemo pridobiti i neke nove. Istina, književni časopisi koji se mogu naći po našim knjižarama uglavnom su nešto jeftiniji, ali tu se redovno radi o dotiranim izdanjima za čiji opstanak zapravo uopšte nije ni bitno da li se i po kojoj ceni prodaju. *Alef* ipak mora bar pokriti svoje troškove koji su sada mnogo veći: štampa je skuplja, obimnija, ima više materijala, rabati knjižara su veći... Sve u svemu, neizvesnost je velika, a vreme konačnog raspleta je neposredno pred nama. Očekujemo vašu podršku, vaša pisma, priloge i predloge kako bi naš zajednički *Alef*, jedini SF časopis na srpskohrvatskom jeziku, ipak opstao.

Boban Knežević

Norman Spinrad

GODINE KUGE

Norman Spinrad, JOURNALS OF THE PLAGUE YEARS, 1988
Preveo Predrag Raos

Bila su to preopaka vremena, i bila su prežalosna, pa tako, kad čitamo te dnevnilke iz godina kuge, ne smijemo ispustiti iz vida da su ljudi koji su ih pisali, a zapravo i svi drugi žitelji Sjedinjenih Američkih Država i većine ostaloga svijeta bili, prema današnjim našim mjerilima, svi poprilično duševno poremećeni.

Virus kuge, iznikao očito negdje u Africi, najprije je bio zahvatio muške homoseksualce i uživaoce intravenoznih opijata. Zatim se taj virus, što je bilo neizbježno, preko biseksualnih doticaja proširio i na pučanstvo kao cjelinu. Potom je razvijena vakcina, i na trenutak se učinilo da je ljudima uspjelo pobijediti kugu, međutim je virus, nošen pritiskom evolutivnih zakona, mutirao, i tako je novi soj preplavio svijet. Potom je stvorena nova vakcina, na koju je virus odgovorio no-vom mutacijom. Na koncu je razvijena vakcina odabrana tako da zaustavi i samu mutaciju, no virus se kuge u međuvremenu rascvao u desetke sojeva.

Razrađene su bile i palijativne terapije koje su omogućavale žrtvama da prežive čitavo desetljeće, pa i duže ali nije nađen i lijek, kao ni nijedna vakcina koja bi jamčila zaštitu na duži rok.

Čitavih dvadeset godina ljubavni čin i smrt bili su povezani nerazdvojno. Čitavih dvadeset godina muškarci i žene bili su prisiljeni da sebi uskraćuju zadovoljstvo izravnog, ničim sputanoga spolnog općenja; podlijeganje naravnim željama tijela plaćalo se užasnom cijenom. Čitavih dvadeset godina ljudska je vrsta stajala oči u oči s vlastitim izumiranjem. Čitavih su dvadeset godina Afrika, a isto tako i najveći dio Azije i Latinske Amerike, bili zatvoreni u karantenu nametnutu oružanim snagama Amerike, Evrope, Japana i Sovjetskog Saveza. Čitavih dvadeset godina narodi su se svijeta kuhali u vlastitim suspregnutim spolnim sokovima.

Nije se onda čuditi što su godine kuge bile godine umobolja. Nije se onda čuditi što nam se autori tih dnevnika, iz naše sretnije perspektive, čine stvorovima obuzetima, i dobrano sišlima s uma.

To što su svi oni odnekuda iscrpli dovoljno snage da se ne prepuste, to što je, zahvaljujući njihovom nesavršenom instrumentariju, postignuto da konac njihove duge noći napokon ugleda našu zoru, eto to je pravo čudo, to je trijumf ljudskoga duha, tog duha što godine kuge ujedinjuje s našim dobom.

Mustapha Kelly
Lunograd, 2143.

John David

Baš kad sam na Baja Californiji uživao u ulozi topovskoga mesa, znakovi su se ponovno pojavili. Prvi put kad sam ih bio opazio, dali su mi šest godina ako sam dubljega džepa, a deset ako se unovačim i dobijem najbolje od najboljeg.

Mislim, što sam ubog na to mogao? Izvaditi crnu kartu, pustiti da me strpaju u kavez Karantenske zone, ili staviti sve na kocku? Zgiljati u podzemlje i pokušati izvrdavati Spolnoj policiji sve dok me ne sredi kuga? Vraga! Ovaj je jadničak učinio isto što i druga dva milijuna ubogara pristupio je doživotno Američkoj legiji stranaca, znanoj još i pod imenom Voj-

ske živih mrtvaca, požurivši da to učini dok je još bio u dovoljno dobrom stanju da ga uopće prime.

Mislim, o Legiji se čuju kojekakva sranja. Plaća je čisti triper. Hrana je za svinje. Mi smo banda krvožednih ubijača odveć izjebanih da bi im se dopustio povratak u Sjedinjene Države, momaka koji vode beskonačni imperijalistički rat protiv čitavoga Trećeg svijeta, i sve to preživljavaju prosječno tri godine. Klatež. Fikseri. Slinavi seksualni manijaci. Ološ univerzuma.

Mislim, jasno, sve je to najsuštija istina. No, ako nisi parajsa ili superžmukler. Legija je najbolji izlaz kad ti plavu kartu oboje u crno i vele ti da si sretni dobitnik kuge.

Štos je u tome da ti daju sve najnovije što medicinska nauka ima na lageru i sve to mukte. Štos je u tome da s prdonjama možeš činiti što te je volja, samo ako se ne zajebavaš s borbenim naređenjima. Štos je u tome da je Vojska živih mrtvaca spolno mješovita i panseksualna i da smo je svi do jednoga već izvukli. Svi smo mi već izvukli crnu kartu, svi smo mi već na smrt osuđeni, tako da nam je svejedno kako se jedni naslađujemo drugima. Štos je u tome da u Legiji ima do guše jeboželjnog spolnog mesa, do guše i preko guše, čujte što vam velim!

Kao što bi rekla regrutacijska reklamna parola: "Život kratak, ali sladak". Mi smo posljednji punokrvni američki dečki i curice. "Stupi u vojslcu pa izjebi sve živo", vele natpisi što ih šaraju po zidovima nama u čast.

Okay, to štima, e pa što?

Uzmimo, recimo, pohod na Baju. Posljednji je popis stanovništva pokazao da je broj stanovnika s crnom kartom u Kaliforniji već toliki da je već stekla pravo na proširenje karantenske zone. Catalina i San Francisco već su pucali po svim šavovima, a njihov državni parlament nikako da se odluči koji bi im dio teritorija odabrao. Tako su to šutnuli Saveznom zavodu za karantenu.

Stari je Walter T. škicnuo na kartu pa mu se spuhnulo da bi se granica karantene, postavljena negdje po hrptu poluotoka Baja California, mogla držati s možda dvije tisuće espejaca. Baš zgodno. Pričvrlji je mamici Kaliforniji i problem je riješen.

I tako upadosmo, i eto ti klipsanja čitavom Bajom. Nema frke. Dva tjedna zračni udari do potpunog zasićenja vatrom, ne bi li se Meksikosi malo smekšali, potom teška oklopna divizija i dva zrakoplovna puka borbenih helikoptera na licu mjesta, iza kojih dolazi nas petnaest tisuća zombija da udarimo glanc.

Što bi se sve moglo nazvati promenadom, ni sjenom onoga sranja što smo ga imali na Kubi ili one jebade u Venecueli, kad vam velim. U Meksiku ju je dobilo već sigurno pedeset posto, njegove su oružane snage zbrisane s lica zemlje u ofenzivi na Chihuahu, i tako se sve svelo na tri tjedna dokonog robljenja, silovanja i pljačke.

Meksikosi? Kad se sve zbroji, nisu prošli baš ni jako loše. Ti što su još bili živi u trenutku kad smo osigurali Baju sve dolje do La Paza mogli su odabrati između deportacije u ono što je od Meksika još bilo preostalo i stjecanja statusa crnokartiranog građana Kalifornijske države, Amerikanaca poput mene i tebe, da nam budu braća i sestre. Svaki ju je preživjeli već ionako bio dobio od nas, bar po 150 puta u svaki raspoloživi otvor.

Sad bi tu, je li, malo moralizirao? U redu, mrsnojebče, onda moraliziraj malo i o ovome:

Ta se prokleta kuga rodila u Africi, nije li tako? I to je Treći svijet, jel' da je? U Africi, Latinskoj Americi, Aziji, s izuzetkom Kine, Japana i Irana, imaju je preko pedeset posto, de reci nije? A kad je oni dobiju, u svom tom njihovom smradu kuga mutira kao pošandrcala. A oni se još i neprestance trude da nam ubace infiltratore koji će nam prenijeti najnovije sojeve, de reci da nije?

Kinezi i Japanci, oni svoje cmokartajlije naprosto *ubijaju*, de reci da nije? Što se pak tiče Japanaca, oni ih deportiraju u Koreju. A Rusi? Oni su sebi atomski izbombirali *cordon sanitaire* od Kaspijskoga mora pa sve do kineske granice.

Kad bih ja bio stari Walter T, rekao bih daj da izbombiramo život iz čitave te zarazne zahodske jame. Zaspi ih nervnim

bojnim otrovima. Očisti vatrom iz orbite čitav Treći svijet. Bilo što. Od njih smo tu jebenu kugu i dobili, de reci da nije tako? Evo kako na to gledamo mi, u Vojsci živih mrtvaca: što god im nakon toga činili, tek je predac prema onome što te seronje još čeka!

Vjerujte mi, sirotan koji sve ovo piše ne roni suze nad svim onim što smo učinili Meksikosima kad su se znaci počeli pokazivati, i to baš u času kad smo se spremali oplindrati Ensenadu. A do toga mu je bilo još i manje kad su mu rekli da više ne postoji nikakva kombinacija palijativa s kojom bi se još išta moglo, pa su samo slegnuli ramenima i rekli mi, negdje u ruševinama La Paza, da sam, po svemu sudeći, došao do terminalnog stanja. Kao što rekoh, kad sam je bio dobio, dali su mi šest godina, ili deset ako uđem u Vojsku živih mrtvaca.

Sad su mi dali šest mjeseci.

Ubrizgao sam si sto miligrama tekućeg kristala, progrgljao pola litre tekile i naguzio svakog meksičkog guzonju koji mi se našao pred malcem. Mislim da sam potom otprdio bar desetak njih, no braćo i sestre, koga je više za to bilo briga?

Walter T. Bigelow

O da, znam ja dobro što mi govore iza leđa, čak i na ministarskom nivou. Stari je Walter T, kad se oženio Elainom, bio još jungferica, a nikad nije prcoknuo ni vlastitu čistu kršćansku ženicu. Stari Walter T. nije ga nikad čak ni stavio u seks-mašinu. Starom Walteru T. putena zadovoljstva nisu čak nikad ni nedostajala. Stari Walter T. bio bi isti bespolni eunuh čak i da nikad nije ni bilo te kuge. Žilama staroga Waltera T. teče sveta vodica, a ne krv.

Kako malo znaju o mukama mojim.

Kako malo znaju kako mi je bilo u gimbi. U svlačionici. Sa svim tim golim muškim tijelima. Kako malo znaju o svim sitnim smicalicama što sam ih morao smišljati da bih prikrio kako mi se diže. Znajući što sam zapravo ja. Znajući da je to grijeh. Ja, koji ni rođenog oca nisam mogao pogledati ravno u oči.

Walteru Bigelowu Krist se otkrio kad mu je bilo sedamnaest godina, i to je bio dan njegova ponovnog rođenja; eto, tako to veli službena biografija. Vaj, to je tek djelimice istina. O da, kad mi je bilo sedamnaest godina, zaista sam odlučio svoj život posvetiti Isusu. Međutim je to bila hladna, logikom donesena odluka. Činilo mi se da je to jedini način da svladam svoje ružne porive, jedini način na koji sam mogao pobjeći vječnomu prokletstvu.

A Boga sam tada zapravo mrzio. Mrzio sam ga zato što me je učinio onakvim kakav jesam i osudio me na oganj pakleni podlegnem li napastima naravi koju mi je sam On bio dao. Vjerovao sam u Boga, to da, ali sam ga i mrzio. Vjerovao sam u Isusa, no kako da povjerujem da i Isus vjeruje u mene?

Bog mi svoju Milost nije ukazao sve dok nisam navršio dvadesetu.

Moj cimer u koledžu Gus bio je za mene izvor prave torture. Vrckao je svojim golim tijelom u posvemašnjoj, činilo se, bezazlenosti. Noću bi onanirao pod pokrivačem, dok sam ja čeznuo da u tom trenutku budem uz njega.

Jednog je jutra ušao u spavaonicu baš dok sam se brisao nakon tuširanja. Bio je gol, a mali mu je bio strašno napet. Nisam mogao zabraniti svome tijelu da mu uzvrati istom mjerom. Gus mi je priznao da žudi za mojim tijelom. Dopustio sam mu da me dodirne. I shvatio da sam i sam posegnuo za njegovom muškošću.

Ponudio se da će učiniti sve što god zaželim. Snaga mog otpora bila je na najnižem vodostaju. Prepustili smo se uzajamnom manualnom stimuliranju. Ja nisam htio da idemo dalje.

Mjesecima smo se tako prepuštali tom onanističkom činu, dok mi je Gus nudio sva tjelesna zadovoljstva o kojima sam se ikad usudio sanjati, a ja zazivao Krista da me spasi.

Dok naposljetku nije došao trenutak u kojem se moj otpor posve skršio. Gus je klečao na podu ispred mene, prelazeći rukama preko čitavog mog tijela, uzimajući u šake moje butine. Osjetio sam kako se gubim. Njegova su usta krenula prema meni...

I u tom mi je trenutku Bog napokon

poslao Svoju Milost.
Kad se Gusova glava spustila, opazio sam mu na šiji Sotonin znak, malen još, istina, ali nedvojben pjegicu Karpošijeva sarkoma.
Gus je imao kugu.
I baš se spremao da me zarazi.
Odskočio sam. Gus je bio samo oruđe Sotonino, poslano da tijelo moje preda prokletstvu kuge, a dušu mukama vječnim.
I tada sam naprosto shvatio. Shvatio da je Sotona, a ne Bog, bio onaj koji je mučio tijelo moje tim nečistim porivima. A Bog je puštao da sve to podnosim: bila je to kušnja kojom me je pripravljao. Kušnja kojom se kušala moja krepost i priprava za ovaj trenutak otkrovenja Njegove Božanske Milosti. Jer nije li baš On odabrao da mi pošalje znak koji me je u pet do dvanaest spasio od moje vlastite grešne naravi?
Eto, to je bio trenutak u kojem mi je bila iskazana istinska Milost.
Pao sam na koljena pa izrazio svoju hvalu Gospodinu. To je bio trenutak mog ponovnog rođenja. To je bio trenutak u kojem sam postao istinskim kršćaninom. I to je bio trenutak kad mi se ukazalo moje stvarno poslanje, kad su se preda mnom rastvorili novi horizonti.
Bog je bio dopustio Sotoni da na čovjeka baci kugu kako bi ga iskušao, onako kako je kušao i mene, jer podleći napastovanju puti značilo je podleći kugi, da te đavao odvuče, u suzama i ranama, u dubine pakla.
Bila je to sudbina od koje me je spasio sam Isus, jer me od smrti i vječnoga prokletstva sačuvao samo znak koji mi je On bio poslao. Moj je život, dakle, pripadao samo Njemu, i ja sam ga poslije mogao upotrijebiti samo zato da bih čovječanstvo spasio od kuge i njezinih prenosnika, da bih spasio svakoga koga mogu, onako kao što je Isus spasio mene.
A on je progovorio meni iz samog srca mojega.
"Postani ljudima vođa", reče mi Isus. "Spasi ih od njih samih. Čini djelo moje na ovome svijetu."
Obećah mu da ću tako i učiniti. Učinit ću to na jedini način koji mogu zamisliti: pomoću politike.
Završio sam srednju upravnu. Zatim sam upisao pravo i diplomirao s odlikom. Potom sam pronašao, osvojio i oženio čistu kršćansku djevicu, da bih ubrzo potom Elaine zanijela i rodila Billyja, nakon čega sam se kandidirao za parlament države Virdžinije, i bio izabran.
Ostatak mog života, kako se to veli, pripada povijesti.

Linda Lewin

Bila sam samo jedna obična razmažena mala uspaljena šmrka, i tako je to potrajalo sve dok je nisam dobila, baš onako kako su je dobile i sve moje razmažene i uspaljene prijateljice na Berkeleyu. Obitelj iz više srednje klase s kućom više srednje klase u brdima. Vlastiti automobil za šesnaesti rođendan, a s njim i posljednji model spolnog interfejsa.
O da, zaista sam ga dobila! Moja stara i stari nisu bili Pogani Opaljači, bili su obrazovani intelektualni liberalni demokrati, proučili su svu literaturu, bili su djeca spolnih sedamdesetih, bili su realisti i znali su čitavu priču.
Ovo su strašna vremena, govorili su mi. Znamo da ćeš doći u napast da se omrsiš. Možda se budeš izvlačila godinama. A možda je dobiješ nakon prvog sudara. Linda, ne igraj se glavom. Sasvim nam je jasno kako ti je pri duši, sjećamo se dobro doba općeg mrsa. I znamo da je sve ovo neprirodno. Ali mi znamo i kakve su posljedice, a to znadeš i ti.
I tako su me odvukli na verandu i rekli mi da pogledam preko Zaljeva na San Francisco. Most preko zaljeva, a središnji mu raspon oboren dinamitom. Murjaci u čamcima krstare uz obalu. Borbeni helikopteri zuje po obodu poput srditih obada.
Mrsnograd. Eto, Linda, tu možeš završiti. Zar je to vrijedno toga, de reci?
Potvrdno sam kimnula. Ali čak i tada, u sebi sam se pitala.
Odrasla sam imajući pred očima viziju blještavoga grada s druge strane Zaljeva. O, da, odrastala sam također i u

znanju da ta ljupka brdašca i dražesne kuće i iskričava svjetla u noći skrivaju i ćele-kulu kuge, da su svi oni crnjaci, sto posto njih.

O njima su nam pričali priče strave i užasa na satovima spolne higijene što smo ih imali sve od dječjeg vrtića.

Ali od petog razreda pa nadalje, slušali smo mi i svoje vlastite priče. Šaptale smo ih jedna drugoj u ženskom zahodu. Isticale smo ih na oglasne ploče. Ubacivale smo ih u računare, ispisivale ih, potom brisale iz memorije da ih roditelji ne otkriju, a onda masturbirale nad ispisima.

Što se tih pornića tiče, bili su to sirovi, amaterski sastavci, no što da drugo čovjek i očekuje od šiparica i djevica? I sve je to bilo na isto brdo tkano. Neka je šiparica dobiva. I briše u San Francisco. Ili nestaje u podzemlju. I tada, i tako na smrt osuđena, na svom se putu bez povratka upušta u sva mrsna zadovoljstva, pri čemu se sve opisuje u grubim, živim, senzacionalnim potankostima. I dakako, stranice pornića prestaju teći mnogo prije nastupanja terminalnog stanja.

No ja sam bila i dobra i pametna curica, pa je tako spolni Interfejs što su mi ga roditelji bili kupili bio najbolji što se za novce uopće mogao dobiti, ne jedan od onih jeftinih, jednosmjernih kurvećih modela. Taj je imao sve. Vaginalni umetak bio je testiran na pet atmosfera, i bio je debeo svega pedeset mikrona, zagrijan do tjelesne temperature i posve savitljiv. Imao je i krasnu malu klitoralnu kapicu programiranu na sedam varijanti električnog stimuliranja i šest vibracionih modova. Mogla sam tu spravicu nositi pod trapericama, prstom pokrenuti komande, i nije dolazilo u obzir da ne bih svršila, čak i na najdosadnijem satu matematike.

Dečki su rekli da je unutrašnja obloga fanta, tijesna i meka i vlažna, a stimulacijski programi najbolji na svijetu. No odakle da znaju? Tko se od njih ikada stvarno omrsio?

O da, baš je čaroban bio taj spolni interfejs što su mi ga roditelji bili dali da bi me zaštitili od napasti prave mesine.

Razumije se da sam iz duše mrzila tu prokletu spravu.

A još je gore bilo kad bi se momak s kojim bih se klipila zapizdoglavio da i on nosi svoj interfejs. Juh! Njegov felični tulac u mom vaginalnom umetku. Kao da dva spolna stroja to rade jedan s drugim. Sjećam se nečeg strašnog što sam napravila jednom tupadžiji koji me je stvarno bio raspizdio. Skinula sam svoj interfejs, natjerala ga da i on skine svoj, potom stavila njegove falični tulac u svoj vaginalni umetak, aktivirala obadva interfejsa, i natjerala ga da tako sjedi sa mnom i gleda kako se te dvije sprave same samcate bacaju jedna na drugu čitavu solidnu ćuku.

A onda se pojavio Rex.

Što da velim o njemu? Imao je osamnaest godina. Bio je mlađi godinu dana. I bio je lijep. Nikad to nismo obavili preko dva interfejsa. Ili bih ja nosila svoj, ili on svoj, i tako bi to znalo potrajati satima. Bilo je čudesno. Zaklesmo se jedno drugome na vječnu ljubav. I dok bismo je vodili, uspaljivali bismo se pričajući jedno drugom prave mrsne porniće. To je bilo to, i znala sam, naše su se duše združile za čitav život. Rex se kleo svim živim i mrtvim da se nikad još nije omrsio, a klela sam se i ja. I tako, zašto ne...

I tako se napokon i jesmo.

Skinuli smo svoje interfejse i omrsili se zajedno. Iskušali smo sve što je bilo u tim mrsnim pornićima, pa i više od toga. Na sve rupe. U svim varijantama. I tako svaki dan čitava dva mjeseca.

Dakle, da tu svakodnevnu dugu i tužnu priču svedemo na kratku i gnusnu, ja sam Rexu rekla istinu, ali on meni nije. I to sam morala doznati od svojih roditelja.

Tvoj prijatelj Rex ju je dobio, rekoše mi jednog sunčanoga jutra. Dobio je crnu kartu i šupiraše ga u San Francisco. Ti i on niste... niste nikada... jer ako jeste; onda ćemo te morati prijaviti, to ti je jasno, zar ne?

Mislim, jasno da mi se sve smutilo. Ali bio je to nekakav hladni, usporeni mutež, pri čemu mi je sve kroz glavu sijevalo isuviše brzo a da bih se mogla uspaničiti. Od sljedeće provjere isprava dijelio me još čitav mjesec. Bilo mi je

đavolski jasno da će mi ona pocrnjeti kartu. Pa što da radim? Da pustim da me šupiraju u San Frandsco i da ondje izgorim u blaženstvu mrsnoga prcanja s Rexom? O, da, to svakako, s tim lažljivim kurvinim sinom koji me je stajao života!

Razmišljala sam brzo. Musala sam koliko sam duga i široka. Kad su starci nabacili kako bih možda ipak mogla poći na prijevremeni pregled izvela sam zgranutu i vrlo temperamentu scenu. I tako ih uvjerila. Ili im samo pomogla da sami sebe uvjere.

Pronašla sam doktora iz podzemlja i provjerila stvar. Pokupila sam je. I tako sam otplovila u podzemlje Berkeleya, što i nije bilo tako teško kako bi se moglo pomisliti, jer cura je bila spremna dati mrsa tajnim Živim mrtvacima za nekoliko dolara ili novu vezu. Naučila sam kako izvrdati Spolnoj policiji. Naučila sam sve i o krivotvorenim plavim kartama. I skovala svoj plan.

Kad sam na maloj zaradila dovoljno za karton, pribavila sam sebi falsifikat prve klase. Dokle god budem mogla svaka tri mjeseca pronalaziti žmuklera da mi lupi novu štambilju, bit ću plava plavcata. Tako mogu na slobodi ostati do smrti, dakako ukoliko me ne skupi SP i usporedi moju kartu s podacima nacionalne banke podataka, u kojem slučaju se sve poništava, i to je priči konac.

Cepala sam se ko mutava, usluživala po tri, četiri, pet mušterija na dan. Slagala sam lovu, sve u gotovini. Dan prije nego što sam se trebala javiti za obnavljanje legitimacije, ukrcala sam se u auto, tobož da idem u školu, pozdravila se sa starcima i krenula pravac jug.

Na jug prema Santa Cruzu. Na jug prema Los Angelesu. Na jug bilo kamo. Samo što dalje, širokom autocestom, da vidim što se još od Kalifornije moglo vidjeti, da vidim što je još ostalo od Amerike, što dalje širokom autocestom prema krajnjem i neizbježnom sluđena, zbrkana, obuzeta užasom, obodrena znanjem o fatalnosti, odlučna samo u jednom: da sebi priuštim dug i vruć provod prije nego što mi istekne vrijeme.

Dr. Richard Bruno

Običavali su to nazivati krizom srednjih godina, muškom menopauzom, sedmogodišnjim svrabom, u doba kad to još nije bilo stanje na koje je čovjek bivao doživotno osuđivan već u času rođenja.

Baš sam se bio primicao četrdesetoj. Od vrlo mrsnog spolnog života tamo negdje početkom gadnih osamdesetih, prije nego što je došla kuga, prije nego što sam se oženio za Marge, ostale su tek blijede uspomene. O da, prije nego što je vrag sve odnio, bio sam poprilično vruć kuronja, pravo dijete posljednje polugeneracije seksualne revolucije.

Kad sam bio Todovih godina, to jest u petnaestoj, već sam bio okušao više stvarnoga mesa nego što će ubogi frustrirani dečko dobiti za čitava života. A sad sam morao nadzirati vlastitoga sina dok je njuškao po smrdljivim seksarnicama, žudeći da ga gurne u seksmašinu, a ne velim da mi je i samom bilo ispod časti povremeno učiniti isto.

Što se pak tiče Marge... Mislim, ona je bila pet godina mlađa od mene. Taman dovoljno mlada da nikad ne dozna kako izgleda ono pravo, dovoljno mlada da ne zapamti ništa osim kondoma i dijafragmi i ranih interfejsa. O da, mrsili smo zajedno na početku braka, prije nego što je to naposljetku urodilo Todom. Uboga se Marge užasavala sve vrijeme, i nikako da svrši. Nakon što je rodila Toda, nabavila je interfejs, i potom više nikad nismo općili bez njega.

Marge me je, mislim, još voljela, a i ja sam još volio nju, no godine kuge osušile su je u spolnome smislu, pretvorile je u osobu jetku i puritanski nastrojenu. Nije mi dopustila čak ni da Todu kupim interfejs, tako da može dobiti svoje od žive cure, makar i iz druge ruke. Na šesnaesti rođendan ne bi još bilo ni izdaleka prekasno, s vriskom bi mi dokazivala svaki put kad bismo se oko toga zakačili, a to se ne bi znalo događati baš jako rijetko.

Posve prirodno ili, da budem točniji, posve neprirodno, sva se moja libidinozna energija već odavna bila usmjerila na posao. Bila je to savršena sublimacija.

Ja sam inače bio sintetičar gena, za-

poslen u Sutcliffe Corporationu u Palo Altu. Bio sam za Sutcliffe stvorio pet različitih cjepiva protiv kuge, od kojim im je svako donijelo stotine milijuna prije nego što je virus mutirao i postao imun. Bio sam mezimac korporacije. I dobio mnoge stimulacije. Imao sam vlastiti privatni laboratorij i budžet oko kojeg je bilo malo ograda. Za jednog znanstvenika, to je morao biti raj na zemlji.

Ali nije bio.

Jer to je izluđivalo. Novi bi se soj kuge pojavio i postao dominantan. Ja bih mu sljuštio ovojnicu od antigena, klonirao ga, insertirao njen genom u neku bakteriju, i potom bi Sutcliffe organizirao marketiranje tog novog cjepiva, prodajući ga svakom koji bi ga sebi mogao priuštiti, i tako za šest mjeseci zgrnuo stotine milijuna dolara. Tad bi se pojavio neki novi imuni soj, i to bi bio povratak na polje jedan. Osjećao sam se poput kakvog znanstvenog Sizifa, kao da uzbrdo valjam kamen kuge, samo zato da bi se on svakih šest mjeseci svaljao natrag i satro sve moje nade.

Nisam li svoj posao doživljavao isuviše osobno? Naravno da jesam. Moj se "osobni život" sastojao od povremenog interfejsnog seksa s Marge, seksa kakav mi je već odavna bio omrznuo, od motrenja na sina dok bi šnjofkao po seksarnicama te od vlastitih povremenih izleta na isto mjesto. Moj "osobni život" bila mi je ukrala kuga, moj dušmanin, i naravno da sam onda svoj posao doživljavao vrlo osobno.

Bio sam njime obuzet. Moj je osobni život bio moj posao. I pred sobom sam imao viziju.

Kasetne vakcine postojale su već desetljećima. Ogoli nekakav benigni virus, pričvrlji mu skup antigena uzetih iz nekoliko ciljnih organizama i tada, brza brzina, antitijela protiv nekoliko zaraza, sve jednim udarcem.

Zašto istu tu tehniku ne primijeniti i kod kuge? Ogoli jedan soj do srži, ovjesi odjednom oko nje antigenske ovojnice četiri ili pet sojeva, i tako dobivaš imunitet protiv većeg broja sojeva. Dakako ne protiv svih mutanata, no ako bi mi uspjelo razviti algoritam kojim bi se mogle predvidjeti mutacije, kad bi mi uspjelo razviti kasetne vakcine koje bi uvijek napredovale korak dalje od virusnih mutacija, ne bi li mi postalo moguće da nekako prisilim kugu da iščezne kroz vlastite mutacije?

O da, tu sam bitku doživljavao vrlo osobno, ili sam bar tako s vrijemena na vrijeme sebi priznavao. Jedva da sam i mogao znati koliko će ona stvarno postati takvom.

John David

Taman smo bili dovršili čišćenje u La Pazu kad su moju jedinicu zračnim liftom prebacili do doskorašnje meksičke granice, da ondje postane dijelom snaga koja će je držati zatvorenom prije nego što SP postavi svoj kordon. Sreća se nasmiješila pa smo dobili najljupkije položaje: trebali smo držati liniju između Tijuana i San Diega.

Nas su zombije držali južno od prijašnje granice, možeš si misliti da nas nisu željeli u Dagou, ni po kojoj nam teoriji nisu htjeli dati da stupimo nogom na stvarno američko tlo, ali, mrsnojebče moj, da si vidio prizor u TJ, ne bi vjerovao vlastitim očima!

I prije te kuge, čitav je grad bio jedan veliki kurvinjak i supermarket za drogu povrh toga. Čitavih je petnaest godina bio pribježište za ilegalne crnjake, buduće infiltratore iz latinskoga svijeta, doktora što su na crno prodavali palijative, švercera svih mogućih roba što se igda švercala, i sva je ta bagra, kako se stezao kordon oko Meksika, postajala sve jadnijom i očajnijom.

A sad je u TJ-u došlo do procesa njegova pretvaranja u američku karantensku zonu, pa su se jebene bube razmilile. Meksikanci se pokušavaju uvaliti u Dogo pokazujući lažne putovnice i plave karte. Amerikanci s potjernica rado bi se maknuli bilo kamo, samo da nisu tu. Lažne se isprave prodaju za astronomske cijene. Piće i guzice i droge i lijekovi bez deklaracije i oružje, sve to bijedna raja prodaje za bagatelu.

A zakon, takav kakav jest, sve dok SP nije mogla zamijeniti Legiju, zakon smo bili mi, braćo i sestre. Da ne povjeruješ!

Mogli smo kupiti što nam je palo na um fiks, lažne plave karte, šestgodišnje junferice, sve što ti na um padne ili naprosto naperiti pušku i dobiti badava. I lovu dok veliš britva, hoću reći da smo pokupili sve što se moglo, i jedina murija koja nam je mogla reći stop bili smo mi sami, a i državne su se pljuce, povrh svega, prodavale ko blesave.

Krcati lovom, bili smo nafiksani i cuguš, i napravili iz grada svinjac s radnim vremenom od nula do dvadeset četiri, čujte što vam velim! I nitko nije bio gori od mene, braćo i sestre, dok su mi izlazile te fleke, jer znao sam da bi mi to lako mogla biti posljednja velika noć za veliku terevenku.

Skupio sam pet-šest lažnih plavih karata i dokumente koji uz njih idu. Nabio sam džepove lovom. Uprdio sam si sve napol kuhane palijative koji su se na buvljaku mogli dobiti, a bilo je tu svega, od ruskih seruma pa sve do stucanih sisa opatica razmuljanih u svetoj vodi. Odlučio sam, ako je to moje terminalno stanje, da ću sa sobom s ovoga svijeta povući koliko ih god više budem mogao. Mrsno sam jebavao sve dok više nisam ni čuo, ni vidio, ni mogao štogod reći, i sigurno ju je od mene pokupilo bar pet stotina Meksikosa.

A onda su nam počeli uvaljivati Spolnu policiju. Mislim, možete si misliti da je između Vojske živih mrtvaca i espejaca oduvijek cvjetala ljubav. Ti uskurčeni Pogani Opaljači samo su vrebali zgodu da nam ga smjeste. Pljačkaši su išli pred zid. Mrsne jebače, uhvaćene na djelu, smjesta bi pogubili. I naravno, braćo i sestre. Vojska živih mrtvaca uzvratila im je poštenom mjerom i još malo dodala pride.

Ukebali bismo svakog jebivjetra uhvaćenog na našem sve užem terenu. Onda bismo skupili čopor kamikaza, pa pošli za njima na njihov. A kad bismo se stvarno nalili, hvatali bismo te espeovske šupčine i opalili na njima redaljku dok ne bi znali za sebe. Mislim da ne treba reći da to nismo radili preko interfejsa.

Na kraju su toliko ispustili stvar iz ruku, da je Pentagon morao avionima ubaciti regularce da nas srede. U toj je čarki za dva dana bilo više mrtvih nego u čitavom pohodu na Baju za tri tjedna.

Kad su na nas počeli bacati napalm iz taktičkih lovaca-bombardera, nama koji smo još bili tuda, napokon je sinulo da nas ti mrsnojebi ne namjeravaju naprosto opkoliti i poslati na drugo ratište. Izišli su s namjerom da nas sve zatuku, i vjerojatno su se pritom samo pripremali da na kraju posao obave taktičkim nuklearkama.

Ali, mislim, ne zovu nas badava Vojskom živih mrtvaca. Nemam pojma gdje je to počelo ili tko je sve to pokrenuo. Baš je izgledalo kao da se odigralo samo, i najednom. Nekako smo svi preostali nagurali robu u rance, oboružali se svime što nam je dopalo ruku, i najednom je to bio juriš ljudskoga vala na granicu.

Bio je to najkrvaviji usrani boj što ga je itko od nas ikada vidio, s nama, zblesavljenim zombijima, protiv borbenih helikoptera, bombardera i tenkova. Koliko smo tih jebivjetara usput uprdili? Više nego što možete i zamisliti, čujte što vam velim, jer smo bili nafiksani i cuguš, podilkili od bijesa, i sad smo bili Živi mrtvaci u duploj mjeri, i mogli smo izgubiti samo dvaput ništa, ili triput, da vam veli vaš odani.

Koliko nas se probilo? Tisuću? Pet stotina? Dovoljno da glasno ne hrčete, građani! Stotine nas zombija, s rancima nabijenim lovom, s lažnim ispravama i komorom, preko granice u San Diego, progonjeni, na samrti, izdani i od same Vojske, s jedinim preostalim guštom da se osvetimo na vama, mrsnojebci!

A ja sam bio jedan od njih. Najopakiji i najluđi, bar sebi tako laskam. Izdan, suočen s terminalnim stanjem, i s ovo malo života što mi je još preostalo, ne znam što ću drugo nego lemati se s vama dok se ne srušim mrtav, povukavši za sobom koliko vas god više budem mogao.

Linda Lewin

Besciljno sam se tako mjesecima vozikala Kalifornijom, cestom broj 101 ili obalnom magistralom sve do Los Angelesa, ili cestom broj 5 do San

Diega, zatim ponovno do Los Angelesa, pa brojem 5 do Bay Area, zatim ponovno natrag, poput vjeverice u kavezu, poput kojeg od onih propovjednika iz starih vesterna, što bi kružno obilazili pastvu.

Dobila sam je. Dani su mi bili odbrojani. Trebao mi je novac za benzin, hranu, za knjavanje u motelu, za palijative kojih sam se mogla dočepati, za udaranje novih štambilja na felš plavoj karti. Cepala sam se za lovu gdje sam stigla, no uvijek preko interfejsa, jer sam se bila zaklela samoj sebi da neću učiniti nikome ono što je Rex učinio meni. Nisam se željela suočiti s terminalnim stanjem s takvom mrljom na duši.

I tako malo po malo, centimetar po centimetar, polako sam klizila prema podzemlju. Iznenadili biste se kad biste doznali koliko crnjaka preživljava izvan karantenskih zona zahvaljujući lažnim legitimacijama, da postoji jedna tajna Amerika usred Amerike, skrivajući se naočigled espejaca, živeći od vlastite domišljatosti i po vlastitim zakonima.

Pronalazili smo jedni druge pomoću nekakvog posebnog ćutila koje je nemoguće objasniti. Šverceri palijativima. Čudotvorci legitimacija. Uličarke poput mene.

I one druge.

Postojali su barovi u kojima smo se sastajali da trgujemo palijativima, i legitimacijama i informacijama. Tu su se susretali svi tipovi. Šverceri palijativima i drogom. Čudotvorci legitimacija. Kurve poput mene, muške i ženske, prodajući interfejsni seks solidnim građanima. I kurve od one druge vrste.

Kurve koje prodaju živo meso.

Zaprepastilo me je koliko je plavaca spremno staviti glavu na kocku samo da bi došli do onog pravog. Zaprepastilo me je koliki su od njih svjesno željeli biti naivni. Isprva nisam željela povjerovati u priče što su ih mrsne drolje pričale po barovima, sve vrijeme opako hihoćući. Nisam željela povjerovati da one namjerno šire kugu i da se tome još i smiju.

Nisam željela povjerovati da plavci pri tom mogu biti tako glupi.

Ali su bili. Nakon nekog vremena postalo mi je jasno.

Bili su to ljudi spremni platiti fantastične cijene za mrsni seks s drugim službeno potvrđenim plavcem. Postojali su tajni mrsni barovi oko kojih su se motali, barovi s čitačima legitimacija. Zgrabi kojega od tih budalaša, gurni svoj lažni ličnjak u čitač, i gledaj kako im se oči krijese kad ti čitač očita plavo, iako odavde nema linije do nacionalne banke podataka, a ne može ga ni biti kad espejci odmah izvedu raciju na svaki takav bar samo ako mu pronađu konac. I onda za brzi mrsni prc dobiješ više no što bi dobila za čitav tjedan interfejsnog kurvarenja.

Naravno da sam dolazila u napast. Nije tu bila riječ samo o novcu. Ne čeznem li i ja za živim mesom? Nisam li je, kao prvo, baš tako i dobila? Zar i te proklete plave šupčine ne zaslužuje da je dobiju?

Tko zna, možda bih na kraju i završila tako, da nisam srela Svetoga Maxa, Našu Gospu od Cvijeća.

Sveti Max je bio crnjak. On je po svijetu sam nosao svoj čitač i tako se nije brinuo hoće li lažne karte pokazati plavo.

Sveti Max je davao da se omrse samo provjerenim crnjacima, i on nije nikad odbio nikoga, čak ni najtrulije terminalce.

Baš sam bila u podzemnom baru u Santa Monici kad je u nju ušao Sveti Max, i pola mi je tuceta ljudi odmah ispričalo njegovu priču, još prije nego što sam je čula iz njegovih usta. Sveti Max je bio legenda kalifornijskog podzemlja. Jedini pravi junak što smo ga imali.

Max je bio biseksualac, i muški i ženski, to njemu nije bilo važno, i nikad nije primao novac. Ljudi su ga hranili, kupovali mu piće, davali mu najnovije palijative, nalazili mu besplatan knjavanac, davali mu vozne karte. "Ja sam ovisan od ljubaznosti nepoznatih ljudi", običavao je govoriti Max. A zauzvrat, svaki je nepoznati crnjak mogao računati na njegovu ljubaznost.

Max je bio star; kad se uzme u obzir kako je dugo opstao s bog zna koliko sorti kuge u sebi, bio je pradrevan. On je živio u Karantenskoj zoni San Fran-

cisko još prije nego što je to uopće i bila karantenska zona. I bio je to čovjek s poslanjem. O tome je imao svoju ćaknutu teoriju.

Ja sam je čula iz njegovih usta one noći kad sam ga počastila večerom i s pet-šest pića.

- Draga moja, ja sam ti živi rezervoar, svih sorti kuge koje uopće postoje rekao mi je. I činim sve što je u mojoj moći da održim korak s najnovijim mutacijama.

Max je vjerovao da su svi crnjaci moralno obavezni mrsno se tucati jedni s drugima što god mogu više. A to zato da bi ubrzali ritam evolucije. U dovoljno velikom broju žrtava kuge virus bi mogao mutirati u nešto benigno. Ili bi ti ljudi mogli evoluirati do višestrukog imuniteta koji bi se potom brzo raširio. Patogeni organizam koji je ubio svog domara, na koncu konca i nije ništa drugo do li slabo prilagođen organizam, a dokle god nas ubija, ni mi nismo drukčiji.

- Prirodni odabir, dušo draga. Gledano dugoročno, to je jedina nada za našu vrstu. Gledano dugoročno, svatko će je morati dobiti, a većinu će od nas i srediti. Ali ako iz milijardi koje će pomrijeti, evolucija na kraju odabere neke i dade im multiimunitet, ili benigni varijetet kuge, ljudski će rod preživjeti. I dokle god me ti palijativi drže na životu, namjera mi je služiti tom procesu.

Meni se to činilo trknuto, i to sam mu i rekla, to izlaganje svakom mogućem soju kuge. Ne znači li to da će terminalno stanje nastupiti ranije?

Sveti je Max slegnuo ramenima.

- Evo me tu rekao je. Nitko se nikad nije izložio većem broju varijeteta kuge od mene. Možda se to već i dogodilo. Možda sam već postigao multiimunitet. Možda je u meni već neki mutant. Možda u sebi već imam neki benigni soj.

Tužno se osmijehnuo.

- No zar i tako nismo već u samom času rođenja osuđeni na smrt? Čak i plavci. Pitanje je samo kako, kada i u traganju za čim do nje dolaze. A ja, poput starog Johna Henrya, namjeravam umrijeti s čekićem u ruci. De, Linda, promisli malo i o tome.

I promislila sam. Ponudila sam Maxu da ga odvezem do obale i on je to prihvatio, a završilo se tako da smo zajedno proputovali čitav jedan polagani krug. Gledala sam kako Max badava dijeli živo meso svima i svakome, klinkama poput mene, novima u podzemlju, lupežima, kurvama i užasnim terminalcima na samom izlazu iz života. Nitko njegove teorije nije uzimao zaozbiljno. Ali su ga svi voljeli.

A voljela sam ga i ja. Ja sam troškove puta pokrila uobičajenim interfejsnim seksom, i Max je puštao da tako i bude sve dok se nismo na koncu vratili u Santa Monicu i dok nije nastupio čas rastanka.

- Linda, ti si još mlada rekao mi je. Uz dobre palijative, pred tobom su još godine života. Što se mene tiče, ja znam da se bližim koncu priče. Ti imaš srca za takve stvari, dušo draga. A ovaj stari peško otići će mnogo sretniji ako bude znao da je ostao netko poput tebe da nastavi gdje je on stao. Promisli o tome, dušo draga, "Život kratak, ali sladak", kako bi to rekli u Vojsci živih mrtvaca. I nemoj misliti da svi mi nismo u tome.

Razmislila sam o tome. Dugo sam o tome razmišljala. Ali s tim u vezi nisam učinila baš ništa sve dok nisam ponovno srela Maxa, sve dok Max nije ležao na umoru.

Waller T. Bigelow

Nakon dva mandata u virdžinijskom parlamentu, kandidirao sam se za Kongres i bio izabran. Capitol Hill je zbog kuge bio u stanju općeg rasula. Savezna politika nije ni postojala. Neke su države žrtve kuge stavljale u karantenu, druge nisu činile baš ništa. Neke su države na svojim granicama testirale ljude, druge su to nazivale kršenjem Konstitucije. Neki su zastupnici zahtijevali uvođenje savezne zdravstvene legitimacije, drugi su to nazivali nasiljem nad građanskim pravima. Kršćanske su grupacije zahtijevale saveznu politiku karantene. Grupe koje su zastupale interese žrtava kuge zahtijevale su ukidanje svih ograničenja slobodnoga kretanja. Deseci oglednih procesa dostojanstvenim su se hodom primicali Vrh-

ovnom sudu.

Nakon što sam kroz dva mandata promatrao tu kongresnu paralizu, Bog me je nadahnuo da smislim Amandman o saveznoj karanteni. Ona je postala mojim izbornim programom za Senat. Stekao sam podršku kako kršćana tako i žrtava kuge, i bio izabran golemom većinom glasova.

Amandman je politiku protiv kuge digao na savezni nivo. Od svake se države tražilo da uspostavi karantensku zonu koja bi površinom i gospodarskom bazom bila proporcionalna postotku žrtava na svom teritoriju, s tim da se veličina rečene površine ažurira svake dvije godine. Svaki građanin izvan zona mora posjedovati svježe ovjerenu plavu kartu. Zauzvrat su žrtvama kuge bila zajamčena puna građanska i glasačka prava unutar njihovih karantenskih zona, a bila je osigurana i slobodna trgovina svim nebiološkim proizvodima.

To je bilo pošteno. To je bilo pravedno. To je bilo nadahnuto od Boga. Pod mojim vođstvom amandman se probio kroz Kongres, da bi ga u roku od dvije godine prihvatile tri četvrtine država, nakon što sam čitavom federacijom proveo žustru dvogodišnju kampanju za njegovo prihvaćanje.

Postao sam narodnim idolom. Bila je to godina biranja predsjednika. Rekli su mi da mi je u mojoj stranci osigurana nominacija, i da sam za predsjednika malne već izabran.

Linda Lewin

Sveti Max je iznenada upao u kasnu fazu terminalnog stanja. Kad sam napokon, tragom tužne priče, uspjela stići do kolibe na morskoj litici nedaleko Big Sura, bio je već zapravo na samom rubu života. I ondje je on ležao, nalik na kostur, kost i koža, tijela pobeđena sarkomom, u polukomatoznom stanju.

Ali kad sam ušla, oči su mu se otvorile.

- Znao sam da ćeš doći, dušo draga - rekao je. - Nisam htio otići dok se ne pozdravim s Našom Gospom.

- Našom Gospom? Ali Max, to si ti!

- Bio, dušo draga.

- O, Max... - uskliknula sam i udarila u plač. - Postoji li išta što bih mogla učiniti?

- Baš ništa, dušo draga... ili sve. –Njegov je pogled u tom trenutku bio tvrd i nemilosrdan, no ipak istodobno i nekako mek i molećiv.

- Max...

On je kimnuo glavom.

- Mogla bi me pozdraviti posljednjim mrsnim prcom - rekao mi je. I nasmiješio se. - Naravno da bi mi bio draži kakav momčić, ali bi se bar moja stara mati obradovala kad bi doznala da sam se popravio na samoj smrtnoj postelji.

Pogledala sam njegovo grozničavo, bolešću razdirano tijelo.

- Ti ni ne znaš za što si me zamolio! - uzviknula sam.

- O, znam ja, dušo draga. Molim te da učiniš nešto najhrabrije u životu. Molim te da povjeruješ u vjeru luđaka na samrti. A s druge strane, ja ništa i ne tražim, jer već si je dobila.

Kako sam mogla odbiti? Kako god na to gledala, imao je pravo. Kuga će me ubiti prije ili kasnije, bez obzira što sad učinila. Nikad neću čak ni doznati koliko će mi taj čin milosrđa skratiti život. I hoće li ga uopće. A Max je umirao. Proživio je svoj život hrabro, služeći čovječanstvu, ili je bar on u to vjerovao. A u tom trenutku on mi je bio draži od ikad ikoga u životu. A što ako je u pravu? Ima li čovječanstvo ikakve druge nade? Kako sam ga mogla odbiti?

Nisam mogla.

I nisam.

Poslije toga, dok sam ga držala na rukama, on mi se obratio posljednji put.

- A sad - rekao je - moja posljednja želja.

- Nisam li je upravo izvršila?

- Znaš da nisi.

- Ali što?

- Ti to znaš, dušo draga.

I tako jesam. Prihvatila sam to kad sam njegovu izmrcvarenu muškost primila u svoje nezaštićeno tijelo. Danas to znam. I znam da sam to sve vrijeme znala.

- Hoćeš li od mene preuzeti baklju? - upitao je pružajući ruku.

- Da, Max, preuzet ću - obećala sam i ispružila ruku prema tom fantomskom

predmetu.

- Onda stari peško može mirno otići - rekao je. I umro mi je na rukama, sa smiješkom na usnama.

I tako sam ja postala Naša Gospa. Naša Gospa od Živih Mrtvaca, kako će me nazivati.

John David

U San Diegu je sve vrvjelo od espejaca, a vjerojatno bi ih bili poslali i u komandoskim jedinicama da nas pohvataju, da se nisu usrali od pomisli što bi se dogodilo kad bi građani otkrili da su stotine nas zombija puštene s lanca, i da smo krenuli ratnom stazom po dobrim starim US of A.

Ali bili smo, mrsnojebci moji, kad vam kažem! Ne vjerujete? Prije ili kasnije sve će nas poćapati, a ako ne budu oni, hoće kuga, u mom slučaju prije prije negoli kasnije. I tako smo se raspršili. Ne znam što je bilo s ostalima, no što se mene tiče, ja se nisam odletvario od fiksa i cuge, i mrsno sam sprcao sve plavce koji bi mi samo dopali šaka. I njuškao sam tragom svih švercera palićima na koje sam god naišao. Nemam blage veze što je bilo pola toga što sam si bio šćicnuo, no nešto u čitavoj toj zmešariji, ili možda zmešarija sama, kao da je usporila kugu. Stanje mi se nije baš nimalo popravilo, ali kao da se bar malo stabiliziralo.

Što se, međutim, braćo i sestre, za stanje u San Diegu ne bi moglo reći. Bilo je to izvlačenje za dlaku, jedno za drugim. I napokon me zgrabe dva blesava espejca. Ali mislim, ti Pogani Opaljači, gdje bi se ti mogli mjeriti s jednim zombijem i njegovim borbenim štosovima. Dok su oni furali jednu od mojih olfo plavih karata kroz nacionalnu banku podataka, da bi nalaz ispao čisto sranje, pošlo mi je za rukom da ukokam mrsnojebače.

Uzeo sam svoje ličnjake od pokojnika, ali me je sad već nacionalna banka podataka bila ozačila kao manijaka u bijegu, a kad su našli te strvine, telefaksirali su moju fotku svim espejskim stanicama u pedeset država. Spolna je policija na one koji bi ukokali espejca gledala stvarno grdo, i takvoga ukebati uvijek je bio prvi zadatak.

Preostao mi je još samo jedan izlaz, ne mislim time i najbolji. Morao sam nestati u karantenskoj zoni. San Francisco je bio najveća, pa onda i najsigurnija. A ujedno i najslasnija, tako su mi barem rekli.

Tako sam maznuo kola i udario na sjever. Kako ću se, međutim, ubaciti u samu zonu, to sam ostavio za poslije. Ukoliko mi, nekom čudnom igrom slučaja, uopće uspije izmigoljiti espejcima i nekako stići do cilja.

Walter T. Bigelow

Kongres je uspostavio Savezni zavod za karantenu da bi on u život proveo Savezni amandman o karanteni. On je trebao zadobiti golemu moć i prihvatiti golemu odgovornost. Kongres je u svojoj mudrosti htio, a i ja sam se tome bio svim srcem priključio, da se taj zavod posve odvoji od stranačke politike. Njegovi bi se upravitelji trebali birati onako kao što su se birali suci Vrhovnoga suda - nominirao bi ih predsjednik, odobrio Senat, služili bi doživotno, i maknut bi ih se moglo samo zbog zloporabe službenog položaja.

Nakon što je predsjednik potpisao zakon, pozvao me u svoj ured i stao me nagovarati da prihvatim naimenovanje. Taj je amandman bio moje djelo. Ja sam jedina politička figura koja uživa povjerenje ne samo žrtava kuge nego i plavaca.

Znao sam da je sve to istina. Istina je, međutim, bila i to da su mi sline išle na samu pomisao da bi Bigelow jednoga dana mogao postati predsjednikom. Tek bi to bilo savršeno političko rješenje.

Bila je to najvažnija odluka mog života, a ujedno i najteža. Elaine se već bila zaljubila u pomisao da bi mogla postati prvom damom.

- Ne možeš samo tako pustiti da ti ispred nosa dignu predsjedničku fotelju - stalno je govorila. Ministri i crnjaci i političari iz moje stranke, neki iskreno, neki ne baš, moljakali su me da prihvatim doživotne diktatorske ovlasti nad SZK-om. Tjednima su me tako napasto-

vali dok sam ja otezao s odgovorom i predavao se molitvi.

Kao da su iz moje žene, partijskih vođa, Božjih ljudi, moćnika, svetaca i grešnika, govorili glasovi i Boga i Đavla, boreći se za moju dušu. No, koji je glas pripadao Bogu, a koji Sotoni? Na koji me put upućuje moja stvarna dužnost? Što Bog želi da učinim?

Naposljetku sam se povukao u samoću, u pustinju Utah, u Nacionalni park Zion. Postio sam. Molio se Bogu. I zazivao Isusa da progovori.

I naposljetku mi se jedan glas i obratio, u viđenju što sam ga imao.

- Ti si Mojsije kojega odabrah da izvede narod moj iz divljine - rekao mi je on. - Zar ti ne zapovjedih da postaneš svemu puku vođa? Oni koji se usprotive tvojoj vlasti sluge su Nečastivog.

Ali je onda iz velike bijele svjetlosti progovorio jedan drugi glas, čvršći i umilniji, i tada sam shvatio da je to onaj pravi Isus, a shvatio sam tada i čiji je bio onaj prvi glas.

- Izbavih te od kuge i vlastite grešne želje u času nevoljnom - reče mi On. - Uzdigoh te iz dubina da uzmogneš činiti volju Božju na zemlji. I kao što ja žrtvovah život svoj da Čovjeka spasim od grijeha, tako se i ti moraš odreći kraljevstva ovoga svijeta da bi ljude spasio od mraka njihove duše. Kao što Bog odabra Mene za Moju kalvariju, tako i ja odabirem tebe za tvoju.

Vratio sam se u Washington i pokorio se glasu Božjem. Odgurnuo sam od sebe misao na svjetsku slavu. Bilo ih je koji su se smijuljili kad sam prihvatio postavljenje. Bilo ih je koji su se smijali kad sam rekao naciji da sam tako učinio na nagovor Kristov.

Čak mi je i vlastita žena rekla da sam lud, i tako je među nama došlo do rascjepa koji više nisam mogao popraviti. Postali smo jedni drugome stranci koji dijele istu bračnu postelju.

O, da, platio sam visoku cijenu zbog svoje poslušnosti volji Božjoj. No, ako i jesam izgubio sve izglede da steknem moć na zemlji, i ako je zbog toga srce moje žene otvrdlo prema meni, ipak sam ostao odlučan i jak.

Jer Bog me spasi onda u spavaonici, kad sam bio s Gusom, i darova mi milost i spasenje. I Isus progovori istinito u pustinji pred Nečastivim i tako me spasi još jednom. I tako u svom srcu spoznadoh da učinih dobro.

Dr. Richard Bruno

Kako sam mogao učiniti tako nešto? Kako sam, od svih ljudi, baš ja mogao biti tako naivan da je dobijem od mrsne kurve? Ali, kao što veli drevna izreka, tvrda kara savjest ne pita, i ne veli se badava tup si ko kurac.

Na svoj četrdeseti rođendan naljoskao sam se ko zvijer i naflksao se do bjesnila, i onda od Marge zatražio specijalni rođendanski dar. Zar je to odista značilo tražiti odviše, od svoje rođene žene, usred svečanosti prelaska iz krize srednjih godina? Meko ljubavno mesance za moje "vjerne četrdesete"? Oboje smo bili plavci. Marge jedva da je i imala ikakav spolni život. Ako sam joj pokatkad i bio nevjeran, bilo je to samo s radijacijski steriliziranim seksmašinama.

Bio sam pod gasom i pošandrcao, no ona je bila posve iracionalna. I tako me odbila. Kad sam pokušao da to sredim fizički, zaključala se u spavaonu i rekla mi da ga gurnem u koju od svojih smrdljivih seksmašina.

Izvaljao sam se na ulicu, ujeban u mozak svim tim drogama, pateći do očaja, s podivljalim nadignućem u slavu četrdesetog rođendana. Ali nisam jadno otpuzao do svoje uobičajene seksarnice, ne, ne; ta zar mi Marge nije rekla da učinim baš to?

Umjesto toga, potražio sam jedan od onih tajnih mrsnih barova. Da tu dugu staru priču pretvorim u modernu i kratku, recimo da sam skupio kurvu. Ubacili smo naše karte u čitač u baru, i naravno da su obadvije ispale plave. I odosmo tako u njenu sobu i omrsismo se na sve mile moguće načine koje smo god mogli smisliti, a neki od njih kao da su bili njen patentiraru izum.

Oteturao sam kući, i nadalje ne znajući za sebe, svalio se na kauč i otplovio. Kad ujutro...

O Bože moj!

Osim neizbježnog užasnog mamurluka

i bračnih predbacivanja, spopala me i potpuna svijest o tome što sam učinio. U svom tadašnjem trezvenom i temeljito dezerektiranom stanju, znao sam i predobro koliko lažnih plavih ličnjaka kruži mrsnim barovima. Jesam li?..

Šest sam se dana u svom labosu podvrgavao standardnim testovima. I šestoga dana pocrnješe. A kad sam od gada razvio i kulturu, pokazalo se da je od nekog soja za koji još nikad nisam čuo a niti ga vidio.

U tom sam već času bio spreman za neizbježno. Već sam bio skovao planove. Jer mi se sreća nasmiješila, od narednog ažuriranja legitimacije dijelilo me još deset tjedana, deset tjedana preostalih da ostvarim ono što medicinskoj nauci nije uspjelo ni za dvadeset godina nastojanja.

Ali sad sam imao motiva. Ako mi to ne pođe za nikom, za deset ću tjedana izgubiti plavu legitimaciju, posao, životno poslanje, ženu, obitelj, i za sve to, osim sebe, neću moći okriviti nikoga. U tom trenutku nisam čak ni razmišljao o tome da sam osuđen da na kraju i umrem. Ono što se trebalo dogoditi za deset tjedana bila je katastrota dovoljno velika da me natjera da radim dvadeset sati na dan, ili mi se barem tako činilo.

I, onako sluđen kao što sam bio, došao sam na ludu ideju, ideju kojoj sam, sad kad gledam unatrag, zapravo sve vrijeme išao ususret.

Moj je rad na kasetnim cjepivima bio već dobrano uznapredovao: ne bi li stoga bilo moguće učiniti još jedan korak pa sintetizirati kasetno cjepivo koje automatski samo sebe reprogramira? Možda bi to značilo iskorak preko granice znanstveno mogućeg, no tu je ležala moja jedina nada. Suluda zamisao, priznajem, no ne dijeli li ludost i nadahnuće tek jedna tanka crta?

Ogolio sam, na uobičajen način, virus kuge sve do njegove bezopasne jezgre. Ali sad nisam počeo po njemu vješati uobičajeni niz varijanti antigenskih košuljica. Počeo sam iz fragmenata RNK izrađivati niz nanomanipulatora, svojevrsna 'ticala' na molekulskom nivou.

Tragao sam zapravo, za organizmom koji će zaraziti iste stanice koje napadne i kuga. Potom će zgrabiti svaki soj virusa kuge na koji naiđe, uništiti mu jezgru, i potom oko sebe omotati praznu antigensku košuljicu, baš onako kao što se rak samac uvlači u odbačenu puževu kućicu da bi svoju golotinju sakrio pred svijetom.

Bilo bi to zapravo cjepivo protiv ubijenog virusa, cjepivo koje bi se i dalje moglo razmnožavati kao organizam, organizam koji bi stalno reprogramirao svoj antigenski omotač, oponašajući tako smrtonosne uljeze, koji bi se služio lješinama protivnika da bi poticao stvaranje njemu neprijateljskih antitijela, živa tvornica kasetne vakcine, tvornica koja samu sebe programira, a smještena je u našemu tijelu.

Teorija je bila jednostavna, domišljata i elegantna. Ali stvarna sinteza tog molekularnog drednota, tog bojnog broda među virusima, bila je nešto posve drugo...

Linda Lewin

Priča o tome što se dogodilo na samrtnoj postelji Svetoga Maxa postala je jednom od legendi podzemlja. I dok je Max bio star, odavno već preživjevši sve racionalne prognoze o dužini života, ja sam bila mlada, doimala sam se zdravo, i tako je ono što sam ja riskirala bilo već i na prvi pogled očito.

Baš poput Svetoga Maxa, i Naša je Gospa utjehu svog mesa davala svakome tko bi je zatražio. Davala sam svoje tijelo besplatno crnjacima mladim poput mene, trulim terminalcima, i svim podzemnim crnjacima između ta dva ekstrema.

Možda zato što sam bila mlada, možda zato što sam bila prvi obraćenik obuzet vizijom Svetoga Maxa dovoljno kuražan da je provede u praksi, možda zato što sam bila mnogo naivnije gorljiva nego što je to bio on, možda zato što se činilo da sam tako stamenoga zdravlja, sad je bilo i drugih koji su u to povjerovali, koji su vjerovali u mene, u Vjeru Naše Gospe. Ako je Sveti Max bio naš Isus, i ako sam ja bila naš Pavle, sad su se pojavili i apostoli koji će širiti našu

vjeru, pa ako ih možda i nije bilo više od dvadesetak, bar ih je bilo više od početne kršćanske dvanaestorice.

Širiti Vjeru Svetoga Maxa i Naše Gospe. Umnožavati obraćenike svojom nadom i svojim tijelima, dok smo tumarali duž Kalifornije. Sada će se novi sojevi kuge širiti brže. Milijuni, koji su još mogli životariti, pomrijet će brže. No, nismo li svi mi ionako na smrt osuđeni, crnjaci baš isto tako kao i plavci?

Možda se od toga skrate milijuni života, ali posljedica svih tih umiranja može biti preživljavanje vrste. Dobacit ćemo izazov kugi izravnim napadom, onako kako jedino znamo - ljubavlju protiv očaja, seksom protiv smrti. Ili ćemo evoluciju prisiliti da ubrza korak, ili ćemo svi izginuti u pokušaju.

A dok živimo, bar ćemo živjeti slobodno, živjet ćemo, voljeti se i boriti se za preživljavanje svoje vrste onako kako i priliči prirodnim muškarcima i ženama. Bolje je biti i u vatri nego na ledu.

Walter T. Bigelow

Učinio sam kako mi je Bog bio zapovjedio, trudio sam se na Njegovu djelu, no Vrag me je nastavio kinjiti. Elaine je ostala distancirana i hladna, kuga se nastavila širiti unatoč tome što sam činio sve što je bilo u mojoj moći, da bi naposljetku Sotona, kojemu sve ovo kao da nije bilo dosta, ispružio svoju ruku i posegnuo za Billyem.

Billy, sin što sam ga odnjegovao toliko brižljivo, sin koji je, na moju radost, svjetlost ugledao već u četrnestoj, počeo se ponašati čudno, vrpoljiti se u svojoj sobi noću a danju se zaključavajući u kupaonu na sumnjivo dugo vrijeme. Nije bilo potrebno da budem upravnik Saveznog zavoda za karantenu da bih naslutio što se to zapravo zbiva; svaki bi valjani kršćanski otac znao protumačiti te znakove.

Kad sam jednoga jutra, nakon što je otišao u školu, pretresao njegovu sobu, bio sam pripravan da nađem pornografiju, no ništa me nije moglo pripraviti na gnusnu narav praščarija što sam ih ondje bio zatekao. Fotografije muškaraca u uzajamnom mrsnom općenju. U općenju s dječarcima. Fotografije golih dječaka u najlascivnijim pozama. I, od svega najgore, odvratne karikature dječaka i djevojčica u najnevjerojatnijem i najgnusnijem općenju sa seksmašinama, automatiziranim nakazama s grotesknim vulvama, pregolemim spolovilima, strojevima koji su oponašali životinje, robote, vanzemaljce s ticalima...

Posmuo sam. Koža mi se naježila. Želudac mi se digao. I što je najgore od svega, Vrag je natjerao moje tijelo da se gnusno uzbudi kad su nagrnule sve te užasne i mučne uspomene na Gusa, vraćajući mi se među noge da me odande opsijedaju.

Zgranut, zapanjen, tresući se od gnušanja i zbunjenosti, bio sam prisiljen pričekati sve do večeri da se suočim s njim, no Vrag mi je tog dana priredio i drugi udarac, ovaj put u uredu, jer baš je to bio dan kad su se u mom elektronskom poštanskom sandučiću pojavili prvi izvještaji o sotonskom kultu Naše Gospe od Živih Mrtvaca.

Razumije se da sam bio posve svjestan toga da stotine tisuća, ako ne i milijuni, crnjaka žive podzemnim životom izvan granica karantenskih zona i to zahvaljujući patvorenim plavim kartama, i da šire svoju pogan među nedužnima. Svakog bismo ih tjedna hvatali na stotine.

Ali ovo... ovo... Bio je to Sotonin majstorski potez!

Tamo negdje u Kaliforniji pojavila se nekakva žena, ili ih je možda bilo više, poznata kao Naša Gospa od Živih Mrtvaca, očito opsjednuta Nečastivim i savjesno obavljajući njegov posao, novačeći druge za svoj sotonski kult, šireći njegove laži i kugu u sve širim krugovima.

Crnjaci su otvoreno nudili živo meso svojim supatnicima, šireći tako višestruke sojeve virusa kuge čitavim podzemljem. Ispitivanja su, čini se, upućivala na to da ti sužnji Sotone i stvarno vjeruju da su oni nekakvi spasitelji vrste, da oni na nekakav mističan način ubrzavaju evoludjske tokove, da će se nekako iz njihovih poganih i smrtonosnih parenja razviti sorta čovjeka koja će biti otporna na kugu.

Ne zovu njega utaman Kraljem laži.

Bilo je posve jasno da je u ovu uspio uvjeriti te uboge proklete stvorove, podmuklo se poslužívši njihovom požudom, očajanjem do ludila dovedenom, i okrećući je protiv sviju nas, dajući im tako đavolsku izliku da se u njoj kaljužaju sve dok ne umru u uvjerenju da su sve vrijeme bili Božji poslenici.

I sprdajući se i s njima i sa mnom, jer je naveo svoju službenicu da se ogrne nadimkom Majke Božje!

Izdao sam nužne zapovijedi. Neka espejci zatiranju kulta Naše Gospe dadu prvi prioritet. Neka uhite sve te ljude. Budu li se opirali, neka pucaju tako da ubiju. Nek zatvore što je moguće više mrsnih barova. I neka sve to učine što je moguće napadnije. Neka među tim žiteljima podzemlja šire strah od Boga i SP-a.

Nakon jednog takovoga dana, bio sam prisiljen vratiti se kući i sukobiti se s Billyem. Bilo je nijekanja, grcanja i priznavanja, obećavanja da će se pokajati, a bila je određena i stroga pokora. Tako sam izvršio i svoju rodoljubnu i svoju očinsku dužnost. Bilo je teško, ali sam izvršio volju Božju, i postigao u duši mir kakav se u tim užasnim prilikama uopće i mogao postići.

Ali Sotona još nije sa mnom bio gotov. Odlučio je obuzeti Elaine, moju kreposnu kršćansku suprugu, pa ju je natjerao na zapanjujuću tiradu.

- Kako možeš biti tako srca kamenoga? - zapitala je ona. - Zar mladome svijetu što danas sazrijeva nije i bez toga dovoljno gadno? Ako ništa drugo, bar ne bi smio Billyu braniti malo bezazlenog masturbiranja.

- To je protiv Božjega zakona! A osim toga, vidjela si te gnusne, neprirodne...

- Naravno da je to neprirodno, moj Walteru! Ali što drugo da čovjek očekuje kad je najnaravnija stvar na svijetu ono jedino što nitko od nas više ne smije!

- Elaine...

- Walter T. Bigelow, kad bi ti uistinu bio muškarac, kad bi bio istinski kršćanin, kad bi stvarno bio otac koji voli svoje dijete, onda bi sirotoga dečka odveo do seksarnice i pokazao mu kako da se bezopasno olakša!

Jedan dugi trenutak jedva da sam mogao i povjerovati vlastitim ušima. To naprosto nije mogla biti moja Elaine! Ali sam tada shvatio. Ta su uvredljiva svetogrđa zaista dolazila s njenih usana, ali je moja uboga žena bila tek oruđe u tuđim rukama. Glas što je preko nje izgovarao te užase, legitimirao se već samom činjenicom da je natjerao jednu kreposnu kršćansku suprugu i majku da ih izgovori.

- O, znam ja tebe... - promrmljao sam.

- Ne, ne znaš ti mene, Walter T. Bigelow, ne poznaješ ti mene uopće!

- Odstupi od mene!

- Ma radi po svome! - kriknula je ona. I potom se zaključala u spavaonu, ostavljajući me da u dnevnoj sobi provedem besanu rrać, moleći se Isusu, i pitajući ga zašto me napustio pred licem Nečastivog.

John David

Do San Francisca sam se probijao duž obale i vrlo sporo, provevši pri tom skoro čitav mjesec u Los Angelesu, koji je bio velik i bujan grad, i đavolsko mjesto za jednog zombija da se dobro provede. Mrsnih je barova bilo koliko voliš, posljednja doza palica kao da mi je stvarno činila dobro, dobro sam se i držao, imao sam hrpu plavih karata, tako da sam se mogao mrsno prcati do iznemoglosti. Izgledalo je skoro isuviše lijepo.

A onda sam jedne večeri otkrio i zašto. Pustio sam da me na ulici skupi jedan jebozovni teži slučaj, koja mi je rekla da će mi dati da omrsim badava, no samo ako sam crnjak, da čovjek ne povjeruje. Pa mislim, bila je zbilja zgodna, ja sam bio usred tripa i u nekakvom zeznutom raspoloženju, pa sam je zgurao u nekakav sokak, dao joj i njega i nju, a onda je upoznao sa svojim čudesnim tajnim identitetom crnjačkog zombija iz Vojske živih mrtvaca, nadajući se, kad se usere, dobroj predstavi.

Ali se nije usrala. Samo mi se nasmiješila. I jebote, poljubila me, i rekla mi da, znao ne znao, vršim djelo Naše Gospe

Što kazala? Koga kazala?

I tako mi je ispričala.

Rekla mi je da sam, znao ne znao, odsada bojovnik jedne druge vojske, vojske zvane Ljubavnici Naše Gospe. A njihovo je poslanje da se omrse sa što je moguće većim brojem ljudi, ne bi li se tako spasila vrsta, da čovjek ne povjeruje, braćo moja i sestre! Jer nekako, ako svi mi jedni drugima dajemo što više sojeva, sve bi to moglo dovesti do multiimunih ljudi.

Ako vam netko kaže da je L.A. pun opaljenjaka svake vrste i fele, slobodno mu povjerujte, braćo i sestre!

No,doskora je ta udarenost počela smrdjeti na zlo. Iznenada su se espejci počeli rojiti oko svih tih mrsnih barova kao muhe oko konjskog dreka, i sve mušterije, do jednoga, protjerivati kroz nacionalnu banku podataka, bez obzira koliko to trajalo. Sigurna mjesta u podzemlju nisu više uopće bila sigurna. Počeli su hapavati ljude po ulicama, i otpirili bi svakoga tko bi samo mrdnuo prstom. Hoću reći, Spolna se policija zbog nečeg najednom silno uzjogunila.

Nikad nisam otkrio jesu li se toliko uzritali zbog mene i drugih zombija ili tko zna čega, hoću reći, nakon nekoliko frčnih situacija, postalo mi je jasno da su mršave dividende od pomotavanja ondje u čekanju da se stvari razjasne. Napose nakon što sam još jednom zastrugao dno palijativima, i nakon što sam opet postao razjeban i upadljiv. San Francisco kao da je opet bio od svega najbolja šansa.

Opet sam zdimio auto i opet udario na sjever, držeći se podalje od gusto naseljenih mjesta, mrsnim tucanjem obilježavajući svoj polagani put do središta Kalifornije, krećući se svojevrsnim tajnim podzemnim krugom.

Bilo je stvarno lako, kad sam napokon skužio štos i prihvatio se priča. Ona munjara u LA.. stvarno mi je stavila masnu bubu u uho. Bilo je dovoljno tim šupčinama samo reći da vršim djelo Naše Gospe, pa da dobijem sve što mi se spuhne.

Dr. Richard Bruno

Bome sam se bio oznojio, no moj je mali drednotić bio gotov na vrijeme, i još mi je bilo preostalo pet dana rezerve, a bio je čak i elegantniji nego što sam na početku zamišljao. Prenosio se baš kao i sama kuga, preko spolnoga kontakta ili intravenoznih vektora, kolonizirao je sjemenu tekućinu, krv i sluznicu. On, međutim, za razliku od kuge, nije ometao djelovanje ili proizvodnju leukocita. Nemajući antigensku ovojnicu, za imunitetni sistem domaćina bio ja praktički 'nevidljiv".

Budući retrovirusom, mogao se upisati u genome domaćina, tako da je mogao, nakon što bi se manifestirao u procesu razmnožavanja ćelija, invadirati dvije nove klijetke, i tako otpočeti proces koji bi se završio istom kad bi tako bile zaražene sve raspoložive stanice domodavca.

Ako bi se s napadačkim retrovirusom susreo za trajanja faze ekspresije, onda bi mu uništio aktivnu jezgru i omotao se "mrtvom" ovojnicom antigena. Ako bi domaćin već posjedovao antitijela za te antigene, taj bi varijetet izumro. Ako tako ne bi bilo, on bi se na kraju ponovno upisao u domaćinov genom, odbacujući u tom procesu antigensku "ljusku".

Tako bi se, ako bi retrovirus napao domaćina, njegova krv zasitila praznim antigenskim ovojnicama napadača, na koje bi imunitetni sustav domaćina na koncu odgovorio stvaranjem antitijela, prenoseći tako na napadača imunitet isto onako kao što je to činila vakcina "mrtvog virusa".

On je tako ne samo prenosio imunitet protiv svih sojeva virusa kuge, već i izazivao automatsko imuniziranje domaćina protiv svih retrovirusa. I on se, baš kao i kuga, širio spolnim kontaktima.

To je ukratko bilo ono što je predviđala moja analiza na molekulskom nivou. Preostalo mi je bilo još samo da iskušam tog svog drednota. Postojale su, međutim, stroge zakonske odredbe koje su branile, makar i u eksperimentalne svrhe, unošenje u humanog domaćina živih, genetski prekrojenih organizama sposobnih da se razmnožavaju izvan laboratorijskih uvjeta. Da bih otpočeo pokuse na ljudima bilo mi

je potrebno zakonsko odobrenje samoga Kongresa, no čak i nakon toga, protekle bi još godine prije nego što bi moj drednot dobio odobrenje od Saveznog zavoda za hranu i lijekove.

A preostalo mi je bilo još samo pet dana. Za pet dana morat ću poći ažurirati legitimaciju. Ako test pokaže crno, a sigurno hoće, izgubit ću posao i bez mnogo pompe biti šupiran u Karantensku zonu San Francisco, i onda je sve izgubljeno.

Postojala je samo jedna mogućnost da plavu kartu zadržim dovoljno dugo da mogu provesti čitav proces. Ja moram samom sebi biti prvim eksperimentalnim organizmom. Ako ne upali, onda je ionako svejedno, jer je tada sve ionako izgubljeno. Ako pak upali - a u to sam čvrsto vjerovao - nitko nikad neće ni doznati da sam prekršio propise Saveznog zavoda.

I tako sam sebi ubrizgao kulturu drednota. Tri dana poslije toga, u mom tijelu više nije bilo kuge. Uzeo sam malo svoje krvi pa je izložio drugim sojevima kuge, a također i mnogim drugim retrovirusima. Moj ih je drednot pobio sve odreda.

Nazvao sam Harlowa Prinza, predsjednika Sutcliffea, i zamolio ga da sazove vanredni sastanak poslovodnog odbora, na kojem ću, obećao sam, izložiti najveći skok što ga je medicina učinila za posljednjih pedeset godina, a možda i za poneku poslije toga. Mogao sam ga zamisliti kako slini od oduševljenja.

Nobelovka za medicinu činila se čistim ziherom.

I potom, s obzirom na to da se drednot širio spolnim doticajem, ne tražeći u ekonomskom smislu neprihvadjivo masovno cijepljenje, njegovo će ubacivanje eliminirati kugu i iz zagnojenog Trećega svijeta, tako da možda ni druga Nobelovka, ovaj put za mir, ne leži izvan domene mogućeg.

Walter T. Bigelow

Elie mi je posve uskratila interfejsno općenje. Odbila je čak i da sa mnom spava u istoj sobi. Odala se omalovažavanju moje muškosti. Obroci su postali nedokuhani ili prekuhani, traljavo priređeni. U obavljanju kućanskih dužnosti došlo je do općeg pada kvalitete. Nastavila je ustrajavati na tome da Billya odvedem do seksarnice, a moje posve opravdano odbijanje nazivati "nekršćanskim".

Nisam više prepoznavao ženu s kojom sam živio. Elaine se sada ponašala poput žene koja vodi tajni život, upravo poput žene koja skriva preljubničku vezu. Zar je to moguće? I koliko to već dugo traje? Zar je sve ove godine iz mene pravila budalu?

Naravno da sam raspolagao prikladnim sredstvima da to otkrijem. Dao sam da je slijede. Ali ono što su izvještaji otkrili, nije bilo nikakvo ljudsko biće.

Imao sam pismene opise. Dobio sam i fotografije. Dobio sam čak i jedan ingeniozno iz potaje snimljeni video.

Elaine je bila ovisnik o seksmašini.

Skoro svakoga dana, dok sam ja bio na poslu, ona je posjećivala sad ovu sad onu seksarnicu, ostajala ondje bar jedan sat, odajući se strojnim spolnim nastranostima kojih sam prije bio posve nesvjestan, koje bih prije smatrao čak i posve nemogućim.

Kad sam joj predočio sav dokazni materijal, drsko mi je priznala da to potajno čini već godinama.

- Ti me, Walter, naprosto nisi mogao zadovoljiti.

- Preljubnica!

- Preljubnica? Baš naprotiv! Činila sam to samo zato da to ne bih postala!

- To je protiv Božjih zakona!

- Pokaži mi gdje to u evanđeljima piše!

- To je Onanov grijeh!

- O blagi Bože, o Walter, zar ne vidiš da je oko nas kuga?

- Naravno da vidim! Bog nas stavlja na kušnju, a ti si ga se odrekla.

- Ja sam se odrekla Njega? Ili se on odrekao nas?

- Ne huli!

- To je hula?-nastavila je gaditi.-Zar je moguće da nam je Isus, Bog koji nas ljubi, oduzeo i samu prirodnu ljubav i natjerao nas na sve te nastranosti? Vidi što se s nama zbiva! Vidi što se dogodilo s BIllyem! Gdje ti u tome vidiš ljubav Božju?

- To nas Đavao kinji, Elaine, ne Bog!
- To ti sve vrijeme i govorim, Walter T. Bigelow! Ta je kuga djelo đavlje, ne Božje. I stoga je sve ono što nam pomaže da preživimo te muke paklene - interfejsi, seksmašine - zacijelo milost Božja. Isus nas ljubi, zar ne? Onda on ne može željeti da patimo imalo više no što moramo!

I sad sam već znao zasigurno.

Ne zovu ga tek tako Kraljem laži.

Moja Elaine nije imala niti tako opaku dušu niti tako lukavu glavu da bi mi mogla izreći tako nešto. Bilo je očito da ju je obuzeo sam Vrag.

Kršćanska i supružanska dužnost stopila se u jednu.

Stavio sam Elainu u diskretni kućni pritvor.

I pošao se posavjetovati s istjerivačima đavola.

Dr. Richard Bruno

Svi su se bili skupili: Harlow Prinz, predsjednik Sutcliffea, Varren Feinstein, predsjednik poslovodnog odbora, i svi njegovi članovi. Kad sam otpočeo izlaganje, svima je u očima bio $$. Svi su, dok sam govorio, slušali u ushićenu muku, no što sam išao dalje, tišina je postajala sve zlogukija i sablasnija.

Da bi konac mog izlaganja dočekala mrtva grobljanska tišina za koju se činilo da će potrajati dovijeka. Napokon sam je bio prisiljen prekinuti sam.

- Ovaj... ima li pitanja?
- Taj, mislim, drednot virus je, ovaj, organizam koji se razmnožava sam? On će se reproducirati sam od sebe, izvan laboratorija?
- Tako je.
- I širit će se baš kao i kuga?
- Prilično je lako izazvati pandemiju.
- Kome je sve dostupna ta informacija?
- Pa, nikome izvan nas ovdje - rekao sam mu. - Ovo sam izveo na svoju ruku.

Kao kad se kristal iznenada otopi i vrati u matičnicu, potpuni se muk rasuo u došaptavanje na svim razinama. Nakon nekoliko trenutaka toga, Prinz je u interfon dreknuo naređenje.

- Osiguranje do laboratorija dvanaest! Zapečatite ga. Nitko bez mog osobnog naređenje ne može u nj niti iz njega. Dajte onamo ekipu za dekontaminiranje i postupite po crnoj proceduri.
- Crnoj proceduri? - uskliknuo sam. -U mom laboratoriju nema ničeg crnog! Nigdje nije procurilo ništa patogeno! Nikakav...
- Bruno, začepi gubicu! Zar već nisi napravio dovoljno zla? - dreknuo je Prinz na mene. - Stvorio si umjetnog parazita, kretenu nijedan! Savezni zavod za hranu i lijekove pribit će nas na križ!
- Ako ga o tome obavijestimo... - rekao je Feinstein vrlo polako.
- Da... - odvratio je Prinz.
- Harlow, što misliš učiniti?
- Već sam učinio. Postupit ćemo po maksimalnoj crnoj proceduri. Spaliti sve u laboratoriju dvanaest, potom ga do vrha napumpati rastaljenim staklom. I neka sve ostane interna stvar. Tako nečega nikad nije ni bilo.
- No,što ćemo s njim?
- Vidi, zbilja... - rekao je Prinz polako.
- Osiguranje u konferencijsku salu! - dreknuo je u interfon.
- Što se to do đavola zbiva? - napokon sam uspio upitati.
- Izvršili ste, doktore Bruno, vrlo težak prekršaj propisa Saveznog zavoda - rekao mi je Feinstein. - Takav kakav bi za kompaniju mogao imati vrlo teških posljedica.
- Ali to je epohalno otkriće! - uzviknuo sam. - Kao da niste čuli ni jednu jedinu moju riječ. To je lijek protiv svih mogućih varijeteta kuge! Spasit ću zemlju od...
- Uništit ćeš Sutcliffe, blesane nijedan! - zaurlao je Prinz. - Pedeset dva posto prometa ostvarujemo na cjepivima protiv kuge, i još dvadeset jedan na prodaji palijativa! A tvoj je prokleti drednot venerična bolest, čovječe Božiji - a nije čak ni komercijalni proizvod!
- Ali zacijelo, državni interes...
- Bojim se, doktore Bruno - rekao je Feinstein mnogo blažim glasom, - da taj državni interes uopće niste uzeli u obzir. Udjel farmaceutske industrije u bruto društvenom proizvodu već je godinama oko dvadeset pet posto, i kuga je čvrsto

uzidana u našu ekonomiju; taj bi vaš drednot pokrenuo strahovitu krizu.

- I uništio i sam **raison d'etre** naše politike vis-a-vis Trećeg svijeta.

- I tako razbio sovjetsko-kinesko-američko-japansku antantu i ponovno raspirio hladni rat.

- Što bi dovelo do nuklearnog armagedona i uništenja ljudskoga roda!

Kakav čudovišni sofisteraj! Kakvo najčišće ludilo! Kakvo odvratno posve sebično proseravanje! To naprosto nisu mogli misliti ozbiljno!

No, baš su u tom času u konferencijsku salu ušla dva naoružana čuvara, i njihova me nazočnost najednom natjerala da shvatim koliko je poslovodni odbor uistinu mislio ozbiljno. Organizam su već razarali. S njihova sablažnjivo hladnog gledišta, ta je gnusna logika bila posve ispravna. Taj drednot od virusa uistinu bi sveo čitavu farmaceutsku industriju na blijedu sjenu onoga što je sada. Sutcliffe bi zaista uvenuo. I zbogom onda i njihovim položajima i imetku...

- Doktoru Brunu nije dopušteno napuštanje kruga tvornice niti komuniciranje s vanjskim svijetom - rekao je Prinz čuvarima. Oni su prešli preko prostorije da bi stali s obadvije strane moga stolca, s pištoljima na gotovs.

- A što ćemo s njim?

Koliko su zapravo daleko bili spremni ići u zaštiti svojih interesa?

- Možda se doktoru Brunu u laboratoriju dogodila krajnje nezgodna nesreća... - polako je izgovorio Prinz.

O, Bože moj, zar su zaista tako smrtno ozbiljni?

- Zacijelo ne mislite predložiti?.. - uzviknuo je Feinstein prilično zapanjen.

- Organizam je uništen, sve njegove laboratorijske bilješke možemo izbrisati iz banki podataka, nitko drugi ništa ne zna, i teško da sebi možemo priuštiti da ostavimo nekakve okrajke o koje ćemo se spotkati - rekao je Prinz. - Warren, imaš li ti kakvu bolju ideju?

- Mislim...

Je li me obuzela panika? Ili sam postao jedan od njih? Jesam li se i sam poveo za bezobzirnim sebičnim interesom ili sam se pokorio nekom višem imperativu? Ili je istina sve četvero? Tko bi to mogao znati! U tom sam trenutku znao samo to da mi život visi o koncu, da si pričom moram nekako otvoriti put iz te sobe, i tako su riječi iz mene potekle prije nego što sam i imao prilike razmisliti o njima, ili mi se bor tako činilo.

- Milijun dolara godišnje - propentao sam.

- Kako?

- To je moja cijena za šutnju. Hoću da mi dignete plaću na milijun dolara godišnje.

- Ovo je već drsko!

- Zar? Pa sam si rekao da je Sutciiffeu biti ili ne biti. I da je dvaput toliko, bilo bi badava!

- Onda nam je i sigurnije i jeftinije da taj problem riješimo jednom za svagda - rekao je Prinz.

- Gospode Bože, Harlow - zavapio je Feinstein - to su priče o umorstvu! Prijedlog doktora Bruna mnogo je... razložniji. Teško da će imati volje da priča dokle god mu plaćamo milijun godišnje!

- Harlow, on ima pravo!

- Ono drugo je odveć riskantno.

- To mi se ne dopada, ne možemo se pouzdati...

- Morat će prihvatiti članstvo u poslovodnom odboru - rekao je Feinstein. - Što znači da svjesno prihvaća zakonsku odgovornost za sve naše čine. Osim toga, organizam je već uništen, zar ne? Tko bi mu i tako povjerovao?

- Hoćeš li pristati na Warrenove uvjete? - upitao me je Prinz.

Šutke sam kimnuo glavom. U tom trenutku bio bih pristao baš na sve, samo da iz te zgrade izvučem živu glavu.

Tek sam kasnije, kad sam se vozio kući, pomno razmislio o posljedicama svog pristanka, i razmotrio što ću pod nebom dalje. Što bih mogao reći Marge i Todu? Kako objasniti naše iznenadno golemo bogatstvo?

A što je s mojom misijom, mojom Hipokratovom zakletvom, mojoj dužnosti prema napaćenom čovječanstvu? Ti su imperativi postojali i dalje, i odluka je još bila u mojim rukama. A to stoga što

odbor na svu sreću nije znao da taj drednot od virusa nije bio baš posve uništen. Taj vrhunski lijek protiv kuge još je živio i razmnožavao se u mom tijelu. Bio sam imim protiv svih mogućih varijeteta kuge. I taj je imunitet bio zarazan.

John David

Probio sam se nekako obalom do Bay Area, i tu se zaglibio, braćo i sestre. Stalno sam bio u pokretu - San Jose, Oakland, Marin Country, i zatim ponovno natrag u uskim kružićima. Espejci su bili posvuda, bili su stvarno paranoidni, nasumce bi skupljali ljude po cesti, i nisu tražili samo meni slične.

Od kuda je i obično dolazio, spustio se glas da malo nagare. Espejci su se oko mrsnih barova stisli čvršće od desetgodišnjeg šupčića. Koga god da skupili u raciji, protjerali bi mu kartu kroz nacionalnu banku podataka, hoću reći da su zagradili ceste i da su zastoji znali biti dugi i po deset milja. Ljudi su počeli nestajati na buljuke. A u podzemlju se šuškalo da sve to rade kako bi što gadnije udarili po onima koji "rade na djelu Naše Gospe".

A to znači po meni, braćo i sestre, hoću reći da sam i tako bio odlučio da mrsno izjebem sve što mi se nađe na putu, a to što sam se nazivao "Ljubavnikom Naše Gospe" ne samo da je bio najbolji jebni zov što ga je itko ikad izmislio, nego je i otvaralo vrata sigurnih kuća što su nicale na sve strane kad bi zaista postalo vruće, značilo je čak i besplatne palijative, i slobodan pristup čitavom crnjačkom podzemlju. Da se razumijemo, ja nisam rekao da sam popušio sva ta sranja o svetoj dužnosti razvijanja imuniteta u ljudskoj vrsti, ali sam se sigurno toga nauživao divota jedna, kad mi je toliko olakšavalo život.

Ali zašto sam se bio zalijepio za Bay Area baš usred najgore policijske racije u zemlji, kad mi je bilo jasno da će me prije ili kasnije skupiti u raciji? A kad me skupe, i kad se moja falša plava svede na ništa, onda će mi protjerati i otiske pa će ispasti moj legionarski dosje, a onda će me baciti u rupu i za mnom potegnuti vodu, čujte što vam velim!

Mislim, kao prvo, fleke su ponovno počele izbijati, počeo sam pljesniviti i postajati očitim slučajem, a ovdje je postojala bar kakva takva šansa da nestanem u podzemlju. A kao drugo, počeo sam slabiti i hvatala me nekakva groznica i možda više nisam ni mogao misliti sasvim bistro.

A onda, bio je tu i San Francisco, jasno vidljiv s druge strane Zaljeva. Kamo espejci nikad nisu zalazili. Jedino sigurno mjesto za progonjenog manijaka kakav sam bio. Jedino mjesto gdje sam se mogao tući dok me ne zatuku. Ležao je tamo i cerio mi se u lice. Nekako je misao da stignem onamo postajala već sama po sebi svrhom, nešto što sam naprosto morao izvesti prije nego što potonem. A što mi je drugo bilo i preostalo?

Ali ondje je bila neprobojna linija od reznih žica i laserskih klopki i iza nje espejci -A klase po čitavom poluotoku, i zaljev pun murije u čamcima što patroliraju duž obale i borbenih helikoptera što zunzaju okolo čitav dan i noć, svega dovoljno da bi se mogao osvojiti Brazil. Sve to smišljeno tako da seronje ostanu u žici. Ali podjednako efikasno i da ovakvi poput mene nikad ne uđu unutra.

Nitko još nikad nije izišao iz San Francisca. A za doći unutra, postojao je samo jedan način. Pocrni ti karta, i espejci te strpaju u helikopter i znogiraju te unutra s dva metra visine. No, ako me espejci ikad nabiju na osti, onda će mi probušiti kartu, to je sigurno, ali ne za San Francisco, čujte što vam velim!

Jedini drugi način da se uđe bio je napad usamljenog kamikaze na brklju, no to je značilo još sigurniju smrt. O da, znao sam ja jako dobro koliko sam već bio utonuo u terminalno stanje, ali do nje je još bilo cajta, i još se nismo sreli!

Dr. Richard Bruno

Što sam za početak odlučio napraviti, bilo je zapravo ništa. Svoja sam novostečena blaga spremio na odvojeni račun i nisam Marge rekao ni riječi. Svakog sam se dana pokazivao u laboratoriju i šetuckao se okolo ne radeći

baš ništa.
Klatario sam se u transu poput kakvog moralnog mjesečara, mrzeći samoga sebe svakog budnog trenutka svakog užasnog dana. Uspješno sam izvršio svoje životno poslanje. Pobijedio sam Dušmana. Mogao sam postati spasiteljem čovječanstva. I trebao sam to postati.
Umjesto toga, sve što sam mogao učiniti, bilo je da skrivam tu tajnu od svoje žene i ubirem svoju krvarinu.
Bih li to bio učinio i sam od sebe? Bih li na koncu pobijedio i moral sam po sebi? Bih li na koncu ipak ostao vjeran Hipokratovoj zakletvi? To nikad neću doznati.
Moj sin Tod odlučio je umjesto mene.
Jedne se večeri u našoj kući pojavila Spolna policija, dovodeći nam uhićenog Toda. Bili su ga skupili u raciji na neki mrsni bar. Karta mu je kad su je protjerali kroz nacionalnu banku podataka, poplavila, a potom je prošao i kroz kapljičnu probu genoma za koju još nikad nisam bio čuo, tako da zapravo nisu imali nikakva povoda da ga zadrže.
Ali su zato Marge i meni pročitali zakon o javnom redu. Malca smo uhvatili kako u mrsnom baru nudi dupe, mi nemamo pojma kako se već dugo time bavi, on se pak kleo da mu je bilo prvi put. Zasad je još plavac, no znate i sami kakve su mu šanse. Pričvrljite uspaljenog malog jebivjetra na interfejs i preplašite ga da se usere, ili će završiti u terminalnom stanju u San Franciscu.
Dok je Margie slomljeno plakala, ja sam se upustio u spetljani muški razgovor s Todom, ubogim siročetom.
- Je li ti bar jasno što ti se moglo dogoditi? - upitao sam ga.
On je samo pokunjeno kimnuo glavom.
- Da - rekao je - ali... nije li to vrijedno toga?
- Vrijedno toga!
- Ali tata, znaš i sam kako je to, meso na meso bez svih tih prokletih guma i metala! Kako možeš od mene očekivati da proživim život a da nikad ne probam!
- O tvom *životu* i govorim, Tod!
- Pa što onda! - kriknuo je on prkosno. - I tako ćemo svi umrijeti prije ili poslije! Radije ću živjeti stvarni život dok mogu, nego da krepam kao stari trtaroš koji nikad nije upoznao ništa bolje od interfejsa i seksmašina! Radije ću staviti sve na kocku i biti pravi muškarac! Radije ću hrabro poginuti nego živjeti kao... kao... kao pička! A zar i ti ne bi?
I što sam mu na to mogao odgovoriti? Što bi on rekao kad bi doznao za moju čudesnu i strašnu tajnu? Kako sam mogao vlastitom sinu gledati u oči, te mu još i čitam takvu lažljivu bukvicu? I što sam uopće mogao učiniti?
Samo jedno.
Ako sam već i bio takvo jadno šćućureno stvorenje, nespremno žrtvovati život za spas čovječanstva, moglo mi je bar poći za rukom da spasim vlastitoga sina, a da pri tom ipak ne alarmiram sile Sutcliffea. I mogao sam tako bar potajno prebaciti svoje užasno breme na tuđa pleća.
Sos u koji je Tod bio upao pokazao mi je put i dao mi srčanosti za djelo.
Tvrda kara možda obično savjest i ne pita. No, moja je bila iznimka koja potvrđuje pravilo. Ona i savjest bili su jedno. I oboje zahtijevali: ***Daj ga. I pusti kugu života da se širi svijetom.***

Linda Lewin

- Možda i jesam mrsna kurva - rekla sam indignirano - ali nisam čudovište! To što od mene tražiš nešto je najgnusnije što sam čula u životu!
Bio mi je pristupio u jednom mrsnom baru u Palo Altu.
Odnedavna sam na takvim mjestima provodila mnogo vremena, a to zato što je Djelo Naše Gospe ovdje bilo dvostruko značajno. Zato što su ovamo dolazili ogorčeni i uvrnuti crnjaci sa svojim olfo plavim kartama da bi se spolno osvećivali nad lakomislenim plavcima. Svaki put kad bih uspjela kojega od tih podrtina navesti da u meni potraži utjehu, spasila bih nekoga od kuge. I svaki put kad bih ga potom uspjela navesti da se prihvati Djela Naše Gospe umjesto da zaražuje plavce, proširila bih redove Ljubavnika Naše Gospe.
Ali Richard, kako je samoga sebe nazvao, bio je nešto posve drugo, i najniskiji stvor što sam ga ikad srela na

takvome mjestu.

Želio je da se najprije omrsim s njim a onda, tjedan dana potom, da se omrsim i s njegovim malodobnim sinom! Trebala sam samo reći cijenu.

- Što je u tome tako strašno? - upitao je lukavo. - Tvoja je karta plava, zar ne? -Ali njegov bolesni uvrnuti cer kazao mi je i prejasno da zna istinu. Ili bar dio nje.

Znala sam u kakav se rizik upuštam. Mogao je biti i tajni espejac. Mogao je biti tko zna što. Ali ako bih naprosto rekla ne i odšetala, sve bi se završilo samo tako da bi on potražio koju drugu mrsnu kurvu više nego raspoloženu da mu digne lovu za takvu strahotu.

- Ja sam ona Gospa - rekoh. - Naša Gospa od Živih Mrtvaca.

On nije čak ni znao tko je Naša Gospa i kakva je narav djela koje stvaramo. I zato sam mu sve ispričala.

- I eto zašto neću učiniti to što tražiš. Ja se seksam samo sa crnjacima. Jer sam je dobila. I prenijela bih kugu na tebe i tvog malog. A tako će ti biti i sa svakom mrsnom kurvom koju nađeš. Je li ti bar to jasno?

- Nisi me razumjela - nastavio je on uporno. - A kako bi i mogla? Ne možeš me zaraziti kugom, ne može to nitko. Zato što sam imun.

- Ti si što?

I sad mi je ispričao najnečuveniju priču. Rekao mi je da je on dr. Richard Bruno od Sutcliffe Corporationa, da je razvio organizam koji prenosi imunitet protiv svih varijeteta kuge. Da bi me mogao zaraziti i učiniti me prenosnikom. Da je to razlog zbog kojeg bi želio da se omrsim s njegovim, sinom, da bih na nj prenijela taj njegov takozvani drednot virus.

- I ti zbilja očekuješ da si našao curu koja puši takve fore?

- Ne moraš mi sada baš ništa povjerovati - rekao mi je. - Samo se omrsi sa mnom; ti si je već dobila, dakle nemaš što izgubiti. Za tjedan dana vidimo se ovdje, i ja ću te odvesti doktoru. Napravit ćemo potpunu pretragu. Ako ispadne plavo, znat ćeš da sam govorio istinu. Pedeset somova dajem ti odmah, i još pedeset kad se omrsiš s Todom. Čak i da lažem, bit ćeš bogatija za sto tisuća, a izgubiti ne možeš ništa.

- Ali ako mi lažeš, onda ćeš od mene dobiti kugu! - rekla sam mu. - Ne želim riskirati.

- Zašto ne? Riskiram ja, a ne ti. -Ali...

- Ali ti dobro znaš što ću učiniti ako me odbiješ, je li da znaš? - upitao me je i nacerio se. - Dovoljno je da nekoj manje skrupuloznoj ponudim isto. Čak i ako sam lažac i umobolnik, nikog nećeš spasiti ni od čega.

Tu me je dobio. Slegnula sam ramenima.

- Soba mi je tu - rekoh - odmah iza ugla.

Dr. Richard Bruno

Bio mi je to najljepši spolni doživljaj u životu, ili bar od adolescentskih ljeta, od doba prije kuge. Meso o meso bez ikakva posredovanja interfejsa ili gume, a i bez straha od zaraze, čist i jednostavan goli čin kakav bi i trebao biti. I dok mi je dio svjesti govorio da je to preljub i čin nevjere prema Marge, onaj bolji i uzvišeniji dio mene znao je da je to čin vjernosti prema višem moralnom imperativu - vjernosti prema Todu, prema napaćenu čov-ječanstvu - i to mi je samo zasladilo užitak.

Međutim, stid sam osjetio poslije, ali ne zbog preljuba. Jer to, taj čist i jednostavan čin, nešto što je nekoć bilo posve običan i prirodan užitak, bilo je u mojoj moći vratiti svijetu, ne samo meni i njoj i Todu, već svima i svugdje. Bila je to moja pobjeda nad Dušmanom. A što sam ja s tim učinio?

Baš ništa. Ubirao sam milijun dolara godišnje krvarine da bih držao jezik za zubima i, bjelodano, da bih sačuvao vlastitu rusu glavu na ramenu.

Ali sada, kad sam napravio prvi korak, predamnom se otvarao novi put. Mogao sam i dalje držati jezik za zubima i nastaviti ubirati novac, no istodobno sam ipak mogao i šakom i kapom širiti taj drednot virus, kako preko tog kulta Naše Gospe, tako i vlastitim potajnim djelovanjem.

Tako su se moralni imperativi sadržani u Hipokratovoj zakletvi i najslađe želje svakog muškarca stopili u jedno. Dužnost mi je nalagala da se omrsim sa što

je moguće većim brojem žena, i to što je moguće brže.

Linda Lewin

Nisam se usuđivala sebi čak ni dopustiti da poželim u to povjerovati, no blagi Bože, bila je to istina!

Doktor iz podzemlja kojemu me je Richard Bruno bio odveo, napravio je pretrage na antigene i na virusne proteine i onda elektronskim mikroskopom pregledao krv, sluz i uzorke tkiva.

Sumnje nije moglo biti. Bila sam zdrava u pogledu svih sorti kuge. Zapravo u tijelu nisam imala nijedan retrovirus nijedne vrste.

- Znaš li što to znači? - povikala sam eksutično kad smo se našli na ulici.

- I te kako znam. Duga mora godina kuge približava se kraju. Mi smo prenosnici života...

- I naša je dužnost da ga širimo!

- Najprije na mog sina. A onda na što je moguće više ljudi što je brže moguće. Moramo zaraziti koliko god je moguće više prenosnika prije nego... za slučaj da... tako da bez obzira na to što se s nama dogodilo...

Zagrlila sam ga. I poljubila. Na neki način, u tom trenutku, mislim da sam ga zapravo zavoljela.

- Kada? - upitala sam ga bez daha.

- Noćas. Dovest ću ga u tvoju sobu.

Dr. Richard Bruno

Tod se sav rastapao od vrućeg znojnog uzbuđenja kad sam mu rekao da ću ga odvesti pravoj živoj kurvi.

- O tata, tata, baš ti hvala... - uzviknuo je. A onda zastao. - Ta cura... mislim, siguran si da... znaš...

Sad sam zastao ja. Nećkajući se između lake laži da sam mu našao stvarnu plavićku i pričanja čitave nevjerojatne istine. Uzdahnuo sam. I skupio hrabrost. Odveć sam dugo živio s obmanom.

- Ma je li to stvarno istina? - upitao je Tod kad sam dovršio. - Drednot virus? I da su to učinili oni iz Sutcliffea? I sva ta lova?

Kinmuo sam glavom.

- Tod, da li mi vjeruješ?

- Mislim, ovaj... hoću reći htio bih, ali... ali zašto nisi rekao mami? Zašto ga nisi... mislim, prenio na nju?

- Da li bi mi ona povjerovala?

- Pa ne znam... mislim da ne bi.

- No, da li mi ti vjeruješ?

- Htio bih... mislim... - Pogledao me u oči i dugo ostao tako. - Mislim da ti vjerujem dovoljno da bih riskirao - rekao je naposljetku. - Ionako sam ja, ovaj, tata, bio taj koji je stalno lupetao o hrabrosti...

I tad sam ga zagrlio. I odveo ga do sobe Linde Lewin. Ušao je klecajući koljenima ali se zadržao gotovo dva sata.

Linda Lewin

Čeznula sam da tu veličanstvenu novost rastrubim s krovova, no kad mi je Richard bio ispričao čitavu stravičnu priču o svemu što se dogodilo u Sutciiffeu, morala sam se suglasiti da ću nastaviti Djelo Naše Gospe kao i prije, šireći među neupućenima drednot virus, i to što je moguće darežljivije, prije nego što oni koji bi nas mogli spriječiti uzmognu shvatiti što se zapravo zbiva. Bilo je teško povjerovati da je takva gramzljiva zloba uopće moguća, no već sama činjenica da sam se ja izliječila a da svijet ne zna ništa o drednotu potvrđivala je žalosnu istinu da je upravo tako.

Richard je i Toda zakleo na šutnju, i tamo smo zajedno, no svaki za sebe, nas troje otpočeli širiti tu radosnu zarazu po čitavom Palo Altu, nikom ništa ne kazujući.

Zašto sam ostala u Palo Altu dva tjedna umjesto da se vratim svom uobičajenom kruženju Kalifornijom, kad bi zapravo širenje lijeka diljem države najvećom mogućom brzinom vjerojatno bilo mnogo mudrije i efikasnije?

Možda sam osjećala potrebu da ostanem u blizini jedino dvoje ljudi koji su sa mnom dijelili tu veličanstvenu tajnu ali i smrtnu pogibelj kojoj bi se izložili u slučaju da budu otkriveni. Možda sam se i na neki čudan način zaljubila u Richarda, u tog rastrzanog, uplašenog, no, oh, tako hrabrog čovjeka.

Mnogo je vjerojatnije da sam čak i tada u dubini srca znala da to ne može

tako potrajati, da će prije ili kasnije Sutcliffe nanjušiti da se nešto zbiva, i da ćemo morati dati petama vjetra. A kad se to zbude, da će Richard i Tod bez mene biti bespomoćni naivci. Samo će Naša Gospa imati dovoljno i veza i dovoljno poznavati ceste da bi imali ikakve šanse da uvijek ostanu korak ispred svojih progonitelja.

Dr. Richard Bruno

I još jednom, što sam uopće mogao ispričati Marge? Čitavu priču, uključujući i činjenicu da me moja Hipokratova zakletva obavezivala da se omrsim sa što je moguće više nepoznatih žena? Da sam i našeg sina naveo da na sličan način izvrši dužnost prema ljudskom rodu?

Očito je bilo da sam bio neumoljivo prisiljen da korak po korak odem do takvih krajnosti bračnog obmanjivanja da sad naprosto više nije bilo načina na koji bih je mogao navesti da povjeruje u istinu, a još manje navesti je da prihvati taj pijetlovski moralni imperativ.

Pa ipak, koliko god da bio razdiran čudovišnim slijedom obmana što sam ih bio prisiljen servirati vlastitoj ženi, morao sam priznati da u svemu tome zapravo vrlo uživam.

Na koncu konca, na čitavom svijetu nije bilo muškaraca kojima je bilo moguće uživati u seksu onako kao je bilo moguće Todu i meni. Meso o meso, kako i treba biti, i to ne samo slobodni od straha od kuge, već također znajući i to da, iskazujući naklonost, darujemo i veliki tajni zgoditak, i da, povrh svega, služimo i najvećem dobru svoje biološke vrste.

A ja sam tako utvrđivao i jedinstven odnos sa svojim sinom. Tod i ja postali smo jedno drugom pouzdanici na nivou koji dostižu tek malobrojni očevi i djeca. Razmjenjivali smo priče o svojim spolnim podvizima, ali smo se zajedno bavili i problemom kako da i Marge pridobijemo za našu stvar.

Ili, u najmanju moguću ruku, kako da je bar zarazimo drednotom. Ali se Marge nikad ne bi omrsila sa mnom. Niti bi se ikad dobrovoljno odrekla mono-gamije. Seksualno, psihološki, Marge je bila dijete godina kuge, i čak i ako bismo je uvjerili da je sve to što smo ispričali istina, ona nikad ne bi uvažila da je postojala stvarna potreba za mojim preobilnim nevjerstvima, a kamoli da bi pristala da i sama po mrsnim barovima širi drednot.

Unatrag gledano posve je, dakako, jasno da stvari tako nisu mogle teći unedogled.

Pa i nisu.

Toda su ponovno uhvatili u jednoj raciji Spolne policije po mrsnim barovima.

Samo što ga ovaj put nisu odvukli kući. Umjesto toga, vijesti su došle telefonskom žicom, i baš se tako strefilo da slušalicu podigne Marge. Toda su zadržali u stanici SP-a u Palo Altu. Ostali su uhićenici rekli espejcima da je mali bio stalna mušterija. Crnjaci su priznali da su se omrsili njime. Upravo su obavljali pretrage i bilo je ko sunce da će mu karta ispasti crna.

- Ne brini - rekao sam joj kad mi je u stanju tupe, suzne panike prenijela tu informaciju - morat će ga pustiti. Test će pokazati plavo, na časnu riječ.

- Richard, ti si lud, to je naprosto nemoguće! Tebi nisu svi kod kuće!

- Ako misliš da sam pošandrcao – rekao sam natačući joj poštenu mjeru - počekaj dok se nacugam dovoljno pa ti i objasnim zašto!

Strusio sam i sam dva na brzaka dok nisam skupio hrabrosti da otpočnem, i nastavio piti sve dok nisam izblebetao čitavu priču.

- A sad daj da drednot prenesem i na tebe - protrabunjao sam kad sam s pričom bio gotov, pa u stanju slinave alkoholiziranosti krenuo prema njoj.

Ona je vrisnula, odgurnula se od mene, ustrčala se po dnevnoj sobi i počela vrištati.

- Ti životinjo! Ti si lud! Ubio si našeg sina! Miči se od mene! Ne prilazi!

Čime da objasnim ili opravdam ono što se potom dogodilo? Bio sam se nalio do besvijesti, ali neki drugi dio mene radio je hladnim logičnim automatizmom. Ako uopće može postojati nešto što bi se moglo nazvati silovanjem iz

ljubavi, onda je sad bio čas za tako nešto. Marge je bila sigurna da sam ja kužna jama kuge, a postojao je samo jedan jedini način da je ikad uvjerim da sam govorio istinu. Morao sam je zaraziti drednotom, i nikakav ne naprosto nije dolazio u obzir.

Da sve svedemo na najkraće i najgnusnije, mrsno sam silovao vlastitu ženu, znajući da radim ono pravo čak i kad se svom snagom otimala, uvjerena da se brani od sigurnog zaraženja kugom. Bilo je to i divlje i užasno i mrzio sam samoga sebe zbog onoga što činim, makar sam i posve jasno znao da je to što činim u krajnjem izvodu pravo.

I onda sam je ostavio, svu razjecanu, dok sam se sam izvezao u noć da preuzmem Toda od espejaca.

Sav sam bio pun pijanoga bijesa, bio sam medicinski slučaj superteške kategorije, tražio sam da na meni i Todu naprave čitavu seriju pretraga, pa nemilosrdnim režanjem natjerao espeovsko zijevalo koje ih je pravilo da požuri. Kad su svi ispali plavi, zaprijetio sam parnicama i grozomornim političkim optužbama ako smjesta ne pusti Toda i povjeri ga mom nadzoru, i tako mu uspio skrenuti pažnju s "abnormalnog organizma", što ga je bio zamijetio u našoj krvi, bar dovoljno dugo da stignemo do vrata.

Ali taj "abnormalni organizam" bit će spomenut u njegovu izvještaju. A Sutcliffe očito sve moje zabilješke drži pod povećalom, i sasvim je sigurno da će na njihovoj strani biti ljudi koji će povezati konce. Pitanje je bilo samo koliko će im za to trebati vremena.

A mi nismo mogli samo tako, stajati i čekati da to otkrijemo. Morali smo bježati. Tod, ja, Linda i Marge. Ali kamo? I kako?

Odvezli smo se do Linde i morali pola sata čekati pred vratima da ode muškarac s kojim je upravo bila.

Linda Lewin

- Postoji samo jedno mjesto na koje možemo otići - rekla sam Todu i Richardu. - Samo jedno mjesto na kojem se mažemo sakriti a gdje nas espejci ne mogu naći...

- Karantenska zona San Francisco? - propentao je Richard.

Potvrdno sam kimnula glavom.

- SP onamo ne zalazi. Nema tog sprcanog šupka kojem bi to palo na um.

- Ali... San Francisco?...

- Ne zaboravi, mi se ne moramo uopće plašiti kuge - rekla sam im. - Osim toga... možete li zamisliti ijedno mjesto na kojem bi ono što nas troje imamo bilo potrebnije?

- Ali kako da uopće uđemo u zonu?

O ovome sam morala razmisliti malo poduže. Nikada još nisam čak ni čula da se iko pokušao provući kraj SP-a da bi ušao u San Francisco. Ali s druge strane, nije ni SP...

- Najbolje bi nam šanse bile da krenemo čamcem od Sausalitoa. Pričekajmo na dobru maglovitu noć, i zatim prelazimo Golden Gate kroz blok magle, u drvenom čamcu na vesla, bez buke motora, bez radarskog odraza. Patrolni se čamci drže blizu San Francisca i motre na obalu, ne na Zaljev. Helikopteri nas neće vidjeti kroz maglu čak i ako budu letjeli...

- Zvuči kao prilično riskantan posao - rekao je Richard sumnjičavo.

- Imaš li kakvu bolju ideju? Richard je slegnuo ramenima.

- Idemo po Marge - rekao je.

Dr. Richard Bruno

Sve smo se troje strpali u Lindin auto - ako ijedan traže, onda traže moj - i odvezli se do naše kuće.

Kad smo onamo došli, Marge je još bila u stanju šoka. Čak i kad je ugledala Toda, čak i onda kad su Linda i on potvrdili moju priču, ipak mi još nije mogla posve povjerovati. Pomalo se počela oporavljati tek kad sam joj pokazao golemi saldo na svom tajnom računu.

Ali kad sam joj rekao da moramo bježati u San Francisco, ponovno je podilkanila. Nije više bilo vremena za daljnja razuvjeravanja. Bili smo prisiljeni, Tod, Linda i ja, da je grubom silom svladamo i strpamo u auto, dok joj je moja ruka pritiskala usta da ne vrišti.

Povezli i smo se rubom zaljeva sve do

Sausalitoa, kupili čamac na vesla, unajmili sobe u motelu, i počekali.

Magla, dovoljno gusta i tusta, nije se dovaljala sve do dvije noći potom. Za ta dva dana, zato što smo joj Linda, Tod i ja govorili skoro bez prestanka, Marge je polako počela vjerovati da je sve to istina.

Činjenica, međutim, da je moralna dužnost sviju nas da na jedini mogući način širimo drednot, bilo je mrvu pretvrda a da bi je mogla svariti. Možda ju je i mogla prihvatiti intelektualno, ali je u emotivnom smislu ostala posve rastrojena.

- Vjerujem ti, Richard, zaista ti vjerujem - priznala je kad se sunce spuštalo za našeg posljednjeg dana u Sausalitu. - Mogu prihvatiti čak i to da je ono što radiš vjerojatno ispravno i dobro. Ali što se mene tiče, ja naprosto ne mogu...

- Znam, znam - rekao sam i zagrlio je. - I meni je bilo teško... -I potom sam je nježno obljubio, mesom o meso, onako kako to i treba biti, i to, kako će se pokazati, posljednji put.

Te se noći veliki oblak magle uvaljao kroz procijep na Mostu Golden Gate, oblak velik, no, također i visok, koji je natjerao borbene helikoptere da lete visoko iznad obalne linije San Francisca. Bilo je sad ili nikad.

Tod je zastao na molu.

- Bojiš se?

Potvrdno je kimnuo glavom. -I ja.

Uhvatio me za ruku.

- Tata, ja se bojim - rekao je tiho. - Hoću reći, ja znam da nemamo baš mnogo izgleda da uspijemo... Ali ako se išta dogodti... volio bih da znaš da ne bih želio da je bilo drukčije... Učinili smo što smo morali. I tata, ja te volim. Ti si najhrabriji čovjek kojeg sam ikada upoznao.

- A ja sam ponosan što imam takvoga sina - rekao sam sa suzama u očima - Želio bih samo...

- Nemoj to izreći.

Zagrlio sam ga i privio, a onda smo se svi utrpali u čamac, pa smo se Tod i ja prihvatili vesala.

Struja je bila zeznuta i neprestance nas zanosila na istok, i putovanje je bio gadnije nego što sam pretpostavljao, ali smo održavali kurs prema svjetlima grada i uporno napredovali.

Nismo mogli biti više od pet stotina metara od obale kad nas je uski reflektorski snop iznenada prikovao u zasljepljujućem krugu sedefastog svjetla.

- Čamac na pučini! Čamac na pučini!

Tako blizu, a tako daleko! Ako nas SP uhvati, onda smo gotovi. Nije nam bilo druge nego prionuti na vesla.

Izvukli smo se iz snopa i u cik-caku udarili prema obali, dok je iza nas amo-tamo grmio motor a reflektorski snop nasumce lepršao preko ravnoga mora. Magla je bila prilično gusta, i morali su se potruditi dok su nas ponovno našli.

Kad im je to naposljetku uspjelo, bili smo još samo dvije stotine metara daleko od obale. A onda su zapraštali iz teškog mitraljeza.

- U tom smo čamcu žive mete! - viz-viknuo je Tod. - Moramo preplivati! -I tu se bacio preko razme pa pod tučom metaka zaronio u crninu voda.

Kao da se sve dogodilo u istom tre-nutku. Kad je Tod zaronio, čamac se nagnuo, Linda se svaljala preko razme, Marge se, obuzeta panikom, srušila u more, čamac se preokrenuo, postajući nalik kornjači...

A mi smo svi bili u studenoj vodi, roneći što smo mogli dalje prije nego što bismo izronili da brzo udahnemo, pa ponovno zaplivali pod vodom, boreći se za život, pod nasumičnim rafalima metaka i skakutavim snopom reflektora.

Naprosto nije bilo vremena za raz-mišljanje, pa čak ni za strah, dok sam ronio, spašavajući goli život, a pluća mi htjela prsnuti; nije bilo ni vremena ni mjesta da bi se osjetio užas svega što se događalo. Sve dok se, halapljivo gutajući zrak, iscrpljen i promrzao, nisam grčevito prihvatio kamenite plaže i uspentrao se uz nju.

Vani, na tamnim vodama, reflektor je i dalje lunjao, i paljba je strojnice i dalje bljeskala i klepetala. Kraj mene se uspen-trala Linda Lewin, zadihana i kašljući. Ostali smo ležati ondje, bez riječi, bez misli i dugo tako, sve dok borbeni helikopter napokon nije

odustao i nestao u magli.

Potom smo ustali i najmanje sat vremena pretraživali plažu.

Toda i Marge nije bilo baš nigdje.

- Možda su se obale dokopali dalje - rekla je Linda usiljeno.

Ali ja sam znao istinu. Mogao sam osjetiti prazninu u srcu. Njih više nije bilo. Njih više nije bilo, a ja sam ih ubio isto tako nedvojbeno kako da je ruka na otponcu mitraljeza bila moja.

- Richard...

Izvukao sam se iz njena utješljiva zagrljaja.

- Richard...

Okrenuo sam se od nje i pustio da mi se hladni crni očaj uvalja u dušu poput oblaka magle, da prebriše sve misli, i ispuni me samo sobom, ostavljajući mi samo da se pitam hoće li se ikada povući.

I nadah se, u tom beskonačnom sumornom trenutku, da nikada neće.

John David

Mislim da sam znao da će se to morati dogoditi prije ili kasnije, braćo i sestre, ali sam se bar nadao da ću odapeti boreći se i za sobom povući bar još kojega govnara.

Nije se dogodilo tako. Sčepali su me na spavanju, ma da ne povjeruješ!

Brzo sam se valjao nizbrdo, bio sam slab, grozničav, i mozak mi više nije radio, mislim, lutao sam ulicama sad baš kao pravi zombi. Pokupili su me neki ljudi kojima se faca više i ne sjećam i odvukli me u sigurnu kuću Naše Gospe negdje u Berkeleyu, gdje sam se, čim sam grunuo u madrac, strmeknuo u san.

Neka triput jebena sigurna kuća! Probudio me usred noći udarac drške od pištolja po šiji, i onda još jedan u trbuh. Skupili su nas sve u nekakvoj krčmetini i odvukli u stanicu SP-a. I svima su protjerali karte kroz nacionalnu banku podataka.

Svima osim meni. Ja nisam bio vrijedan truda, vidjeli su da sam očiti terminalac i uhvatili me s otprilike tucetom lažnjaka u prnjama. Meni, meni su uzeli samo otiske prstiju i mrežnice pa ih telefeksirali u Washington.

- Vidi, vidi, vidi - zapreo je poručnik SP-a nakon manje od pola sata. - John David, donedavna legionar, traži se zbog otprilike deset tisuća krivičnih djela poput umorstva, mrsnog silovanja i krivotvorenja legitimacija, da i ne spominjemo pljačku, pobunu, povrede granice i veleizdaju. John, John, ti si neki zločesti dečko, zar ne? Ali se zbilja radujem što smo se sreli. Nešto mi govori da bi mi mogao pribaviti krasno unapređenje. Da ti velim, ako ga bude, dan prije nego te srede, posljednja ti je večera na moj račun.

Walter T. Bigelow

Ne zadovoljivši se time što mi je obuzeo ženu, Sotona me počeo progoniti sve do mog ureda. Najprije taj bogohulni kult Naše Gospe, a potom čitav niz anomalija u području Zaljeva San Francisco, koje kao da su upućivale na to kao da je netko provalio u nacionalnu banku podataka.

Bilo je prilično uobičajeno da falše plave karte, pri sravnjivaju s nacionalnom bankom podataka, naprosto pocrne. Međutim, bilo je nečuveno da itko, uhvaćen s lažnom plavom kartom, ne bi pocrnio kad bi ga i stvarno testirali na kugu, jer, dakako, ne bi imalo baš nikakva smisla da se itko s valjanom plavom kartom služi onom krivotvorenom.

No, oko Bay Area događalo se upravo to. Pojavilo se gotovo tucet slučajeva.

A onda uzmimo i taj stvarno bizarni incident sinoć na istom lokalitetu. Četvoro ljudi u čamcu za vesla stvarno se pokušalo probiti kroz karantensku blokadu i ubaciti se u San Francisco! A čini se da je to dvoma čak i uspjelo.

Kad su tijela preostalo dvoje upecali iz Zaljeva, pokazalo se da su to Tod i Marge Bruno, sin i žena izvjesnog dr. Richarda Bruna, istaknutog sintetičara gena iz Sutcliffe Corporationa.

Lokalni zapovjednik SP-a zaslužio je unaprijeđenje ili barem pohvalu.

On je sva tri imena protjerao kroz nacionalnu banku podataka. Tod Bruno je tri dana prije toga bio priveden u raciji u jednom mrsnom baru. Iako su mnogi svjedoci potvrdili da je on već

stalni gost, nakon čitavog je spektra testova ispao plav plavcat. Zapovjednik je imao dovoljno soli da prokopa malo dublje i otkrije da je u izvještaju povodom toga bio spomenut i nekakav "abnormalni organizam".

Instinkt ga je naveo da zapovjedi da se tijela Toda i Marge Bruno podvrgnu temeljitoj i potpunoj autopsiji, sve do molekularnog nivoa. I baš me taj izvještaj posjeo na avion za San Jose.

Otkrli su da se u njihove genome upisao nekakav čudan "pseudovirus". On je s virusom kuge imao mnoge zajedničke sekvencije, ali nije nalikovao nijednom poznatom ili ekstrapoliranom varijetetu, a u njemu je bilo i drugih sekvenci koje se nisu mogle razviti prirodnim putem. Tijela su bila mrtva već predugo a da bi ga se i pokušalo uzgojiti.

Nepoznati "pseudovirus" u tijelima članova obitelji istaknutog sintetičara gena... To može značiti samo jedno - da je u Sutciiffeu došlo do neprijavljenog crnog incidenta. I tako je na scenu pušten onaj zadnji Sotonin izradak - svojevrsni užasni umjetni ljudski parazit, varijetet kuge stvoren ljudskom rukom. Posjedujemo dva tijela koja je on zarazio, i ja sam skoro posve siguran da se njime zarazio i Bruno, i da je živ i negdje u San Franciscu.

Što bi se sve moglo dogoditi u toj Sotoninoj zahodskoj jami mene se malo tiče, ali je Tod Bruno, kad su ga bili skupili u mrsnom baru izvan Karantenske zone, već bio zaražen, a ipak je prošao kroz potpunu seriju testova i ispao plav.

Što znači da je ta čudovišna stvar nevidljiva za sve naše sundardne testove na kugu. Što je to Vrag skovao u Sutcliffe Corporationu?

Dok sam letio na zapad, u meni je raslo nepokolobljivo uvjerenje da letim prema klimatskom sukobu s Antikristom, da je armagedonski boj već otpočeo.

Linda Lewin

San Francisco nije bio onakav kakvim sam ga zamišljala. Nisam baš sigurna što sam zapravo očekivala, možda smrdljivu Sodomu punu ruševina i napol trulih mjesečara, no on nije bio takav.

Ulice su bile čiste a o ekscentričnim se kućama netko očito brinuo s mnogo ljubavi. Slavne stare uspinjače još su vozile, a vozili su i autobusi. Restorani su bili otvoreni, barovi su bili krcati, bilo je i kabarea i kazališta. Bilo je čak i prijateljski raspoloženih cajaca što su ljuštili svoje pločnike.

Namirnice i različite potrepštine puštale su se kroz karantensku liniju u Daly Cityu, a van su mogli sterilizirani proizvodi, tako da je privreda grada bila povezana s vanjskim svijetom. Grad je bio siromašan, to je sigurno, ali su se ljudi u njemu držali zajedno ne bi li se nekako provukli. Hrana je u restoranima bila skupa, no na tržnicama joj je bila na umjetan način snižavana cijena. Stanovi su bili pretrpani, ali su se stanarine održavale na niskom nivou, dok su potrebiti i beskućnici bili smiještani u javne ili napuštene kolodvorske zgrade.

O da, ulicama je šetalo mnogo užasnih terminalnih faza, ali je bilo mnogo više ljudi koji bi se lako mogli utopiti u život podzemlja vani. I bilo je nečeg prilično dirljivog u smjernosti i nježnoj pažnji što su je privremeno zdravi iskazivali očitim Živim mrtvacima, nečeg što me je podsjećalo na dragog starog Maxa.

I uistinu, kao da je njegov duh lebdio nad tim osuđenim no fatalistički dobro raspoloženim gradom. Silom nužnosti, svi su ovdje bili prisiljeni da budu sveti maksovi, i mada Ljubavnici Naše Gospe ovdje kao takvi nisu postojali, svi kao da su se trudili oko njezina djela.

Nitko ovdje nije morao brinuti da će je dobiti, ili da će ga obilježiti, ili da će ga pokupiti SP. Sve se to njima već bilo dogodilo. I tako, iako je ovdje bilo više otvorenih homića nego što sam i pomišljala da ću vidjeti ikada u životu, čudno je reći, no ovdje je bilo... manje nastranosti no igdje drugdje gdje sam bila.

Nije bilo nikakvih mrsnih barova kao takvih, a to stoga što je svaki bar bio mrsan. Jedva da je i bilo seksarnica, jer su žitelji San Francisca, svi već na smrt osuđeni, jedni prema drugima mogli slobodno izražavati ljubav, kao prirodni muškarci i žene kakvi su nekoć zacijelo

postojali. Žitelji su se nježno brinuli čak i za potrebe očitih terminalaca.

Ni na jednome mjestu na kojem sam poslije bila nisam se osjećala tako kao kod kuće.

Jedino je mrtvački pokrov kuge što je visio nad gradom kvario blaženstvo atmosfere, a nju kao da su omekšavale magle, sutoni bojali u ružičasto, razvedravala veselost ispod vješala i sjetna filozofeka melankolija s kojom su se građani suočavali s njom. "I tako smo se svi rodili na smrt osuđeni", glasila je narodna izreka. "Ovdje smo bar toga svjesni. Prije ili kasnije neće biti sutrašnjega dana, zašto da onda ne živimo i radujemo se danas?"

Ne baš posve sigurna što mi je dalje činiti, prihvatila sam se Djela Naše Gospe na uobičajeni način, nudeći se svima i svakome, polako šireći drednot, no ne baš sigurna kad da počnem širiti i radosnu vijest.

Ovdje bih mogla biti sretna - ili da kažem istinu, zaista sam sretna i bila - makar i tugovala zbog ubogog Richarda.

Richard je, naime, bio poput djetenceta kojeg sam morala vodati okolo kao nekakvog ošamućenog stvora. S njegovom ženom i sinom kao da je iščezla i sva njegova energija i sva motivacija. Mogla sam shvatiti i njegov čemer i osjećaj krivice, ali to nije moglo potrajati dovijeka.

- Richard, pred nama je velik posao, veličanstveno i važno djelo - nisam mu prestajala govoriti. - Dužnost nam je širiti drednot među tim ljudima.

Većinom je samo prazno zurio kroz mene. Samo bi pokatkad umorno procijedio:

- Preuzmi to na sebe.

Nakon nekoliko takvih dana, zaključila sam da ne mogu više čekati da se vrati.

Morala sam sama donijeti sudbonosnu odluku.

To samo moje potajno širenje drednota bilo je naprosto presporo. Ako vani ima opakih ljudi koji bi zaustavili širenje drednota onda su nam već na tragu. Morala sam zaraziti tisuće, desetke tisuća, prije nego što oni poduzmu mjere, a to se jedino moglo postići onda ako bi stanovnici San Francisca znali da ga šire i sistematski se prihvatili tog posla.

Najprije sam se počela razotkrivati kao Naša Gospa svojim ljubavnicima i po barovima, i u San Franciscu je bilo dovoljno ljudi koji su nekad vani obavljali njeno djelo - bilo je čak i takvih koje sam svojedobno bila upoznala u danima dok sam još kružila - tako da su moje tvrdnje zadobile vjerodostojnost.

U izvjesnom smislu, žitelji San Francisca oduvijek su radili Djelo Naše Gospe, ili Svetog Maxa, ali s druge pak strane, ta legenda ovdje nikad nije bila od središnje važnosti. U San Franciscu ljudi su obavljali Djelo Naše Gospe da bi obradovali jedni druge i sami sebe, a ne zato što su vjerovali da predstavljaju jedinu nadu ljudskoga roda.

Ali sada, kad sam počela novačiti vojsku Ljubavnika Naše Gospe, činila sam to objavljujući radosnu vijest.

Da je taj slomljeni čovjek u mojim odajama veliki znanstvenik i još veći junak. Da je on razvio taj mali drednot, oklopljeni organizam. Da me je on zarazio tim darom života. Da ja svakoga s kim se omrsim mogu zaraziti lijekom, i da će svatko s kim se omrsim također postati prenosnikom. Da se godine kuge, posredstvom Richarda Bruna, koji je za to morao platiti užasnu cijenu u osobnom životu, sada približavaju kraju.

Da je sve što trebaju učiniti ono što već čine - međusobno se vole.

Spočetka je, razumije se, bilo više skeptika negoli vjernika.

- Dovedite mi svoje terminalce - rekoh im. - Dajte im neka se omrse s Našom Gospom. Kad se oni izliječe, čitav će grad znati da govorim istinu.

Walter T. Bigelow

Kad sam se suočio s Harlowom Prinzom, iz njega kao da je govorio sam Sotona, smijući se po posljednji put, a to zato što je ono što je predsjednik Sutcliffea na koncu, kad smo ga dobrano pritisnuli, priznao, bilo je gore, mnogo gore od onoga čega sam se spočetka plašio.

Bruno je radio na nekakvom virusu koji bi uništavao kugu. On ga je, me-

đutim, izgrađivao oko nekakvog varijeteta kuge i onda je nešto pošlo po krivu. Umjesto toga što je namjeravao, stvorio je varijetet kuge koji je nasumce mutirao svaki put kad bi se reproducirao. A taj je bio nevidljiv ne samo za sve postojeće testove s izuzetkom potpune analize molekula, nego će takvim i ostati, bez obzira što ljudi izmislili.

Dakle je stvarno bilo došlo do crnoga stanja, no samo unutar jednog laboratorija, i napravljeno je mnoštvo izvještaja od kojih su svi dokazivali da je Sutcliff postupio po propisanoj proceduri, baš kao što je bilo napisano i čitavo brdo pravnih ekspertiza koje su podržavale mišljenje da kod takvih interno suzbijenih crnih stanja ne postoji obaveza da se slučaj prijavi SP-u.

- Mi nismo imali pojma da je Bruno zaražen - izjavio je Prinz. - Nije li tako, Warren?

Warren Feinstein, predsjednik Sutcliffea, koji je inače sve vrijeme sjedio šutke i s krajnje neobičnim izrazom na licu, nervozno se uzvrpoljio.

- Ne... mislim da... mislim, kako možemo biti sigurni da se on zaista zarazio?..

-I žena i sin bili su mu zaraženi, ta zar nije tako, Warren? - obrecnuo se Prinz. - Čuo si direktora. Da bi se to izoliralo, potrebno je poduzeti krajnje mjere!

-Ali...

- Čekaj čas! - uzviknuo sam. - Valjda ne mislite reći da je taj čovjek... stupio u mrsni odnos sa svojom ženom... i sa svojim sinom iako je znao da je zaražen?

- Nadajmo se da nije - rekao je Prinz. - U svakom slučaju, nema nam druge nego postupiti polazeći od te pretpostavke.

- Kako?

- Zato što ako ne... - Prinz se stresao. - Ako tako ne postupimo, onda smo svi osuđeni. Jer ako se Tod i Marge Bruno nisu zarazili spolnim putem, onda pred sobom imamo virus kakvog smo se oduvijek najviše bojali: varijetet kuge kojemu nisu potrebni spolni ili intravenozni prenosnici, ambijentalna verzija koja se prenosi zrakom poput banalne hunjavice.

- O Bože blagi.

- Vi nemate izbora, gospodine direktore - nastavio je Prinz ne zastajući. -Morate od predsjednika pribaviti nužna ovlaštenja i smjesta sterilizirati San Francisco.

- *Sterilizirati?*

- Nuklearizirati. Procedura crnoga stanja, priznajem, u prilično ekstremnim razmjerima.

- To je čudovišno, Harlow! - uzviknuo je Feinstein. - Ovo već ide malo predaleko! Bolje da...

- Šuti, Warren! - dreknuo je Prinz. - Razmisli o alternativi!

Feinstein je klonuo u stolici.

- Ako se to širi ambijentalno, onda smo i tako osuđeni, onda u čemu je razlika? - upitao je Prinz sotonskih hladnim, insinuantnim glasom. - No, ako nije, i ako ga Bruno širi po San Franciscu...

- Ne može se naprosto ubiti milijun ljudi zbog pretpostavke da...

- Warren, šuti! - dreknuo je Prinz. - Gospodine direktore, nećete se valjda obazirati na trabunjanja te sentimentalne lude. Morate biti jaki. I morate izvršiti svoju dužnost.

Moju dužnost? No, što mi moja dužnost nalaže? Ako dadem Karantensku zonu San Francisco sterilizirati termonuklearnom eksplozijom, tada ću vaporizirati i Bruna. A njega, shvatio sam, moram dobiti živoga, da ga ispitam prije nego što se odlučim na tako nešto. Moram doznati je li mrsno općio sa svojom ženom i sinom. Jer ako jest, to onda znači da se virus ne širi ambijentalno, i da još ima nade. Tada, i samo tada mogao bih čiste savjesti sterilizirati San Francisco.

Tada, i samo tada, ta bi užasna odluka služila Bogu a ne Đavlu.

Morao sam naći nekoga tko bi bio spreman otići u San Francisco i izvući Bruna. Ali gdje da nađem nekog tako ludog i tako požrtvovnog da to izvede?

John David

Kad su me dva espejca dovukla u sobu za ispitivanje, pričvrstili me lisičinama za stolicu zakovanu za pod, i onda se

izgubili, osjetio sam se prilično posrano.

Ali sam brzo đipio, ma kad vam velim, kad je u sobu ušao stari Walter T. glavom i bradom pa zatvorio vrata za sobom!

Stari je mrsnojebac odmah prešao na stvar.

- Tražio sam nekog vrlo specijalnog - rekao mi je - i kompjuter je ispljunuo tvoje ime. Imam za tebe jedan posao. Zainteresiran?

- Stari, ti se zezaš...

- Šupirat ćemo te u San Francisco. Hoću da mi odanle izvučeš jednog čovjeka.

- Što kazala? - U govna, braćo i sestre, nisam mogao povjerovati vlastitim ušima. Hoću reći, čak i u mom tadašnjem terminalnom stanju, uši su mi se na tako nešto morale naćuliti. A stari Walter T, njemu to sigurno nije promaklo.

- Zainteresiran, ha? A evo i moje ponude...

I tu mi je sve ispričao. Espejski će me helikopter izbaciti u San Francisco, gdje bih morao ćopiti i zadržati tog tipa, nekog Richarda Bruna. Svakoga će popodneva oko tri sata poslati helikopter da jedan sat kruži iznad Golden Gate Parka. Kad ga budem imao, ispucat ću raketu, pa će me pokupiti.

- A što će ti taj tip? - upitao sam.

- To ne trebaš znati - odgovorio mi je. Sumnjičavo sam ga promotrio.

- A tko ti veli da bih se ja htio vratiti? - Mislim, taj tupi mrsnojebac htio me je poslati na trnovit put, ali zbog čega je on to mislio da ću mu obaviti taj prljavi posao i nekog sirotog jebivjetra predati SP-u? Zar je zaista mogao biti tako blesav? Ne bih se baš bio okladio.

- Vratit ćeš se, jer kad predaš Bruna, bit će ti posve oprošteni svi tvoji teški zločini.

- Hej, rista, daj me pogledaj, i tako nemam više od mjesec dana.

- Moći ćeš se vratiti u Legiju. S činom kapetana.

- Kapetana? - Prezrivo sam otpuhnuo. - Sranje, zašto ne bih dobio orla?

- Zaista, zašto ne?

- Ne zezaš se, zbilja, ha? - Ju, braćo i sestre, kako bih se zabavljao da postanem komandir jebene brigade. Ali... - Ali ja sam i tako otpisan. Što to mijenja na stvari?

- Legija se, dok ovo govorimo, ponovno vraća u Brazil - rekao mi je. - Napumpat ćemo te najboljim vojnim palijativima i kokainom i konjskom dozom morfija, koliko možeš podnijeti da ne odapneš. Pa te izbaciti u Brazil, s pukovničkim orlom, na čelu brigade, dvanaest sati nakon što izručiš Bruna. Život kratak, ali sladak.

- Prekrasno - rekoh, pažljivo proučavajući facu starog Waltera T. Sve se to, međutim, još nije slagalo. Nešto je još zadržavao za sebe, i nešto mi je govorilo da mi se to ne dopada. - Ali tko ti veli da mi neće biti draže taj život kratak ali sladak prorajtati u San Franciscu?

Sad je bio red na Walteru T. da on sad pažljivo proučava mene, i na koncu slegne ramenima.

- Veli mi to što bi taj život, ako ne izvučeš Bruna, mogao biti mnogo kraći nego što se nadaš.

- Ha?

- S obzirom na to da ćemo te tako i tako izbaciti u San Francisco, mislim da ti onda mogu reći i istinu - rekao je Bigelow. - Imam osjećaj da te ništa drugo ne bi moglo stvarno motivirati, ali će te ovo motivirati sigurno.

Ispričao me je, i sigurno me motiviralo.

Bruno je bio nekakav sintetičar gena. Onda je zaista zasrao motku i stvorio novi varijetet kuge, nevidljiv za sve standardne testove, a koji bi se možda mogao širiti i kroz sam zrak.

- Dakle moramo doznati je li se Bruno zarazio nečim što sad možda već širi po San Franciscu, nečim širenje čega bismo mogli, bar se je tako nadati, zaustaviti samo... recimo maksimalno krajnjim mjerama.

Dakle, braćo i sestre, zaista mi nije bilo potrebno unapređenje ni u kakvog orlušinara da bih pokopčao što to zapravo znači.

- Misliš zbombiti San Francisco, ha?

- Ukoliko ne dobijemo Bruna da ga Ispitamo, i ukoliko nas to ispitivanje ne uvjeri da on to ne širi, onda zaista nemamo alternative... Dat ću ti dva

tjedna. Nakon toga, mislim...

- Zbombit ćete San Francisco i mene u njemu!

Bigelow je potvrdno kimnuo glavom.

- Mislim da ti sad mogu vjerovati da ćeš učiniti najbolje od najboljega, zar ne? - rekao mi je.

Mislim, što sam mu na to mogao odgovoriti? Samo jedno, braćo i sestre. A evo što sam rekao starom Walteru T.

- Kokić i fiks i palice hoću odmah i smjesta. Koliko god mogu ponijeti.

- To je u redu - odvratio je on. - Zašto ne? Sve po želji.

- Sad nemam baš nikakva izbora, zar ne?

- Baš uopće nikakva.

Da me nisu bili prikovali za stolicu, bio bih starom mrsnojebcu otkinuo ruku i umlatio ga njome ko vola u kupusu. Ali čak i tada, morao sam se diviti njegovu stilu, znate već na što mislim. Neka tom govnaru pocrni karta, i suri bi Walter T. s nama, drugovima zombijima, bio kao kod kuće.

Linda Lewin

Nakon što su mrlje počele blijediti na terminalnim slučajevima i crnjaci stali plaviti na jednostavnim testovima što su ih podzemni doktori uspijevali skalupiti, glas se počeo širiti brže, a s glasom i drednot, i Ljubavnici Naše Gospe počeli su vlastitim marom širiti radosnu vijest po ulicama i barovima San Francisca.

Jednoga dana po mene je došla delegacija i odvela me do stare neke kućerine, nasumce nasađene negdje visoko u brdu iznad parka Buena Vista, do kuće koju su zvali Kućom Naše Gospe od Uskrsle Ljubavi. Smjestili su me u stan na drugom katu, sa mnom dovevši i Richarda.

Ovdje su me okružili Ljubavnicima Naše Gospe. A tako je bilo i s Richardom. Okružili su ga ljudi koji su se o njemu brinuli, koji su ga voljeli, koji su znali kakva je junačka djela učinio, i kakvu je užasnu cijenu za njih platio. Polako, vrlo i odveć polako, počeo je reagirati na okolinu, pa zastajkujući mrmljati o grižnji savjesti i svom očajanju. No,on je i dalje odbijao da se pridruži Djelu, jer je i samu pomisao na seks nalazio odvratnom, bez obzira tko mu se nudio, pa makar to bila i ja.

A samo Djelo, iako je napredovalo trčećim korakom, ipak je napredovalo isuviše presporo. Koliko nam vremena preostaje prije nego što vanjski svijet dozna istinu? Nekoliko mjeseci? Thedana? Dana? I što će se onda dogoditi? Ustvari, što se možda već i događa?

Znala sam što moram učiniti: zaraziti čitav San Francisco drednotom, tako da vanjski svijet, kad napokon nahrupi, bude naprosto smlavljen istinom koju ćemo mu podastrijeti i doveden pred svršen čin - čitav jedan grad, čitava jedna karantenska zona nekoć posve crna, sad je posve čista od kuge.

Jednom davno, davno prije nego što se većina ovdašnjih ljudi bila i rodila. San Francisco je doživio nekoliko čarobnih mjeseci koje nazvaše Ljetom ljubavi; bila je to legenda što je još živjela u mitologiji grada.

I tako sam smislila Tjedan ljubavi, svetkovinu drednota i ujedno sredstvo za njegovo širenje, karneval spola, orgija u razmjerima čitavoga grada, slavlje Naše Gospe od Uskrsle Ljubavi.

A moguće je i da će se pomoću takve manifestacije i slavljenja onoga što je Richard vratio svijetu, i on sam ponovno roditi u nj...

John David

Palići koje su mi šćicnuli prije nego što su me šupirali u San Francisco nisu mi, čini se, baš činili mnogo dobra, ali zato kokić i fiks jesu straobalno, braćo moja i sestre. Možda sam i izgledao kao termlnalno stanje uspravljeno na stražnje noge, ali sam se na svom putu prema crnoj rupi presijavao kao pasje jajce, ma kad vam velim! Očekivao sam da će San Francisco biti sav opaljen i šiznut, nešto kao TJ prije nego što se SP bacila na nas, ali to je sad bilo nešto posve drugo, opaljeno to da, ali baš onakvo kako jedan zombi zamišlja šiznutost.

Grad kao da su izvadili iz nekog starog filma - čist, uredan, i znate, nekako bajan, kao da je sam vlastita razglednica, i tu sam otkrio da se tu mogu omrsiti sa svakim i na svaki način kako god poželim samo ako zatražim,

čak i takav kakav jesam.

Potucale su se tu hrpe terminalnih zombija, ljudi poput mene, i još više gnusnih pešovana, ali su ti bili tako prokleto umilni i ljubazni i njonji-njonji prema nama koji smo išli prema rupi, da mi je došlo da se zbljujem. Mislim, sav taj mir i prcanje iz milosrđa i ljubav, tako su me grdno raspizdili da sam skoro poželio da zbombe taj smežurani grad, jasno vam je što sam htio reći.

Ali naravno, ne dok sam ja u njemu!

Bigelow je sve krasno smislio. Nisam imao nikakve ni najmanje šanse. Morao sam svoje dupe u poluispravnom stanju ubaciti u četvrtu i staviti šapu na Bruna, moju jedinu povratnu kartu.

Dr. Richard Bruno

Jedva se sjećam kako je bilo u kraljevstvu mraka, pa čak i toga kad sam i kako iz njega počeo izranjati. Najprije se u toj mojoj hladnoj tami pojavilo svjetio blago i toplo, a onda sam polako počeo opažati svijet oko sebe.

Živio sam u drevnoj viktorijanskoj kući visoko na brdu, u San Franciscu, u kući znanoj pod imenom Doma Naše Gospe od Uskrsle Ljubavi. U njoj je sa mnom živjela Linda Lewin, i ja sam znao da se ona o meni brinula za čitave moje crne i duge noći. Baš kao i mnogi drugi. Jer ovo je odista bio dom ljubavi i nade. Bio je to kao nekakav bordel, i nekakva crkva, a ono što se u njoj širilo, bio je moj virus drednot. I svi koji su dolazili i odlazili iskazivali su ljubav prema meni.

"Doktor Boljemije", tako su me zvali. U meni nisu vidjeli stvora koji je u smrt odveo svoju ženu i sina, već čovjeka koji je svijetu vratio ljubav.

- Tugovao si dugo i predugo, Richard; Marge i Toda više nema, i oni su dostojni tvoje tuge - rekla mi je Marge. - Ali si ti također učinio i nešto čudesno, i to je dostojno tvoje radosti. Hajde nam se pridruži na zabavi. Vidi za što su umrli. Vidi što si vratio svijetu! To je svetkovina Naše Gospe od Uskrsle Ljubavi, ali je to i svečanost u čast dr. Boljemija.

I tako su me ona i Ljubavnici Naše Gospe poveli na krstarenje po San Franciscu, na obilazak karnevala, na obilazak erotske zemlje čudesa, iznikle iz davno izgubljenih snova.

Čitav je grad imao žurku - po barovima i perivojima i ulicama. Bio je to dan Karnevala, bile su to dionizije, bilo je to Ljeto ljubavi, bilo je to prekrasno ludilo. Svi su bili naljoskani i nafiksani i delirično sretni, i ljudi su ljubovali, sjedinjavali meso, posve otvoreno i svagdje - po stanovima, barovima, na samoj ulici.

Oni su slavili Uskrslu Ljubav samim činom njezina stvaranja. Oni su slavili kraj godina kuge dok su ih privodili kraju svojom radosnom puti.

- Shvaćaš li, Richard? - upitala me Linda poslije, kad smo se vratili kući Naše Gospe od Uskrsle Ljubavi. - Marge i Tod su umrli, i nisu živjeli dovoljno dugo da vide za što su umrli, i posve si u pravu kad ih oplakuješ. Ali oni nisu umrli uzalud, umrli su zato da bi pomogli ljubavi da se ponovno rodi na svijet, i ako nas odnekuda promatraju, onda znaj da ti se smiješe. A ako ne gledaju, i ako nema ni Boga ni raja, onda ništa, onda je ovo sve što nas sljeduje, i utjehu možemo potražiti jedino u življenju. Da li me shvaćaš?

- Nisam baš siguran, Linda... – promrmljao sam.

- Onda mi bar dopusti da ti pomognem da počneš shvaćati - rekla je Linda držeći me u zagrljaju. - Dodi i potraži u meni zaklon i utjehu.

I tako sam, isprva oklijevajući, no potom sa sve jasnijim čudesnim mirom u srcu, mirom koji se, kad smo dovršili ljubavni čin, pretvorio u odluku, bio i učinio.

A tek sam potom i shvatio. Marge i Toda nije više bilo, i nisam mogao učiniti baš ništa da ih vratim, i to je bilo strašno. Te godine kuge učinile su ovako ili onako od svih nas čudovišu i luđake, svi smo mi bili upali u zamke žalosnih pogrešaka, odajući se groznim, frustriranim, gnusnim djelima, i što god da sada učinili, to izmijeniti više ne možemo. Svi smo mi bili žrtve, i možda život nijednoga od nas koji smo preživjeli godine kuge nikad više neće moći postati cjelina.

Ali ta tamna noć se približavala kraju i svitala je zora novoga dana, i mi smo, i ja, morali djelovati da bi se taj dan rodio, i štititi ga dok ne dostigne punu zrelost. Moj osobni život umro je još tada u Zaljevu San Francisco, nestao s Marge i Tod, i nije mi preostalo ništa drugo osim obaveze prema Hipokratovoj zakletvi.

I osveta.

Ništa što je bilo u mojoj moći nije mi moglo vratiti moju obitelj niti posve izbrisati grižnju savjesti zbog njihove smrti. Ali sam se zato mogao osvetiti na Prinzu, na Sutcliffeovom poslovodnom odboru, mogao sam se pobrinuti da dam svoj udjel ostvarenju njihovih najgorih strepnji, da se virus drednot kojeg su željeli uništiti širi na sve strane, spašavajući izmučeno čovječanstvo, istodobno međutim pri tom uništavajući i Sutcliffe Corporation.

Tako će se moja uloga u toj uvrnutoj mori koja se zove godine kuge završiti krajnje nastranom no ipak radosnom ironijom:

Osveta s ljubavlju i pravedna.

I tako ću sutra krenuti u pohod na San Francisco i uključiti se u Tjedan Ljubavi. A večeras sjedim tu, u Kući Naše Gospe i zapisujem svoju priču u dnevnik, koji se ovim i zaključuje. Kad bude gotov, poslat ću ga predsjedniku, šefu Saveznog zavoda za karantenu, novinskim agencijama, televizijskim mrežama. Prije nego što im dopustite da krenu na nas ili vas uvjere da je sve to samo opaka laž, zatražite da najprije dođu amo i testiraju sve žitelje, ili bar pošteni uzorak stanovništva, na kugu. To je sve što tražim. Dođite sami do istine. I recite drugima.

A ja vam obećavam da ću vas sve osloboditi.

John David

Posjedovao sam dobre Brunove fotke, no jeste li ikad pokušali naći nekog tipa u milijunskom gradu? Napose pak u gradu koji kao da se čitav pretvorio u čistu drisku. Svi kao da su bili ili cuguš ili nafiksani. Ljudi su se mrsili baš svagdje, usred bijela dana, po ulicama, parkovima, sokacima, iako sam bio više mrtav nego živ, ipak su gurali meso pod nos takvome kao što sam ja, lupetajući hrpu govnarija kako me time spašavaju od kuge, kao da bi me išta više moglo izvući!

Odlazio sam brzo, bio sam samo napoj od sarkoma i sekundarnih infekcija, i oslabio, i grozničav, još se samo napol držeći na nogama, i uzimao goleme doze kokića i fiksa samo da se ne srušim. No, koliko god da sam brzo odlazio, znao sam da je gradu pisano da će otići još brže, i to dok sam ja u njemu, ukoliko ne uspijem Bruna izručiti SP-u. Hoću reći, onako bi mi bilo preostalo možda još tri tjedna, ovako samo deset dana.

Nagradnih jedanaest dana života možda se neće činiti mnogo vama, braćo i sestre, no ko sranje je sigurno da bi vam se činilo kad biste se našli u koži onoga koji zna da mu je to najbolje od svega što mu je preostalo!

U svakom slučaju, bilo je dovoljno da usmjeri moju pažnju na pronalaženje Bruna, čak i dok sam oletvaren i nafiksan krepavao i teturao usred najveće orgije što ju je svijet ikad vidio. I tako sam počeo cijediti ljude nasumce skupljene po ulici i pri tom baš nisam bio odveć nježan.

Već sam bio toliko otplovio da sam sigurno istjerao govno iz bar pola tuceta njih prije nego što mi je sinula misao da je taj "doktor Boljemije" o kojem je Čitav grad trkeljao bio baš tip kojeg sam tražio. Dr. Richard Bruno, kujin sin koji je možda pustio da mu pobjegne najgori varijetet kuge svih vremena i zbog koga će, to je ziher, ispariti sve te šupčine a i mene s njima; a oni su nekako uspjeli uvjeriti jebivjetra da je zapravo heroj!

Mislim, kad sam se dokopao toga, nije me stajalo mnogo znoja da mu namirišem trag. Trebao sam samo poći za nosom i svim pričama o njemu po ulicama i barovima, sve dok nisam naletio na nekoga tko mi je rekao da taj baš sada terevenči u izvjesnom baru na North Beachu.

Naletio sam upravo kad je izlazio sa snenim smiješkom na usnama i ruku pod ruku s nekakvom dobrom ribom. Čim sam ga ugledao, naredio sam

pokret, nisam više imao ni volje ni vremena za taktiku i razmišljanje.

- Okay, Bruno, kurvin sine, ideš sa mnom! - viknuo sam, dograbio ga za desnu mišicu, izvrnuo mu ruku i pritisnuo šiju, jednom rječju, spakirao ga.

Pola se tuceta tipova pokrenulo da se uplete u gužvu, no ako vam već i bio daleko otplovio, na to sam ipak još mislio. Automalac mi je već bio vani, pa sam im njime mahnuo pod nosom.

- Ovaj tipus ide sa mnom, šupčine! - zaurlao sam. - Tko se bude pleo, razjebat ću mu glavu!

Tad sve kao da se dogodilo istoga časa.

Nekom se drkadžiji digao pa me je otraga drmnuo u koljena.

Naslijepo sam se ritnuo i pokušao povratiti ravnotežu.

Bruno se otrgnuo iz zahvata.

Oko mene se stisnuo krug bijesnoga mesa.

Zapraštao sam ne gledajući baš u što pucam, i samo ih pomeo njišući se pri punoj automatici.

"Doktoru Boljemiju" uredno sam zrnima proštepao leđa od muda do gruda.

Bruno se presavio baš u trenutku kad su se svi svalili na mene poput kamiona cigli.

Iduće čega se sjećam, bilo je da su ubili govno u meni, i da su me dva tipa dizala za pleća, a Bruno je bio dolje na pločniku, i nešto hripao, i gledao me odozdo.

- Zašto? - upitao je slineći krv.

- Nemoj mi crči, blesavi mrsnojebče! - dreknuo sam na nj. - Ti si mi jedina karta odavde!

- Ubijmo govnara!

- Raščerečimo ga!

A ja sam se samo smijao i opet smijao. Hoću reći, što se tu još moglo?

- Hajde, ofce, ubijte me! - rekao sam im svima koliko ih je bilo. — Ja sam već mrtav, a takvi ste i vi, zbombit će vas čim se zakrijesite plavo!

- Iščupajte mu srce!

Bruno me pogledao odozdo s pločnika, s tim svojim uvrnutim i tužnim smiješkom, skoro pa pomirljivo, na neki način, dok mu se gasio fenjer.

- Ne... - rekao je. - Ne više... samo osveta s ljubavlju i pravedna, zar ne vidite... Marge... Tod... nitko tu nije kriv... Odvedite ga... odvedite...

Glas mu je počeo trnuti. Iskašljao je još krvi.

- Kamo da ga odvedemo, Richard? - rekla je neka žena, naginjući se nad njim.

- Odvedite ga Našoj Gospi... – prošaptao je Bruno. - Pustite ga nek se skloni u... u...

Usne mu se više nisu pomaknute, i nije više ispustio ni glasa. I to je bio kraj toga. Bruno je bio mrtav. Bio sam i ja.

A za deset dana i San Francisco.

Linda Lewin

Donijeli su Richardovo tijelo u kuću Naše Gospe od Uskrsle Ljubavi i položili ga na kauč. Pol tuceta Ljubavnika Naše Gospe obuzdavalo je jednog terminalca luđačkoga pogleda, ne pokazujući pri tom baš nimalo nježnosti.

Pa su mi ispričali što se dogodilo. I Richardove posljednje riječi.

Tek sam se tada stvarno zagledala u ubojicu. Tijelo mu je bilo hrpa sarkoma. Izedao je poput kostura. Oči su mu bile crvene i podivljale.

- Zašto? - upitala sam ga čudnim, gotovo molećivim glasom, kojim sam se i sama iznenadila.

- Moja povratna karta odavde prije nego što bace Veliku Damu, ali sad je sve gotovo, je li, činite što vas je volja, svi smo mrtvi zombiji i tako, braćo moja i sestre...

Sve to nije imalo nikakva smisla a nije ga ni moglo imati, jasno mi je bilo i tada.

Ubogi stvor nije bio ništa odgovorniji za svoje čine no što je to bio Richard za pogibiju Marge i Toda. Slušala sam o tome i prije. Terminala posve pošandrcali i na odlasku, pokušavaju sa sobom povući što je moguće više ljudi. I on je bio žrtva kuge, baš kao i svi mi ostali.

A ja sam sad i razumjela Richardove posljednje riječi, možda čak i bolje no on sam kad ih je izgovarao. Njegov je život u izvjesnom smislu bio već gotov, i ovaj mu je jadnik samo oslobodio napaćenu dušu. Shvatila sam zašto je

bio oprostio svom ubojici: u tom je činu praštanja napokon i sam našao oproštenje za sebe zbog smrti što ih je imao na duši, ili sam se bar tako molila nekom bogu, pa ma tko da on bio.

- Što ćemo s govnarom?

- Ubijmo ga!

- Iščupajte mu prokleto srce!

- Ne! - najednom sam shvatila da govorim. - Učinit ću to za tebe, Richard - prošaptala sam i uzela njegova ubojicu za ruku. - On ti je oprostio, pa ti moram i ja.

- Hajde, daj, ubij me, što će mi tvoj oprost, ne vrijedi to ni govneta, ja sam ionako već mrtav a mrtva si i ti!

- Ne, nisi mrtav - rekla sam mu blago. - Pusti da te odvedem gore i objavim ti radosnu vijest.

John David

I tako je i učinila, iako joj, naravno, u tom času nisam povjerovao ni riječi, a nisam to učinio čak ni nakon što je Naša Gospa mojoj odvratnoj, već mrtvoj puti darovala svoje meso. Ali i tako već nisam bio u duševnom raspoloženju baš za nekakve duboke razgovore.

Ali nekoliko dana potom, kad je sarkom počeo iščezavati a glava mi se bistriti, shvatio sam da je čitava ta prokleta priča koju mi je Linda neprestance ponavljala naprosto bila istinita.

Hoću reći, ja sam sasvim sigurno dao svoj obol zlu, ali što su ti mrsnojebci iz Sutcliffea učinili, od toga bi se zrigao i vojni ranamik! Starog Waltera T. Bigelowa nikad nisam pušio - a nakon jebade koju mi je bio namjestio pušio sam ga još i manje - ali bih se okladio da je stari mrsnojebac vjerovao u ono što mi je ispričao o ubogom Bruni. Te gnjide iz Sutcliffea zacijelo su ga nakljukali tom pričom o Bruni, kako bi ga naveli da zbombi dokaze o svemu što su počinili. A s njima i virus drednot! Samo zato da bi nabili džepove i spasili svoje bijedne guzice! I, u govna, Bigelow je u to još vjerovao!

- Koji je danas dan? - upitao sam Lindu kad mi se u glavi napokon razbistrilo dovoljno da bih shvatio što sve to znači i što nam se sprema.

Preostala su još dva dana do Velikoga bljeska.

- Ti si meni rekla radosnu vijest, a sad da ja tebi reknem žalosnu - rekoh joj. Pa tako i učinih.

Nikad prije nisam vidio Našu Gospu da bi se slomila i zaplakala, no sad je na programu bilo baš to.

- To znači da je ubogi Richard umro nizašto... I svi smo mi ovdje otpisani... I nitko nikad neće čak ni doznati... I kuga će se nastavljati i nastavljati i nastavljati...

Dok je ona tako plakala i naricala, ja sam se odao brzom razmišljanju. I dalje sam imao signalni pištolj, a taj će se espejski helikopter vrtjeti u tri sata nad Golden Gate Parkom još dva dana. Postoji, dakle, način da ga navedem da se spusti, i ako bi mi uspjelo oteti ga...

- Nađi mi tipa koji zna voziti helikopter - rekoh joj.

Naša se Gospa u me samo bijelo zagledala. Uhvatio sam je za pleća i prodrmusao.

- Hej, daj se trgni malo, Linda, i čuj me! Znam kako da nas izvučem odavde prije nego što bace onu veliku!

To ju je dozvalo k svijesti, a onda sam joj sve izložio.

Bilo je zapravo vrlo jednostavno. Obući ćemo helikopterskog pilota u trenčkot i široki šešir ili tako nešto, tako da nitko, sve dok se ne uspnemo u espejski helikopter, ne ukopča da to nije Bruno.

- Ja ću se pobrinuti za ostalo - obećao sam joj. - Možda budu samo pilot i kopilot, ko na tanjuru. Onda se ti penješ, i letimo ko debeloguza ptica na stranu Marina, bacamo helikopter, nestajemo. Ti si spasila život meni, sad ću ja tebi.

Linda Letvin

- Ali što će biti sa San Franciscom? - rekoh. - Ne možemo naprosto...

John je samo slegnuo ramenima.

- San Francisco će ionako zbombiti s ovoga svijeta - rekao je. - Tu mi ne možemo ništa, možemo samo spašavati guzice.

- Ali svi ti ljudi... i virus drednot...

- Možeš to gledati i ovako: bar ćemo ostati ja i ti da ga dalje širimo... - Vučji

mi se nacerio. - Ja ću pošteno otaljati svoj dio posla, šireći ga nadugačko i naširoko, ma kad ti velim, seko!

- Naprosto ne možemo čitav jedan grad prepustiti smrti!

- Imaš neku bolju ideju?

Zurila sam u to ubogo divlje stvorenje, taj stroj za ubijanje, u tu krajnju žrtvu kuge, pa razmišljala i razmišljala i razmišljala, i na koncu došla do pravog.

- Otet ćemo espejski helikopter - rekla sam mu. - Ali nećemo naprosto pobjeći. Odjetjet ćemo ravno do Sutcliffea...

- I onda?

- Oteti Harlowa Prinza i Warrena Feinsteina. Odvesti ih Bigelowu.

- A?

- Zar ti nije jasno? Kad Bigelowu reknu istinu...

- A zašto bi to do đavola učinili? Potrudila sam se svojski da prekopiram najdivljiji cer Johna Davida.

- Mislim da odgovor na ovo mogu prepustiti tebi, zar ne? - rekoh.

Zurio je u mene dok mu se lice polako izvijalo u zrcalni odraz moga.

- Jee... - rekao je polako. - Možda bih u tom čak i uživao...

A onda se namrštio.

- Samo bi to moglo biti grdno sklisko, seko. Mislim, zgrabiti helikopter, za to nema frke, i ako s njim ne učinimo ništa nego se spustimo u Marin i nestanemo pješice, šanse su nam sasvim lijepe. Ali zmusati radio-kanale dovoljno dugo da odletimo do Palo Alta i zgrabimo te gnjide iz Sutcliffea i zatim ih otpremimo do Bigelowa... Hej, espejci nisu Legija, ali nisu ni na gablecu negdje na Mjesecu...

- Naprosto moramo pokušati!

- Ma nema te teorije!

- Što ako napravimo ratnu varku? – propentala sam. — I to veliku...

- Varku?

Kad sam to izgovorila, sledila mi se krv. Bilo je to nešto čudovišno. Tisuće su mogle izginuti. Ali je alternativa bila milijun poginulih a nizašta. I koliko god da ta taktika bila čudovišna, ipak je ona bila jedina pravedna stvar koja se mogla učiniti. Ni u moralnom ni u praktičnom smislu, zaista nije bilo izbora. Bila je to jedina preostala šansa da spasimo grad, a i ljudi su imali pravo znati.

- Što misliš što bi se dogodilo kad bi svi u San Franciscu doznali to što si mi upravo ispričao? - upitala sam ga.

- Da će ih sve zbombiti u roku dva dana? Ti se zezaš? Sasvim bi podilkanili! I onda bi...

- U masi grnuli na karantensku liniju? Razvrvjeli se Zaljevom u tisućama čamaca? Pokušali se prebaciti preko procijepa u mostovima?

- Jee, bilo bi baš kao u TJ-u, samo tisuću puta veće, SP bi imao pune ruke posla, možda bi nam moglo uspjeti...

Počeo me je gledati novim očima.

- Hej, ispod te milote i vedrine, ti si prilično okorjela, je li ti to već netko rekao, seko? Hoću reći, upotrijebiti čitav grad za ratnu varku...

- Ti ljudi i tako imaju pravo da doznaju što će se dogoditi, zar ne? - rekla sam mu. - Bi li ti želio doznati? Na taj način, čak ako nam i ne uspije, otići će s ovoga svijeta boreći se za nešto i znajući zašto se bore. Bolje i u vatru nego na led.

Walter T. Bigelow

Sotona me držao na mukama dok sam badava čekao da David iz San Francisca izvuče Richarda Bruna. Harlow Prinz me zvao tri do četiri puta na dan, zahtijevajući sve vrištavijim i vrištavijim glasom da bacim bombu na taj grad. Je li to bio glas Boga ili glas Đavla? Što bi Isus želio da učinim?

A onda me je Sotona dotjerao do duvara.

U espejsku stanicu u Daly Cityu, u koju sam se bio sklonio, počeli su pristizati izvještaji da golema skalupljena flotila čamaca kreće s obale San Francisca. Duž čitave kopnene karantenske linije izbile su borbe.

Postajalo je i preočito da više ne mogu otezati.

Rulje s građom za premošćivanje jatile su se na krajevima, sa strane San Francisca, mostova Golden Gate i Oakland Bay. Čitav se grad pokušavao probiti iz karantenske zone, a sve te ljude nije bilo moguće zaustaviti konvencionalnim sredstvima. Jedino je termonuklearni udar mogao spriječid da

ta nova i daleko pogubnija sorta sad prodre i u široke slojeve pučanstva.

Bio sam prisiljen obaviti dugo odgađani, sudbonosni razgovor s predsjednikom Sjedinjenih Država...

John David

Želio sam da Veliki bijeg otpočne točno u tri, da budem tristo posto ziher da se espejski helikopter neće utrtariti i zbrisati, no Linda je sve ispričala isuviše velikom broju ljudi, i Ljubavnici Naše Gospe bili su satima prije na ulicama, razbucavajući sve odreda, pa sam morao u akciju stupiti pod mus, jedan sat prijevremeno.

Do borbi je, međutim, došlo na granicama, ne u centru, i Golden Gate Park bio je skoro pa prazan. Helikopter je već morao biti iznad grada, ukoliko mu pilot nije bio od onih štreberskih šupčina koji su uvijek, pa makar se rušio svijet, postupali po posljednjem naređenju.

Unatoč tome što se već pola grada bacalo na karantensku liniju, helikopter se pojavio nad parkom usred srijede i točno u tri.

Ispalio sam iz signalnog pištolja, i on se spustio. Upadljivo sam zabio svoj automalac našem pilotu pod rebra i račjim ga korakom potjerao prema otvorenim vratima letjelice.

Baš kao što sam i mislio, u kokpitu su bili samo pilot i kopilot. Čim smo upali zabio sam mu grlić ućukatora pod zatiljak.

- Van, šupčine! - nježno sam im zapovjedio. –Ali prvo gaće dolje! Jedna riječ i nema vas!

- Što...

- Jesam li rekao, ni slovca! Van iz uniformi! Diži dupe!

Samo su jednom pogledali mene a onda mog upucanera, pa su se odmah svukli u majice i gaće, i to muy presto, ma kad vam velim!

- Van, šupčine! Preporučam trčanje dok se ne srušite, i da se niste osvrnuli!

Scipelio sam ih iz helikopca i ispalio im dugi rafal iznad glava, dok se Linda pentrala gore, i ovi su se bacili u prvi grm.

A onda smo se ja i pilot uvukli u njihove uniforme, što bi nam, mislim, moglo doći jako dobro ako se ikad probijemo do Sutcliffea, i odosmo.

Nebo je bilo prazno, pa smo udarili preko grada na jug na otprilike tisuću metara, ali su stvari, kad smo se približili karantenskoj liniji, počele postajati guste.

Vidio sam kako se razbucane gomile bacaju na espejske položaje ispod nas, espejci su ih tukli mitraljezima, čak i lakom artiljerijom, zrak je dolje bio gust od barutnoga dima, i kroz njega sam vidio iskre, laserski ravne tragove obilježenih metaka, tu i tamo pokoju eksploziju.

Dolje se otvarao pakao, i zračni prostor ispod nas bio je pun borbenih helikoptera koji su letjeli polako i nisko, sve koseći topovima i raketama.

Ali sve te munje i gromovi i opća frtutma na koncu su nam samo olakšali posao, jer smo bili samo jedan helikopter među mnogo njih.

- Bravo pet tri sedam Charline — zacvilio je neki glas u našem radiju - što do đavola radiš gore?

- Ne odgovaraj! - rekao sam našem pilotu. - Ubaci ga dolje na voznu traku!

Kad smo se stuštili dolje u oblak borbenjaka, zavrištao sam u mikrofon:

- Jebeni crni pederi usranci da vam jebem mater! - pa ispalio nekoliko raketa.

- Hej, pa dolje su naši

- A naše guzice ovdje. Ti samo šofiraj to govno, a taktiku prepusti meni, okay? - Pa sam ispalio još dvaput naslijepo u opći mutež.

Šljakalo je čarobno. Svaki put kad bi nam radio zakrčao, počeo bih kleti i vrištati kao prava dobra borbena životinja pa nasumce ispalio nekoliko raketa prema tlu, i nitko se, dok smo tako vijugali našim putem preko borbene zone, nije ni sjetio priupitati nas za zdravlje.

Kad smo se napokon posve izvukli, digli smo se opet na tisuću metara, i jedini promet između Daly Citya i Palo Alta bilo je još nekoliko borbenih helikoptera na putu za sjever i prema frtutmi, i bili su debelo ispod nas i valjda nas nisu ni vidjeli.

Sletjeli smo usred Sutcliffeova kompleksa, drito ispred upravne zgrade, i ostali tako sjediti, rotorima mlatareći zrak, dok se kompanijina rent-a-murija izlijevala dupe preko glave iz zgrade i na koncu nas okružila.

- Stojte tu, i za pet rana Božjih drž'te mašinu u pogonu - rekao sam Lindi i pilotu. Pa se izvaljao iz helikoptera kao neki novi MacArthur.

- Nacionalna uzbuna! - dreknuo sam na tupadžiju koji je komandirao tom maloprivrednom murijom. - Izravno naređenje Waltera T. Bigelowa, direktora Saveznog zavoda za karantenu. Hoće da mu se Harlow Prinz i Warren Feinstein pojave u uredu još prije pola sata, i mi smo došli po njih!

- Hej, ali ja nemam naređenje da...

- Ako ti je do natezanja, svađaj se s Bigelowom! - dreknuo sam ponovno. Onda sam tu ofcu drugarski zagrlio. - Ali ti ne bih preporučio. Mislim, netko je tu nešto grdno zajebao i sad je velika frka, i s njim se sad baš i ne da razgovarati, ako si me dobro shvatio.

- Ali ja nisam pod komandom SP-a!

- Tvoj problem, druškane - rekao sam i pokazao glavom prema letjelici. - Moja su naređenja, ako naiđem na otpor, da vam svima istjeram govno iz guzice, a vani je još pet takvih, kruže odmah iza hrpta, čisto za slučaj da vam na um padnu kakve pametne ideje...

- Hej, hej, nemoj odmah kostriješiti jaja - rekao je glavonja rent-a-murije pomirljivo i mnogo uljudnije, pa otkaskao ugradu.

Pričekao sam vani, kraj letjelice, okružen tom privatnom murijom, i činilo mi se da je prošlo deset tisuća hladno oznojenih godina, no po satu nije moglo biti više od deset minuta.

Na koncu se druškan pojavio s dva sredovječna tukca. Jedan je, kao ošamućen, zateturao prema meni, no drugi je bio od onih nadutih šefujućih kurvinih sinova kakve bi čovjek poželio upucati bez opomene.

- Što sve ovo znači? - zavrištao mi je u lice. - Ja sam Harlow Prinz, ja sam predsjednik ove kompanije, i ja ne...

- Ja sam samo Bigelowljev potrčko, ali ne dam da se po meni sere - izvijestio sam ga. - Osim, dakako, kad je riječ o samom gazdi, a od njeg sam se već nagutao što toliko kasnim! Učinite nam, dakle, i meni i njemu, veliku uslugu i penjite se unutra. - Zamahnuo sam svojim automalcem. -Jer ako ne, govna će poteći potocima, ako shvaćate što je pjesnik htio reći.

Onaj šonjasti tip, sigurno Warren Feinstein, već se počeo uspinjati, ali taj krvoločni mrsnojebac Prinz samo je ostao sta-jati, s rukama na bokovima, i kao da mu nešto nije bilo jasno. Potom je posvetio dug pogled mojoj za broj premalenoj uniformi.

- Daj da ti vidim dokumente – rekao je.

Pokazao sam mu grlić cijevi i njome ga poškakljao po pupku.

- Upravo ih gledaš - rekoh.

- Harlow, za milost Božju, on to misli ozbiljno! - rekao je Feinstein i brzo ubacio guzicu u helikopter.

Prinz je krenuo polako kraj mene do vrata i oklijevajući se počeo ukrcavati u helikopter, no onda je, kad je zirnuo unutra, sigurno spazio Lindu i sve pokopčao.

Jer se onda traljavo ritnuo da me opali u jaja, i promašio cilj, ali me je izbacio iz ravnoteže i povikao - Pucajte, pucajte! - svojim murjacima, oteo se i udario u trk.

Koliko god da me to ispizdilo, znao sam da sam u bici i da moram ostati hladan ko boza.

Uskočio sam kroz vrata i, dok je pilot dizao helikopter, rastjerao rent-a-muriju širokim rafalnim potezom, da bih se potom ubacio u sjedalo kopilota.

Tad smo već bili trideset metara gore, dižući se ravno u divlje plavo nebo.

- Čekaj 'vako jedan čas! - rekao sam pilotu.

Privatnjaci su se razbježali u potrazi za zaklonom. Samo ih je nekoliko imalo muda da ispali nekoliko bezveznih hitaca koji su samo bezopasno zabrenčali po našem oklopljenom trbuhu.

Prinz je jurio prema upravnoj zgradi. Nasmiješio sam se. Poravnao sam nišane i trenutak uživao u tome. To je, naposljetku, bio kurvin sin koji nas je htio sve prepustiti kugi, samo da nabije džepove. Otpirio sam više građana nego

što znam brojati, ali ovo je bilo nešto posebno. Bit će to prava delikatesa.

- Puno ti hvala što si mi priuštio moj dan - rekao sam Harlowu Prinzu kad je ovaj stigao do stepenica što su vodile do ulaza. I potom ispalio jednu jedinu raketu.

Savršen pogodak. Pogodila ga je ravno u trticu i samljela u pseću hranu.

Vratio sam se prema krmi, gdje se Feinsten šćućurio uz pregradu. Zgrabio sam ga ljevicom za šiju, razjapio mu laloke, pa mu stjerao mu cijev u grlo.

- Jesi vidio što sam ti napravio od pajde - rekoh mu. - I sad kad znaš da znam što ste vi kurvini sinovi učiniti, vjeruj mi kad ti kažem da sam u tome uživao baš koliko ću uživati da razjebem i tebe ako ne budeš radio točno što ti se kaže. Jesi shvatio što je pjesnik htio reći, mrsnojebče glupi?

Feinstein je potvrdno kimnuo i ja sam mu izvukao cijev iz usta. A kad sam mu bacio posranu guzicu na pod, naprosto je ostao tako i počeo trkeljati.

- Govorio sam ja Harlowu da je otišao predaleko, nisam ja tu ništa kriv, nije to bila moja ideja, Bigelow će mi povjerovati, zar ne, kunem se da ću mu reći istinu, nikad nisam mislio, nisam ni znao...

- Čuj što ti velim, mrsnojebče glupi, bit će ti bolje da ti povjeruje kad mu veliš, jer će inače mnogo dupe pod zelenu travu - rekao sam mu. - A vjeruj ti meni i kad ti velim, da će tvoje biti prvo!

Walter T. Bigelow

Stanica je bila sva u strci. Situacija je svakim trenutkom postajala sve težom. Rulja je premostila procjep na Golden Gateu i sad je boj bjesnio na marinskoj strani raspona. Naši su helikopteri na buljuke potapali mala plovila do razme krcata crnjacima, ali je u Zaljevu bio čisti kaos; vezu nije bilo moguće ni uspostaviti, a kamoli održati. Kopnena se karantenska linija runila pod naletima ljudskih valova.

Više nije bilo nikakve alternative. Kad dobijem vezu s predsjednikom, morat ću od njega zatražiti ovlaštenja za časoviti nuklearni udar po San Franciscu.

No, dok sam čekao da se moj poziv probije do Bijele kuće, u predsoblju je mog ureda došlo do nekakvog meteža, da bi trenutak potom unutra grunuo neki kapetan SP-a.

- Gospodine direktore, vani je Warren Feinstein, i čeka da ga primite - promucao je. - S njim je... neka cura koja veli da je ona Naša Gospa od Uskrsle Ljubavi... a tu je i neki čovjek koji ga drži na nišanu. Veli da će mu, ako mrdnemo, rascopati glavu i...

U predosblju je došlo do još malo gužve, i onda je Feinsteina u moj ured grubo gurnuo neki čovjek koji mu je na potiljku držao cijev malog automata, a za njima je ušla neka mlada djevojka, i pola tuceta espejaca s izvučenim pištoljima.

Čovjek s automatom bio je John David, čovjek kojega sam bio poslao u San Francisco po Richarda Bruna. I na sebi je imao espejsku uniformu.

- Što sve to znači? - upitao sam. - To nije Bruno! Kako si...

- Dosta sranja! - brecnuo se David i mamuznuo Feinsteina cijevlju automata. - Laj, reci mu sve, ili ću ti rascopati tu glavu od pet para!

Suze su tekle iz očiju Sutcliffeovog predsjednika poslovodnog odbora dok je mucao najnevjerojatniju i ledeno jezivu priču.

- Harlow vam je lagao, Brunov virus nije bio ambijentalni varijetet kuge, on je bio lijek protiv svih njenih varijeteta, umjetna spolna zarazna klica...

- Lijek? Ali zašto onda...

- ... koja je prenosila potpuni imunitet...

- Ako je to bio lijek - dreknuo sam na nj - zašto ste ga onda podnebom pokušavali zatajiti? Zašto mi niste rekli...

- On je spolna zarazna klica! – zaklepetao je Feinstein. - Širi se sam od sebe, nema se što prodavati, doveo bi Sutcliffe do bankrota, izazvao ekonomsku krizu, Harlow je inzistirao...

Nisam mogao povjerovati vlastitim ušima. Nije bilo moguće da sam sve to zaista slušao.

- Zatajili ste potpuni lijek od kuge samo da biste sačuvali svoje profite? O

Bože, Prinz me stalno nagovarao da bacim bombu na San Francisco samo zato da bi Sutcliffe ostao solventan?

Feinstein je kimnuo glavom.

- Ali tad je već bilo prekasno, zar ne shvaćate? - zaječao je. - Sve je to naprosto otišlo predaleko. Upozoravao sam ga, kunem se da jesam, ali je on je ustrajao na tome da se na San Francisco mora baciti bomba kako bi se prikrilo sve što smo učinili...

Činilo se da se Feinstein uspijeva sabrati samo zahvaljujući strahovitom naporu volje.

- Ali to sada ne smijete učiniti - rekao je sad mnogo koherentnije. - Ne smijete i nećete. Spreman sam sve to pokušati, pa makar ostatak života proveo iza rešetaka. Harlow je bio zao, čudovišno zao, a ja sam bio slab, užasno slab. Ne smijete baciti bombu na San Francisco. Ne smijete ubiti milijune ljudi. Ne smijete uništiti virus drednot.

Je li to bila istina, ili baš naprotiv, najkrupnija Sotonina laž? Feinstein je, na koncu konca, ipak govorio s automatom na potiljku. A i sam je bio priznao da je lažac.

Ako je kroz njega govorio Vrag, i ako bih nasjeo najkrupnijoj Sotoninoj laži, izazvao bi zaraživanje čitave nacije smrtonosnim novim varijetetom kuge koji bi na koncu mogao uništiti život čovjeka na Zemlji.

Ako je, međutim. Bog izabrao to nevjerojatno sredstvo da bi mi, u pet do dvanaest, razotkrio svoju istinu, i ako mu ne bih povjerovao, onda na mene ne bi pala samo odgovornost zbog pogibije milijuna ljudi, postao bih odgovoran i zato što sam uništio jedini Božji lijek protiv kuge.

I što sam mogao? Kome sam trebao povjerovati? Bez obzira na to što zapravo bila istina, Sotona nije mogao smisliti savršeniju moralnu dilemu.

- Imate vezu s predsjednikom... - rekao je glas iz interfona.

Nijedan se čovjek nikad ne bi smio naći pred takvom odlukom. Ali ja sam se našao. I morao sam odlučiti smjesta. Ali nisam mogao. Mogao sam učiniti samo jedno.

I tu, pred Feinsteinom, i Davidom, i pred svojim ljudima, dok je predsjednik Sjedinjenih Država čekao na aparatu, bez stida sam se bacio na koljena i glasno zazvao Boga.

- Molim te, o Kriste, ja znam da me ne može mimoići ova gorka čaša - obratio sam se njemu. - Ali mi podari bar jednu milost. Pošalji mi znak, pokaži mi svoj lik.

I onda je Bog, u bezgraničnoj mudrosti svojoj, uslišio molitve moje najnevjerojatnijim sredstvom.

Ona je mlada djevojka stupila prema meni.

- Daj mi da ti pomognem - rekla je tiho. Uzela je moje ruke u svoje i podigla me na noge. - Dopusti mi da budem tvoj znak - rekla je.

- Ti? Ti si...

- Ja sam Naša Gospa od Uskrsle Ljubavi...

- ... bogohulna usta Sotone!

- Ne, ja to nisam. Iz mene ne govori ništa doli istina jednog običnog djevojačkog srca, i ja se veoma bojim - rekla je ona s najčudnijom blagošću. - Ali ja znam da taj čovjek govori istinu, i da osim mene nikoga nema. Dakle ja moram biti tvoj znak, nije li tako? I to na jedini meni poznati način.

- Kakav? - upitao sam tiho, u tom trenutku vrlo želeći da povjerujem. U Isusa. U Božiju milost. U bilo što što će mi ukazati istinu.

Čak i u nju za koju sam vjerovao da je moja nemeza, čak i u Našu Gospu od Uskrsle Ljubavi, samo ako me u to uspije uvjeriti.

- Tako što ću predati svoj život u tvoje ruke - rekla je.

Moj se pogled spojio s očima Naše Gospe od Uskrsle Ljubavi. Bile su i mlade i strašne, ali je u njima bila nekakva snaga koja mi se činila vječitom. Uputila mi je smiješak Madone. Ili sam ga ja naprosto želio vidjeti?

- Vani čeka helikopter. Ukrcat ću se u nj i vratiti se u San Francisco. Ako grad izgine od tvoje ruke, poginut ću i ja. Bi li usta Sotonina učinila tako nešto, Waltere Bigelow?

- Imate vezu s predsjednikom...

- To ćete učiniti? - upitao sam. – Zaista ćete to učiniti?

Nervozno se ugrizla za donju usnu. I smjerno kimnula glavom.
- Možete me spriječiti samo tako da me smjesta ubijete - rekla je i okrenula se prema ljudima koji su zagradili vrata. - Hoćete li narediti, mister Bigelow, tim ljudima da pucaju u mene? Ili ćete me pustiti da odem?

John David

- Hej, Linda, pa ne možeš tako, ovdje smo sigurni, ne budi luda! - rekao sam i zgrabio je za mišicu.
Espejci su u nas naperili pištolje, i pogledali Bigelowa, čekajući naređenje. Podigao sam automalac, prebacio ga na puni auto što sam upadljivije mogao, čisto izazivajući dudleše da pokušaju.
- I mogu, John, i moram - rekla mi je Linda i napravila dva koraka, dok sam ja i rudalje visio uz nju.
Okrenuo sam se i suočio s Bigelowom. Jasno sam vidio da on želi povjerovati. A tko ne bi?
I što da vam kažem, braćo i sestre?
Možda sam računao da bi Bigalowa trebalo još samo malo gurnuti. U svakom slučaju, kako sam mogao pustiti da to ona obavi posve sama? Život kratak, ali sladak, kako mi to velimo u Vojsci živih mrtvaca.
- Ne, bez mene ne možeš - rekao sam i uhvatio je za ruku.
- Imate predsjednika na liniji... Opisao sam automatom krug i naperio ga ravno Bigelowu u glavu.
- Mogao bih te otpiliti u roku odmah - rekao sam mu. -I nemoj misliti, mrsnojebče, da mi ne bi bilo slatko!
Walter T. Bigelow pogledao me ravno u oči i nije ni trepnuo. Taj je seronja imao muda, to mu se mora priznati.
- Ali neću - rekao sam mu. - Zato što joj suri zombi vjeruje. A morat ćeš i ti.
- Uvjeri me - odgovorio je Walter T. Bigelow tiho. - Iskreno se molim da ti to uspije.
- Onda vidi ovo - rekoh. Namiješio sam se, slegnuo ramenima i bacio automat na pod, njemu do nogu. - Otići ćemo odavde do helikoptera, i vratiti se u San Francisco. Možeš nas pratiti na radaru.
Okrenuo sam se pištoljima espiejaca.
- Ili možeš reći tim tipčinama da nas napune rupama... Kako te god volja, Bigelow - rekao sam preko ramena. - Naravno da tada nikad nećeš doznati, to ti je valjda jasno?
I tako, ruku pod ruku, krenusmo prema naoružanim papanima što su zagrađivali vrata.
Prsti su im se stegli na obaračima.
Trenutak je naprosto visio u zraku.
- Pustite ih - rekao je Wlater T. Bigelow iza naših leđa. - Neka hvaljeno bude skrovito djelovanje Božje.

Walter T. Bigelow

I tako su njih dvoje otišli iz sobe, ruku pod ruku prema helikopteru, prema San Franciscu, prema svojoj vjeri u mudrost i milosrđe Božje, koje nijedan kršćanin, u tom trenutku, ne bi mogao s pravom zanijekati.
U čitavom mom životu, nitko mi nikad nije iskazao veće povjerenje od te mlade djevojke i tog podivljalog mladića.
Kad su izlazili kroz vrata, učinilo se da ih okružuje oreola bistrog bijelog svjetla, i dok sam ih gledao kako odlaze, u mojim su očima bile suze.
Bog mi nije mogao podariti jasniji znak.
Još sam jednom pao na koljena i iskazao hvalu Njegovoj beskonačnoj mudrosti. Njegovom beskonačnom milosrđu, zahvalnost zbog njegove nazočnosti u ovoj prostoriji, u tom trenutku, i u mom srcu, za znak koji mi je podario u času krajnje nužde.
Ostalo, kako se veli, pripada povijesti, i ovo je kraj priče o mom udjelu u tome.
Nisam zamolio predsjednika da mi odobri atomski udar. Umjesto toga sam mu ispričao što mi je rekao Feinstein. I onda sam izdao naređenje svojoj vojsci da prekine paljbu, da propusti sve one koji žele otići iz San Francisca.
Poslije je bilo mnogo konfuzije kad su se stotine tisuća ljudi izlile iz Karantenske zone San Francisco. Kongres je zatražio da me se smijeni. Ja sam ponudio ostavku. Ona je bila odbijena. Počela je procedura u Skupštini.
Ali kad je otvorena debata, već su bile pohvatane stotine bjegunaca iz San

Francisca, i svima su testovi pokazali plavo. I u svima je njima bio pronađen virus drednot.

I tako su završile godine kuge. A s njima i moj javni život. Još sam jednom postao nacionalni junak, i mada više nije bilo potrebe ni za Saveznim zavodom za karantenu niti za njenim direktorom, mogao sam, u to ne sumnjam, biti izabran na bilo koji položaj u zemlji.

Međutim sam se, umjesto toga, odlučio povući. I napisati ovo sjećanje, i povući se nadugo u pustinju, sa svojom obitelji, i ondje pokušati shvatili čudesne putove Božje. I pomiriti se sa svojom ženom.

I Bog nam darova lako izmirenje, jer je Sotona bio izišao iz nje, ako ju je ikad stvarno i bio obuzeo, i ona ponovno povjerova u mene.

- Bio je to istinski kršćanski čin, Walter, i veoma hrabar - rekla mi je one noći kad me ponovno primila u svoj zagrljaj. - Bog djeluje na čudesan način.

I uistinu je tako. I možda je izraz istinske mudrosti tvrdnja da je to sve što ćemo ikad moći doznati o djelovanju Njegove volje.

Je li Sotona bio poslao kugu da nas muči? Ili ju je poslao Bog, da nas kazni i iskuša?

Ako je tako, bila je to užasna kazna i okrutna kušnja. No, takav je bio i potop, i deset nevolja, i četrdeset godina u pustinji i, dakako, sam Isusov martirij na križu.

- Voli bližnjega svoga kao i samoga sebe - rekao nam je Isus, i zbog toga bio pribijen na križ.

Kako to može biti volja Boga ljubavi?

Kako i godine kuge mogu biti izraz njegove volje?

Ja to ne znam. I ne vjerujem da ću ikada doznati.

Pa ipak je moja vjera i nadalje jaka. Jer mi se Bog obratio u času najveće nevolje, posluživši se pri tom, kao nevjerojatnim sredstvom, jednom mladom djevojkom za koju sam vjerovao da je Sotonina kći i kroz opako stvorenje koje je zacijelo najveći dio života provelo čineći na zemlji djelo Đavolovo.

Takvog ja Boga neću nikad razumjeti.

U takvoga Boga ja mogu samo vjerovati.

Takvoga Boga mogu samo voljeti.

Brus Sterling & Vilijem Gibson

CRVENA ZVIJEZDA, ZIMSKA PUTANJA

Bruce Sterling i William Gibson, RED STAR, WINTER ORBIT
Preveo Predrag Raos

Pukovnik Korolev se polako promeškoljio u oprti, sanjareći o zimi i gravitaciji. Ponovno mlad, i kadet, bičem je potjerao konja preko kasnostudenačkih kazahstanskih stepa prema suhim crvenim krajolicima marsijanskoga smiraja.

Ovdje je nešto krivo, pomislio je...

I probudio se - u Muzeju sovjetske pobjede u svemiru - na glasove Romanenka i kagebejčeve žene. Počeli su ponovno, iza ekrana na krmenom kraju Saljuta, dok su remenje što ga je sputavalo i ojastučena ljuska ritmički škripali i tupo odzvanjali. Kopita u snijegu.

Oslobodivši se oprte, Korolev se izvježbano ritnuo i tako se odbacio do zahodske niše. Skupivši ramena izvukao se iz otrcana kombinezona, zakopčao remen sobnog zahoda oko prepona pa obrisao kondenziranu paru sa čelična zrcala. Ruka, koja je patila od artritisa, dok je spavao ponovno je bila natekla; zapešće mu je, zbog gubitka kalcija, postalo tanko kao ptičja kost. Proteklo je dvadeset godina otkako je posljednji put oćutio težu. U orbiti je i ostario.

Obrijao se aparatom-usisačem. Po lijevom obrazu i čelu bio je razmrljana pjegava šara prslih kapilara, što je bila još jedna uspomena na dekompresiju koja ga je obogaljila.

Kad je izišao, otkrio je da su preljubnici već gotovi. Romanenko je popravljao odijelo. Valentina, žena političkoga komesara, nosila je tamnosmeđi kombinezon otparanih rukava; njene bijele ruke presijavale su se od znoja što ju je bio probio od napora. Pepeljasto plavu kosu lagano je nabirao povjetarac iz ventilatora. Oči su joj imale najčistije modrilo različka i bile usađene malo preblizu, i u njima se skrivao pogled koji se napola ispričavao a napola pozivao na konspiraciju.

- Pogledajte, pukovniče, što smo vam donijeli.

Dala mu je sićušnu bočicu konjaka, onakvu u kakvim se servira u putničkim avionima.

Pomalo iznenađen, Korolev je žmirnuo na simbol Air Francea utisnut u plastični čep.

- Stiglo je posljednjim Sojuzom. U krastavcu, kako veli moj muž. - Zahihotala je. - Donio je to za mene.

- A mi smo, pukovniče, zaključili da to pripada vama - rekao je Romanenko i široko se nasmiješio. - Na koncu konca, mi odsustvo možemo dobiti kad god zaželimo. - Korolev je pokušao ne opaziti smeten pogled iskosa koji je pao na njegove smežurane noge i blijeda, mlitava stopala.

Otvorio je bočicu i bogata mu je aroma izazvala trnce od nagle provale krvi u obraze. Podigao ju je pažljivo pa isisao nekoliko mililitara konjaka. Palio je poput kiseline.

- Bože moj - dahnuo je - nisam već godinama. Napit ću se k'o letva! - Nasmijao se a suze su mu zamutile pogled.

- Otac mi je pričao, pukovniče, da ste za davnih dana pili ko prava junačina.

- I jesam - rekao je Korolev i ponovno gucnuo. - I još kako. - Konjak mu se širio tijelom poput rastaljena zlata. Romanen-

ko mu nije bio drag. Nikad mu, zapravo, nije volio ni oca - bio je to bezbrižni partijac, odavna ukalupljen u svoje predavačke turneje, s dačom na Crnome moru, uvijek dobro opskrbljen američkim pićima, Erancuskim odijelima, talijanskim cipelama... Dečko je izgledao baš kao i otac mu, imao je iste bistre sive oči koje nisu baš nimalo mučile nikakve sumnje.

Alkohol je sunuo kroz Korolevljevu razvodnjenu krv.

- Isuviše ste plemeniti - rekao je. Odgurnuo se jednom, vrlo nježno, i stigao do svog pulta. - No, dete, uzmite bar nekoliko *samizdata*. Američka cable televizija, svježa roba. Vraške stvari! Ni od kakve koristi za stara čovjeka, kakav sam ja. - Ubacio je praznu kasetu i pritiskom na dugme zatražio materijal.

- Dat ću to topnicima - rekao je Romanenko i nacerio se. - Oni to mogu vrtjeti na nišanskim ekranima u topovskoj kuli. - Stanicu korpuskularnog topa oduvijek su nazivali "topovskom kulom". Vojnici koji su ga opsluživali bili su posebno gladni na takve vrpce. Korolev je nasnimio još jednu kopiju, ovaj put za Valentinu.

- Je li jako prosto? - Doimala se istodobno i alarmirano i zainteresirano. - Smijemo li doći ponovno, pukovniče? Četvrtak u dvadeset četiri nula nula?

Korolev joj se nasmiješio. Prije nego što su je odabrali za svemirski program, Valentina je bila tvornička radnica. Ljepota ju je učinila upotrebljivom za propagandne svrhe, proleterskim uzorom trudbenice. Sad mu se smilila, dok mu je konjak kolao žilama, pa je otkrio da joj naprosto ne bi mogao odbiti da je malo usreći.

- Sastanak u ponoć, Valentina, u muzeju? Romantika!

Ona ga je poljubila u obraz, trepereći u prostoru bez težine.

- Hvala vam, pukovniče.

- Pravi ste, pukovniče - rekao je Romanenko i potapšao ga po ramenu, krhkom kao šibica, najnježnije što je mogao. Nakon bezbrojnih sati na gimnastičkoj spravi, mišice su mu bile napete kao u kovača.

Korolev je posmotrio ljubavnike kako pažljivo izlaze u središnju pristanišnu sferu, koja je tvorila spoj između tri ostarjela Saljuta i dva hodnika. Romanenko je pošao "sjevernim" hodnikom prema topovskoj kuli; Valentina je krenula suprotnim smjerom do iduće spojne sfere i Saljuta gdje je spavao njen muž.

Kozmograd se sastojao od pet pristanišnih sfera, a sa svakom su od njih bila povezana tri Saljuta. Na suprotnim krajevima kompleksa bile su vojne instalacije i katapulti za lansiranje satelita. Lagano se drmajući, brujeći i zujeći, stanica je stvarala ugođaj podzemne željeznice i ispuštala vlažan kovinski vonj parnoga trampera.

Korolev je još jednom potegao iz boce. Sad je već bila napola prazna. Sakrio ju je u jedan od izložaka muzeja, *basselblad* što je nekada pripadao NASA-i, a koji su pokupili s mjesta na koje je sletio Apollo. Nije pio sve od posljednjeg odsustva, još prije dekompresije. Glava mu je zaplovila u prijatnoj, bolnoj struji pijane nostalgije.

Odlebdio je natrag do pulta i dozvao dio memorije iz kojeg su bili potajno izbrisani sabrani govori Alekseja Kosigina pa potom nadomješteni njegovom osobnom zbirkom *samizdata*. Imao je britanske sastave snimljene preko zapadnonjemačkog radija, *heavy metal* Varšavskoga pakta, američki uvoz s crne burze... Stavio je slušalice i pritiskom na tipke dozvao Czestochowa reggie u izvođenju Brygade Cryzis.

Nakon svih tih godina, on glazbu nije više pravo ni čuo; umjesto nje vratile su se slike, provaljujući u svijest s bolnom oštrinom. Osamdesetih je godina bio dugokoso dijete sovjetske elite, a očev ga je položaj vrlo djelotvorno čuvao izvan dohvata moskovske policije. Sjećao se tuljenja zvučnika, koji su potom, preko mikrofona, ponovno pojačavali vlastiti zvuk da bi ga poslali u toplu tamu podrumskoga kluba, u gomilu sjena, u tu šahovnicu samta i oksidirane kose. Pušio je Marlboro pomiješan s afganistanskim hašišem. Prisjećao se ustiju kćeri jednog američkog diplomata na stražnjem sjedalu cmoga lincolna njezina oca. Lica i imena navrli su poput poplave u toploj izmaglici konjaka. Nina, istočna Njemica

koja mu je pokazala svoje šapirografirane prijevode poljskih disidentskih novina...

Sve dok se jedne noći nije pojavila u kafiću. Šaputanja o parazitizmu, antisovjetskoj djelatnosti, o kemijskim užasima što čekaju u *psibuški*.

Korolev se počeo tresti. Obrisao je lice i otkrio da se kupa u znoju. Skinuo je slušalice.

Prošlo je već pedeset godina... pa ipak je osjetio kako se iznenada uplašio, i to veoma jako. Nije se sjećao da se ikad tako uplašio, čak ni za dekompresije koja mu je bila zdrobila kuk. Divlje se stresao. Svjetla. Svjetla su na Saljutu bila odveć blještava, ali se njemu nije odlazilo do prekidača. Bila je to jednostavna operacija, jedna od onih koje je redovito izvodio, pa ipak... Sklopke i njihovi izolirani kablovi kao da su na neki način prijetili. Zurio je pred sebe, posve zbunjen. Mali model Lunohoda, što se pokretao navijanjem, svojim se kotačima od čičak-trake hvatao za zakrivljeni zid, te se činilo da se skutrio poput bića obdarena osjetilima, da ondje lagano održava ravnotežu i vreba. Oči sovjetskih svemirskih pionira sa službenih portreta fiksirale su ga, izražavajući prezir.

Konjak. Godine provedene u slobodnom padu izopačile su mu metabolizam. On više nije čovjek kakav je negda bio. Ali će ipak pokušati ostati miran, i to nekako iznojiti. Ako bi sad povratio, sigurno bi mu se svi smijali...

Netko je zakucao na vrata muzeja, i on je dahnuo. Nikita Kotlokrpa, premijer svih majstora Kozmograda, izveo je savršeni usporeni skok kroz otvoreni kapak. Mladi se civilni inženjer doimao ljutito i Koroleva je to uplašilo.

- Danas si uranio, Nikita - rekao je, željan da postavi bar fasadu nekakve normalnosti.

- Procurilo u Delti 3, a rupica kao iglom probijena. - Kotlokrpa se namrštio. – Razumiješ li japanski? - Izvadio je kasetu iz jednog od tuceta nabreklih džepova na zamrljanoj radnoj bluzi i mahnuo njome Korolevu ispred nosa. Osim ovoga je na sebi imao i brižljivo isprane levisice i adidasice u poluraspadnutom stanju. - Do ovog smo prodrli prošle noći.

Korolev se zaštitio rukama kao je da je kaseta oružje.

- Ne, japanski ne. - Prenuo se od krotkosti vlastita glasa. - Samo engleski i poljski. - Osjetio je kako crveni. Kotlokrpa mu je bio prijatelj; on ga je poznavao i vjerovao mu, pa ipak...

- Kako si inače, pukovniče? - Kotlokrpa je ubacio vrpcu pa okretnim i žuljevitlm prstima ukucao leksikon program. - Držiš se kao da si progutao glistu. A sad počuj ovo.

Korolev je zurio s nekakvom nelagodom dok je s vrpce treperila reklama za bejzbol rukavice. Leksikonovi ćirilički titlovi letjeli su preko ekrana, popraćeni manijačkim čegrtanjem nekog japanskog glasa. Potom je bljesnula sljedeća reklama: neka izuzetna krasotica u crnoj večernjoj haljini pilotirala je francuskim avionom na pedale, kupajući se u blještavom suncu i lebdeći iznad Velikog kineskog zida.

- Sad dolaze vijesti - rekao je Kotlokrpa, grickajući kožicu na noktima.

Kad je preko lica japanskoga spikera kliznuo prijevod, Korolev je uznemireno žmimuo.

AMERIČKI POKRET ZA RAZORUŽANJE TVRDI... PRIPREME NA KOZMODROMU BAJKONUR... POTVRĐUJE DA SU RUSI NAPOKON SPREMNI... DA RASHODUJU SVEMIRSKU STANICU KOSMIČKI GRAD...

- Kozmički - promrmljao je Kotlokrpa. - Zez u leksikonu.

... IZGRAĐEN NA PRIJELOMU STOLJEĆA KAO MOSTOBRAN U SVEMIRU... AMBICIOZNI PROJEKT NASUKAO SE ZBOG PROPASTI MJESEČEVOG RUDARSTVA... SKUPU STANICU NADMAŠILE SU NAŠE ORBITALNE TVORNICE BEZ POSADE... KRISTALI, POLUVODIČI I ČISTI LIJEKOVI...

- Ljigavi gadovi - rekao je Kotlokrpa i ljutito otfrknuo. - Velim ti, to je taj prokleti kagebeovac, Jefremov. U tome on ima svoje prste.

... TEŠKI SOVJETSKI TRGOVINSKI DEFICIT... NEZADOVOLJSTVO MASA S ULAGANJEM U SVEMIR... NEDAVNE ODLUKE POLITBIROA I SEKRETARIJATA CENTRALNOG KOMITETA...

- Oni nas ukidaju! - Kotlokrplno se lice

iskrivilo od gnjeva.

Korolev se okrenuo od ekrana, iznenada obuzet drhtavicom koju nije mogao svladati. Naglo nadošle suze odljepljivale su se od njegovih trepavica kao velike bestežinske kapi.

- Pusti me na miru! Ja tu ne mogu ništa!

- Što nije u redu, pukovniče? - Kotlokrpa ga je uhvatio za pleća. - Pogledajte me u oči. - Oči su mu se raširile. - Netko vam je ubrizgao strah.

- Otiđi - rekao je Korolev preklinjućim glasom.

- Taj prokleti spiritisdčki gad! Što vam je dao? Pilule? Injekciju?

Korolev se stresao.

- Samo sam malo popio...

- Dao vam je Strah! Vama, bolesnu starcu! Razbit ću mu nos! - Kotlokrpa je trzajem skupio nogu, unatrag izveo salto mortale, odbacio se od rukohvata na stropu i katapultirao se van.

- Kotlokrpo! Čekaj! - Ali je Kodokrpa već klisnuo kroz pristanišnu sferu poput vjeverice i nestao na dnu hodnika, i Korolev je najednom osjetio da više ne može podnijeti samoću. Iz daljine je začuo metalne odjeke dalekih, ljutitih povika.

Sav drhćući, zatvorio je oči i pričekao da netko dode i da mu pomogne.

•

Zamolio je psihijatrijskog oficira Bikova da mu pomogne da se odjene u svoju staru uniformu, onu na kojoj je iznad lijevog džepa na prsima bila izvezena zvijezda Ordena Ciolkovskog. Propisne crne čizme od debelo vatiranog najlona i s đonovima od čičak-trake nisu mu više pristajale na iskrivljena stopala. I zato su mu noge ostale bose.

Bikovljeva injekcija već ga je za jedan sat dovela u red, nakon čega je bio naizmjence potišten i divljački bijesan. Sad je u muzeju čekao na Jefremova da se odazove njegovu pozivu.

Njegov su dom nazivali Muzejem sovjetske pobjede u svemiru, i kako je njegov gnjev splašnjavao, da bi ga zamijenila ona pradrevna sumornost, osjećao se sve više kao naprosto još samo jedan od izložaka. Mrzovoljno je zurio u zlatno uokvirene portrete velikih svemirskih vizionara, u lica Ciolkovskog, Rinjina, Tupoljeva. Ispod njih, u za malenkost manjim okvirima, bili su portreti Vernea, Goddarda i O'Neilla.

U trenucima krajnje potištenosti pokatkad bi mu se pričinjalo da u njihovim očima uspijeva otkriti uobičajenu tuđost. Je li to naprosto ludilo? znao bi pokatkad pomisliti u trenucima najciničnijeg raspoloženja. Ili bi mu pak pogled na trenutak zahvatio suptilnu manifestaciju neke nadnaravne, neuravnotežene sile - sile koja bi, znao bi posumnjati, mogla biti ljudska evolucija na djelu?

Jednom, i samo jednom, Korolev je taj pogled vidio u vlastitim očima - onoga dana kad je stupio na do Copratske zavale. Marsijansko sunce, odsijevajući u viziru njegova šljema, pokazalo mu je odraze dva mirna, ali strana oka - neustrašiva i obuzeta - i taj tihi, skroviti šok, time prouzročen (a to je shvaćao tek sada) bio je najnezaboravniji, najtranscedentniji trenutak njegova života.

Iznad portreta visjela je odvratna slika, prikazujući to slijetanje u bojama što su imale masnu tromost boršča i mesnoga sosa. Marsijanski je krajolik bio sveden na idealistički kič sovjetskog socrealizma. Umjetnik je kraj sletnoga modula nasadio lik u skafanderu, unoseći u sve to duboko iskrenu vulgarnost službenoga stila.

Osjećajući se upravo okuženim, čekao je da dođe Jefremov, kagebeovac, politički komesar Kozmograda.

Kad je ovaj napokon ušao u Saljut, Korolev je zapazio rasječenu usnu i svježe masnice na vratu. Jefremov je nosio modri kansai kombinezon od japanske svile i šminkerske talijanske patike. Uljudno se nakašljao.

- Dobro jutro, druže pukovniče.

Korolev je samo piljio u njega. Pustio je da se šutnja oduži.

- Jefremov - rekao je teškim tonom - ja tobom nisam zadovoljan.

Jefremov je pocrvenio, ali je ipak izdržao njegov pogled.

- Pukovniče, da porazgovaramo iskreno,

kao Rus sa Rusom. Razumije se da ono nije bilo namijenjeno vama.

- Strah, Jefremove?

- Beta karbolin, da. Da niste podišli njihovom antisocijalnom ponašanju, da niste prihvatili njihov mito, to vam se nikad ne bi dogodilo.

- Dakle, ja sam svodnik, Jefremove? Svodnik i pijanica? A ti si rogonja, švercer i tužibaba Reza. Ja ti to velim - dodao je - kao Rus Rusu.

Sad je lice kagebeovca poprimilo službenu masku prijazne i smirene pravednosti.

- Ali sad mi reci, Jefremove, što je tebi zapravo na umu. Što ti uopće radiš otkako si u Kozmogradu? Svi znamo da će kompleks u rashod. Što se sprema civilnom dijelu posade kad se vrati u Bajkonur? Saslušavanja u vezi s korupcijom?

- Ispitivanja će biti, to se razumije. U izvjesnim slučajevima bit će i hospitalizacije. Ili možda mislite natuknuti, druže pukovniče, da je Sovjetski Savez u bilo kojem smislu kriv zbog propasti Kozmograda?

Korolev nije odgovorio.

- Pukovniče, Kozmograd je bio san. San koji je propao. Baš kao i svemir, pukovniče. Nema više baš nikakve potrebe da budemo ovdje. Pod nama je čitav svijet koji moramo dovesti u red. Moskva je najveća svjetska velesila u ljudskoj povijesti. Mi ne smijemo sebi dopustiti da izgubimo globalnu perspektivu.

- Zar misliš da ćemo se mi kozmonauti dati otepsti tek tako? Ta mi smo elita, visoko obrazovana tehnička elita.

- Ali ipak manjina, pukovniče, i to manjina koju je pregazilo vrijeme. I čime vi doprinosite zajednici, osim gomilama otrovnog američkog smeća? Od članova se posade ovdje očekuje da budu radnici, ne naljoskani crnoberzaši koji švercaju satelitski Jazz i porniće. - Jefiremovljevo je lice bilo nepomično i mimo. - Posada će se vratiti u Bajkonur. Oružjem se može upravljati i sa zemlje. Vi ćete, dakako, ostati, a bit će tu i astronauta u gostima: Afrikanaca, Južnoamerikanaca. Kod njih je svemir još zadržao nešto od svog ranijeg prestiža.

Korolev je zaškrgutao zubima.

- Što si učinio s malim?

- S Kotlokrpom? - Politički se komesar namrštio. - Napao je oficira Državne sigurnosti. Ostat će pod stražom dok ga ne uzmognemo otpremiti u Bajkonur.

Korolev se nasilu pokušao nasmijati.

- Slobodno ga pusti. I sam ćeš imati isuviše briga a da bi imao kada optuživati ikoga. Razgovarat ću osobno s maršalom Gubarevim. Možda je moj čin ovdje zaista samo počasni, ali ipak još imam ponešto utjecaja.

Kagebeovac je slegnuo ramenima.

- Topnici su iz Bajkonura primili zapovijed da komunikacijski modul drže pod ključem. Od toga ovise njihove karijere. I tako nema ništa od slanja ikakvih poruka.

- Izvanredno, dakle, stanje?

- Pukovniče, ovo nije Kabul. Ovo su za sve nas vrlo teška vremena. Vi ste ovdje moralni autoritet; morali biste se potruditi da svima budete za primjer. Ovdje nam je od svega najmanje potrebna melodrama.

- To ćemo tek vidjeti - odvratio je Korolev.

•

Kozmograd je iz Zemljine sjene izletio u žarko sunce. Zidovi Korolevljeva Soljuta bočili su se i škripali poput vreće staklenih boca. Okna, pomislio je Korolev rastreseno, pipajući prstom prsle kapilare na čelu, ona uvijek odu prva.

Mladi Griškin kao da je mislio iste misli. Iz džepa pri dnu nogavice izvadio je tubu šuperila i počeo razgledavati brtvu oko okna. On je bio Kotlokrpin pomoćnik i najprisniji prijatelj.

- Sad moramo na glasanje - rekao je Korolev umornim glasom. Jedanaest od dvadeset pet civilnih članova Kozmogradove posade odlučilo je doći na sastanak, zapravo dvanaest, ako računa i sebe. Preostajalo ih je, dakle, još trinaest, ljudi koji se ili nisu željeli plesti ili su pak bili otvoreno neraspoloženi prema ideji da se štrajka. Jefremov i šesteročlana posluga topa dizali su taj broj odsutnih na dvadeset.

- Prodiskutirali smo naše zahtjeve. Svi oni koji prihvaćaju zaključke u obliku u kojem su pročitani... - Podigao je zdravu ruku. Podigla su je još trojica. Griškin, zauzet oko okna, izbacio je nogu.

Korolev je duboko uzdahnuo.

- Ionako nas je premalo. Bilo bi najbolje kad bismo ih prihvatili jednoglasno. Da čujem vaše zamjerke.

- Izraz u *vojnom zarobljeništvu* - rekao je biološki tehničar imenom Korovkin - mogao bi se iskonstruirati tako kao da implicira da je naša armija, a ne zločinac Jefremov, kriva za nastalu situaciju.- Čovjek kao da je patio od akutne nelagode. - Mi smo inače simpatizeri, ali nećemo potpisati. Mi smo članovi Komunističke partije.

Učinilo se kao da će reći još nešto, ali je ušutio.

- Moja je majka - rekla je tiho njegova supruga - bila Židovka.

Korolev je kimnuo, ali nije rekao ništa.

- Sve je to kriminalno i neodgovorno-rekao je Gluško, botaničar. Ni on ni njegova žena nisu glasali. - Ludost. S Kozmogradom je svršeno, svi to dobro znamo, i što prije odemo kući, utoliko bolje. Zar je ovo ikad bilo išta bolje od zatvora. - Slobodni je pad živio u neslozi s njihovim metabolizmom; u nedostatku gravitacije, krv je pokazivala sklonost da mu se skuplja u vratu i licu, čineći ga sličnim njegovim eksperimentalnim bundevama.

- Vasilij, ti si botaničar - rekla je njegova žena krutim glasom - dok sam ja, prisjeti se, pilot sojuza. Tvoja karijera ne dolazi u pitanje.

- Ali ja neću podržati taj idiotizam! - Divlje se ritnuo o nepropusnu pregradu i to ga je izbacilo iz prostorije. Njegova je žena pošla za njim, gorko se jadajući škripavim poluglasom kojim su se članovi posade naučili služiti u privatnim raspravama.

- Pet ih je spremno potpisati - rekao je Korolev - od civilne posade od dvadeset pet članova.

- Šest - rekla je Tatjana, drugi pilot sojuza, s crnom kosom povučenom prema natrag i skupljenom u punđu zelenom najlonskom mrežicom. - Zaboravili ste na Kotlokrpu.

- Sunčani baloni! - uzviknuo je Griškin, pokazujući prema zemlji. - Vidite!

Kozmograd je sad bio iznad kalifornijske obale; oštro odrezana obala, jarko zelena polja, golemi gradovi u propadanju, gradovi čija su imena zvonila čudnom nekom magijom. Daleko iznad pramenova stratokumulusa lebdjelo je pet sunčanih balona, zrcalnih geodezijskih sfera usidrenih električnim vodovima; oni su predstavljali jeftiniju zamjenu za grandiozni američki plan izgradnje solarnih satelitskih elektrana. Ideja je očito šljakala, pretpostavio je Korolev, jer je već čitavo desetljeće gledao kako se umnožavaju.

- I vele da u tome žive i ljudi? - Oficir sistema Stojko pridružio se Griškinu kraj okna.

Korolev se sjećao potresne borbe čudnih američkih shema za dobivanje energije do koje je došlo neposredno nakon Bečkog ugovora. Kad je Sovjetski Savez stekao čvrstu vlast nad svjetskim naftnim tokovima, Amerikanci kao da su bili spremni da pokušaju baš sve. A onda su, nakon taljenja jezgre u Kansasu, počeli permanentno kiselo gledati i na reaktore. Već više od tri desetljeća, postupno su klizili u izolacionizam i industrijsko nazadovanje. Svemir, pomislio je žalostivo, trebali su poći u svemir. Nikad nije mogao shvatiti tu čudnu paralizu volje koja kao da ih je bila zahvatila nakon početnih briljantnih podviga. Ili je to možda bio naprosto nedostatak mašte, vizije. *Shvatite, Amerikanci, rekao je tiho, zaista ste nam se trebali pokušati pridružiti, ovdje u našoj svijetloj budućnosti. Tu u Kozmogradu.*

- Tko bi želio živjeti u tako nečemu? - upitao je Stojko, udario Griškina šakom u rame i nasmijao se, pun one tihe energije koju daje desperacija.

•

Vi se šalite - rekao je Jefremov. - Kao da nam i bez toga nije dosta jada.

- Mi se ne šalimo, politički komesare Jefremov, i to su naši zahtjevi. - Pet se disidenata naguralo u Saljut koji je taj čovjek dijelio s Valentinom, i pritjeralo ga

do krmenog paravana. Paravan je bio uređen brižljivo retuširanom fotografijom premijera, koji je, gledan preko motora, mahao sa sjedala traktora. Valentina bi, pomislio je Korolev, sad morala biti u muzeju s Romanenkom i škripati remenjem. Korolev se pitao kako Romanenku tako redovito uspijeva izbjeći smjenu u topovskoj kuli.

Jefremov je slegnuo ramenima. Preletio je pogledom preko popisa zahtjeva.

- Kotlokrpa mora ostati u pritvoru. Riječ je o izričitom naređenju. Što se pak ostaloga tiče...

- Kriv si zbog nedopuštene upotrebe psihijatrijskih lijekova! - povikao je Griškin.

- To je bila privatna stvar - odvratio je Jefremov mirno.

- Krivično djelo - rekla je Tatjana.

- Pilote Tatjana, mi oboje znamo da je ovaj Griškin ovdje najaktivniji pirat za *samizdate* na ovoj stanici. Svi smo mi kriminalci, nije ti to jasno? U tome i jest sva ljepota našega sistema, zar ne? - Njegov iznenadni, iskrivljeni smiješak bio je sablažnjivo ciničan. - Kozmograd nije Potjemkinovo selo, i vi niste revolucionari. I vi zahtijevate da razgovarate s maršalom Gubarevim? On je u pritvoru u Bajkonuru. I vi zahtijevate da razgovarate s ministrom tehnologije? A baš ministar vodi ovu čistku. - Odlučnim je pokretom u komadiće izderao ispis, i listići su se žutoga pelira razletjeti bestežinskim prostorom poput usporeno snimanih leptira.

•

Devetoga dana štrajka, Korolev se sastao sa Griškinom i Stojkom u Saljutu u kojemu je Griškin prije živio s Kotlokrpom.

Četrdeset su godina stanovnici Kozmograda vodili antiseptički rat s različitim plijesnima. Prašina, masnoće i para u slobodnom padu ne bi se slijegale, i zbog toga su pore vrebale odasvud - iz podstava, odjeće, ventilacijskih vodova. U toploj, vlažnoj atmosferi petrijeve posude, plijesni su se širile poput naftnih mrlja na vodi. Sad je u zraku visio prodoran zadah suhoga truljenja, zadah koji bi tek pokatkad znali nadvladati zloguki zapusi smrada nagorjele izolacije.

Korolevljevu je san bio prekinuo šuplji tresak sletnog modula sojuz na odlasku. Gluško i žena mu, pomislio je. Za proteklih četrdeset osam sati Jefremov je nadgledao evakuaciju članova posade koji su odbili da se pridruže štrajku. Topnici su se držali topovske kule i svog kasarnskoga kruga, gdje su i dalje držali Nikitu Kotlokrpu.

Griškinov je Saljut postao štab štrajka. Nitko se od njih nije brijao, i Stojko je uhvatio infekciju stafilokokima koja mu se u ljutitim masnicama proširila podlakticama. Okruženi kričavim ljepoticama s američke televizije, bili su nalik kakvom degeneriranom triju pornografa. Svjetla su bila prigušena; Kozmograd je radio na pola snage.

- Sad kad su ostali otišli - rekao je Stojko - postali smo još jači.

Griškin je zaječao. Nosnice su mu bile urešene bijelim plamencima medicinske vate. Bio je uvjeren da će Jefremov pokušati ugušiti štrajk aerosolima beta karbolina. Ti vateni čepovi bili su samo još jedan od simptoma općeg nivoa napetosti i paranoje. Prije nego što je iz Bajkonura stiglo naređenje za evakuaciju, jedan se od tehničara dao na sviranje *Uvertire 1812*. Petra Iljiča Čajkovskog, pri pojačanju od kojeg su pucali bubnjići, i tako satima. A Gluško je natjerivao svoju ženu, gol, izbubetan, vrišteći, gore-dolje po Kozmogradu. Stojko se probio do kagebejčevih fajlova i Bikovljeve psihijatrijske dokumentacije; metri i metri žutoga ispisa kovrčali su se kroz hodnike u mlohavim spiralama, mreškajući se u strujama ventilatora. Romanenku je uspjelo poslati poruku iz kasarnskoga kruga, poruku koja je govorila da se Kotlokrpa pokušao objesiti - u bestežinskom stanju to je pokušao izvesti tako što je za vrat i gležnjeve privezao elastične trake.

- Zamisli što nam stvaraju svojim svjedočanstvima na zemlji - promrmljao je Griškin. - Neće nam čak ni suditi. Nego ravno u psihušku. - Zloslutni nadimak političkih bolnica kao da je momka naelektrizirao stravom. Korolev je apatično brljao po žitkom pudingu od klorele.

Stojko je grabio lebdeći smotak ispisa i počeo glasno čitati.

- Paranoja s tendencijom precjenjivanja! Revizionističke fantazije neprijateljske prema društvenom sistemu! - Zgužvao je papir. - Ako bismo osvojili komunikacijski modul, mogli bismo se povezati s američkim komunikacijskim satelitom i čitavu im priču spustiti u krilo. Možda bi to Moskvi ispričalo priču o razini našeg neprijateljstva!

Korolev je iz svog alginskog pudinga iskopao voćnu muhu što se upravo bila dokopala obale spasa. Dva para krila i bifurkacija toraksa bili su nijemi svjedoci visokog nivoa zračenja u Kozmogradu. Kukci su zapravo bili bjegunci iz nekog već zaboravljenog eksperimenta; mnogi su njihovi naraštaji već desetljećima harali stanicom.

- Mi Amerikance ne zanimamo - rekao je Korolev. -I Moskvi zbog takvih otkrića više nije neugodno.

- Osim kad se čeka na pošiljke žita - odvratio je Griškin.

- Americi je do prodaje koliko i nama do kupovine. - Korolev je mrzovoljno stavio još klorele u usta, mehanički prožvakao i progutao. - Amerikanci ne bi mogli do nas sve kad bi i htjeli. Canaveral je u ruševinama.

- Slabo smo s gorivom - rekao je Stojko.

- Možemo ga uzeti iz preostalih sletnih modula - odgovorio je Korolev.

- A kako da se onda do đavola spustimo? - Griškinu su zadrhtale šake. - Čak i u Sibiru postoji drveće, drveće i nebo! Do đavola sa svime! Neka se sve raspe i raznese! Nek sve padne i izgori!

Korolevljev se puding rasuo preko čitave nepropusne pregrade.

- O Bože - rekao je Griškin.Oprostite, pukovniče. Znam da se vi ne možete vratiti.

•

Kad je ušao u muzej, zatekao je pilota Tatjanu ovješenu ispred te gnusne slike slijetanja na Mars, dok su joj se trepavice prelijevale suzama. Kad je ušao, ona ih je otrla rukom.

- Znate li, pukovniče, da u Bajkonuru postoji vaša bista. U bronci. Prolazila sam kraj nje kad bih išla na predavanja. - Oči su joj bile crvene od nespavanja.

- Uvijek nekakve biste. Akademicima su potrebne. - Nasmiješio se i uzeo je za ruku.

- Kako je to bilo, taj dan? -I dalje je zurila u sliku.

- Jedva da se i sjećam. Toliko sam puta pregledavao vrpce, da se sada više sjećam njih. Moje uspomene na Mars iste su kao i kod svakog školarca. - Ponovno joj se nasmiješio. - Ali nije bilo kao na ovoj lošoj slici. U to sam siguran.

- Zašto je sve pošlo baš tako? Zašto se sada završava? Kad sam bila mala, sve sam to vidjela na televiziji. Naša budućnost je ležala u svemiru, za vječita vremena.

- Možda su Amerikanci bili u pravu. Japanci su umjesto ljudi poslali strojeve, robote koji će izgraditi njihove orbitalne tvornice. Lunarno je rudarstvo zakazalo, bar što se nas tiče, ali smo mislili da bi trebala postojati bar nekakva istraživačka instalacija... Sve to, pretpostavljam, ima veze s pitanjem tko drži kesu. S ljudima koji sjede za pisaćim stolovima i donose odluke.

- Onda je ovo njihova konačna odluka po pitanju Kozmograda. - Pružila mu je smotani komadić pelira. - Našla sam to među ispisima naređenja što ih je Jefremov primao iz Moskve. Pustit će stanicu da se okreće još tri mjeseca, dok sama od sebe polako ne propadne.

Otkrio je da i sam tupo zuri u sliku koje se gnušao.

- Sad je to najmanje važno - čuo je vlastiti glas.

I onda je ona gorko zaplakala, i čvrsto mu pritisla lice o obogaljeno rame.

- Ali imam jedan plan, Tatjana - rekao je gladeći je po kosi. - Moraš me saslušati.

•

Pogledao je brojčanik svog starog rolexa. Sad su bili nad istočnim Sibirom. Sjećao se kako mu je taj sat bio darovao švicarski ambasador, u jednoj golemoj dvorani s lukovima u velikoj kremaljskoj palači.

Bilo je vrijeme da se počne.

Odlebdio je iz svog Saljuta do pristanišne sfere, mlatarajući po dugačkom ispisu što mu se pokušavao omotati oko glave.

Zdravom je rukom još mogao raditi brzo i efikasno. Dok je oslobađao veliku bocu s kisikom iz remenja kojim je bila učvršćena, na licu mu je bio smiješak. Oprijevši se o rukohvat, bacio je svom snagom bocu preko sfere. Ona se, oštro odjeknuvši, odbila ne počinivši baš nikakve štete. Pošao je za njom, uhvatio je i ponovno bacio.

I tada pogodio dekompresijski alarm.

Kad su zajaukale trube, iz zvučnika je poletjela prašina. Pokrenut alarmom, kapci su se pristanišnih rampi zatvorili uz zviždук hidraulika. Korolevu su pucale uši. Kihnuo je, a zatim ponovno posegnuo za bocom.

Svjetla su buknula do maksimalnoga sjaja a onda zažmirkala i ugasila se. On se nasmiješio u mraku, pipkajući za čeličnom bocom. Stojko je izazvao slom općih sistema. To uopće nije bilo teško. Banke memorije ionako su već, prošvercanim televizijskim programima, bile prorešetane do granice sloma.

- Pravi boks bez rukavica - promrmljao je mlateći bocom o zid. Svjetla su slabašno zažmirkala, označavajući trenutak u kojem su se rezervne ćelije ubacile u strujni krug.

Osjetio je bolove u ramenu. Stoički je nastavio mlatiti, prisjećajući se halabuke što ju je bila stvorila prva dekompresija. Mora to obaviti pošteno. Mora zblesaviti i Jefiemova i posadu topa.

Uz glasni cvilež, manualni se kotač jednog od kapaka počeo okretati. Otvorio se uz tupi šum, i napokon je unutra zirnula Tatjana, bojažljivo se smiješeći.

- Jeste li oslobodili Kodokrpu? - upitao je Korolev pa ispustio bocu.

- Stojko i Umanski upravo raspravljaju s čuvarom. - Udarila je šakom po rastvorenu dlanu. - Griškin priprema sletne module.

Pošao je za njom hodnikom do iduće pristanišne sfere. Stojko je pomagao Kotlokrpi da prođe kroz okno što je vodilo iz kasarnskoga kruga. Kotlokrpa je bio blijed, lice mu je, pod čekinjastom bradom, bilo zelenkasto. Za njim je išao meteorolog Umanski, vukući mlitavo tijelo jednog od vojnika.

- Kako si, Kotlokrpo? - upitao je Korolev.

- Jadno. Držali su me na Strahu. Ne baš velikim dozama, ali... I ja sam pomislio da je stvarna dekompresija!

Griškin je kliznuo iz najbližeg sojuza, vukući za sobom smotak alata na najlonskoj uzici.

- Svi su u redu. Slom sistema prepustio ih je njihovoj automatici. Malo sam im izvijačem pročačkao daljinske, tako da zemlja ne može preuzeti. O, Nikita, kako smo? - upitao je Kotlokrpu. - Da vidiš čuda, ideš u središnju Kinu.

Kotlokrpa se trznuo, protresao i zadrhtao.

- Ali ja ne znam kineski. Stojko mu je dao smotak ispisa.

- Ovo ti je fonetski mandarinski. "Želim prebjeći. Odvedite me do najbliže japanske ambasade."

Kodokrpa se nacerio i protjerao prste kroz živicu svoje znojem natopljene kose.

- Što je s vama ostalima? - upitao je.

- Što misliš da smo sve to izveli samo radi tebe? - odgovorila je Tatjana i izbekeljila mu se. - Pobrini se, Kotlokrpo, da Kineska novinska agencija dobije i ostatak tog svitka. Svaki od nas ima po primjerak. Pobrinut ćemo se da čitav svijet dozna što Sovjetski Savez namjerava učiniti Jurju Vasiljeviču Korolevu, prvom čovjeku koji je stupio na Mars! - rekla je pa Kodokrpi poslala pusu.

- A što ćemo s Filipčenkom? - upitao je Umanski. Nekoliko tamih kuglica zgrušane krvi zavile su u luku oko obraza onesvještenog vojnika.

- Zašto sobom ne biste poveli i ubogog seronju - rekao je Korolev.

- Hajd' onda s nama, govnoglavi -rekao je Kotlokrpa, uhvatio Filipčenka za pojas i povukao ga prema oknu sojuza. -Ja, Nikita Kotlokrpa, učinit ću ti najveću milost tvog bijednog života.

Korolev je gladao kako Stojko i Grišin za njima hermetički zatvaraju kapak.

- Gdje su Romanenko i Valentina? - upitao je Korolev, ponovno pogledavajući

na sat.

- Ovdje, druže pukovniče - rekla je Valentina, dok joj je kosa lebdjela oko lica što je virilo iz okna drugog sojuza. -Morali smo provjeriti i ovog - dodala je i zahihotala.

- Za to će biti dosta vremena i u Tokiju - rekao je Korolev oštro. - Za koju minutu već će uskakivati u migove i u Vladivostoku i u Hanoju.

Pojavila se gola i mišićava Romanenkova ruka pa je potegla natrag u sletni modul. Stojko i Griškin hermetički su zatvorili kapak.

Kad se odvojio Kotlokrpa, zajedno s onesviještenim Filipčenkom, čitav je Kozmograd šuplje odjeknuo. Još jedna detonacija, pa su odletjeli i ljubavnici.

- Idemo, prijatelju Umanski - rekao je Stojko. - I zbogom, pukovniče! - Umanski i Stojko krenuli su hodnikom.

- Ja idem s tobom - rekao je Griškin Tatjani. Široko se nasmiješio. - Ako ništa drugo, ti si pilot.

- Ne - rekla je ona. - Idemo sami. Pa kom obojci kom opanci. Samo pusti na miru komandnu ploču, nemoj ništa dirati.

Korolev je gledao kako Tatjana pomaže Griškinu da uđe u posljednji sojuz pristanišne sfere.

- Odvest ću te na ples, Tatjana - rekao je Griškin - kad se nađemo u Tokiju. -Ona je zatvorila kapak. Još jedna detonacija, pa su se i Stojko i Umanski odvojili od susjedne pristanišne sfere.

- Tatjana, idi sad - rekao je Korolev. - Požuri. Ne bih želio da te obore iznad međunarodnih voda.

- Ali tada vi, pukovniče, ostajete sami, sami s neprijateljem.

- Kad odete vi, otići će i oni - odvratio je on. - A ja se uzdam da ćete svemu dati toliki publicitet da će me Kremlj biti prisiljen održati na životu.

- A što da im, pukovniče, kažem u Tokiju? Želite li izreći kakvu poruku svijetu?

- Reci im... - i najednom su mu u svijest nahrupili svi klišeji, tako apsolutno ispravni da je poželio histerično se nasmijati. Jedan mali korak.. došli smo u miru... proleteri svih zemalja...

- Moraš im reći da to zaista želim -rekao je i uštinuo se za zakržljalo zapešće - da to želim do kostiju.

Ona ga je zagrlila pa kliznula u modul.

•

Čekao je sam u pristanišnoj sferi. Tišina mu je strugala živce; slom sistema dezaktivitao je ventilaciju, s čijim je brujanjem živio dvadeset godina. Čuo je kako se Tatjanin sojuz napokon odvojio od stanice.

Netko je dolazio hodnikom. Bio je to Jefremov, krećući se nezgrapno u vakumskom odijelu. Korolev se nasmiješio.

Jefiremov je iza vizira od leksana nosio bljutavu službenu masku, no ipak je izbjegao da se u prolazu susretne s Korolevljevim očima. Išao je prema topovskoj kuli.

Alarmi su trubljenjem čitavoj stanici objavili punu borbenu uzbunu.

- Ne! - viknuo je Korolev. Kad je stigao do njega, kapak je topovske kule bio otvoren. Unutra je vidio vojnike kako se, galvanskim refleksima stečenim stalnom vježbom, kreću isprekidanim trzajima i nabacuju široko remenje naslonjača preko prsiju svojih voluminoznih skafandera.

- Ne čini to! - Korolev je dojedrio u topovsku kulu. Zgrabio je Jefremova za kruto, u harmoniku složeno tkanje njegova odijela. Jedan se od akceleratora u stakatu cvileža nabio energijom. Na nišanskom ekranu, zeleni se nitni križ poklopio s crvenom točkom.

Jefremov je skinuo šljem. Mirno, bez ikakve promjene izraza, izveo je jedan bekhend udarac šljemom.

- Reci im da prestanu! - zajecao je Korolev. Kad je sunula zraka popraćena zvukom pucnja bičem, svi su se zidovi zatresli. - Tvoja žena, Jefremove! Ona je unutra!

- Pukovniče, van. - Jefremov je uhvatio Koroleva za artritičnu ruku i stisnuo je. Korolev je kriknuo. - Van. - Ruka u rukavici udarila ga je u prsa.

Dok ga je Jefremov gurao u hodnik, Korolev je bespomoćno mlatio po vakumskom odijelu.

- Čak se ni ja, pukovniče, ne bih usudio

usprotiviti naređenjima Crvene armije. - Na Jefremovljevu licu čitala se mučnina; maska je pala. - Krasna zabava - rekao je. - Pričekajte dok ne bude gotovo.

I tada je Tatjanin sojuz udario u instalacije za stvaranje zrake, i kasarna je zabrenčala. U dagerotipu gologa Sunca, koji je potrajao samo djelić sekunde, Korolev je vidio kako se topovska kula smežurala i urušila u se poput limenke piva zgnječene cipelom; vidio je obezglavljeni trup jednoga od vojnika kako se u okretanju udaljava od pulta; vidio je kako Jefremov pokušava nešto izreći, i kako mu kosa teče uvis dok mu vakuum kroz vratni prsten kacige isisava zrak iz odijela. Dvostruke fine niti krvi u luku su potekle iz Korolevljevih nosnica, i urlik je oslobođena zraka zamijenila dublja tutnjava u njegovoj glavi. Zadnje što je čuo, prije nego što su iščezli svi zvukovi, bilo je zalupljivanje kapka.

Kad se probudio, probudio se u tami, s pulsirajućim bolom negdje iza očiju, prisjećajući se starih lekcija. Opasnost od toga bila je velika koliko i opasnost od same dekompresije, dušik je grgljao kroz krv i udarao, do bijelog usijanim, bolom koji obogaljuje...

Pluća su mu se očajnički bočila, gutajući vakuum. Unutrašnji ga je tlak napuhao. Osjetio je kako je i nehotice isplazio jezik. Sve najednom kao da je postalo vrlo daleko. Sasvim akademski, zaista. Okrenuo je kotač kapka naprosto zbog nekakvog čudnog osjećaja da noblesse oblige, ni zbog čega drugog. Taj posao je bio prenaporan, i on je žarko poželio da se vrati u muzej i zaspi.

•

Pukotine je mogao srediti šuperilom, ali je slom sistema nadilazio njegove snage. Na raspolaganju mu je stajao Gluškov vrt. Uz povrće i alge, niti će umrijeti od gladi niti se ugušiti. Komunikacijski modul otišao je zajedno s topovskom kulom i kasarnskim krugom, samoubilački udarac Tatjaninog sojuza naprosto ih je otkinuo od stanice. Pretpostavio je da je taj sudar poremetio Kozmogradovu orbitu, ali naprosto nije raspolagao sredstvom kojim bi mogao predvidjeti čas finalnog zažarenog susreta stanice s gornjim slojevima atmosfere. Sad je počesto pobolijevao, a počesto je pomišljao i na to da bi mogao umrijeti prije izgaranja, i to ga je uznemiravalo.

Proveo je bezbrojne sate vrteći videoteku muzeja. Prikladna zabava za posljednjeg čovjeka u svemiru, a koji je nekad bio prvi čovjek na Marsu.

Zastao je obuzet slikom Gagarina, bez kraja i konca vrteći zrnate slike iz šezdesetih godina, vijesti što su tako neizbježivo vodile prema kozmonautovoj smrti. U ustajalom zraku Kozmograda, sve se rojilo od duhova mučenika. Gagarin, pa prva posada Saljuta, pa Amerikanci živi ispečenl u zdepastom Apollu...

Počesto je sanjao Tatjanu, i pogled u njenim očima što je podsjećao na poglede što ih je zamišljao u očima muzejskih portreta. A jednom se i probudio, ili je bar sanjao da se probudio, u Saljutu u kojem je ona spavala, da bi otkrio da je sam, u staroj uniformi, i da mu je na čelo učvršćena baterijska svjetiljka. Iz velike daljine, kao da gleda dokumentarac na monitoru u muzeju, ugledao je sebe kako trga zvijezdu Ordena Ciolkovskoga s džepa i spojnicom je ušiva za njenu pilotsku diplomu.

Kad se začulo kucanje, znao je da je i ono zacijelo san.

Kapak se muzeja okrenuo u šarkama.

U plavičastom, treperavom svjedu staroga filma, opazio je da je žena crnica. Oko glave su joj se poput kobri dizale duge spirale gusto spletene kose. Nosila je zaštitne naočale, a svileni avijatičarski šal izvijao se za njom u prostoru bez težine.

- Andy - rekla je -you better come see this!

Do nje je dolebdio sitan, mišićav i gotovo ćelav muškarac, odjeven samo u sportske gaćice i klepetavi pojas s alatom. I on je govorio engleski. - Je li živ?

- Naravno da sam živ - odvratio je Karolev pomalo nepravilnim izgovorom.

Čovjek zvan Andy zaplovio mu je iznad glave.

- Sve u redu, Jack? - Na desnoj mu je

mišici, iznad prekriženih munja, bio utetoviran geodezijski balon na kojem je pisalo SUNSPARK 15, UTAH. - Nismo se nadali nikome.

- Nisam ni ja - odvratio je Korolev žmirkajući očima.

- Mi smo se ovamo došli nastaniti -rekla je žena i dolebdjela bliže.

- Mi smo s balona. Skvoteri, moglo bi se reći. Čuli smo da je prazno. Znate li da se orbita spušta? - Potom je izveo nespretni saltomortale, ne dotaknuvši se poda, i pritom zazveketao alatom za pojasom. - Taj slobodni pad je nešto neviđeno.

- O Bože - rekla je žena - naprosto se ne mogu priviknuti! Ali je čudesno. Baš kao kad skačeš sa zatvorenim padobranom, samo što nema vjetra.

Korolev se zagledao u muškarca, koji je stvarao nespretni, bezbrižni dojam čovjeka koji se od rođenja opijao slobodom.

- Ali vi nemate čak ni lansirne rampe - rekao je.

- Lansirne rampe? - ponovio je muškarac i nasmijao se. - Ali evo što radimo. Sve te preostale raketne motore po kablovima izvlačimo do balona, pa ih naprosto bacamo i ispaljujemo usred pada.

- To je suludo - rekao je Korolev.

- Ali nas je dobacilo dovde, zar ne?

Korolev je potvrdno kimnuo. Ako je ovo bio san, onda je bar bio vrlo jedinstven.

- Ja sam pukovnik Jurij Vasiljevič Korolev.

- Mars! - Žena je pljesnula rukama. -O, kad samo djeca čuju! - Otkinula je mali Lunohod s nepropusne pregrade i počela ga navijati.

- Hej - rekao je muškarac - treba raditi. Vani imamo hrpu motora. Moramo je dići prije nego što počne zagarati.

Nešto je zveknulo sudarivši se s ljuskom. Čitav je Kozmograd zabrenčao od udarca.

- To je Tulsa - rekao je Andy, posavjetovavši se sa satom. - Točno navrijeme.

- Ali zašto? - Korolev je zavrtio glavom, duboko zbunjen. - Zašto ste došli?

- Već smo vam rekli. Da bismo ovdje živjeli. Mogli bismo je proširiti, možda izgraditi još koju. Govorili su da nam nikad neće uspjeti preživjeti u balonima, pa ipak smo mi bili jedini koji su mogli njima upravljati. Jedina je naša šansa da stignemo ovamo, bila u tome da krenemo sami. Tko bi želio živjeti ovdje zbog svoje vlade, nekog vojnog glavonje ili čopora mrčitelja papira? Potrebno je da čovjek žudi za novom granicom - žudi za njom do same srži, zar ne?

Korolev se nasmiješio i Andy mu je uzvratio.

- Uhvatili smo te energetske vodove i naprosto se povukli ravno gore. A kad se stigne na sam vrh... onda, mislim, ili se odvažiš za veliki skok ili naprosto istruneš ondje. - Glas mu se podigao. -I pri tom nema osvrtanja, ne, gospodine moj! A mi smo taj skok izveli, pa ovdje mislimo i ostati!

Žena je vratila kotače od čičak-trake na zakrivljeni zid pa otpustila model. Ovaj je počeo jurcati iznad njihovih glava, veselo klepećući.

- Zar nije cakani? Djeci će se naprosto morati dopasti.

Korolev se zagledao u Andyeve oči. Kozmodrom je ponovno odzvanjao, dok je zvrndavi model Lunohoda uzimao novi kurs.

- Istočni Los Angeles - rekla je žene. - Grad u kojem su klinci. - Skinula je zaštitne naočale, i Korolev je vidio kako joj se oči prelijevaju predivnom šašavošću.

- Dakle - rekao je Andy i zazveketao pojasom s alatom - možda biste nas htjeli malo provesti?

J.R.R. Tolkin

O PUTOVANJU ERENDILOVOM I RATU BESA

J.R.R. Tolkien, OF VOYAGE OF EARENDIL AND WAR OF WRATH, 1977
Preveo Nebojša Stefanović

Slavni Earendil([1]) beše onda gospodar svog naroda koji je živeo blizu Sirionovih ušća; i uze za ženu Elvinu divnu, i ona mu rodi Elronda i Elrosa, koje zovu Napovilnima. Ali još Earendil ne mogaše da se smiri, i putovanja oko obala Ovostranih zemalja([2]) ne smiriše nemir njegov. Morem, stremio je da plovi dalje, tragajući za Tuorom i Idrilom koji se ne vratiše; i mišljaše da pronađe možda poslednju obalu, i ponese pre nego što umre poruku Elfa i Ljudi Valarima([3]) na Zapadu, koja će možda smilovati njihova srca nad jadima Srednjeg sveta.

Sad Earendil postade blizak sa Kirdanom Brodograditeljem([4]) koji je živeo na ostrvu Balar sa onima iz svog naroda što izbegoše propast luka Birtombara i Eglaresta. Uz pomoć Kirdanovu, Earendil sagradi Vilingot, Penocvet, najdivniji iz svih brodova iz pesama; zlatna mu behu vesla i beli jarboli, tesani iz brezovih šuma Nimbretila, i jedra njegova behu kao srebrni mesec. U Pesmi Earendilovoj je mnogo toga opevano o njegovim avanturama u dubini i u zemljama neutrvenim, i na mnogim morima i na mnogim ostrvima; ali Elvina nije bila sa njim, i sedela je u tuzi kod ušća Sirionovih.

Earendil ne nađe ni Tuora ni Idrllu, niti je ikad krenuo na to putovanje prema obalama Valinora([5]), poražen senkama i činima, vraćan odbijajućim vetrovima, sve dok u čežnji za Elvinom ne krenu ka obali Belerijanda([6]). I srce mu je govorilo da žuri, jer iznenadan strah pade na njega iz snova; i vetrovi koje je silom savlađivao nosiše ga nazad kao njegova čežnja.

Sad prve glasine stigoše do Meadrosa([7]) da Elvina još živi, i obitava posedujući Silmarila kod ušća Siriona, on, kajući se za dela počinjena u Dorijatu, zadrža svoju ruku. Ali vremenom spoznaja njihove neispunjene zakletve vratila se da mrcvari njega i njegovu braću, i skupljajući se svojih lutajućih staza, poslaše Lukama poruke prijateljstva i opet neumoljivog zahteva. Tad Elvina i narod Siriona ne htedoše da predaju dragulj koji je Beren osvojio i Lutjena nosila, i zbog koga je Dior posečen; i na kraju krajeva, dok je Earendil na pučini, jer im je izgledalo da u Silmarilu leži blagoslov koji je došao u njihove kuće i na brodove. I tako se zbila poslednja i najokrutnija od seča Elfa od Elfa; i to je bilo treće od velikih nedela postignutih prokletim zavetom([8]).

Jer preživeli sinovi Feanorovi iznenada se spustiše na izbeglice iz Gondolina i preostale iz Dorijata, i uništiše ih. U toj bici neki od njihovog naroda stajaše po strani, i manji broj njih se pobuni i beše posečen s drugom stranom, boreći se sa Elvinom protiv svojih gospodara (jer toliki beše čemer i zbunjenost u srcima Eldara([9]) u to vreme); ali Maedros i Maglor dobiše bitku, mada jedini ostadoše posle od sinova Feanorovih, jer Amrod i Amras pogibaše. Prekasno brodovi Kirdana i Gilgalada Visokog Kralja dođoše, žureći u pomoć Elfima od Siriona; i Elvine ne beše

više, i njenih sinova. Onda ono naroda što izmače ispod mači pridruži se Gilgaladu, i pođe s njim ka Balaru; i oni ispričaše da su Elrond i Elros zarobljeni, ali da se Elvina sa Silmarilom na grudima bacila u more.

Tako Maedros i Maglor dragulj ne zadobiše; ali on ne beše izbijen. Jer Ulmo podiže Elvinu iz talasa, i dade joj velike bele ptice, i tamo na njenim grudima sijaše kao zvezda Silmarila, dok je letela preko vode da nađe Earendila svog voljenog. U neko doba noći, Earendil na krmi svog broda ugleda je kako dolazi k njemu, kao beli oblak koji prolazi brzo ispod meseca, kao lutajuća zvezda preko mora, jedan beli plamen na krilima oluje. I tako je pevano, da je pala s neba na palubu Vingilota, obeznanjena, blizu smrti u nuždi njene brzine, i Earendil je prigrli na grudi; ali ujutru zapanjenim očima ugleda svoju ženu u pravom obliku, pored sebe sa kosom njenom na svom licu, i ona spavaše.

Veliki beše jad Earendilov i Elvinin zbog propasti luka Siriona i zatočeništva njihovih sinova; i plašiše se da ne budu umoreni, ali ne beše tako. Jer Maglor se sažali nad Elrosom i Elrondom, i starao se o njima. I ljubav se zače među njima, ma koliko to bilo nezamislivo; ali Maglorovo srce bilo je bolesno i umorno od tereta stravične zakletve.

Sad Earendil ne videše više nade u zemljama Srednjeg Sveta, i okrete brod u očajanju i kući ne dođe, već ponovo potraži Valinor sa Elvinom pored sebe. Stajao je najčešće na pramcu Vingilota, i Silmaril mu beše privezan više veđa; i njegova svetiost je rasla kako se primicaše Zapadu. I mudri su rekli, da su zbog moći tog svetog dragulja oni stigli do voda koje nisu znane nijednom brodu sem onih od Telera, i dođoše do Opčinjujućih Ostrva, i izbegoše njihove čini; i dođoše u Senovita Mora i izbegoše njihove senke, i pogledaše na Tol Eresea, Osamljeno ostrvo, ali ne zadržaše se i najzad baciše sidro u Zalivu Eldamar, i teleri videše dolazak tog broda od Istoka i behu zapanjeni, gledavši izdaleka svetlost Silmarila, i ona beše vrlo velika. Tada Earendil, prvi od živih Ljudi, stupi na besmrtne obale; i govorio je tamo Elvini i onima koji behu s njim, a to su bila trojica moreplovaca koja su plovila svim morima uz njega: Falatar, Erelont i Aerandir behu im imena. I Earendil im reče: "Ovde niko sem mene ne sme zakoračiti, da ne bi zadobili bes Valara. Tu opasnost uzeću na sebe, za spas Dva Plemena."([10])

Ali Elvina odgpvori: "Onda će staze biti odvojene zauvek; ali sve opasnosti tvoje i ja ću uzeti isto." I ona skoči u belu penu i potrča ka njemu; ali Earendil beše žalostan, jer se plašio gneva Gospodara Zapada na bilo koga iz Srednjeg Sveta ko se usudi preći granicu Amana. I tako se oni oprostiše od drugova na svom putovanju, i razdvojiše se od njih zauvek.

Tada Earendil reče Elvini: "Čekaj me ovde; jer jedan samo može preneti poruku koja mi je sudba da je nosim." I pođe sam dalje, i dođe do Kalakirje, i činiše mu se prazna i tiha; jer isto kao i Morgot i Ungolijant([11]) kad dođoše u vremenima prošlim, tako sad Earendil dođe u vremenima festivala, i gotovo su svi od Elfskog naroda otišli na Valimar, ili su se skupili u dvoranama Manveovim na Tanikvetilu, i malo ih je ostalo stražareći na zidinama Tiriona. Tek neki tamo behu, koji su ga videli izdaleka i silnu svetiost koju je nosio; i odoše u žurbi za Valimar. Ali Earendil se pope na zeleni breg Tunu i nađe je praznu; i izađe na ulice Tiriona, i one behu prazne; i srce mu beše utučeno, jer se plašio da nije neko zlo palo čak na Blagosloveno Kraljevstvo. Šetao je pustim prolazima Tiriona, i prašina na njegovoj odeždi i čizmama je bila prašina dijamantska, i sijao je i treperio penjući se uz bele stepenice. I vikao je glasno na mnogim jezicima, i Elfa i ljudi, ali ne beše nikoga da mu odgovori. Tako se naposletku okrete nazad ka moru; ali tek što je krenuo putem za obalu, jedna prilika stade na breg i pozva ga silnim glasom vičući:

"Pozdrav Earendilu, očekivanom što dolazi neočekivano, nadanom što dolazi nenadano! Pozdrav Earendile, nosioče svedosti pre Sunca i Meseca! Divoto Dece Zemlje, zvezdo u tami, dragulju u sum-

raku, sjaju u jutru!"

Taj glas je bio glas Jonvea([12]) vesnika Manveovog, i on je došao iz Valimara, i pozvao Earendila da dođe pred Sile Arde. I Earendil ode u Valinor i u dvorane Valimara, i nikad više ne kroči na zemlje Ljudi. Onda se Valari posavetovaše međusobno, i pozvaše Ulma iz dubine mora; i Earendil je stajao pred njihovim licima i predao molbu Dva Plemena. Oprost je tražio za Noldore i samilost za njihove velike žale, i milost za Ljude i Elfe i pomoć u njihovoj nevolji. I njegova je molitva uslišena.

Kazivalo se među Elfima, da pošto je Earendil otišao, trežeći Elvinu ženu svoju, Mandos progovori o njegovoj sudbini, i reče: "Sme li smrtni čovek stupiti na neumiruće zemlje, i još živeti?" Ali Ulmo reče: "Zbog ovoga je došao na svet. i kaži meni: je li on Earendil Tuorov sin od loze Hador, ili sin Idrilin, Turgonove kćeri, od Elf-kuće Fiveove?" A Mandos odgovori: jednako Nojdori, koji odoše svojevoljno u izgnanstvo, ne mogu se vratiti ovamo."

Tek kad je sve izgovoreno, Manve je dao presudu, i rekao je: "U ovom slučaju, moć sudbe je data meni. Opasnost kojoj je izložio za ljubav Dva Plemena neće pasti na Earendila, niti će pasti na Elvinu ženu njegovu, koja je pošla sa njim za ljubav njegovu; ali nikad neće šetati više među Elfima i Ljudima u Spoljnim Zemljama. I ovo je moja odluka što se tiče njih; Earendilu i Elvini, i njihovim sinovima, biće dato pravo da izaberu slobodno kom će se plemenu njihove sudbine prikloniti, i kojim će se plemenom smatrati."

Sad kad Earendila ne beše dugo vremena, Elvina posta osamljena i uplašena; i šetajući duž obale mora dođe blizu Alkalondea, gde su ukotvljene Teletinske flote. Tamo je Teleri primiše, i slušali njene priče o Dorijati i Gondolinu i jadima Balerijada, i behu ispunjeni samilošću i začuđeni; i Earendil, vraćajući nađe je, u Luci Labudova. Ali uskoro ih pozvaše u Valmarč i tamo odluka Prvog Kralja beše im saopštena.

Onda Earendil reče Elvini: "Izaberi ti, jer sad sam umoran od sveta." I Elvina izabra da bude smatrana PrvorođenimDatatom Iluvatarovim, zbog Lutjene; i zbog nje Earendil izabra isto, mada njegovo srce beše uz pleme Ljudi i narod njegovog oca. Tada na zapovest Valara, Jonve ode do obale Amana, gde sadruzi Earendilovi još behu, čekajući vesti; i on uze jedan čamac, i tri moreplovca uđoše unutra, i Valari ih nagnaše na Istok u silnom vetru. Ali oni zadržaše Vingilot, i osvetiše ga, i odnesoše ga kroz Valinor, na samu ivicu sveta; i tamo prođe kroz Vrata Noći i beše dignut čak u okeane nebesa.

Sad divan i čudesan beše taj brod spravljen, i beše ispunjen treperavim plamenom, čistim i svetlim; i Earendil Moreplovac je sedeo na krmi, sjakteći prašinom elfkih dragulja, i Silmaril mu beše vezan više veđa. Daleko je putovao u tom brodu, čak u praznine gde nema zvezda; ali najčešće beše viđen ujutru i uveče, sveducajući u zoru ili u sumrak, kad se vraća Valinor sa putovanja izvan granica sveta.

Na ta putovanja Elvina nije išla, jer možda ne bi izdržala hladne i besputne praznine, a i volela je pre zemlju i slatke vetrove koji duvaju na moru i na brdu. Zato beše sagrađena za nju jedna bela kula severno više granica Razdvajajućih Mora; i tamo povremeno sve morske ptice odlazište. I kazivalo se da je Elvina naučila jezike ptica, ona koja je sama jednom nosila njihov oblik; i one je naučiše veštini letenja, i krila joj behu bela i srebrno-siva. I povremeno , kad se Earendil, vraćajući se, približi ponovo Ardi, ona bi mu poletela u susret isto kao što je poletela davno ranije, kad beše izbavljena iz mora. Tada dalekovidi među Elfima, koji su živeli na Osamljenom ostrvu, videli bi je kao jednu belu pticu, sijajuću, purpurnu u sutonu, kad se vine u radosti da pozdravi dolazak Vingilota u luku. Otkako je Vingilot prvi put dospeo na nebeska mora, uspeo se neočekivan, sjaktav i svetao; i narodi Srednjeg sveta ugledaše ga izdaleka i zadiviše se, i uzeše ga za znamenje, i prozvaše ga Gil-Ester, Zvezda Velike Nade. I kad ova nova zvezda beše ugledana uveče, Maedros se obrati Magloru bratu svome, i reče:

"Sigurno je to Silmaril koji sija sada na zapadu?"

I Maglor odgovori: "Ako je to vaistinu Silmaril, kojeg smo videli bačenog u more i sad se uzdiže opet, preko moći Valara, onda budimo zadovoljni; jer njegova slava se vidi sad od mnogih, i sada je siguran od svog zla." Tada Elfi pogledaše gore i ne očajavaše više; a Morgota ispuni sumnja.

Ipak se kazivalo, da Morgot napad koji dođe na njega sa Zapada ne očekivaše; jer toliki beše njegpv ponos da je smatrao da niko više nikad neće otvoreno zaratiti protiv njega. Štaviše, mislio je da je zauvek oslobodio Noldore od Gospodara Zapada, i da se, zadovoljni u svom bezazlenom posedu, Valari neće obazirati na njegovo kraljevstvo u svetu izvan; jer za njega koji je nemilosrdan, dela milosrdna su uvek strana i izvan poimanja. Ali vojska Valara se spremala za bitku; i ispod njihovih belih barjaka stupali su Vanjari, narod Ingveov, i oni čiji je vođa bio Finarfin, sin Finveov. Malo je Telera bilo voljno da krene u rat, jer su pamtili seču u Labudluci, i krađu njihovih brodova; ali poslušali su Elvinu, koja je bila kćer Diora Eluhila i od njihovog roda, i poslali su dovoljno mornara da upravljaju brodovima koji su nosili vojsku Valinora istočno preko mora. Ipak su posle ostali na palubama svojih brodova, i niko od njih nije stupio nogom na Dvostrane zemlje.

O maršu vojske Valara na sever Srednjeg sveta malo je rečeno u bilo kojoj priči; jer među njima nije išao niko od onih Elfa koji su živeli i patili u Dvostranim zemljama, i koji su stvorili istorije onih dana koji su još znani; i vesti o tim stvarima čuli su jedino dugo posle od njihovih srodnika u Amanu. Ali na kraju moć Valinora dođe sa Zapada, i izazov truba Jonveovih ispuni nebo; i Blerijand beše zablesnut slavom njihovog oružja, jer vojska Valara je bila svrstana u strojeve mladih, divnih i strasnih, i planine su se tresle ispod njihovih nogu.

Sudar vojski Zapada i Severa je nazvan Velika Bitka, i Rat Besa. Tamo je bila skupljena sva sila od prestola Morgotovog, i postade velika izvan broja, tako da Anfeuglit nije mogao da je primi; i sav je Sever bio zapaljen ratom.

Ali to mu ne pomože. Balrozi([13]) behu uništeni, sem nešto malo onih koji pobegoše i sakriše se u pećinama nepristupačnim u korenima zamlje; i bezbrojne legije Orka([14]) nestadoše kao slamke u velikoj vatri, ili behu zbrisane kao smežuralo lišće ispred plamtećeg vetra. Malo ih ostade da obespokojava svet za dugo godina posle. I ono malo što ostade od tri kuće Elf-prijatelja, Očeva ljudi, boriše se na strani Valara; i behu osvećeni u tim danima za Baragunda i Barahira, Galdora i Gundora, Huora i Hurina, i mnogo drugih njihovih lordova. Ali veliki deo Sinova Ljudi, bilo od naroda Uldorovog ili od došljaka sa Istoka, stupao je sa Neprijateljem; i Elfi to ne zaboravljaju.([15])

Tad, videvši da su njegove vojske poražene i njihova sila raspršena Morgot ustuknu, i ne smede da se pokaže. Ali izvrši na svoje neprijatelje poslednji očajnički napad koji je pripremio, i napolje iz jama Angbanda pusti krilate zmajeve, koji nisu ranije bili viđeni; i tako iznenadan i ubistven beše juriš te užasne flote da je vojska Valara bila odbačena nazad, jer je dolazak zmajeva bio uz silne udarce gromova, i munja, i uz vatrenu oluju.

Ali Earendil dođe, sijajući belim plamenom, i oko Vilingota behu se skupile sve velike ptice sa nebesa, i Torondor([16]) - je bio njihov vođa, i tu je bila bitka u vazduhu ceo dan i mračnu noć bez pobednika. Pre izlaska sunca Earendil saseče Ankalagona Crnog, najmoćnijeg iz zmajske vojske, i baci ga s nebesa; i on pade na tornjeve Tangorodrima, i oni se srušiše u njegovoj propasti. Tad sunce izađe, i vojska Valara prevagnu, i skoro svi zmajevi behu uništeni, i sve jame Morgotove razrovane i razotkrivene, i sila Valara se spusti u dubine Zemlje. Tamo Morgot stajaše naposletku, i sad nejunačan. Pobegao je u najdublji od svojih rudnika, i molio za mir i oprost; ali beše oboren s nogu, i bačen na lice. Tada je svezan sa lancem Angainorom([17]) koji je nosio u ranije doba, i njegovu gvozdenu krunu raskovaše u ogrljak za vrat mu, i glava mu

beše pognuta na kolenima.

Tako dođe kraj Angbandskoj na Severu, i jedno zlo kraljevstvo beše smrvljeno; i napolje iz dubokih tamnica, mnoštvo robova izađe, van svake nade, na svedost dana; i pogledaše na svet koji se promenio. Jer tolika beše jarost ovih protivnika, da severne regije zapadnog sveta behu naprsle u raznim pravcima, i more je pokuljalo unutar kroz mnoge pukotine, i beše pometnja i velika huka; i reke su nestajale ili nalazile nova korita, i doline su uzdizane i brda sravnjivana; i Siriona nebeše više.([18])

Tada Jonve, kao glasnik Prvog Kralja, pozva Elfe Balerijanda da napuste Srednji svet. Ali Maedros i Maglor ne htedoše da poslušaju, i pripremiše se, mada s umorom i nerado, da pokušaju u očaju da ispune svoju zakletvu; jer oni bi se tukli za Silmarile, bili im oni uskraćivani, čak i protiv pobedničke vojske Valinora, čak i da su ostali sami protiv čitavog sveta. I poslaše stoga poruku Jonveu, pozvavši ga da im preda te dragulje koje je davno Feanor otac njihov napravio, a Morgor ukrao od njega.

Ali Jonve odgovori da pravo na delo njihovog oca, koje su sinovi Feanorovi ranije polagali, sad je nestalo, zbog njihovih mnogih i nemilosrdnih nedela koja su učinili, bivajući zaslepljeni svojim zavetom, a najviše od svega zbog njihovog ubistva Diora i napada na Luke. Svetlo silmarilsko će ići sad na Zapad, odakle je i došlo na početku; i u Valinor moraju Maedros i Maglor da se vrate, i tamo će sačekati presudu Valara, čijom će odlukom jedino Jonve predati dragulje iz svog poseda. Tada Maglor zažele zaista da se pokori, jer srce mu je bilo žalosno, i rekao je: 'Zavet ne kaže da ne smemo sačekati podesnu priliku, a možda će u Valinoru sve biti oprošteno i zaboravljano, i doći ćemo na svoje mirnim putem."

Ali Maedros odgovori da ako se vrate u Aman, a pristanak Valara im bude uskraćen, tada bi njihova zakletva još uvek stajala, ali bi njeno zadovoljenje bilo beznadežno; i rekao je: "Ko može reći kakav nas strašan sud čeka, ako se pokorimo Valarima u njihovoj zemlji, ili smeramo ikad da zaratimo ponovo u njihovom svetom carstvu?"

Ipak Maglor još ne popusti, rekavši: "Ako Manve i Varda lično poreknu ispunjenje zakletve u kojoj smo ih prizivali za svedoke, nije li ona ništavna?"

A Maedros odgovori: "Ali kako će naši glasovi dospeti do Iluvatara, izvan krugova sveta? A Iluvatarom smo se zakleli u našoj ludosti, i zazvali Večnu Tamu na nas, ako ne održimo reč našu. Ko će nas razrešiti?"

"Ako nas niko ne može razrešiti" reče Maglor, "onda zaista Večna Tama će nama biti sud, držali mi naš zavet ili ga kršili; ali manje zla ćemo napraviti prekršimo li."

Ipak se na kraju predade volji Maedrosovoj i posavetovaše se kako da otmu Silmarile. I prerušiše se, i dođoše noću u logor Jonveov, i prikradoše se do mesta gde su Silmarili čuvani; i poklaše stražare, i zgrabiše dragulje. Tada ceo logor ustade na njih, i spremiše se da umru, braneći se do kraja. Ali Jonve ne htede da dopusti ubistvo sinova Feanorovih, i odlazeći bez bitke izbegoše daleko. Svaki od njih uze za sebe Silmaril, jer rekoše: "Premda je jedan ljubljen za nas, i samo dva ostaše, i nas dvojica sami od naše braće, jasno je da sudba hoće da podelimo zaostavštinu našeg oca."

Ali dragi kamen prožme ruku Maedrosovu bolom nepodnošljivim; i on shvati da je tako kao što je Jonve rekao, i da je njegovo pravo na dragulj iščezlo, i da je zakletva bila bezvredna. I Budući u agoniji i očaju baci se u jedan razjapljeni ponor ispunjen vatrom, i tako završi; i Silmaril koji je nosio uzet je u nedra Zemlje.

I pričalo se za Maglora da nije mogao da podnese bol kojim ga je Silmaril mučio; bacajući ga naposletku u mora, i posle toga je uvek lutao po obalama, pevajući u bolu i jadu pored talasa. Jer Maglor je bio silan među pevačima iz davnine, imenom znan samo posle Daerona od Dorijata; ali nikad više se nije vratio među narod Elfa. I tako se zbi da su Silmarili našli svoje večne kuće: jedan na prostranstvima nebeskim, i jedan u vatrama srca

zemaljskog, i jedan u dubokim vodama.

U tim danima bila je velika gradnja brodova na obalama Zapadnog mora; i odatle u mnogim flotama Eldari otploviše na Zapad, i ne vratiše se nikad više u zemlje plača i rata. I Vanjari se vratiše ispod svojih belih zastava, i poneseni trijumfom, ka Valinoru; ali njihova radost u pobedi beše zatamnjena, jer se vratiše bez Silmarila iz Morgotove krune, i znali su da se ti dragulji ne mogu ponovo stvoriti ili skupiti zajedno osim ako bi se svet smrvio i stvorio opet.

I kad su došli na Zapad, Elfi Belerijanda su obitavali na Tol Ersea, Osamljenom Ostrvu, koje gleda i na istok i na zapad; odakle su mogli da dođu pravo u Valinor. Opet im je pružena ljubav Manveova i oprost Valara; i Teleri zaboraviše svoj drevni bol, i prokletstvo je upokojeno.

Ipak nisu svi od Eldaile bili voljni da napuste Ovostrane zemlje gde su dugo patili i dugo obitavali; i neki su oklevali mnogu godinu na Srednjem svetu. Među njima behu Kirdan Brodograditelj i Keleborn od Dorijata, sa Galadrijelom, svojom ženom, koja je jedina ostala od onih koji su poveli Noldore u izgnanstvo u Belerijand. Na srednjem svetu živeše još Gil-Galad Visoki Kralj, i sa njim Elrond Napovilni, koji je izabrao, kao što mu je darivano, da bude ubrajan u Eldare, a Elros njegov brat izabra da ostane sa ljudima. I od ove braće samo, došla je medu ljude krv prvorođenih i loza duša božanskih koje behu pre Arde; jer oni su bili sinovi Elvine, kćeri Diorove, sina Lutjeninog, deteta Tngola i Melijane; i Earendil njihov otac bio je sin Idrile Kelebrindal, Turgonove kćeri Gondolinske.

A Morgota samog Valari baciše kroz Vrata Noći izvan Zidina Sveta, u Bezvremenu Prazninu; i straža je postavljena zauvek na tim zidinama, Earendil pazi na bedeme nebesa. A opet laži koje je Melkor, moćni i prokleti, Morgot Bauglir([19]) Sila Užasa i Mržnje, posejao u srcima Elfa i ljudi, jesu seme koje ne umire i ne može biti uništeno; i povremeno nikne ponovo, i rađaće mračne plodove sve do poslednjih dana.

Ovde se završava Silmarilion. Ako je pao iz slave i lepote u tamu i propast, takva je bila od starina sudbina Stradanja Arde; i ako neka promena bude došla i stradanje bude zalečeno, Manve i Varda mogu znati; ali to nisu otkrili, i nije zapisano u sudbama Mandosovim.

KOMENTARI

(1) Zvani "Napovilni", "Blaženi", "Slavni", i "Moreplovac"; sin Tuora i Idrilc Turgonove kćeri; muž Elvinin, kćeri Diora; ime mu na kvenijskom znači "Ljubavnik mora". Otac mu beše ratnik kuće Hador, koji se sa elfskom princezom Idriloma Kelebrindal, posle pada Gondolina otplovio na zapad. Elvina je elfiska gospodarica od Dorijata, unuka Barenova I Lutjenina. Sinovi su im slavni Elrond, koji je kasnije izabrao rasu Elfa i postao gospodar Imladrisa - Rivendela, čuvar Vilje, Prstena Vazduha, jednog od Tri. Elros je odabrao sudbu Ljudi i postao je prvi i najslavniji kralj Numenora, Tar-Minjatur.

(2) Isto što i "Spoljne zemlje". Srednji svet.

(3) "Oni moćni", "Sile" (Arde) - oni od Ajnura ("Svetlih"), koji su došli u Univerzum na početku Vremena; Čuvari i graditelji Arde, sveta. Bilo je sedam Gospodara i Kraljica Valara, poteklih iz Misli Iluvatarove, "Oca Svih": Manve, Prvi Kralj, Lord Neba i Vazduha; s njim živi Varde, Gospodarica Zvezda, od Elfa nazvana Elbereta Giltonijela; zatim Ulmo, Gospodar Voda, koji živi sam, odmah po moći do Manvea; do Ulma Aule, Gospodar Zemlje, i s njim Javana, Darilac Plodova; Namo, Mandos, i Irmo, Lorijen jesu Feanturi, Gospodari Duša, prvi je čuvar Kuća Mrtvih, i s njim Vaire, Tkalja svih stvari koje su bile; drugi je Gospodar Vizija i Snova, i s njim je Este, vidar bola i umora; moćnija od nje je Niena, sestra Feantura, ona čiji je domen jad i žalost; Tulkas je ratnik, najsnažniji i najplemenitiji, s njim je Nesa, sestra Oromeova, Zaštitnik jelena i divljači; Otome je Lovac, Gospodar Šuma, s njim je Vana, Gospodarica Cveća. Poslednje od svih je ime Melkorovo, "Onoga koji se uzdiže u Moći", Palog Vale, Morgota, Crnog Neprijatelja Sveta, koji je nekada bio najmoćniji Vala, brat u misli Iluvatarovoj sa Manveom, Gospodar Vatre.

(4) Telerin, Gospodar Zapadnog Belerijanda, posle čije propasti obitava na ostrvu Balar, kasnije gospodar Sivih Luka i čuvar Narje, Prstena Vatre.

(5) Zemlja Valara na zapadu, takođe i Aman, Blagosloveno Kraljevstvo, u kojem su Elfi ranije obitavali zaštićena od Srednjeg sveta Opčinjujućim Ostrvima i Senovitim Morima; tamo u

Zalivu Eldamar je Tol Eresea, ostrvo na koje je Ulmo preneo Elfe posle njihovog buđenja u Srednjem svetu; iza zaliva si planine Pelori, u kojima je od Valara probijena Kalakirija, Klanac Svetla. Njihov najveći vrh je Tanikvetil, gde su palate Manvea i Varde, u gradu Vatimaru; iza Kalakrije je zalano brdo Tuna, na kome je grad Noldora Tirion; na severu uz Zaliv Eldamar je Alkalonde, Luka Labudova, gde žive Teleri.

(6) Zemlja koja se nalazila istočno od Ered Luina. Plavih planina, kojih 800 milja na zapad; reka Sirion ga je delila na Istočni i Zapadni, protičući kroz veliku šumu Dorijat, da bi se ulila u zaliv Balar; dalje na severu su bile planinske regije i u njima Gondolin, jedno od poslednjih Elfskih uporišta; još dalje na severu su bile visoravan Hitlum i ravnica Anfauglit, spaljena od besa Morgotovog; iza Anlauglita su Železne planine, Ered Engrin, i jame Amgbanda, Morgotove tvrđave, i na kapiji te tvrđave su strašni tornjevi Tangorodrima, od pepela i podzemnih otpadaka.

(7) "Visoki", jedan od sedam sinova Feanorovih, najslavnijeg među Elfima, tvorca Silmarila. Nazivani su još i "Oni od kojih je oteto"; braća su mu bila Maglor, pevač i mistrel, Kelegorm Plavi, gospodar Huanov, i Karantir Crni, oholi, Kurufin Vesti, otac Kelembrimora, kovača Tri Prstena, i blizanci Amrod i Amras. Zajedno sa ocem dali su Zakletvu, pošto im je Morgot ukrao Silmarile, da će ih vratiti i goniti svakog ko stavi ruku na njih, bio on Vala, Demon, Elf, ili Čovek, zazvavši Večnu Tamu na njih ako ne očuvaju ovaj strašni zavet.

(8) Prvo je bilo kad je Feanor poveo Noldore, jedno od elfskih plemena, u izgnanstvo iz Valinora u Srednji svet. Trebavši brodove, pokušao je da ih dobije od Telera iz Alkakondea, koji mu ih nisu dali, i Noldori ih u besu posekoše, i otevši brodove odoše u Spoljne zemlje. Drugo je bilo kad Beren, koji je izvadio Silmaril iz krune Morgotove, ostavi dragulj u nasleđe svome sinu Dioru Eluhilu, u Dorijatu. Sinovi Feanorovi mu poslaše svoje zahteve, i Dior ih odbi, jer takva je bila moć Silmarila: da zavedu svakog svojim divotom. I sinovi Feanorovi se oboriše na Dorijat, i uništiše ga. Tu pogiboše Kelegom, i Kurufin, i Karantir, i Dior bi ubijen, i sluge Kekegoromove uhvatiše sinove Diorove i u besu ih umoriše glađu u šumi. Elvina je pobegla na ušća Siriona, gde je sa izbeglicama iz Gondolina bio i Earendil.

(9) Elfi, isto i Eldalie, Kvandi. Bili su besmrtni, imuni na bolest i kugu. Bila su tri plemena Elfa, koja su pošla za Ulmom u Valinor; Vanjari, Noldori, i Teleri. Oni od Telera koji nisu stigli do Valinora, već su ostali u Srednjem svetu, jesu Sindari. Zajedno sa Avarima, koji nisu krenuli za Ulmom, čine Morikvende, Elfe Tame. Oni Nikad nisu videli svetlost Dva Deveta, izvore svetlosti pre Sunca i Meseca u Valinoru, čiji sjaj čuvaju Silmarili. Elfi koji su odšli u Valinor jesu Elfi Svetla, Kalakvendi.

(10) Ljudi i Elfi, Pratioci i Prvorođeni. Ljudi, Endaini, Atani su došli na svet posle Elfa, i razlikuju se od njih u stasu i lepoti. Venu brzo, i Smrt je njihov Dar, koji im je Iluvator podario. Bile su tri kuće Elf - prijatelja: Beorlinzi, kuća Hador i Haletin narod. Ali je mnogo ljudi, što sa istoka, što od naroda Uldora Prokletog, pratilo Morgota, jer je njihova moć zavodila i okretala Ljude protiv Eldara.

(11) Ungolijant beše Demon u obliku ogromnog Pauka, Tkača Tame. Melkor je iskoristio njenu nezasitu glad za svetlom, da mu pomogne da uništ Drveće. Isto kao i Earendila, došli su na polja Valinora u vreme festivala, zaogrnuti plaštom Tame koji je Ungolijant istkala, kad su se svi stanovnici Amana skupili u dvorima Manveovim na Tanikvetilu. Melkor onda probode svojim crnim kopljem Drveće i rani ih duboko, a Ungolijant im isisa sok, upijajući svu svetlost, narastajući u neizmeren i strašan oblik, ispuštajući oblake crnila. Dođoše i poharaše palate Feanorove, i uzeše Silmarile. Tada Feanor nazva Melkora Morgotom.

(12) Manveov stegonoša od rase Majara, bića istog roda kao i Valari, ali manje moći i mudrosti. Slavna Maja je bila Melijana, žena sindarskog kralja Tingola, zaštitnica Dorijata. Maja je bio i Sauron, Gospodar Prstenova.

(13) "Demoni Moći", "Demoni Vatre", Valaraukari, najmoćnije sluge Morgotove, Majari zavedeni Melkorovom moći i slavom.

(14) Kreature Morgotove; začete iz zarobljenih Elfa dugim mučenjima i izopačenim veštinama. Jer Melkor nema ono za čim najviše žudi, moć stvaranja. Plamen Neugasli, i njegova stvorenja su samo poruga i nakarada dece Iluvatarove.

(15) Baragund i Barahir su ratnici kuće Beor, Galdor i Gundor, Huor i Hurin su od kuće Hador, a Uldor, zvan Prokleti, je bio vazal Karantirov, koga izdade u jednoj od bitaka protiv Morgota.

(16) Torondor je veliki Orao, i poglavica svoje rase.

(17) Melkor je ranije vodio rat protiv ostalih Valara i bio poražen; okovan je i odveden u Aman; glumeći kasnije i moleći za milost, zavarao je Valare; vratio se na Srednji svet i zaratio protiv Elfa i Ljudi.

(18) Ceo Belerijand je potonuo iza Plavih planina; jedini ostatak je ostrvo Himling, u stvari vrh brda Himring u istočnim Balerijandu, gde je svoju tvrđavu imao Maedros.

(19) "Silnik"

Hari Harison

JEDNIM KORAKOM SA ZEMLJE

(prva priča u zbirci " Jedan korak sa Zemlje")

Harry Harrison, ONE STEP FROM EARTH
preveo: Aleksandar Nedeljković

Ovaj je pejzaž bio mrtav. Nikad nije živeo. Rođen je beživotan kad su planete nastajale, planetarno mrtvorođenče prekriveno stenama, grubim peskom, oštrim kamenjem. Vazduh je bio tanak i tako hladan da je više ličio na svemirski vakuum nego na atmosferu u kojoj bi se moglo živeti. Bilo je skoro podne i bledi, majušni disk Sunca bio je usred neba, pa ipak je nebo bilo tamne boje. Bledo svetio širilo se po površi punoj neravnina, ali bez ijednog traga noge. Tiho, usamljeno, prazno.

Jedino što se kretalo bile su senke. Polaganim hodom Sunce je išlo preko neba dok nije zašlo. Noć je donela još oštriju hladnoću. Mračni sati su prošli tiho, zvezde svojim razmahom prešle preko neba, i na suprotnom horizontu opet se pojavilo Sunce.

Tad se nešto promenilo. Nešto sitno se pomaklo u visinama, kao iskrica, sunčani zraci su odskočili od neke sjajne površine, u prostoru gde nikad ranije ničga nije bilo. Ta iskra je porasla u svetlu tačku, a ova se iznenada rascvala u dugi plameni jezik. Plamen je trajao, spustio se postajući sve sjajniji, zastao. Oblaci prašine se raskrupnjaše, stene počeše da se tope, kad plamen utrnu.

Debeli cilindar pao je poslednjih nekoliko stopa i dočekao se na svoje daleko ispružene noge. Amortizeri su primili udarac, prvo se savili, pa onda polako ispravljali dovodeći trup uređaja u uspravan položaj. Uređaj se njihao nekoliko sekundi i smirio.

Minuti su prolazili, a ništa se novo nije događalo. Prašina se odavno slegla, a rastopljena šljaka stvrdnula i ispucala od hladnoće.

Iznenadna oštra eksplozija odbaci jednu stranu cilindra nekoliko metara udalj. Kapsula se zbog ovoga zanjihala ali se brzo smirila. Na otkrivenoj površini bilo je mnogo sitnih mehanizama poređanih u prsten oko jedne sive ploče, oko šezdesetak santimetara u prečniku, nalik na zamračeno okno brodske kabine.

Dugo potom ništa se novo nije desilo, kao da neki skriveni unutrašnji uređaji razmišljaju. Doneli su odluku; jedna antena je počela da se pomalja iz svog proreza. U početku se pružala pravo i horizontalno, ali njen poslednji deo je bio kriv, i izazvao je uspravljanje cele antene u vazduh. Još dok se antena dizala, uz tiho zujanje unutar kapsule, iz drugog proreza se pojavi kompaktna TV kamera, koju je iznosila u otvoren prostor duga i klimava mehanička ruka. U malim trzajima kamera se okretala i tražila svoj ugao dok nije nanišanila na sivu ploču i deo terena ispod nje. Kao da je zadovoljna obavljenim poslom, mehaničku ruku je zabravila u taj položaj.

Sa glasnim *'ping!'* kružna ploča je promenila svoju boju i prirodu. Bila je sada duboko crne boje u kojoj kao da je nešto izmicalo pogledu, ali bez kretanja. Trenutak potom iz tog crnila, kao iz kakvih vrata, ispao je prozirni plastični kontejner, tresnuo o tle i prevrnuo se.

Beli pacov u kontejneru žestoko se prepao, jer ga je udar oborio s nogu i bacio o zid. Pacov je začas bio na nogama i navalio je da kandžama para klizave zidove, ne bi li se nekud popeo. Uskoro se smirio, žmirkajući svojim crvenkastim očima na sivu pustoš izvan kontejnera. Ništa se nije kretalo, nije imao šta da gleda. Seo je i uzeo da gladi šapama svoje duge brke. Hladnoća nije još prodrla kroz debele zidove.

Slika na televizijskom ekranu bila je puna "snega", ali imajući u vidu da je ta slika putovala sa površine Marsa, preko satelita u orbiti, do stanice na Mesecu i zatim do Zemlje, ne bi se mogla nazvati lošom slikom. Uprkos smetnjama, jasno se video kontejner i pokreti pacova u njemu.

- Uspelo? - pitao je Ben Duncan. On bejaše žilav 'mali' kratke kose i potamnele, ogrubele kože. Uz uglove njegovih očiju bore su činile male mreže na koži, kao da je dugo žmirkao na vrlo hladnom vremenu ili na jakom suncu. Odista i jeste obe te stvari činio. Po izgledu lica je sasvim odudarao od tehničara i naučnika koji su radili duž redova nagomilanih instrumenata i ekrana. Sem nekoliko crnaca i jednog Portorikanca, svi ostali su imali lica bela kao riblji trbuh, znak stanovanja u velikom gradu.

- Zasad izgleda dobro - reče dr Thurmond. On je doktorirao fiziku na MIT, Massachusets Institute of Technology; tom titulom se ponosio i insistirao je da mu se uvek tako obraćaju. - Moždani talasi su dobrog oblika, nema znakova popuštanja, reakcije brze. Probna životinja je prošla sa 1,3 i perfektnim koordinatama.

- Kad možemo mi?

- Kroz možda jedan sat ili nešto više. Ako biološko da svoj OK. Oni će hteti da još malo posmatraju prvu životinju, možda pošalju i drugu. Ako svuda bude zeleno svetlo, vi i Thasler prolazite bez čekanja dok su svi uslovi optimalni.

- Da, naravno, šta da čekamo - reče Otto Thasler. Zatim reče: - Vratiću se odmah. - Brzo se udaljio. Bio je to čovek malog rasta, sa debelim naočarima. Kosa mu je bila sivkasta i istanjena, a od mnogih časova nad laboratorijskim stolom stekao je pogurenost zbog koje je izgledao stariji. I bio je nervozan. Za manje od sat vremena već je, evo, po treći put išao u WC. To je i dr Thurmond zapazio, pa reče:

- Otto se uzvrteo. Ali mislim da neće biti problema.

Ben Duncan uzvrati — Smiriće se kad budemo tamo. Ljudima uglavnom smeta čekanje.

- Vama ne smeta? - Dr Thrumond se iskreno zainteresovao, ali se ipak u njegovom glasu pojavila i tanka oštrica zle volje.

- Naravno da smeta. Ali, da kažemo, već sam se navikao na ovakva čekanja. Nikad nisam išao na Mars putem trenutnog transporta, ali sam zato bio na nekim vrlo čudnim mestima.

- A, verujem. Budući da ste profesionalni avanturist neke vrste. - Zla volja je sad bila sasvim jasna: čovek navikao da naređuje mladima prema čoveku koji naređenja ne prima.

- Pa nije baš tako. Ja sam geolog i petrolog. Neke retke zemlje koje koristite u ovoj laboratoriji dobijene su iz nalazišta koja sam ja otkrio. Ali to nije uvek na pristupačnim mestima.

- To je prijatno čuti. - Ali sa ovim recima se nije slagao hladni ton dr Thurmondovog glasa. - Imali ste dosta prilike da se brinete sami o sebi, pa ćete moći da pomognete Ottou Thasleru. Njemu je poverena ova ekspedicija, on će obaviti posao, ali vi ćete mu pomagati.

- Naravno- reče Ben, okrete se i udalji.

Svi su ovi bili jedan klan i nisu ni krili da ga ne vole. Nikad ga ne bi ni angažovali da je neko od njihovih mogao da obavi zadatak. Kompanija Transmatter Ltd. bila je bogatija od mnogih vlada, a i jača od mnogih. Ali je umela da ceni vrednost pravog čoveka na pravom mestu. Za ovaj put se začas mogao naći inženjer momentalnog transporta; samo izaberu jednog prikladnog među zaposlenima i zamole ga da se prijavi kao dobrovoljac. Otto, doživotni činovnik, nije imao izbora. Ali ko će se brinuti za njega? U ovom prenase-

ljenom svetu godine 1993. malo je bilo nepoznatih prostora za osvajanje i još manje ljudi koji umeju da ih osvajaju. Ben je bio na Himalajima kad je po njega došao helikopter. Njegova geološka ekspedicija je vraćena kući, kompanija Transmatter je izvršila određeni pritisak ali i ponudila daleko povoljniji ugovor. Njega su maltene prinudili da potpiše, ali to nije bilo važno. Ljudi iz Transmattera nisu shvatali, a on im nikad nije rekao, da bi u stvari pristao i za desetinu džinovske sume koju su mu dali - ili čak besplatno. Ti sedeći ljudi nisu mogli da pomisle da je on želeo takvo putovanje.

Jedna od obližnjih vrata otvarala su se na balkon, i on je otišao da pogleda grad. Nabio je duvan u svoju lulu ali ga nije pripalio. Uskoro neće moći da puši pa je bolje da se već sada privikava na to. Na ovolikoj visini vazduh je bio prilično čist, ali su smog i zagađenje, nešto niže, stiskali grad. Kilometar za kilometrom zgrada i ulica protezao se sve do horizonta, i sve puno ljudi, zbijenih, natrpanih, uskomešanih. Isto bi video i u svakom drugom gradu na Zemlji. Svi su bili ovakvi, ili gori. Još mu se sa užasom priviđala Calcutta kroz koju je prošao dolazeći ovamo.

- G. Duncan, hodite brzo, čeka se na vas.

Tehničar se premeštao s noge na nogu i zabrinuto kršio ruke, a vrata pridržavao jednom nogom. Ben se nasmešio, bez žurbe, i dodao mu lulu. Pridržite mi ovo dok se vratim.

Dok je Ben došao, tehničari su već obukli Ottoa, i sad požuriše ka njemu. Skinuli su ga i zatim obukli polazeći od kože, slažući sloj za slojem zaštitnih tkanina. Topli veš, zatim čvrsto pripijeni sloj svile, pa odelo sa ugrađenim električnim grejanjem, i lakođe električne čarape. Začas je bilo gotovo. Dok su im zatvarali spoljašnja odela, dr Thurmond je ušao i pogledao sa odobravanjem. - Nemojte sasvim zatvarati dok ne stignemo u komoru - reče. - Idemo.

Kao kad kokoška predvodi kolonu pilića, poveo ih je preko natrpane sobe sa instrumentima, između dugih redova mašina, ispod kablova zategnutih pod plafonom. Tehničari i inženjeri su se okretali da posmatraju njihov prolazak, a jedan je čak hteo da se oglasi klicanjem što je dr Thurmond presekao jednim hladnim pogledom. Dvojica su ih čekali kod komore za pritisak koju su za njima hermetički zatvorili. Tako je dr Thurmond ostao u komori sa dvojicom teško obučenih ljudi koji su već počinjali da se znoje. Kad su pumpe počele da ubacuju ledeni vazduh, dr Thurmond je dohvatio jedan debeli kaput i obukao ga.

- Ovo je konačno odbrojavanje - rekao je. - Ponoviću vam poslednji put uputstva.

Ta je uputstva Ben mogao da izrecituje napamet, ali je ćutao.

- Sada smanjujemo temperaturu i pritisak vazduha radi podudaranja sa marsovskom atmosferom. Tamo je upravo očitana temperatura od minus 30 Celzija i pritisak od deset milimetara živinog stuba, i to ćemo uskoro ovde imati. Tamo nema merljivih količina kiseonika u vazduhu. Nijednog sekunda bez maske, to da se ne zaboravi. Ovde sada dišemo skoro čisti kiseonik, ali ipak stavite masku pre nego što krenete... - zastao je i zevnuo pokušavajući da izjednači pritisak u spoljašnjem i unutrašnjem uvu. - Idem ja u kabinu.

Otišao je u pomoćnu kabinu i odatle, gledajući ih kroz ugrađeni prozorčić, nastavio da im očitava lekcije sve do kraja. Ben je ignorisao taj dosadni glas, a Otto je izgledao tako paralizovan da verovatno ništa nije ni čuo. U leđnom paketu baterija, jedan termostat se zatvorio i Ben oseti kako grejna tela ušivena u njegovu odeću postaju topla. Na leđima je imao i bocu kiseonika, a masku sa staklima za gledanje sad je zategao na glavu. Automatski je zagrizao cev za kiseonik i povukao.

- Spremno za prvoga - glas dr Thurmonda zvučao je piskutavo i udaljeno u razredenoj atmosferi.

Po prvi put Ben je pogledao sjajni crni disk MT uređaja na suprotnom zidu. U taj disk je prvo bačena jedna kocka, radi probe. Zatim Ben leže potrbuške na jedan izduženi pokretni sto. Ovaj poče da se kotrlja pravo napred.

- Čekajte - reče Ben, i uređaj se zaustavi. Ben se pridigao i pogledao Ottoa, koji je sedeo na stolici, sav ukočen, zureći u zid. Kakav je tek prestrašen izraz bio na tom licu ispod maske, to je Ben mogao da zamisli. - Ohladi, Otto, nema problema. Čekam te s one strane. Opusti se, čoveče, uživaj, ulazimo u istoriju.

Odgovor nije dobio, a ni očekivao. Što pre se ovo završi, to bolje. Uvežbavali su prolazak nedeljama, i on sad bez razmišljanja zauze potrebni položaj: potrbuške, desna ruka pravo napred, leva pravo uz telo. - 'Aj'mo! - naredio je, i mehanizam ponovo proradi. Sto je pojurio napred, i uređaj za momentalni transport poče da se povećava pred Benom kao ogromno crno oko.

Sto se zaustavi u mestu kao ukopan, i Ben poolete napred. Prvo je u crnilu iščezao zglavak desne ruke. Još nikakvog osećaja. Zaum momenat grča, bola, dok je prolazio glavom, i već je gledao u grubi šljunak na tlu. Povio je ruku da se dočeka i ublaži pad. Proleteše i noge. Pao je postrance, zakotrljao se lepo, i udario zadnjicom o nešto vrlo tvrdo.

Ben se pridiže u sedeći položaj, trljajući udareno mesto i posmatrajući plastični kontejner na koji je naleteo. Unutra bejaše mrtvi pacov, ukočen, široko otvorenih očiju, smrznut. Fini predznak. Okrete se i nastavi sa uvežbanim postupcima. Mikrofon je ovde visio na istom mestu kao na modelu za vežbanje, i Ben ga uključi.

- Ben Duncan kontroli. Stigao dobro. Nema problema.

Trebalo je nešto više da kaže, u ovakvom istorijskom trenutku, ali mu je mozak bio baš bez inspiracije. Osvrnuo se na niske, mračne bregove, na krater u blizini, pogledao na malo, svetlo Sunce. Nije se imalo šta stvarno kazati.

- Pošaljite Ottoa. Isključujem.

Stajao je tu, otresajući prašinu, i gledao crni krug. Posle nekoliko minuta zvučnik se oglasio hrapavim zvukom. Glas je bio tako prožet smetnjama da se smisao reči jedva mogao uhvatiti.

- Čujemo vas. Budite spremni za nastavak momentalne transmisije. Sad prolazi Thasler.

Ottova ruka iskrsnu iz crnila još pre nego što se poruka završila. Radiotalasima je trebalo skoro četiri minuta da stignu do Marsa, ali je materija prolazila trenutno jer je išla kroz Bhattacharya prostor u kojemu vreme, kako ga obično shvatamo, ne postoji. Izlećući, Otto se opustio i Ben ga zgrabi za ramena da ublaži njegov pad na tlo. Zatim ga ispruži poleđuške. Thaslerove su oči bile sklopljene, ali je disao pravilno. Verovatno onesvešćen. To se zvalo MT šok, i događalo se ponekad. Probudiće se za koji minut. Ben ga je odvukao u stranu i vratio se radiu.

- Otto je ovde. Onesvešćen ali ništa mu nije. Šaljite taj krš sada.

Čekao je. Preko njegove maske, sa tankim šištećim zvukom, duvao je vetar; osećao je njegovu hladnoću na obrazima. Nije mu to smetalo, čak ga je nekako umirivalo da vetar i dalje može da duva, tvrda zemlja da upire o njegova stopala, sunce da sija. Po svemu što su njegova čula primala, kao da je bio još na Zemlji, možda na jednom od visokih platoa u Assamu koje je ne tako davno napustio. Pamtio je činjenicu da Sunce ovde sija upola slabije nego na Zemlji, ali je pamtio i mnoge oblačne, maglovite i zadimljene dane sa daleko manje sunca. Gravitacija? Ovako natovaren opremom, nije primećivao razliku. Zaokrugljeni crveni bregovi u daljini, tanki plavičasti oblaci što klize preko sunca, pa sve je ovo neki udaljeni predeo na Zemlji. Nije mogao da uhvati realnost Marsa. Da je putovao kroz svemir brodom, nedeljama i mesecima, verovao bi. Ali pre koji minut šetao se po tlu Zemlje. Gurnuo je šljunak čizmom. Iz MT ispade još jedan plastični kontejner, a u njemu usplahireni pacov.

Bilo je hladno, nasmrt hladno. Grebace malo po zidovima, onda se zguriti i drhtati. Već je otvorio njuškicu i hvatao vazduh. Izgleda da ima podjednake izglede da se uguši ili smrzne. Samo još jedna laboratorijska životinja; hiljade takvih umire svakog dana za stvar nauke. Na Zemlji. Ali ova životinja je bila ovde, verovatno pored njih dvojice jedino živo

biće na planeti. Ben je kleknuo i otvorio kontejner.

Kraj je došao brže no što je Ben mislio da je moguće. Pacov je uzeo jedan dah marsovskog vazduha, žestoko se stresao čitavim telom - i umro. Ben nije mislio da će tako biti. Naravno da su mu na Zemlji rekli da je glavna opasnost marsovske atmosfere njena potpuna suvoća, prisustvo nemerljivo male količine vodene pare. Rekli su da udisanje toga oprži sluzokožu nosa, grla i pluća istom žestinom kao što bi opržila koncentrisana sumporna kiselina. To je tada izgledalo malo preterano. Tada. Izbuljene oči pacova postepeno su se zamagljivale kako se smrzavao. Ben se uspravio i čvršće pritisnuo masku na lice. Onda je otišao da proveri Ottoa, još uvek u nesvesti, i da se uveri da je i njegova maska čvrsto na maštu.

Ne, nije ovo Zemlja. Sad veruje.

- Pažnja molim - zvučnik je zadrečao. - Možete li vi sami da prihvatite svu opremu? Da li je Thasler još uvek u nesvesti? Tovar je predviđen za dvojicu. Izvestite.

Ben je zgrabio mikrofon.

- Prokleti bili - šaljite to! Dok dobijete poruku već će biti upropašćeno dvanaest minuta. Trpajte! Ako se išta razbije možete poslati drugi komad. Mi smo ovde sami, kako ne razumete, ništa nemamo sem ovaj kiseonik na leđima, zaustavljeni na spoljnoj strani jednosmernih vrata, stotinama miliona milja daleko od Zemlje. Šaljite sve - odmah! Šaljite!

Ben je sad hodao gore dole, udarao pesnicom o dlan, a sarkofage dva pacova je ritnuo u stranu. Pogledao je Ottoa koji se izgleda baš lepo odmarao. Odvukao ga je sasvim u stranu gde neće smetati. Vratio se ekranu upravo u trenutku kad je počeo da izlazi jedan dugačak kanister.

- Jeste se setili!

Zgrabio je prednji kraj i pojurio napred, vukući ga, a drugi kraj ispade i udari teško o zemlju. Ben ga otkotrlja u stranu udarcem noge i baci se da dočeka sledeći.

Negde na njegovim leđima regulator protoka je živo kuckao, propuštajući skoro neprekidan mlaz čistog kiseonika. U glavi mu je sve plivalo od zamora. Zemljište svuda unaokolo bilo je natrpano kontejnerima, cevima i zavežljajima najrazličitijih dužina, ali uvek istog prečnika. Otto ga je tad kucnuo po ramenu i Benu ispade iz ruku sanduk koji je teglio.

- Ja sam se bio onesvestio, izvinjavam se. Treba li...

- Ne razgovaraj nego grabi onu cev koja će se tamo zaglaviti.

Još jedna cev, dve, a onda je Ben iznenađeno žmirnuo kada je iz ekrana ispala sjajna ploča dur-aluminijuma i zveknula ozemlju. Sagao se i video da je neko po njoj pisao crvenim flomasterom.

"KOLIKO KISEONIKA JOŠ IMATE? PROVERITE. PODIGNITE ŠATOR. ZAMENITE REZERVOAR."

- Neko je počeo da misli - promrmlja Ben i pokaza palcem na rezervoar na svojim leđima. - Šta pokazuje?

- Ostala vam je samo još četvrtina.

- U pravu su. Prioritet dajemo podizanju šatora.

Otto je krenuo da rije kroz gomilu kanistera dok je Ben širio po zemlji dugu inespretnu platnenu kobasicu. Kaiši su se otkopčavali lako i on je raširio i poravnao platno kao što je nekad učio i uvežbavao. Samo, na vežbama nije bio ovako premoren, i nije morao da se bori sa teškom tkaninom kroz nezgrapne debele rukavice. Konačno je završio i kada je pogledao Ottoa, video je gde ovaj pričvršćuje jedan rezervoar za cev jednog uređaja pomoću brzonavrtnog priključka.

- Šta to radiš kog vraga? - reče Ben, a reči su mu zapinjale u suvom grlu. Gurnuo je Ottoa u rame i ovaj se prostre.

Otto je prosto ostao da leži, široko otvorenih očiju i ćuteći, kao da je mislio da je Ben poludeo. Drhteći od besa Ben je pokazao na nastali spoj.

- Upotrebljavaj oči. I pazi šta radiš. Ili smo poginuli obojica. Priključivao si crvenu cev i zeleni rezervoar.

- Žao mi je... Nisam primetio...

- Naravno da nisi, glupi smoto. Ali ovde moraš primećivati. Crveno je kiseonik, koji dišemo i kojim ćemo naduvati šator. Zeleno je izolujući gas koji ide u dvostruki zid šatora. Nije otrovan, ali je svejedno

smrtonosan jer se ne može disati.

Ben je lično izveo priključke i nije Ottoa puštao blizu, a kad je Otto pokušao da priđe čak mu je zapretio da će ga udariti francuskim ključem. Potrošivši jedan rezervoar kiseonika, nadigao je šator do izgleda gomile pudinga. Drugi rezervoar je napeo šator u čvrstu polukuglu, a tada se kontrolni ventil automatski zatvorio. Ben je znao da je ostao skoro bez kiseonika, ali nije mogao da stane dok sve ovo ne završi. Priključio je zeleni rezervoar i ostavio ga da se sam prazni u dvostruki zid. Sad, grejalica. Upravo je počinjao da je vuče prema ulaznoj komori šatora koja omogućuje ulaženje i izlaženje bez gubitka barometarskog pritiska unutra. Ali do barokomore nije stigao. Ispustio je grejalicu, načinio jedan nesigurni korak, drugi, i srušio se onesvešćen.

- Još supe? - pitao je Otto.

- Dobra misao. - Malo pomalo ispio je i ovu šolju supe i vratio je. - Žao mi je zbog onih ružnih reči koje sam ti rekao. Posebno pošto si mi spasao život odmah posle toga.

- U redu je, Ben. Zaslužio sam ono kako si me nazvao, a i gore. Verovatno sam se bio uspaničio. Ja nisam navikao na sve ovo kao ti.

- Nikad pre nisam bio na Marsu!

- Znaš šta mislim. Bio si na svim ostalim mestima. A kuda sam ja išao? U koledž, na posao i na letovanje na Bahamska ostrva. Ja sam momak iz grada, pravi varošanin.

- Dobro si se snašao kad sam pao u nesvest.

- Pa bez ikoga da mi pomogne, rekao bih da sam i morao da se snađem. Rezervoar ti je bio prazan i bio sam siguran da je anoksia. Pošto sam znao da je u šatoru kiseonik, prosto sam te odvukao tamo što sam pre mogao. Skinuo sam ti masku i izgledalo je da dišeš O.K., ali bilo je hladno, pa sam izašao po grejalicu, a onda po hranu. To je sve. Samo sam uradio ono što je očigledno trebalo da se uradi. -Ućutao je i sad je opet izgledao uplašen, i iza svojih debelih naočara nalik na sovu.

- Ali to je sve što je i trebalo da se učini. Sve što se moglo učiniti. - Ben se nagnuo napred, nastojeći da "zakuca" svaku reč.- Niko ne bi mogao više. Vreme je da prestaneš o sebi da misliš kao o još jednom od momaka iz grada, i da se suočiš sa činjenicom da si jedan od dvojice jedinih postojećih istraživača Marsa u čitavom Sunčevom sistemu.

Otto je razmislio o ovome i tada zamalo što nije ispravio svoja pogurena leđa.

- To je bukvalno istina, zar ne?

- I nemoj to zaboraviti. Najgore je prošlo. Bezbedno smo prošli kroz tu kutiju sa trikovima, što me je oduvek brinulo, i sad smo se nastanili na Marsu. Imamo hrane, vode i drugih potrebruh stvari za više meseci. Sad samo treba da sprovodimo normalne mere bezbednosti, obavimo svoj posao i vratimo se kao heroji. Bogati heroji.

- Prvo trebai da montiramo MT uređaj, ali to ne bi trebalo da bude problem

- To ću ti verovati na reč. - Ben je uzeo još supe i srkao je bučno jer je bila vruća.

- Pojma nemam zašto gradimo drugi MT kad već imamo jedan. U stvari, ja i ne znam kako ta stvar funkcioniše i niko se nije potrudio da mi kaže.

- Prosto je. - Otto se sad opustio, našao se na poznatom terenu, uvek voljan da priča i objašnjava, i privremeno je zaboravio njihov položaj. Zbog čega je upravo Ben, koji je prilično dobro poznavao MT teoriju, i postavio to pitanje.

- Momentalni transport predmeta omogućen je otkrićem Bhattacharya prostora. Prostor Bhattacharya, ili B-prostor, je analogan našem trodimenzionalnom kontinuumu, ali leži izvan njega. Međutim, mi možemo prodreti u njega. Stvar interesantna za nas je to, da gde god uđemo u B-prostor, iz bilo koje tačke naše vasione, pojavimo se uvek na istom mestu u njemu. Zato je moguće pažljivim podešavanjem postići da dva ekrana dele isti deo B-prostora. Efektivfio, mi dozvoljavamo B-prostoru da prodre u našu vasionu pomalo ispred svakog ekrana, tako da, što se nas tiče, ti ekrani više uopšte i ne postoje u našem prostorno-vremenskom

kontinuumu. Što god ulazi u jedan ekran pojavljuje se iz drugog. To je to, najsažetije rečeno.

- Prosto je, ako zanemarimo detalj kako se uređaj konstruiše. Međutim, to ne objašnjava zašto ne možemo da se vratimo na isti način kako smo i došli.

- Niz faktora tu utiče, ali među najvažnijima su snaga potrebna za podešavanje i fizičko rastojanje.

- Rekao si da rastojanje za ekrane nema značaja.

- Nema značaja, u direktnom smislu, ali otežava njihovo dovođenje u sklad. Onaj ekran koji stoji tamo napolju, koji je raketom dopremljen na Mars, ima radni prečnik od 62 centimetra, a njegova težina je otprilike najviše što smo mogli poslati. Skoro sva njegova energija se troši na održavanje njegovog golog postojanja. Otpremnik materije na Zemlji, koji je snabdeven energijom koliko god mu treba, kao da se pruža ka ovome ovde i, teško je to opisati, zahvata ga, drži ga u pravom obliku, stabilizuje ga da bi mogao da prihvati prenos materije. Ali mi ovde nemamo dovoljno energije da bismo taj odnos usposuvili i sa ovoga kraja.

- Šta bi se desilo kada bismo nešto ipak gurnuli nazad?

- Zasad ne postoji "nazad". Bilo šta gurnuto u ovaj ekran pretvorilo bi se u Y-radijaciju i jednostavno raspršilo po Bhattacharya prostoru.

- To uopšte ne zvuči zdravo. Šta kažeš da napunimo leđne rezervoare kiseonika i unesemo ovamo sav ostali materijal koji će nam trebati? Pa da malo odspavamo.

- Saglasan.

Prikupili su samo najneposrednije potrebne stvari - hranu, prečistače vazduha i slično- i zavukli se u vreće za spavanje. Sledećeg dana, osećali su se bolje, i onda su stvarno završili postavljanje logora. Trećeg dana počeše da stižu prvi komadi velikog uređaja za momentalni transport.

Za inženjera montaže ovo bi bio košmar. Svi delovi, bez obzira na njihovu funkciju, morali su da budu konstruisani tako da prolaze kroz rupu široku 62 centimetara. Mnogo se kompromisa moralo načiniti. Posle mnogih besanih noći nad crtaćim stolovima, došlo se do konačnog zaključka da dizel-električni generator dovoljne snage uopšte ne može da se modifikuje dovoljno da bi prošao. Uređaj koji je trebalo sagraditi na Marsu, za normalan saobraćaj u oba pravca, planiran je sa ekranom od dva metra. Neki bezimeni pomoćni inženjer doneo je svojim šefovima slavu i priznanja na taj način što se setio, da se na Mars kroz mali ekran pošalje dovoljno jakih i napunjenih akumulatora za makar i najkraći privremeni rad velikog ekrana; pa kad ovaj proradi, omogućujući normalan dvosmerni transport, da se ceo generator gurne kroz njega u jednom komadu.

Dok su njih dvojica završavali montažu nosećih elemenata, postepeno su ušli u neku vrstu rutine. Ben, u daleko boljoj fizičkoj kondiciji, uglavnom je radio sa čeličnim gredama, a Otto je u šatoru sastavljao elektronske komponente. Pomagali su jedan drugome kad god je trebalo. Ben je konačno pritegao i poslednju maticu na poslednjem zavrtnju šasije, zatim ritnuo sve to skupa jednom iz milošte, i ušao kroz barokomoru u šator. Ujutru će moći da počnu sa ugrađivanjem delova samog ekrana.

Otto je ležao licem na radnom stolu, preko kompjuterskih štampanih kola na kojima je dotle radio. Koža mu je bila crvena i natečena. Desna ruka je ležala na užarenoj lemilici, i vazduh je smrdeo na izgorelo meso.

Ben ga je odvukao do ležaja, osećajući Ottovu temperaturu.

- Otto - reče, drmajući ga, ali je Otto ostao mlitav. Disao je teško i polako i nije dolazio svesti. Ben je temeljito previo opečenu ruku i pokušao da sredi svoje misli. Iako nije bio lekar, imao je dovoljno znanja da prepozna većinu infektivnih bolesti i traumatskih povreda. Ovo nije ličilo ni na jednu od takvih. Njegov um je izbegao svaku misao o onome što bi stvarno moglo biti. Konačno je dao Ottou veliku dozu penicilina i zapisao njegovu temperaturu, broj udisaja, i puls. Obukao se, stavio masku, otišao do kapsule i pozvao Zemlju.

- Tražim da se ovo transkribuje. Daću

vam neke informacije. Ne odgovarajte dok ne završim, a kad završim otkucajte odgovor na papiru i bacite ga kroz MT. U redu. Otto je bolestan, povređen, šta li mu je, nisam siguran. Evo detalja.

Ispričao je šta je video i šta je učinio, a onda čekao da proteknu dugi minuti dok poruka stigne na Zemlju i dok iz ekrana ne izađe odgovor. A kad ga je pročitao, zgužvao je besno papir i zgrabio mikrofon.

- Da, pomislio sam na mogućnost marsovske infekcije; i ne, neću da istražujem i izveštavam. Pošaljite doktora smesta. Ponudite dovoljno para, pa će se naći dobrovoljac. Šaljite odmah sada, dok ga tražite i oblačite, opremu koja će mu trebati. A posle pošaljite mikroskop i opremu za skupljanje uzoraka, i ja ću rado da tražim mikroorganizme u prašini, ili šta god hoćete. Kao što smo javili, našli smo neke male izraštaje nalik na biljke, ali ih nismo dirali. Neka to biolozi ispituju. Tražiću te vaše bakterije za vaš račun, ali tek pošto uradite ono što sam rekao.

Njegovu poruku su shvatili. Kompanija Transmatter Ltd. bila je još kako zainteresovana za bezbednost ove ekspedicije; puno para su u nju uložili, i sada nisu oklevali da izlože još ljudskih života opasnosti u okviru ovog poduhvata. Jedan zbunjeni mladi lekar, koji je upravo potpisao papire koji su njegovu ženu učinili finansijski nezavisnom za ceo život, izleteo je iz ekrana samo pola sata posle poslednje količine medicinske opreme. Ben ga je najvećom brzinom doveo u šator i skinuo sa njega spoljašnji sloj odeće.

- Ja sam Joe Parker - reče doktor pružajući ruku da se rukuje, ali brzo ju je spustio kad je video izraz na Benovom licu. Požurio je prema bolesniku. I posle kompletnog pregleda, oklevao je da prizna istinu.

- Mogla bi biti neka retka bolest...

- Nemojte izbegavati poentu. Jeste li ikad videli nešto ovako?

- Ne, ali...

- Tako sam i mislio.

Ben se sručio u stolicu i nalio sebi punu vodenu čašu rakije medicinke, pa posle kraćeg oklevanja nalio manju čašu za doktora.

- Nova bolest, nešto stvarno novo? Marsovska bolest?

- Verovatno. Tako se čini. Uradiću sve što mogu Ben, ali pojma nemam šta će biti.

Obojica, su već znali, iako nisu hteli to glasno da priznaju. I pored svih lekova i sredstava za jačanje organizma, dva dana kasnije Otto je umro. Parker je izvršio postmortem pregled i otkrio da je nepoznati mikroorganizam uništio pretežni deo mozga žrtve. Zatim je zamrzavao uzorke i pravio mnogobrojne razmaze za gledanje pod mikroskopom, a za to vreme je Ben nastavljao izgradnju velikog MT uređaja za prelaženje na Zemlju. Verovatno se među osobljem na Zemlji raščulo šta se dogodilo, jer su bila potrebna puna četiri dana da nađu jednog inženjera dobrovoljca da završi stručni deo posla na MT. Bio je to jedan prestravljen i ćutljiv čovek po imenu Mart Kennedy i Ben nije s njim razgovarao o tim stvarima jer nije stvarno želeo da sazna kakvi su sve pritisci primenjeni. Sad posao pođe brzo uprkos mračnoj senci koja je visila nad njihovim životima. Jeli su utroje bez mnogo priče i navaljivali da završe izgradnju. Dr Parker je radio svim silama i mislio je da je uspeo da izdvoji jednu prozirnu tečnost sa mikroorganizmima, izazivačima bolesti. Tu epruvetu je dobro začepio i zapečatio u jedan sandučić, da je pošalje na Zemlju čim ekran proradi.

Na dan kad je trebalo isprobati rad novog MT ekrana, ujutro. Mart Kennedy se digao rano da bi posmairao izlazak sunca. Od kako je stigao, jedva da je i bio svestan okoline, jer je skoro bez predaha radio na velikom ekranu. A to je čoveku i pomagalo; na taj način nisi stizao da misliš da li ćeš dobiti marsovsko "sranje". Ova bezvezna i navodno smešna reč nije uspevala da prikrije užas koji ih je vrebao.

Sigurna smrt. Mars, to je stvarno nešto. Ni u svojim najluđim snovima, kad je kao klinac čitao naučnu fantastiku, nije ni pomišljao da će se jednog dana stvarno naći ovde. Zevnuo je i otišao da stavi kafu, i da probudi ostale. Benove se oči

momentalno otvoriše i on klimnu glavom, potpuno budan. Parker se nije budio i Kennedy ga prodrma za rame, a onda trže ruku u iznenadnom strahu.

- Ben - pozvao je, zamuckujući kao i uvek kada bi se uznemirio. - N-nešto ovde nije u redu.

- Isto, simptomi su isti - rekao je Ben. Udarao je pesnicom ponovo i ponovo o ivicu kreveta, a da toga nije bio svestan. - Dobio je, jasno. Daćemo mu injekcije, i aktivirati ekran. Ništa se drugo ne može.

Veliki ekran za momentalru transport bio je spreman za rad još juče, ali su tada bili previše umorni da završe posao. Ben je olakšao bolesniku koliko je mogao, dajući mu lekove koji u prethodnom slučaju nisu pomogli, a onda se pridružio Martu Kennedyju.

- Imamo zelena svetla svuda redom - reče Mart. - Spreman za aktiviranje onog momenta kad vi to kažete.

- Taj momenat je, odmah sada. Što pre to bolje.

- Dobro.

Ekran je zatreperio i potamneo, zatim postao potpuno crn. Ben je držao u rukama poklopac neke kutije na kojem je napisao šaljite generator, i sada ga je bacio u ekran. Poklopac ode. Ili na Zemlju, ili kao oblačić radijacije u B-prostor. Ništa se nije dalje dešavalo. Sekunde su proticale. Akumulatori su mogli da izdrže samo oko jedan nunut.

Tada se stvar pojavila. Iz dvometarskog ekrana je izronio prednji kraj jedne platforme sa točkovima, koji dodirnuše tlo. Oni povukoše svom silinom za ručice. Prođe ceo teški motor-generator i oni ga odvukoše malo dalje. Iza njih ekran se uskolebao i polje sila je umrlo.

- Povežite provodnike dok ga ja upalim - reče Ben.

Odvrnuo je ventile na rezervoarima goriva i kiseonika i nagazio starter. Mašina se ritnula u svoj bučni život već sa prvim okretajem. Zagrejana pre odašiljanja. Sad je energija izobilno priticala, i veliki MT ekran je opet proradio. Ispade jedan kontejner sa prepadnutim pacovom, i oni ga odmah baciše nazad. Bilo je još testova, još pacova, a sa njima je Ben poslao i poruku o stanju dr Parkera. Odgovor je začas stigao.

SVE VAS IZVLAČIMO - bilo je otkucano na papiru. OPREMU OSTAVITE DA RADI AUTOMATSKI, A MI ĆEMO JE NADZIRATI ODAVDE. HVALA NA SARADNJI. POČNIMO SA PROLAŽENJEM. PRVO UNESITE DR PARKERA.

Ben je nažvrljao i poslao poruku: Šta će biti sa nama?

HERMETIČKI ZATVORENA PROSTORIJA ZA KARANTIN JE SPREMLJENA, SA ULASKOM ISKLJUČIVO POMOĆU MT. BIĆETE ZBRINUTI. UČINIĆE SE SVE ŠTO BUDE MOGUĆNO.

- 'Aj'mo preneti Parkera - reče Ben kad je ovo pročitao.

Na čoveka bez svesti navukli su odeću, i Ben je proverio da cev sa kiseonikom Parkeru ne može ispasti iz usta. Dobili su nosila pa su ga prevalili u nosila i privezali.

- Vi nosite prednji kraj - reče Ben. Ušli su u barokomoru, koja im je bila tesna i kad su nosila postavili uspravno, ali nekako su ipak stali u nju. Kad je vazduh iz nje ispumpan i kad se otvoriše spoljna vrata, pođoše ka ekranu. Ben je nosio svoj kraj nosila bez reči i bez osvrtanja. Promarširali su na Zemlju.

Svetlost je bila jača nego ona na koju su se poslednjih dana navikli, a sem toga Ben je osetio težinu u nogama. Kad je skinuo masku sa lica, vazduh je bio gust i sadržavao neobične mirise. Stajali su u potpuno praznoj sobi čiji je jedan zid bio proziran. Najmanje stotinu ljudi gledalo ih je sa druge strane.

- Govori dr Thurmond, evo uputstava za vas- začulo se iz zvučnika. -Sad ćete...

- Da li me čujete? - umešao se Ben.

- Da. Sada ćete sačekati...

- Ne pričaj i pazi ovamo. Imate dva uzorka, jednog bolesnog čoveka i jednog zdravog. To vam je dosta. Ja se vraćam na Mars. Ako treba da umrem, mogu da umrem i tamo. - Okrenuo se prema ekranu ali ga je zaustavio glas dr Thurmonda.

- Ne možete. To je zabranjeno. Isključili smo ekran. Postupajte kako vam se naređuje...

- Ne, neću - reče Ben glasno, čak sa

malim osmehom. - Ono je bilo poslednje naređenje koje sam primio. Ove nedelje na Marsu naučile su me nešto o mom životu na Zemlji. Ne volim gomile ljudi, velike, smrdljive, deprimirajuće gomile, koje jedu i množe se i zagađuju ovu planetu. Bila je lepo mesto dok je ljudi nisu pokvarili. Ja se vraćam na svet koji još nisu stigli da pokvare. Uz malo sreće, možda neće ni stići. Pamtim onog pacova koji je došao sa mnom na Mars, mrtvog. Laboratorijski uzorak. I to je sve što sam i ja sada u vašim očima, a to ne prihvatam. Mnogo ću radije biti prvi Marsovac.

Gomila se razdvojila da propusti dr Thurmonda koji je pristupio i stao gledajući kroz providni zid u Bena, udaljenog samo koji centimetar. Savlađujući gnev, podigao je radio-mikrofon i progovorio.

- Sve je to vrlo lepo, ali nema veze sa ovim slučajem. Vi ste naš službenik, vezani ste ugovorom, i radićete kako vam je rečeno. Vaša je soba broj tri i ići ćete...

- Ići ću nazad na Mars. - Izvukao je iz džepa polugu od hromiranog čelika i kucnuo njome po prozoru. Neki uzmakoše, ali dr Thurmond se nije pomakao.

- Ovo je jedna alatka - reče im Ben. -Ja ću je upotrebiti. Naći ću neka vrata ili pukotinu ili okvir prozora i radiću dok se ne probijem na vašu stranu. A onda će sve ove krasne bakterije marsovskog sranja da izađu i pojedu vas. Znači da zapravo vi, dr Thurmond, nemate izbora. Ili pre izbor između dve mogućnosti. Možete me ubiti ili me vratiti na Mars. A sada se odlučite.

Lice dr Thurmonda bilo je razvučeno od mržnje, ali mu je glas bio miran kao i uvek.

- Neću vam govoriti o lojalnosti, Duncane, jer je nemate. Ali ću vam reći da je previše para potrošeno da bi se sada stvari dovodile u pitanje. Radićete kako vam je naređeno.

- Neću! - reče Ben, i raspali šipkom tako jako da komadić plastike otpade. Ovog puta se i dr Thurmond trgao.

- Zar ne razumete, ovde mi se ne sviđa i neću ovde da ostanem. Konačno ste našli nekoga kome ne možete da naređujete. Ja ću biti od ogromne koristi na Marsu ako me bakterije ne obore. To bi trebalo da vas ubedi. Ali brzo.

Pod sledećim udarcem, sa površine plastike odlete još jedan komadić. Dr Thurmond nije govorio, i stajao je ukočeno. Kad i treći komad plastike pade na pod, on iznenada okrete leđa.

- Aktivirajte momentalni transport - naredio je, pa isključio mikrofon. Ekran je pocrneo. Ben je pogledao na površinu u kojoj kao da se nešto komešalo, pa na gomilu posmatrača.

- Nemojte napraviti neku grešku, dr Thurmond - Ben reče. - Znam da možete da desinhronizujete ekran i pošaljete me u B-prostor u formi raspršene radijacije. I to je to. Ali iskreno se nadam da nećete biti tako rasipni. Neću tražiti nikakvo osećanje samilosti od vas, jer znam da biste bili presrećni da me likvidirate na taj način. Ali moram da vas podsetim da su mnogi čuli ovaj razgovor i da imate pretpostavljene kojima se neće svideti gubitak korisnog čoveka kao što sam ja, budući nadzornik izgradnje na Marsu. Šta, pa kladio bih se da mogu da vas otpuste isto onako brzo, kao što vi otpuštate svoje potčinjene.

Ben pođe prema ekranu, ali se osvrte da se još jednom suoči sa zanemelim posmatračima.

- Vodiču stvari na Marsu solidno. Ako ostanem živ, nastaviću sa radom, i tu ništa ne gubite. Ali ako ne, čini mi se da ćete slabo naći sledeće dobrovoljce.

Ne čekajući bilo kakav odgovor pričvrstio je masku na lice i zakoračio u ekran.

Jaša L. Zlobec

AKO...

Jaša L. Zlobec, ČE...
Prevela: Maja Vlahović

Moglo bi se reći da je stanje u državi bilo podnošljivo. Podnošljivo, to je baš prava reč. Ljudima je, istina, dojadilo oduševljavanje, ali su se ipak nekako probijali kroz život.

Vozovi su vozili. Istina, sa zakašnjenjima, ali uglavnom, vozili su.

I automobili su vozili. Većinom su bili stari i prilično izanđali, i goriva je bilo nekad više nekad manje, ali automobili su, uglavnom, vozili.

I struja je obično svetlela i grejala je. Leti ju je bilo sasvim dovoljno, a zimi nešto manje. Ali, moglo je da se preživi.

Sa policajcima je bilo kao i drugde. Neki su bili ljubazni, neki manje, a neki uopšte ne. Brinuli su se za red i mir i uglavnom su bili podnošljivi.

No, našli su se ljudi, bolje rečeno pojedinci, koji su bili nezadovoljniji od drugih. Usijane glave, nazivali su ih strpljivi predstavnici vlasti. Otpadnici države, bili su oštriji i radikalniji krugovi na vrhu. Teško je bilo dati za pravo jednima ili drugima, jer ovi nezadovoljnici su bili šaroliko društvo, od zagriženih anarhista do nostalgičnih monarhista, koji su još uvek sanjarili o davno prošlim vremenima. Bili su toliko nejedinstveni i međusobno posvađani, da država sa njima nije imala nekih većih problema. Naprotiv, njihovo postojanje bilo je podesan dokaz kako je opozicija razdrobljena, kako u stvari ne nudi nikakvu čvrstu alternativu postojećem državnom uređenju. Zato se retko ukazivala potreba za odlučnijim merama policije, a pomoćne civilne jedinice nisu imale nekog pravog posla.

I sve se kretalo unapred, ako već nije glatko teklo, iz dana u dan, dok se nije pojavio A (možda je bio B ili C, o tome nema sačuvanih detaljnih podataka). A-ova zasluga - ili krivica, zavisi od tačke gledišta - bila je u tome što je umeo da poveže najrazličitije grupe i grupice, umeo je da nađe onaj najmanji zajednički imenitelj, koji je bio dovoljan za jedinstvenu akciju, a nije predstavljao jabuku razdora u heterogenoj masi protivnika. Ovakav način udruživanja imao je i svoju lošu stranu. Nije se mogao postaviti jasan program, koji bi bio kritička analiza stanja u državi, a ujedno i platforma za celovitu viziju drukčijeg puta. Međutim, A je dobro znao da odnekud treba početi i da bi bilo besmisleno već na samom početku verovati u čvrst politički pokret, koji zna šta hoće. Delovanje A-a i grupa oko njega, najlakše bismo mogli da označimo kao građansku svest koja se budi, kao krhki organizam različitih pobuda, koje su, svaka za sebe, imale samo ograničenu težinu i važnost, ali su, međusobno povezane ipak predstavljale prvi zametak drukčije vizije. A je morao da se prilagodi postojećem stanju, odnosno snazi i rasprostranjenosti pojedinih grupa.

Pokret za građansku samosvest, pod A-ovim vođstvom i posle dugih porođajnih muka saglaslo se za sedam zajedničkih tačaka:

1. Borba protiv svekolikog alkoholizma među stanovništvom. Optužba da država u suštini podupire alkoholizam i to iz dva razloga; prvo, zbog ogromnog priliva finansijskih sredstava na račun poreza na alkoholna pića, i drugo, zbog bolje kontrole nad državljanima, kojima alkohol predstavlja opuštanje od većine briga i nezadovoljstava.

2. Borba protiv potrošnje kao osnovne strategije države za ublažavanje i prikrivanje socijalnih suprotnosti i teškoća. U

vezi sa tim, borba protiv državnog monopola nad reklamiranjem proizvoda čija je izrada isto tako u rukama države. Analiza pitanja o prirodnim i veštačkim potrebama.

3. Prevazilaženje kulturnog ponora između narodnih masa i intelektualne elite. Opšte kulturno uzdizanje, demokratizacija prilaza umetničkim ostvarenjima, a time i viši stupanj svesti i samosvesti stanovništva.

4. Borba protiv uniformisanosti vrednosti u državi. Zahtev za prevrednovanjem prošlosti i nastojanje za ostvarivanjem dostojanstva čoveka kao pojedinca.

5. Demokratizacija javnih sredstava informisanja i sloboda stvaralaštva, kao i verskog i političkog opredeljenja.

6. Reformisanje školstva i odvajanje školskog sistema od države. Zahtev za prestankom indoktrinacije nastavničkog kadra i učenika.

7. Pacifizam kao jedina mogućnost u borbi protiv svetske trke u naoružavanju i protiv grozničavog regionalnog naoružavanja. Zahtev za potpunim legalizovanjem mirovnog pokreta i njegovih akcija.

Kao što je već rečeno, zajednički program bio je sakupljen sa svih strana, u njemu su se ogledali različiti pogledi, planovi, vizije, ponekad prava opsednutost. Ali A je spretno provlačio između ponekad suprotnih interesa, zaglađivao je sporove i nerazumevanja, tako da je Pokret za državljansku samosvest iz godine u godinu jačao i postajao sve glasniji. Međutim, A-ov privatni život je sve više hramao, zanemarivao je svoju decu, na kraju se čak i razveo, izgubio je posao i takoreći protiv svoje volje postao je profesionalni aktivista. Ali sada, kad se već ukrcao na brod, kad je već toliko toga stavio na kocku, nije mogao, a nije više ni hteo, da se vrati. I tako je uporno igrao svoju ulogu, koju nije sam izabrao, koja mu je mnogo puta bivala teška i potpuno suvišna. Sa velikom merom gorke podsmešljivosti, više je puta rekao da je već sam naziv Pokret za državljansku samosvest, napravljen kao po meri za njega, i za njegov često ne baš lak položaj, u kome mu je često nedostajala upravo unutrašnja samosvest. Ali te njegove borbe i sumnje - još jedna ironija - bile su nadasve korisne za pokret, jer su A-u kod konkretnih odluka omogućavale pravu meru skepse i trezvenu razumsku udaljenost od groznice svakodnevnih bitaka.

Vlast se u početku oslanjala na policiju, na uniformisane i one u civilu, na primer, na one manje ljubazne i na one sasvim neljubazne. Ali, uskoro je zavladala stara zakonitost: što je jači pokret, to je policija nemoćnija. Ukazala se potreba za drugim, boljim sredstvima. Međutim, ni tu nije sve glatko teklo. Ukratko, dogodilo se nešto što par godina ranije niko u državi ne bi mogao da poveruje. Iz samog vrha vlasti, sa sedištem u računskom centru, za A-a je stigao poziv. U stvari ne poziv, nego ljubazni poziv. A-a su ljubazno pozvali da dođe na razgovor, bez ikakvih preduslova, obaveza ili ograničenja. Posle konsultacija u operativnom štabu pokreta, A je odlučio da ode. Nije imao šta da izgubi. A-a je stvar privukla utoliko više, što je motao da dođe upravo u svete prostorije vlasti, u računski centar. Vlast je, naime, bila mudra i prosvetljena, za planiranje i razvoj upotrebljavala je vrhunsku računarsku tehniku. Ovi postupci su, istina, bili skriveni velom tajne, ali upravo to je za A-a bilo još primamljivije. Nije da ga je bilo šta u vlasti privlačilo, ali voleo bi da pobliže upozna njen mehanizam, što je, na kraju krajeva bilo savim razumljivo.

I tako je svanuo i taj istorijski dan. A je pošao pred brižljivo čuvan ulaz vladine i računarske palate. Oficir, koji je komandovao stražom, propustio ga je ćutke i bez ikakvih zvaničnih komplikacija. Za A-om su se bešumno zatvorila teška gvozdena vrata.

1

U zemlji se mnogo pilo. To niko nije poricao. Pilo se svakog bogovetnog dana. Pilo se zbog radosti i žalosti, veselja i očaja. Očaj je bio baš dobar razlog da se čovek opije do besvesti.

Dugo je izgledalo da je odnos zemlje prema piću i pijanstvu nekako dvoznačan. S jedne strane, industrija žestokih pića obrtala je i donosila teške milione, a i u ugostiteljstvu je bilo sve više zaposlenih, što u vreme velike nezaposlenosti nije bio

zanemariv doprinos subilnosti zemlje. Ali svaka dobra stvar ima i svoje loše strane. Imao ih je i alkoholizam. Deset procenata aktivnog stanovništva bilo je takoreći nesposobno za rad, bolovanja i invalidske penzije su sve više teretile fondove socijalnog i zdravstvenog osiguranja. Rastao je broj razvoda, razorenih porodica, nezbrinute dece. Mudrijim pojedincima u državnom vrhu iz dana u dan je postajalo sve jasnije, da finansijski računi u vezi sa alkoholom nisu nimalo jasni i blagodetni kao nekada. A pored toga, u nekim krugovima je počelo da se rađa nezadovoljstvo. Prvo su počeli da gunđaju crkveni i uopšte pobožni slojevi. Posebno su bile glasne kaluđerice i bogomoljke. Država je u početku zabranjivala razna alkoholičarska udruženja, društva i kružoke, ali kad je videla da kod pijanaca oni i nemaju nekog odjeka, diskretno se povukla. Ali kad su glas počeli da dižu prigovarači svih boja, položaj se pooštrio. Na raznim stranama su kao pečurke posle kiše počele da rastu statistike, sociološke, ekonomske i psihološke analize, koje prema državi nisu bile ni uviđavne ni ljubazne, kao što bi trebalo i kako je zahtevala državljanska poslušnost.

Međutim, i država je imala svoje stručnjake koji su ubrzo izradili niz blistavih elaborata. Ali njihovi rezultati i zaključci bili su veoma zabrinjavajući. Kao što je već bilo pomenuto, razlika između čiste finansijske dobiti od prodaje alkohola i troškova koje je alkohol pravio na svim nivoima, opasno se smanjivala i kopnila. Ali to još i nije bilo najgore. Više je uznemiravala činjenica da su druga pozitivna dejstva opšte alkoholizacije postajala sve sumnjivija. Gde su bila ona vremena, kad bi čovek posle napornog dana na poslu i eventualnih teškoća sa vlastima, svratio u kafanu, potkrepio se određenom količinom vina, malo progunđao nad državom i umiren otišao da spava! Sad su kafane, krčme, konobe, bifei, kafići, pa čak i barovi, postali pravi zaverenički centri. Alkohol nije više umirivao, nego je čak potpaljivao nezadovoljstvo medu ljudima.

Koliko su samo voleli pesnicom da lupe o sto, izvikivali su parole protiv vlasti, a često se dešavalo da oni naprasitiji čak prebiju nekog policajca ili da bacaju granitne kocke u prozore manjih i slabije osvetljenih policijskih stanica. A kad je jednom na zasedanju parlamenta za govornicu stao pripit poslanik takozvane lojalne opozicije i glasno rekao šta u stvari misli o zemlji, to je prevršilo svaku meru. Tako se nije moglo dalje. Država je po hitnom postupku donela nov zakon: zakon o potpunoj prohibiciji. Rok za uvođenje ovog zakona bio je naravno godinu dana, tako da je država imala dovoljno vremena da preusmeri proizvodnju u fabrikama alkoholnih pića. Zanimljiva je činjenica, da je pokroviteljstvo nad ogromnom većinom ovih fabrika preuzela vojna industrija, tako da je sve u vezi sa njihovom proizvodnjom u momentu postalo strogo čuvana vojna tajna. Stanovništvo koje je bilo naviknuto da niko u zemlji preterano ne poštuje zakone, a najmanje sama država, nije mnogo verovalo u uspeh zakona o prohibiciji. Zato je iznenađenje bilo utoliko veće, kad je po isteku roka u čitavoj zemlji započeta široko zasnovana i temeljita kampanja, koju su krasile izuzetna odlučnost i potpuna beskompromisnost. Antialkoholičarska udruženja bila su oduševljena i ponudila su državi svu svoju pomoć, koju su pojačane policijske i detektivske snage rado prihvatile. Neki su, istina, gunđali o cinkarenju, ali ko bi još slušao večite nezadovoljnike.

Crna berza i ilegalna prizvodnja alkoholnih pića su, naravno, u početku procvetale iz sve snage. To se i moglo očekivati. Država, koja se cele godine pripremala za odlučujući trenutak, umela je da pokaže zube. Policijske jedinice raskrinkavale su tajne pecare kao na tekućoj traci, a kazne su bile baš velike, čak drastične, kako za proizvođače i preprodavce, tako i za kupce. A tako je i trebalo. Za dostizanje plemenitog cilja sva su sredstva dozvoljena. Većina stanovništva je veoma dobro razumela da se ponekad ne može bez čvrste ruke. Tako je odluka države bila u stvari najava blagostanja i humanizacije međuljudskih odnosa. U crkvama su se svakodnevno održavale zahvalnice prohibiciji. Za retke protivnike se uglavnom ustanovilo da ne

hule na prohibiciju iz idejnih razloga, nego da su to u stvari sve teški alkoholičari. Ali primerene kazne su ih dobro otreznile.

Zadovoljstvo je, dakle, bilo poprilično, a najzadovoljnija je bila država. Elaborati njenih stručnjaka bili su pun pogodak. Država je povratila moralni ugled, koji je zbog nekih drugih, istina isto tako plemenitih odluka, bio pomalo poljuljan. Sa neprijateljima je mogla da se obračuna po kratkom postupku, jer nije više bilo neophodno izmišljati komplikovane konstrukcije o protivdržavnom delovanju: bilo je dovoljno protivnicima podmetnuti nekoliko boca ili u težim slučajevima burence rakije. I ne samo da ste mogli da im sudite po zakonu, nego je nestajao i njihov eventualni ugled među ljudima. I na kraju krajeva, i finansijski uspeh je bio izuzetan. Vojna industrija, koja je preuzela fabrike alkoholnih pića, udvostručila je proizvodnju alkohola, razvila je strogo poverljivu prodajnu mrežu i uz manje proizvodne troškove na crnoj berzi je dostigla trostruku cenu, a ujedno je pedantno vodila statistiku potrošača. Država je dostigla svoj osnovni cilj: sad se dobro znalo ko pije a ko plaća.

2

Država je spadala među srednje razvijene industrijsko-poljoprivredne zemlje, što inače nije najpreciznija odrednica, ali zvuči prijatno i miroljubivo, a na kraju krajeva i podsticajno. Ali, na žalost, zbog te svoje srednjerazvijenosti nije uvek mogla da ide u korak sa nekim industrijski najjačim zemljama sveta. Ovde je nesumnjivo bila reč o teškoj istorijskoj nepravdi, jer su početne mogućnosti već na samom početku bile nejednake, i tu sva mudrost, razum i dalekovidost države nisu mogle ni malo da pomognu. Vodeći ljudi su se opravdano tešili time da će budućnost izravnati račune i da će postaviti stvari na svoje mesto. A sada se trebalo pomiriti sa istinom, ma kakva ona bila.

Najviši predstavnici države su tako trezveno odlučili da se odreknu beznadežnog takmičenja sa inostranstvom po svaku cenu i na svim poljima. Što se tiče poljoprivrede, svom snagom su se dali na uzgajanje egzotičnog voća i povrća. Klima koja je zemlji bila suđena, istina nije baš bila odgovarajuća, ali je sve to blagorodno delovalo na svest i moral stanovništva, jer je država takvim i sličnim planovima lepo pokazala da se pomoću jake volje i želje mogu srušiti i zakoni prirode.

Kod industrijskog razvoja i strategije put je bio nešto drukčiji. Država je ubrzo shvatila da se jedina mogućnost napretka krije u specijalizaciji. Prvo je digla ruke industrija automobila i u celini se posvetila proizvodnji vojnih artikala - oni su se vrlo dobro prodavali, kako kod kuće tako i van granica. Pošto se taj potez tako lepo pokazao, primer je sledio i niz drugih industrijskih grana. Pri tom su se javljale određene teškoće, jer nerazvijena tehnologija i niska produktivnost nisu bile najbolje ulaznice za proboj na inostrano tržište. Kemijska industrija, na primer, nije mogla da ispliva iz teškoća, jer je hemijsko oružje većinom tako jednostavno i jeftino, da su troškovi prevoza bili veći od proizvodnih i tako izvoz nije dolazio u obzir. A to je bila šteta, jer su vešti propagandisti napravili niz dobrih vizuelnih i zvučnih efekata i propratili ih zanosnim porukama kao na primer: Naš napalm gori najlepše od svih napalma sveta, ili: Sa našim napalmom devitalizacija je stopostotno zagarantovana. No, kao što je već rečeno, ovde se planovi nisu ostvarili. Život je takav, u svakom zadovoljstvu krije se i kap gorčine.

Država je nesumnjivo svoj najveći uspeh doživela specijalizujući se za belu tehniku. Proslavila se širom sveta svojim mašinama za pranje rublja, štednjacima, frižiderima, zamizivačima i sličnim proizvodima. Izvoz je neprestano rastao - bitnu ulogu je odigrala cena - pa se industrija polako skoro u celini preorijentisala upravo na belu tehniku. Sve je, dakle bilo, lepo i krasno.

Postojao je, istina mali problem, ali samo u početku. Moglo bi se, dakle, reći, da je bila reč samo o prelaznoj i naizgled prividnoj teškoći. Uvoz industrijskih proizvoda, čije se proizvodnje država odrekla, bio je, naravno, ograničen, a zahtevao je pre svega ogromna devizna sredstva. A i kupovna moć stanovništva postala je iz-

nenada prevelika jer je podsticala preterane kupovine, nestašice i uopšte inflaciju.

Kao što je opšte poznato, svako domaćinstvo jedne srednje razvijene industrijsko-poljoprivredne zemlje ima u proseku tri do pet proizvoda bele tehnike. Svi ovi proizvodi imali su, kao što je i red, jednogodišnju garanciju. I više od toga, u ovoj državi serviseri su deset meseci posle kupovine dolazili kući da brižljivo pregledaju svaki proizvod bele tehnike. I to besplatno. Bez nadoknade. Briga, s kojom su vodeći ljudi bdeli nad svojim državljanima, bila je zaista neizmerna.

No, pošto su ljudi obično nemarna, nebrižljiva i uopšte nezahvalna bića, svoje kućne aparate nisu koristili onako kako bi trebalo. Nisu čistili mašine, preopterećivali su ih, na silu su okretali dugmad, i tako dalje, i tako dalje. A posle posete servisera, ponašali su se još više samouvereno i obesno, kao da su aparati neke gvozdene kutije, a ne nežni i osetljivi mehanizmi. Zato nije ni čudo što su se aparati kvarili. I to veoma često, moglo bi se reći čak redovno. Mesec, dva ili tri posle isteka garancije, nepopravljivo se kvarilo devet od deset primeraka bele tehnike. Ništa im nije moglo pomoći, kvarili su se definitivno, i trebalo je kupovati nove. A pošto se bez mašine za rublje, frižidera, štednjaka itd. zaista ne može, ljudi su u proseku posle godinu i po dana kupovali celokupnu belu tehniku. Tako je kupovna moć opet postala uravnotežena, potražnja zauzdana, inflacija ukroćena.

U početku su se neka večita gunđala bunila, smatrali su da je za sve kriv loš kvalitet, ali izvozni podaci su jasno pokazivali da u inostranstvu bolji i pažljiviji kupci ne kvare aparate da bi se zabavili i da je tamo njihov vek trajanja potpuno u skladu sa međunarodnim merilima. A i kod kuće je svaki deseti aparat, onaj koji se nije pokvario, bio dokaz da nisu krivi aparati nego ljudi.

Zlobna gunđala možda i ne bi tek tako ućutala da su znala ono što su znali mudri državni planeri. Serviseri bi, naime, kod redovne kontrole dva meseca pre isteka garantnog roka, u svaki aparat ugradili napravicu. Jedina zasluga ove napravice bila je u tome što bi posle izvesnog vremena nepopravljivo uništavala električni sistem aparata, programator ili šta je već trebalo uništiti. Ako bi mašina povrh svega još i izgorela, utoliko bolje, jer njenu proizvodnju su sufinansirali i državno preduzeće za krečenje i tapete i državna industrija parketa. I, mora se priznati, investicija im se veoma isplatila.

3

Niko nije nikada posumnjao u to da država sasvim lepo vodi brigu o kulturnoj prosvećenosti svojih stanovnika. Broj knjiga po stanovniku spadao je u svetski vrh. Stanovnike, razume se, nisu zamajavali raznim beletrističkim eskapizmima i sličnom neprimerenom duhovnom hranom. Knjige su u ovoj državi bile ozbiljna i značajna star.

Međutim, područje kojim se država najviše dičila bila je likovna umetnost, tačnije, slikarstvo. Slikarstvo je u ovim krajevima imalo dugu tradiciju, ona je sezala čak do praistorije. U državi je vrvelo od podzemnih jama sa prekrasnim praistorijskim pećinskim slikama, pred kojima bi Altamraa i Lasko mogli da se sakriju u mišju rupu. Bilo je napretek i muzeja i galerija. Bili su prepuni domaćih majstora, od oltara i ikona, preko renesanse i baroka, do impresionizma, pa i do apstrakcije i novih talasa. Čak su i neka slavna strana imena bila rasuta širom domovine.

Sve ovo, zaista nije ništa neobično i uzbudljivo da bi zasluživalo poseban naglasak. Niko se nije tačno sećao kad je započeo plemeniti preokret, ljudi su, naime, postali svesni promene tek onda kad je bila duboko usađena.

Spočetka nekako plaho i sporadično, a zatim u širem zamahu, po muzejima i galerijama počeli su da se pojavljuju radovi velikih svetskih umetnika. A to nisu bile privremene izložbe i pozajmice: ove slike su bile vlasništvo države i zauvek su bile na raspolaganju njenom stanovništvu. Ne bi prošlo ni nedelju dana, a u novinama bi velikim slovimaa bio zabeležen neki novi poklon. I o svakom bi neki od uglednih naučnika dodao po koju reč.

Neke od ovih slika državi su darovali anonimni donatori, obožavaoci države, druge su slali bogati rođaci iz inostranstva, a treće je država kupila na aukcijama u inostranstvu - barem je tako pisalo u novinama - četvrte su se na čudan način nalazile po nekim uglovima kod trgovaca umetničkim predmetima, pete su otkrivali vredni restauratori ispod palimpsestne površine nekih bezvrednih mazarija, šeste su sakljupači otrgli od zaborava na zapuštenim tavanima. Puteva je bilo mnogo, a neki su bili upravo neverovatni. No, to nije bilo važno, od značaja je pre svega bila činjenica, da je država polako postala pravi centar značajnih stalnih postavki najboljih predstavnika svetskog slikarstva. Četrdeset i sedam Leonarda, trideset i osam Botičelija, dvadeset i dva Rafaela, sto pedeset i šest Delakroaa - on je državi bio nekako najdraži - i tako dalje. Nabrajanje ne bi nikuda dovelo. Primorska mesta su se uglavnom odlučivala za Pikasa, apstraktno slikarstvo i novi talas, severna za Direra i flamansko slikarstvo, južna za Van Goga i Gogena, a prestonica za reprezentativni izbor italijanske renesanse. Alternativne galerije su na svoje zidove kačile hrpe Kandinskih, Maljeviča, Dalija i Magrita. Stanovništvo je, razume se, bilo nadasve ponosno. Međutim, vrhunac euforičnog zanosa probudilo je zvanično vladino saopštenje da su domaći stručnjaci pažljivo oljuštili osamnest slojeva na lučnom svodu prestoničke gradske kuće. Otkriće je bilo senzacionalno. Pokazalo se da je na svodu originalna freska Mikelanđelovog Strašnog suda. Kakva sramota za Sikstinsku kapelu i Vatikan, koji ovaj poraz nisu umeli muški da podnesu. Kao i drugi svetski muzeji, koji su usled ovih uspeha države izgubili nekadašnji sjaj i Vatikan je histerično i neubedljivo dokazivao originalnost svojih freskovnih falsifikata. No, ove laži niko u državi nije shvatao ozbiljno. Naprotiv, vlada je širokogrudo pokazala spremnost da potraži istinu. Za šesto pedeset procenata je povećala broj svojih studenata restauratorstva i konzervacije (koje je i ranije besomučno slala u svet). Ovi su iz godine u godinu sve više hrlili u svetske muzeje i galerije, da bi se na samom mestu događaja uverili u originalnost ondašnjih predmeta. Rezultati ne samo da su bili ponižavajući za samouverene strance, nego je država dobijala nove i nove umetnine. I sve je bilo u najboljem redu.

A sve je bilo u najboljem redu zato što je uvek aktuelna stara poslovica, nastala u vezi sa znanjem: Ne jaše konja ko ima, no ko se naučio.

Državi je, naime, za dobrobit svog naroda bio neophodan novac, mnogo novca, sve više novca. Jedan od originalnih načina dobijanja novca bio je i taj, što je tajno prodala sve slike domaćih i stranih autora, ikone, oltare, nakit, putire i slično, i zamenila ih falsifikatima. Operacija je izuzetno uspela i sledeći korak - jer, kod ovih stvari se ne radi samo o novcu, nego pre svega o kulturnom bogatstvu -bio je uzdizanje duhovnog stanja stanovnika. A pošto čoveka obuzimaju sasvim drukčija osećanja ako gleda originale, nego ako čeprka po bednim reprodukcijama, na stotine restauratora prionulo je na posao. Država je od vajkada znala, a i danas zna: Vera brda pomera, samo treba verovati.

4

Praznik nezavisnosti ne samo da je bio jedan od velikih državnih praznika, to je bio upravo njen najveći praznik. I pošto je državi bio najznačajniji najviše su ga voleli i državljani. Bilo je prosto neverovatno, neponovljivo, s kakvom ljubavlju i oduševljenjem su stanovnici proslavljali svaku godišnjicu nezavisnosti.

Pošto nigde u prirodi ne postoji savršenstvo, nema ga ni u društvu, ma kako vlast bila razborita, miroljubiva i dalekovida. Tako se i u državi našlo nekoliko nezadovoljnika, kojima ništa nije bilo kako valja i svaku priliku su koristili da se obrecnu, i to da se gadno obrecnu, što je već postajalo dosadno. Država je inače imala svoje metode za sređivanje ovakvih neprijatnosti, ali neuporedivo je prijatnije kad su svi, do poslednjeg pojedinca, jedinstveni i zadovoljni. A praznik nezavisnosti bio je upravo takav dan, kad se čitav narod - crveni i crni, žuti i plavi - radovao i slavio do kasno u noć.

Ali, treba napomenuti, da je i organi-

zacija proslave bila besprekorna i temeljito pripremljena. Trebalo bi opisati kao primer, kako je tekla proslava u prestonici.

Dan pre praznika, grad je bio okićen zastavicama, barjacima, praporcima, transparentima, trakama od krep-papira, jelovim grančicama, vrbovim macama, visibabama i ljubičicama. Iz zvučnika je odzvanjala umilna melodija marševa. Na vrhu zamka, koji se nalazio u samom središtu grada, u duginim bojama treperio je veseo natpis: Živeo dan nezavisnosti, juče, danas i zauvek! Ulicama su jurcale gomile đaka koji na taj dan nisu imali nastavu. U prodavnicama se roba prodavala po sniženim cenama. Ali, sve ovo je tek beznačajni uvod. Popodne bi, naime, na sve gradske trgove i mostove počeli da dovoze, vuku i kotrljaju džinovsku burad sa vinom i pivom. Na taj dan, zakon o prohibiciji izuzetno nije važio. Država bi dobro odrešila kesu. Na dan nezavisnosti piće je zaista teklo u potocima, jer je i pivo i vino bilo besplatno. Pa ko ne bi sebi priuštio! I najzadrtiji apstinenti bi tokom ovih nekoliko sati zaboravili na svoja sumorna načela. Pored toga, smatralo se nedostojnim i uvredljivim, ako bi neko odbio da nazdravi prazniku. Treba reći i to, da bi takvog prostaka policija propustila kroz šake, što je bilo sasvim u redu. I uvrede imaju svoju razumnu meru.

Na ražnjevima su se vrteli volovi, ovnovi i veprovi - koji nisu bili besplatni, ali su bili veoma začinjeni, tako da su ljudi bili sve više žedni.

Ali strašno bi se prevario onaj ko bi pomislio da je reč samo o običnom, možda malo veselijem proslavljanju. Nikako. Taj dan bio je zaista drukčiji. Već posle prvih popijenih čaša, ljudi bi osetili kako je ovaj svet u svojoj suštini blag i lep, da su svi ljudi braća i sestre, da su deca ljupka, a država ljubazna. Nije bilo nikakvih disonanci, nikakvih antidržavnih parola, nije pukla nijedna petarda, niko nije ni šapatom izgovorio kakvu mračnu reč. U toj međusobnoj ljubavi, ženice bi im se nekako uvećale, sve bi dobilo drukčiji izgled, čak su i boje postajale jače, nekako treperave. Muzika iz zvučnika imala je sve brži ritam: Bahovi koncerti za orgulje smenjivali su se sa Betovenovim herojskim simfonijama i Ravelovim Bolerom, a na red bi došao čak i Pink Flojd, koga država nije baš preterano volela. Čitav grad bi se našao na ulici, proslava bi kao ogroman živ organizam zahvatila svaku ulicu.

U ponoć bi iz većnice zvono udarilo dvanaest puta. Svi su dobro poznavali ovo tajanstveno, a ujedno i zanosno znamenje. Za trenutak bi zavladalo blago, mistično ćutanje. Deca su morala na spavanje. I sama su znala svoju dužnost, jer nisu uzalud išla u državne jaslice, vrtiće i škole. Za kratko vreme bi se sve umirilo, da bi majke otpratile decu kući, zagladile im jastuke, nežno ih pokrile i poljubile za laku noć.

Mir i tišina samo bi ispunili ljude još većim očekivanjem. I stvarno, pola sata kasnije bi počelo. Sa vrha zamka vinula bi se u nebo prva zvezda. A za njom nove i nove. Svi su široko otvorenih očiju piljili u nebeski svod. Veliki vatromet na dan nezavisnosti. Vatromet, koji se već odavno pretvorio u legendu. Zaigrani vrtlozi psihodeličnih boja sezali su na horizont. Ljudi su od sreće padali u ekstazu, koja je postala bezgranična i nadzemaljska. Osetili su da su sve razlike i granice izbrisane, osetili da su jedni sa drugima, sa toplim asfaltom pod nogama, blistavim zvezdama nad glavanu, sa osetnim, a ujedno prozirnim talasima muzike koja je prštala iz zvučnika.

Tek posle svanuća bi vatromet polako počeo da gasne. Zvučnici bi jedan po jedan zaćutali. Burad sa vinom i pivom bi se ispraznila, a kosti volova, ovnova i veprova dobrodušno bi se belasale na pocrnelim ražnjevima. Građani su se u malim grupama vraćali svojim kućama. Duboko u srcima su osećali da su doživeli nešto neponovljivo, nešto za šta je vredelo žrtvovati takoreći sve. I bili su zahvalni.

Sve je bilo lepo i krasno. Posebno za državne planere, koji su opet dobro obavili posao. Ko bi mogao da pretpostavi kakve blagorodne učinke ima sasvim mala epruveta simpatičnog halucigenog LSD-a u svakom buretu vina ili piva. Ali

planeri su znali da za sreću stanovništva treba štošta žrtvovati. Posebno na dan nezavisnosti.

5

Kad u nekoj državi caruju sreća i poverenje - a donekle, zašto da ne kažemo i blagostanje - ubrzo se naokolo pojavi niz zavidljivih, pakosnih zemalja, kojima ne ide u račun da se može živeti srećnije i zadovoljnije. I onda te zemlje odmah počnu kampanju ogovaranja, laži i podmetanja. I što je najžalosnije, uvek nađu i privuku, pa i u srećnoj državi, nekoliko pojedinaca, koji oslušnu lažima, bilo iz naivnosti i neznanja ili zlobe.

Tako je bilo i u državi. Iz inostranstva su je neprestano opsedali sa dve jake radio-stanice koje su emitovale program na njenom jeziku, a pod plastom stručne razmene državi su slale niz neprijateljski usmerenih publikacija koje je određeni sloj stanovništva uredno čitao pa čak i davao dalje.

Stanje je svakako bili složeno i trebalo je naći odgovarajuće rešenje. Jedna od mogućnosti bila je dobro proverena i nudila se kao na dlanu. Prijem inostranih radio-stanica mogao je uspešno da se ometa, a inostrane publikacije su jednostavno mogle da se pokupe na granici. I određeni sloj stanovništva mogao je lako da se izoluje i onemogući. Ali to su bili grubi metodi, a država je verovala svojim stanovnicima, i širom sveta je bio poznat njen moto: Istina, samo istina i ništa drugo do istine!

Država je, dakle, zanemarivala inostrano mešanje, jer, bila je čvrsto ubeđena da će stanovništvo umeti samo da odluči šta je tačno i istinito. I nije se prevarila.

Prošlo je nekoliko godina i situacija je ponovo bila prijatna i lepa. A kakve su bile te lepote i prijatnost? Ovakve.

Obe radio-stanice koje su emitovale program na jeziku države pripadale su velikim, međusobno neprijateljskim svetskim konglomeratima. Dok su u početku obe žestoko udarale po državi i njenim tobožnjim teškoćanu i nedostacima, promenile su ploču takoreći preko noći. Samo su još hvalile državu, uzdizale su je kao nedostižan i nedodirljiv uzor drugim zemljama, kontinentima i planetama, ali su svu svoju jetku kritičnost sačuvale jedna za drugu. Tako su slušaoci o svojoj državi mogli da čuju sve najlepše, a o ostatku sveta samo izrazito katastrofalne analize i apokaliptične novosti. Na taj način su svi bili zadovoljni. Ili barem svi.

Ostajao je još onaj određeni sloj stanovništva koji je gutao inostrane publikacije i tovio se njima baš kao kakva gomila halapljivih glodara. Međutim ovi zagriženi protivnici na taj način su se otuđili od naroda, bili su kao riba koju ribolovac baci na suvo da se bespomoćno uvija i udara naokolo repom, i na kraju u mukama ugine. Bilo ih je sve manje i u svojoj neprijateljskoj usamljenosti sve su više ličili jedni na druge. Mržnja je ružno osećanje, a ružna duša se pre ili kasnije otkrije i na licu. Protivnici su postajali sve ćelavijl, ispadali su im zubi, na koži su dobijali nemarne ljubičaste mrlje, pod mutnim očima teške crne kese. Bilo ih je tužno videti kako su omršaveli, drhtavih mršavih udova i paučinasto pogrbljenih leđa besciljno lutali naokolo. Naravno, nikome nisu mogli više da budu uzor. Iz njihovih redova ih je sve više nestajalo, a oni, koji su istrajali, gubili su volju za životom, i zato je i smrt istrajno kosila ovu proređenu grupu. Problem se tako na prirodan način sam od sebe rešio.

Sve je bilo u najboljem redu. Mudri rukovodioci su se, naime, držali stare izreke, bolje milom nego silom. Što se tiče inostranih radio-stanica, rešenje je bilo veoma jednostavno, i malo dete bi moglo da ga se doseti. Jak predajnik su namestili na talasne dužine radio-stanica i emitovali su program iz državnih studija. Državne emisije su, naravno, odlazile u etar pod imenom inostranih stanica. Ova nedužna šala nije nikome škodila, a ljudima je davala nežno osećanje da su u kontaktu sa belim svetom, a pored toga im je ulivala i državnu samosvest pošto su iz dana u dan slušali kakvo lepo mišljenje ima o državi ovaj beli svet. Nije, dakle istina, da kod seče okolo mora da leti iverje.

Ni slučaj sa neprijateljima nije bio mnogo komplikovan. Publikacije iz inostranstva su sa carine prvo poslali na preradu naučnicima sa državnog instituta. Pred-

stavnici države napravili bi selekciju: časopise sa ženskim ručnim radovima, kulinarskim savetima i kutkom za uzgajanje malih životinja bi lepo poslali naručiocima, a ostalo je išlo u ruke naučnicima. Ovi su bili specijalisti za radiologiju i slične nauke. Nije im, dakle, bilo teško da primereno prepariraju odvratne publikacije. Onaj ko je bio tako tvrdoglav da ih je i dalje čitao, morao je da preuzme na sebe sve posledice. Niko ga nije prisiljavao da se time bavi.

Država je ovim samo još jednom dokazala da čovek sam bira i usmerava svoju sudbinu, ili kako bi rekli stari mudraci: Svako je kovač svoje sreće.

6

Školski sistem bio je ponos države. Bio je visoko razvijen i razrađen, pa su često dolazile u studijske posete delegacije iz prijateljskih zemalja. S vaspitanjem se nije počinjalo u osnovnoj školi, nego se društvo briniilo i za decu u predškolskim ustanovama. I mala deca su imala bogat fond reči, od prvih dana su imala na raspolaganju čitav niz pesmarica u kojima je vrvelo od podsticajnih i veselih pesmica, marševa, budnica i slično. A sve to je bila samo pretpriprema, takoreći brižljivo umekšavanje plodnog humusa. Kad bi dečak i devojčica prešli prag prave škole i kad bi se utišali zvuci fanfara koji su uvek pratili ovaj značajni životni korak, počeo bi ozbiljan i pedagoški produbljen rad. Učitelji su već u prvim godinama stavljali veliki naglasak na književnost - pre svega na domaće klasike koji su čitav svoj raskošni talenat razvili posle nezavisnosti države - matematiku i strane jezike: neprijatelja ćeš, naime, pre pobediti ako ga prvo upoznaš. Ne treba posebno naglašavati da su značajno mesto imale nacionalna istorija i gimnastika, koje su jačale telo, a sa njim i duh, a ujedno i razvijale svest o pripadanju zajednici. Ali najoriginalnija - a to je toliko i privlačilo delegacije prijateljskih zemalja - bila je nastava matematike i stranih jezika. Sve škole imale su svoje računarske terminale, a svako dete svoj džepni računar. To je bilo izuzetno dostignuće, posebno ako imamo u vidu činjenicu da industrija nije bila bog zna kako snabdevena računarima. Ali je ministarstvo unutrašnjih poslova izrazito prednjačilo, kako u razvoju, tako i u aplikaciji.

Rad na računarima je originalno i celovito udruživalo i nastavu matematike sa književnošću. Deca su sa velikom radošću radila računsku obradu tekstova velikih domaćih pisaca, utvrđivali su njihove slogovne karakteristike, istraživali su koje su reči, sintagme, a pre svega parole, najfrekventnije i slično. Bilo je pravo uživanje gledati male glavice kako napeto i s oduševljenjem prianjaju na posao.

Učenici su bili pravi majstori i kod računanja i pretvaranja. Kad bi učitelj postavio zadatak: Ako deset kilograma jabuka košta sto hiljada jedinica, a isto toliko košta i sedam kilograma krušaka, koliko onda košta jedan kilogram krušaka? deca bi u glas povikala: Kilogram prvorazrednih domaćih krušaka košta 14.285,7142857 jedinica! Eto, toliko su bili talentovani za pretvaranje. Da ne govorimo o upotrebnim zadacima. Kroz igru su odgovarali koliko je topova potrebno za uništavanje četiri tenka, ako pet minobacača uništi sedam tenkova, dva tenka jedanaest topova, a tri topa osam i po minobacača. Za tu vrstu zadataka im računari uopšte nisu bili potrebni.

Veoma je bilo prijatno i učenje stranih jezika. Nastavnici su koristili najsavremenije audiovizuelne metode, naravno, domaće proizvodnje. Deca su se prosto takmičila ko će naučiti više jezika, jer su dobro znali: koliko jezika znaš toliko ljudi vrediš.

Ni ovde književnost nije ostajala po strani. Istina, nisu čitali strane pisce, jer je bilo teško naći takve koji bi bili primereni nežnoj dečijoj duši, a ujedno usklađeni sa nastavnim i vaspitnim ciljevima, a nije imalo smisla rasipati dragoceni novac na knjige, a posebno ne na strane. Pored toga, bolje rešenje se nudilo kao na dlanu. Država je, naime, još ranije dala da se njeni najbolji pisci i uopšte zaslužni ljudi prevedu na sve svetske jezike, tako da su literarni udžbenici za učenje stranih jezika bili deci na raspolaganju, i to u sasvim dovoljnim količinama.

Tako su deca izrasla u zrele omladince, a iz zrelih omladinaca u poštene i čelične ljude i žene. Sve je bilo u najboljem redu.

A sve je bilo još u boljem redu zahvaljujući mudrosti države, koja je umela da udruži školski rad i korisne rezultate. Što se tiče računarske obrade tekstova i ključnih reči, deca su imala veoma zanimljive domaće zadatke. Kod kuće su morala da zapisuju i da donesu u školu spiskove ključnih reči koje su izgovarali roditelji i drugi odrasli u svojim razgovorima. Posebno su bili pohvaljeni kad bi doneli reči kao što su: totalitarizam, cenzura, policija, autokratika, teror, korupcija i slično.

Ni pretvaranje nije bilo samo računska gimnastika. Nastavnici bi deci predložili simpatičnu igricu. Učenici bi kod kuće roditeljima pretražili fioke i druga skrivena mesta i tražili bi strani novac. Zapisivali bi vrstu i vrednost novca. Zatim bi u školi zajedno sa učiteljima preračunavali i pretvarali koliko te sume iznose u domaćoj valuti. Tačna rešenja su omladini bila nagrada za istrajnost i snalažljivost u traženju.

Mnogo štošta se moglo učiniti i sa stranim jezicima. Nastavnici su pretvorili učenje u pravo pravcato takmičenje. Učenici bi kod kuće pretražili sve police s knjigama, ormare, komode, kuhinjske elemente, tavane, podrume, pa čak i mašine za pranje rublja i frižidere. Nagradu bi dobio učenik koji bi u školu doneo najduži spisak stranih knjiga, naravno onih, koje su kod kuće imali otac i majka. Takav učenik bio je opravdano ponosan na svoje roditelje.

Da li su i roditelji bili isto tako ponosni na svoju decu, to nije moglo tačno da se utvrdi, jer odrasli nisu bili navikli da glasno izražavaju svoje mišljenje i stavove, posebno ne lične.

7

Ako hočeš mir, pripremaj se na rat, i danas mudro odzvanja u ušima poznata izreka starih Rimljana. I država je bila ovoga veoma svesna. Utoliko više, što su svuda naokolo na njenim granicama vrebali pohlepni neprijatelji, kojima je u glavi bila jedna jedina želja: kako se dokopati predivnih planina, bistrih jezera, melanholičnih ravnica, plavog mora, plodnih njiva i izdašnih prirodnih bogatstava države. I šta bi tek dali za njen dragoceni strateški položaj! Zato je država - po mišljenju svojih vojnih analitičara najmiroljubivija država na svetu - bila prisiljena da žrtvuje, iz godine u godinu sve veći, deo nacionalnog dohotka za naoružanje. To je bilo strašno i teško breme, ali bolje je biti pocepan, bos, gladan, žedan i jektičav, nego za pedalj odstupiti pred pritiskom budnih neprijatelja koji samo to i čekaju, kada će država popustiti u trci u naoružanju.

Sve je u stvari teklo uobičajenim tokom i računi su se i finansijski nekako sredili, jer je država prijateljskim zemljama prodavala vojnu opremu. Ali ljudi su oduvek takvi, da pre svega brinu za sopstveni stomak, a za korist države, koja je u stvari njima od koristi ih nije mnogo briga. Nezadovoljstvo je počelo da raste, tu i tamo je poneko čak glasno negodovao. A zašto? Samo zato što su pekare prestale da peku pšenični hleb - gospoda su se prejela, šta li! - i zamenile su ga veoma zdravim i hranljivim hlebom od krompira, trica i žireva. A kad su umesto mleka stanovnici u prodavnicama mogli da kupe samo još izvorsku vodu - koja je provereno najzdravije piće - nezadovoljstvo je poraslo. Istina, prijateljsko ubeđivanje države je urodilo plodom, ali bilo joj je jasno da mora učiniti nešto delotvornije.

U tom trenutku se sudbina sama postarala za rešenje. Preko noći se pojačao pritisak neprijatelja na granicama i zloslutna pretnja rata postala je opipljiva. Na granicama su se pojavili neprijateljski tenkovi, topovi, minobacači, džipovi, transporteri, kamioni i nebrojene pešadijske trupe. A na moru se u grozdovima ljuljala neprijateljska mornarica i zlobno okretala preteče cevi ka teritoriji države. Masnim slovima štampani naslovi zauzeli su naslovne strane novina. Biće rata, rat!

Izvorska voda i hleb od žira bili su u trenutku zaboravljeni. Stanovništvo je počelo masovno da skuplja doprinos za ratni zajam. Devojke i žene, ćerke i sestre, majke i bake, davale su svoje srebro i zlato na sakupljačkim mestima. Čak su i

mornari i konjokradice žrtvovali svoje zlatne minđuše za opštu stvar. Čitava zemlja plebiscitarno je izrekla svoju podršku državi.

Ali to još nije sve. Državne vođe su uvek bile iskrene prema svojim ljudima, pa su i ovog puta svakom pojedincu htele da dokažu kakva i kolika opasnost im preti. Organizovali su masovne ekskurzije na pogranična i obalna područja. Čitave kolone autobusa i vozova zaustavljale su se pred improvizovanim osmatračnicama. Svaki posmatrač dobio je u ruke dvogled, barem onaj pozorišru. Nevinim očima ukazivali su se stravični prizori, i zato su trudnicama ubrzo zabranili osmatranje. Čak i neverne Tome, koje su ranije jadikovale o demagogiji i naduvavanju činjenica, odbacile su svoju zabludu i odmah se učlanjivale u vojsku kao jednogodišnji dobrovoljci. Svako je kroz dvogled mogao da vidi ogromnu neprijateljsku vojsku, koja se ulogorila tek nekoliko kilometara od granice.

Država je postala omiljena, ljudi su rado pristajali na sve žrtve i odricanja, jedinstvo im je unelo svežinu u srca. Opet je sve bilo kako treba, posebno stoga jer je stanje pripravnosti dalo državi u ruke dosta široka ovlašćenja. A država je umela dobro da ih iskoristi.

Tako su svi bili dobro raspoloženi, a najviše slikari, moleri i stolari, koji su imali pune ruke posla i garantovano dobar prihod. Izrađivanje kulisa zahteva uvežbanu i spretnu ruku. A ovog puta su bili potrebni bukvalno kilometri kulisa. Međutim, volja je snaga, a ko hoće taj i može. A za kulise i nije bila potrebna fotografska preciznost, jer su gledaoci bili udaljeni nekoliko kilometara, a na moru su bile dovoljne i malo bolje urađene konture brodova.

Sa pograničnim stanovništvom takođe nije bilo problema, jer su ih već ranije iz bezbednosnih razloga preselili duboko u unutrašnjost u planinske udoline ili pustinjske predele bogu iza leđa, a zatim su deset kilometara unutar granice postavili još jednu, improvizovanu granicu.

Svega ovoga se dosetio ministar, koji je još imao klasično obrazovanje. Istorija je učiteljica života, moglo se za njim ponoviti. Ali važno je to, da je narod jeo hleb od žira, pio izvorsku vodu i bio zadovoljan.

Svetla na računaru su još uvek treperila, ali ih A nije više video. Automatski se mašio za šoljicu kafe i otpio gutljaj. Bila je gorka i odvratna. Kao rakija, pomislio je nehotice. I odjednom se i sam osetio kao platneni pijanac, napunjen rakijom. Nikako nije mogao da pribere misli, ni na šta nije mogao da se osloni, kao da se polako budio iz duge i mučne narkoze: ali nešto je ipak osećao jasnije nego ikad pre. Sve je propalo. Pokret za državljnsku samosvest, njihovi planovi, program. Sve. Shvatio je i da u stvari nikad nije verovao. Ono, što je smatrao zdravom skepsom, metodičkom sumnjom, u stvari je bila neverica. Umornim pokretom pritisnuo je crveno dugme velikog računara. Pogled mu je odsutno odlutao kroz prozorsko staklo. Napolju su u rano veče hladno žmirkala svetla velegrada.

Glavni savetnik, ministar i general, ćutke su zurili u A-a koji je dlanovima podupirao glavu. Posle nekoliko dugih, beskrajno dugih trenutaka tišine, pogledom je preleteo preko njihovih lica. U njihovim hladnim očima tražio je podsmeh, likovanje. Ništa od toga. Kad je uhvatio ministrov pogled, u njemu je čak nazreo trag saosećanja, ili mu se samo tako učinilo. To ga je još više pritislo.

Prvo je progovorio glavni savetnik. Glas mu je bio topao, ali bezličan, bez prave ljudske boje.

"Iako smo na suprotnim stranama, poštovani A, izuzetno vas cenimo. Dokaz za to je i ovaj ogled koji smo vam ovde omogućili. Zato računamo na vašu potpunu diskreciju."

"Naravno," bezvoljno odgovori A. Sam sebi se podsmehnuo: "Usluga za uslugu". Otpio je gutljaj gorke, već ohlađene kafe.

"Vidite, A," nastavio je savetnik, "vi ste razuman i pošten čovek. Znate šta hoćete i ubedeni ste da radite kako treba. Niste jedna od onih usijanih glava koje razbijaju izloge i prevrću automobile. Ili, još gore, jedan od onih koje plaćaju u inostranstvu, koji igraju kako im drugi sviraju. Zato smo vas pozvali ovamo, da se uverite kako

stvar zaista stoji."

"A vi," upade mu A u reč, "jeste li vi za sve znali unapred?" Nije se više radilo o nekoj prvoj nadi, nego je istina bila gora od noćne more, i zato se uhvatio i za poslednju slamku koja mu je preostala.

"Sumnjali smo, ali nismo znali", tihim glasom je odgovorio ministar i ustao. "I sami smo rizikovali. Na kraju krajeva, mnogo više od vas. Inače, i sami ste znali. Sve svoje programe ste ubacili u računar. A računar je samo mašina, ne laže i nije pristrasan. Njegovi odgovori zavise od pitanja. A i sami ste dobro videli kakve ste odgovore dobili. Da li biste možda hteli da vas na to podsetim?" u njegovim rečima zatreperio je ciničan ton. "Sedam tačaka vašeg programa, jedna za drugom?"

"Nemojte tako", iznenada upade savetnik. "Dogovorili smo se da ćemo biti među sobom korektni."

"Dobro, dobro", pomirljivo reče A promuklim glasom i sa vidljivim telesnim naporom diže ruku. "Sasvim je svejedno."

"Nije svejedno", po prvi put se javi general. "Vama možda jeste, ali mi smatramo da je upravljanje državom ozbiljna stvar. Odgovorna. To se ne može prepustiti bilo kome. Raznim sanjarima i pustolovima koji ne poznaju osnovne društvene zakonitosti."

"Hajde", opet upade savetnik, "ne budite tako oštri. Ne gledaju svi vašim očima, generale. A to je i njihovo pravo. Važni su rezultati, činjenice. A one su", okrete se prema A-u, "očigledne. Slažete se, zar ne?"

"Sigurno je nešto bilo pogrešno", tiho reče A.

"Svakako ne sa računarom", hladno prozbori general.

"Moram još da razmislim", odvrati A, ali u njegovim rečima nije više bilo nekadašnjeg žara. Izgubio je odlučujuću bitku i to su sva četvorica dobro znala. Ništa više nije trebalo dokazivati i objašnjavati. Radilo se samo još o tome da mu omoguće koliko-toliko časno povlačenje. A toga se upravo najviše bojao, jer saosećanje ili čak sažaljenje ponizilo bi ga potpuno. Popio je i poslednji gutljaj kafe i odlučno ustao. "Pozdravljam vas, gospodo", promrmlja i stisnu usne. "Mislim da je ovo naš poslednji susret." Zaćutao je, okrenuo se i polako napustio salu. Znao je da ga prate tri para očiju i samo ga je to održavalo u uspravnom stavu.

Vrata su se nečujno zatvorila za njim.

A je bio samo još slomljeni pojedinac sa uništenim porodičnim životom i bez budućnosti. Pokret za građansku samosvest bio je obezglavljen.

Ministar je zamišljeno gledao kroz prozor i automatski prstima lupkao po rubu stola. "Ove naše programe treba još poboljšati", reče malo zatim sa laganom senkom zabrinutosti u glasu. "Bojim se da ne deluju više tako ubedljivo kao nekad. Da mu niste sipali u kafu one vaše supstance, ne znam kako bi sve prošlo", okrete se ka savetniku.

"U pravu ste, kolega", saglasio se glavni savetnik " i meni se čini da su malo preterani, skoro groteskni. Ne kažem, ono o radio-emisijama i neprijateljima, i ono o deci i roditeljima, to je baš primereno i upotrebljivo, ali LSD i vojne kulise, u to uskoro neko više neće verovati, uprkos supstancama".

"Supstance, supstance", klimao je glavom ministar. "To je samo pomoćno sredstvo. Treba zameniti programe, izmisliti nešto novo, sveže."

"Ne znam", hladno reče general. "Meni se sviđaju, neki su baš duhoviti." S naporom je potisnuo zadovoljni osmeh, koji nikako nije priličio jednom generalu. Pogledao je na sat. "A sad me izvinite na trenutak." Čvrstim korakom je prišao radio-prijemniku, koji je stajao na polici i pritisnuo je dugme.

"...proglašeno stanje ratne pripravnosti..." začuo se uzvišeni glas radijskog spikera. "Velika pomeranja neprijateljske vojske na kopnenim i morskim granicama naše države. Evakuacija pograničnih krajeva je u toku. Svi slikari, moleri i stolari treba odmah da se jave najbližem vojnom odseku..."

Rodžer Zelazni

VARIJACIJA JEDNOROG

Roger Zelazny, UNICORN VARIATION, 1981.
Prevod: Zoran Jakšić

Bizarni prizor plamenova, kolevka svetlosti, kretao se spretnom, gotovo prefinjenom promišljenošću, ulazio u stvarnost i izlazio iz nje poput olujom prostreljenog trenutka večeri; ili je možda tmina između dva bleska više odgovarala njegovoj najstvarnijoj prirodi - kovitlacu crnog pepela što se prikuplja vrludavim ritmom u znak odgovora na zamirući zvuk pustinjskog vetra niz korito sasušenog potoka iza zgrada, kovitlacu praznom pa ipak ispunjenom, nalik stranicama nepročitanih knjiga ili tišini između nota pesme.

Opet nestade. Pa se ponovo vrati. I ponovo.

Silina, kažete. Da, potrebna je određena snaga identiteta za takvo ukazivanje pre ili posle određenog trenutka. Ili oboje.

Dok je iščezavao i pojačavao se još je i napredovao, kretao se kroz toplo popodne, vetar mu je brisao tragove. To jest, onda kada je bilo tragova.

Razlog. Uvek mora da postoji razlog. Ili razlozi.

Znao je zbog čega je tu - ali ne zbog čega je tu, na tom određenom mestu.

Predviđao je da će to ubrzo shvatiti, dok se primicao napuštenom nizu građevina stare ulice. Međutim, znao je da razlog može da dođe i pre toga, ili posle. Pa ipak, privlačenje je postojalo, a silina njegovog bića bila je takva da mu je morao biti sve bliži.

Zgrade su bile oštećene i ruševne, neke od njih su pale, a sve su bile sasušene, prašnjave i napuštene. Između podnih dasaka rastao je korov. Ptice su se gnezdile po krovnim gredama. Svuda je bilo tragova divljih stvorova; a on ih je sve znao onako kako bi oni poznavali njega da su se sreli licem u lice.

Ukoči se, jer negde odnapred, sleva, začu najneprimetniji, neočekivani zvuk. U tom trenutku upravo je ponovo klizio u postojanje i tako mu se ocrtaše obrisi, koji nestadoše hitro, poput duge usred pakla, ali golo prisustvo nakon toga bilo je nesumnjivo.

Nevidljiv, ali stvaran, moćan, ponovo se pokrenu. Prema tragu. Prema znaku. Napred. Napeto. Ispod izbledelog natpisa SALUN na tabli koju je nagrizlo nevreme. Kroz krila pokretnih vrata (jedno od njih nahereno).

Pauza i osmatranje.

Sa desne strane bar, sav prašnjav. Iza njega naprslo ogledalo. Prazne boce. Porazbijane boce. Bakarni nogostup, pocrneo, okoreo. Sleva i pozadi stolovi. Različitih stepena očuvanosti.

Čovek koji sedi za najboljim primerkom čitave skupine. Leđima okrenut vratima. Leviske. Pešačke čizme. Izbledela plava majica. Uza zid sa njegove leve strane naslonjen zeleni ruksak.

Pred njim, na stolu, nacrtani su bledi obrisi šahovske table, zamrljani, izgrebani, gotovo uništeni.

Fioka u kojoj je našao šahovske figure i dalje je bila dopola otvorena.

Taj čovek više nije mogao da izdrži da prođe pokraj šahovske table, a da ne reši neki problem ili da ponovo odigra neku od svojih boljih partija, isto kao što nije mogao da izdrži bez disanja, cirkulacije krvi ili održavanja relativno stabilne telesne temperature.

Posetilac priđe bliže, i možda su po

prašini za njim ostajali tragovi, ali niko ih nije primetio.

I on je igrao šah.

Gledao je dok je čovek ponavljao poteze onoga što je možda bila njegova najbolja partija, sa predtakmičenja za svetsko prvenstvo pre sedam godina. Posle toga je otpao - iznenađen da je čak i dotle dospeo - jer nikada nije dobro igrao pod pritiskom. Ali na tu partiju uvek je bio ponosan, i oživljavao ju je u sebi, kao što sva razumna bića oživljavaju određene prekretnice svojih života. Nekih dvadeset minuta bio je potpuno nedostupan za svaki pristup spolja. Bio je blistav i pročišćen, čvrst i prozračan. Bio je najbolji.

Posetilac za uze mesto naspram njegovog, sa druge strane šahovske table, i zagleda se. Čovek uz smešak završi partiju. Potom opet poređa figure, ustade i donese limenku piva iz ruksaka. Otvori je.

Kada se vratio, otkri da se pešak ispred belog kralja pomerio na e4. On se namrgodi. Osvrnu se, pogleda po baru, srete sopstveni zbunjeni pogled u prljavom ogledalu. Pogleda pod sto. Onda gucnu pivo i sede.

Pružio je ruku i pomerio sopstvenog pešaka na d5. Trenutak kasnije, vide kako se beli konj lagano podiže u vazduh i lebdi, da bi se spustio na f3. Dugo je piljio u prazninu za suprotnim krajem stola pre nego što je pomerio sopstvenog konja na c6.

Beli konj pokrenu se i uze mu pešaka. Ne obraćajući pažnju na apsurdnost situacije on pomeri pešaka na d6. Potpuno je zaboravio na odsustvo opipljivog protivnika kada se beli konj vratio na f3. Zastao je da gucne piva, ali čim je spustio limenku na sto, ova se ponovo podiže, pređe preko table i naže se. Usledi zvuk klokotanja. Onda limenka pade na pod i odskoči uz šupalj zvuk.

"Izvinjavam se", reče on, podiže se i vrati do ruksaka. "Ponudio bih i tebi jedno, samo da mi je palo na pamet da si stvor kome bi se to moglo dopasti."

On otvori još dve limenke, vrati se sa njima, spusti jednu na dalji kraj stola, a drugu kraj sopstvene desnice.

"Hvala", začu se blag, čist glas iz tačke negde iza toga.

Limenka se podiže, malo naže i vrati na sto.

"Ime mi je Martin", reče čovek.

"Zovi me Tlingel", reče onaj drugi. "Mislio sam da je tvoja vrsta izumrla. Drago mi je da si bar ti preživeo da mi omogućiš ovu igru."

"Ha?" Reče Martin. "Još uvek smo svi bili tu kada sam poslednji put pogledao - pre nekoliko dana."

"Ne mari. Mogu za to da se postaram kasnije", odvrati Tlingel. "Zaveo me izgled ovog mesta."

"Oh. Avetinjski grad. Znaš, ja puno lutam po takvim mestima."

"Nije bitno. Primakao sam se prelomnoj tački vaše karijere kao vrste. Toliko osećam."

"Bojim se da te baš ne razumem."

"Nisam ubeđen ni da to želiš. Pretpostavljam da bi hteo da mi pojedeš tog piona?"

"Možda. Da, hteo bih. Šta si to pričao?"

Konzerva sa pivom se pridiže. Nevidljivo biće ponovo otpi.

"Pa", reče Tlingel, "u najprostijim crtama, vaši - naslednici - su postali nestrpljivi. Pošto je vaše mesto u opštem rasporedu stvari toliko važno, imao sam dovoljno energije da dođem i proverim."

"Naslednici? Ne razumem."

Jesi li u poslednje vreme video nekog grifona?"

Martin se zakikota.

"Čuo sam priče", rekao je, "i video fotografije koje su navodno snimljene u Stenovitim planinama. Novinarska patka, razume se."

"Razume se da mora tako da izgleda. Tako ti je to sa mitskim stvorenjima."

"Hoćeš da kažeš da je bio pravi?"

"Svakako. Svet vam je u lošem stanju. Kada je nedavno uginuo poslednji grizli, otvorio se prolaz za grifone — baš kao što je smrt poslednjeg epiornisa dovela jetija, dodo je doveo čudovište iz Loh Nesa, golub putnik saskvača, plavi kit krakena, američki orao baziliska..."

"Ne možeš to da mi dokažeš."
"Popij još malo."
Martin posegnu za konzervom, zaustavi ruku i zapilji se.
Stvorenje dugo približno dva inča, sa ljudskim licem, lavljim telom i pernatim krilima sedelo je blizu konzerve s pivom.
"Mala sfinga", produži glas. "Došle su kada ste iskorenili poslednji virus velikih boginja."
"Hoćeš da kažeš da svaki put kada izumre neka prirodna vrsta, njeno mesto zauzme neka mitska?" Upita on.
"Jednom reči - da. Sada. Nije uvek bilo tako, ali vi ste uništili mehanizme evolucije. Sada ravnotežu ponovo uspostavljamo mi iz jutarnje zemlje - mi, koji nikada nismo stvarno bili ugroženi. Vraćamo se kada dođe trenutak za nas."
"A ti - šta god bio, Tlingele - kažeš da je sada ljudska vrsta ugrožena?"
"Veoma. Ali tu ništa ne možete učiniti, znaš? Daj da nastavimo igru."
Sfinga odleprša. Martin gucnu pivo i pojede pešaka.
"Ko", reče on zatim, "treba da nam bude naslednik?"
"Skromnost mi gotovo zabranjuje", odvrati Tlingel. "U slučaju tako istaknute vrste kao što je tvoja, bilo je prirodno da to bude najdražesnija, najinteligentnija, najvažnija vrsta od svih nas."
"A šta si ti? Mogu li te ikako videti?"
"Ovaj - da. Pokazaću ti se malo."
Konzerva piva se podiže, isprazni, pade na pod. Usledila je serija brzih, čegrtavih zvukova koji su se udaljavali od stola. Vazduh za treperi nad velikim prostorom nasuprot Martinu, da tamni unutar sve šireg okvira. Obrisi su postajali sve svetliji, unutrašnjost crna poput katrana. Obličje se pokrenu, poče da poskakuje po salunu, mnoštvo sitnih tragova papaka koji su se prikupljali po podu, šarali ga. Uz konačni, gotovo zaslepljujući blesak, stvorenje potpuno izbi na videlo, a Martin jeknu, pokušavajući da ga sagleda.
Crni jednorog drskih, žutih očiju šepurio se pred njim, podigao se na zadnje noge da bi zauzeo heraldičku pozu. Plamenovi su još sekundu blistali oko njega, zatim nestadoše.
Martin se povuče, pridigavši jednu ruku kao u odbrani.
"Pogledaj me!" Izjavi Tlingel. "Eto me, stojim pred tobom, ja, drevni simbol mudrosti, vrline i lepote."
"Mislio sam da je tipski jednorog beo", reče Martin najzad.
"Ja sam arhetipski", odvrati Tlingel i spusti se na sve četiri, " i posedujem vrline iznad običnih."
"Kao što su?"
"Daj da nastavimo igru."
"A šta je sa sudbinom ljudske rase? Rekao si..."
"... a čavrljanje da ostavimo za kasnije."
"Razgovor o uništenju čovečanstva teško mogu smatrati čavrljanjem."
"A ako imaš još piva..."
"Dobro", reče Martin, povlačeći se prema ruksaku kako mu se stvorenje primicalo, "evo malo pivca..."

Nešto je iščezlo iz igre. Dok je Martin sedeo pred abonosnim rogom Tlingelove pognute glave, poput insekta koji tek što nije proboden iglom, shvatio je da je sa njegovom igrom gotovo. Osetio je pritisak od trenutka kada je ugledao zver - a onda još i sav taj razgovor o neizbežnom sudnjem danu. Svaki prosečni pesimista mogao bi to da mu kaže i da ga nimalo ne uznemiri, ali iz ovako neobičnog izvora...
Njegovog dotadašnjeg oduševljenja nestade. Više nije bio u vrhunskoj formi. A Tlingel je bio dobar. Veoma dobar. Martin otkri da se pita da li bi mogao da izvuče pat.
Nakon izvesnog vremena, video je da ne može i predao partiju.
Jednorog ga pogleda i nasmeši se.
"Ne igraš loše - za ljudsko biće", reče on.
"Umeo sam ja i mnogo bolje."
"Nije sramota izgubiti protiv mene, smrtniče. Čak i medu mitskim stvorovima malo je onih koji mogu da pruže dobru partiju jednom jednorogu."
"Drago mi je što se nisi u potpunosti dosađivao", reče Martin. "Hoćeš li sad da mi kažeš kakva je to bila priča o uništenju

moje vrste?"

"Ah, to", odvrati Tlingel. "U jutarnjoj zemlji, u kojoj žive takvi kao što sam ja, osetio sam kako mi je do nozdrva poput blagog vetrića dospela mogućnost da izumrete, uz nagoveštaj otvaranja puta za nas..."

"Kako to treba da se dogodi?"

Tlingel sleže ramenima, njegov rog opisa putanju po vazduhu kada je pomerio glavu.

"Stvarno ne znam. Predosećanja su retko određena. U stvari, baš sam došao da to otkrijem. Trebalo je da to već učinim, ali si me skrenuo pivom i dobrom igrom."

"Može li biti da si pogrešio?"

"Sumnjam. To je drugi razlog zašto sam ovde."

"Molim te, objasni."

"Imaš još piva?"

"Još dva, čini mi se."

"Molim te."

Martin ustade i donese ih. "Prokletstvo. Na ovom jednom odlomila se ručica", reče on.

"Stavi ga na sto i čvrsto drži."

"Dobro."

Rog hitro suknu nadole i probi vrh konzerve.

"...Koristan za razne stvari", primeti Tlingel i izvuče ga.

"Drugi razlog zbog koga si ovde..." Podseti ga Martin.

"Radi se o tome da sam ja poseban. Mogu da radim stvari koje ostali ne mogu"

"Kao na primer?"

"Da otkrijem vašu slabu tačku i da utičem na razvoj događaja da je iskoriste, da - požurim stvari. Da pretvorim mogućnost u verovatnoću, a onda..."

"Ti bi da nas uništiš? Lično?"

"Nije to ispravan način za posmatranje stvari. To više podseća na šahovsku partiju. U istoj meri radi se o iskorišćavanju slabosti protivnika koliko i o iskazivanju sopstvene snage. Da niste od ranije pripremili teren, bio bih nemoćan. Mogu da utičem samo na ono što već postoji."

"I kako će biti? Treći svetski rat? Ekološka katastrofa? Mutirana bolest?"

"Stvarno trenutno ne znam, i zato bih voleo da prestaneš da mi postavljaš pitanja na taj način. Ponavljam da trenutno samo posmatram. Samo sam predstavnik..."

"Meni ne zvuči tako."

Tlingel je ćutao. Martin poče da skuplja figure.

"Hoćeš li ponovo da poređaš figure?"

"Da još malo zabavljam svoga ubicu? Ne, hvala."

"Baš ti i nije neki način za gledanje na stvari..."

"Osim toga, bile su to poslednje limenke."

"Oh." Tlingel se čežnjivo zagleda u figure koje su nestajale sa vidika, a onda primeti: "Spreman sam da ponovo igram sa tobom bez dodatnog osveženja..."

"Ne, hvala."

"Ljutiš se."

"Ti ne bi, da su nam položaji obrnuti?"

"Antropomorfizuješ stvari."

"Dakle?"

"Ah, pretpostavljam da bih."

"Mogao bi da nas malo ostaviš na miru, znaš - pusti nas bar da sami pravimo svoje greške."

"Ali baš i niste to radili sami, sa svim tim stvorenjima koja su nasledili moji drugari."

Martin pocrvene.

"Okej. Jedan nula za tebe. Ali to ne mora da mi se dopada."

"Dobar si igrač. To sam video..."

"Tlingel, kada bih ponovo igrao najbolje što umem, mislim da bih mogao da te pobedim."

Jednorog frknu i ispusti dva tanka pramena dima.

"Ne baš toliko dobar", reče Tlingel.

"Čini mi se da to nikada nećeš proveriti."

"Da li to naslućujem nekakav predlog?"

"Možda. Koliko ti vredi još jedna partija?"

Tlingel se zakikota. "Daj da pogodim: Hoćeš da kažeš da ako me pobediš želiš moje obećanje da neću uticati svojom

voljom na najslabiju kariku čovekovog postojanja i slomiti je."

"Razume se."

"A šta dobijam ako pobedim?"

"Zadovoljstvo igre. To i želiš, ne?"

"Uslovi mi zvuče malo ćoškasto."

"Ne ukoliko ćeš sigurno da pobediš. To neprestano tvrdiš."

"U redu. Poređaj figure."

"Prvo hoću da ti kažem nešto što treba da znaš o meni."

"Da?"

"Ja ne igram dobro kad sam pod pritiskom, a ova igra će za mene značiti užasnu napetost. Ti bi voleo da igram najbolje što mogu, ne?"

"Da, ali bojim se da ne znam kako bih podesio tvoje sopstvene reakcije na igru."

"Verujem da to mogu i sam ukoliko između poteza imam više vremena nego što je uobičajeno."

"Dogovoreno."

"Mislio sam mnogo vremena."

"Šta imaš na umu?"

"Trebaće mi vremena da zaboravim sve, da se opustim, da se vratim na poziciju kao da ona predstavlja jedini problem..."

"Misliš da odlaziš odavde između poteza?"

"Da."

"U redu. Koliko vremena?"

"Ne znam. Možda par nedelja."

"Neka bude mesec dana. Konsultuj se sa stručnjacima, upotrebi kompjutere. Možda igra zbog toga bude za nijansu zanimljivija."

"Stvarno nisam to mislio."

"Onda pokušavaš da dobiješ u vremenu."

"To ne mogu da poričem. S druge strane, vreme će mi stvarno biti potrebno."

"U tom slučaju, i ja imam nekih uslova. Hoću da ovo mesto bude očišćeno, popravljeno, da bude življe. Sada je haos. Osim toga, želim pivo na krigle."

"Okej. Pobrinuću se za to."

"Onda se slažem. Da vidimo ko će da igra prvi."

Martin prebaci crnog i belog pešaka iz ruke u ruku ispod stola. Onda podiže pesnice i ispruži ruke. Tlingel se naže i mahnu glavom. Vrh crnog roga dodirnu Martinovu levu ruku.

"Pa, slaže se sa mojom glatkom i sjajnom kožom", izjavi jednorog.

Martin se nasmeši, poređa za sebe bele figure, a crne za svoga protivnika. Čim je završio, gurnuo je svojeg pešaka na e4.

Tlingelov fini, abonosni papak pomeri se da bi gurnuo pešaka ispred crnog kralja na c5.

"Ako sam dobro shvatio, sada želiš mesec dana, da razmotriš sledeći potez?"

Martin ne odgovori, već gurnu konja na f3. Tlingel smesta pomeri konja na f6.

Martin otpi gutljaj piva i gurnu lovca na b5. Jednorog pomeri drugog konja na c6. Martin smesta izvrši rokadu, a Tlingel mu konjem uze pešaka.

"Mislim da ćemo uspeti", reče Martin iznenada, "samo ako nas ostavite na miru. "Umemo da učimo na osnovu sopstvenih grešaka, kada za to dođe vreme."

"Za mitska bića vreme zapravo ne postoji. Tvoj svet je poseban slučaj."

"Zar nikada ne pravite greške?"

"Kada to učinimo one su nekako poetske."

Martin zareža i pomeri pešaka na d4. Tlingel smesta uzvrati pomerivši konja na d6.

"Moram da prestanem", reče Martin i ustade. "Počinjem da se nerviram, a to će uticati na moju igru."

"Znači ideš?"

"Da."

On pođe po svoj ruksak. "Vidimo se ovde za mesec dana?"

"Da."

"Vrlo dobro."

Jednorog se podiže, zatopta po podu, a svetla mu zaplesaše po crnoj dlaci. Iznenada, ona blesnuše i bljunuše na sve strane kao u nekoj nemoj eksploziji. Usledi talas tame.

Martin se nađe prislonjen uza zid, sav uzdrhtao. Kada je spustio ruke sa očiju, video je da je sam, osim što su tu bili konji, lovci, kraljevi, kraljice, njihovi topovi i pešaci oba kralja.

On izađe.

Tri dana kasnije Martin se vratio sa malim kamionom u kome su bili generator, drvenarija, prozori, razne alatke, farba, materijal za čišćenje, vosak. Brisao je i usisavao prašinu, zamenio istrulelu drvenariju. Postavio je prozore. Ribao je stari nogostup sve dok ovaj nije zasijao. Farbao je i četkao. Navoštio je pod i izglancao ga. Zapušio je rupe i oprao stakla. Odneo je sve otpatke.

Trebao mu je dobar deo nedelje dok nije pretvorio staro mesto od ruševine u nešto što je ličilo na salun. Onda se odvezao, vratio svu unajmljenu opremu i kupio kartu za Severozapad.

Velika, vlažna šuma bila mu je drugo po redu omiljeno mesto za pešačenje i razmišljanje. A sada je tražio potpuno drugačiju okolinu, totalno prepravljanje prizora. Svejedno što je sledeći potez izgledao očigledno, čak standardno. Pa ipak, nešto mu nije dalo mira...

Znao je da je to više od obične igre. Pre toga bio je spreman da ponovo otputuje, da lenjivo šeta po senkama, da se nadiše svežeg vazduha.

Dok se odmarao, leđa oslonjenih o istureni koren divovskog drveta, on izvadi mali šahovski komplet iz ruksaka i stavi ga na kamen koji je dogurao u blizinu. Počinjala je fina, magličasta kiša, ali drvo ga je za sada štitilo. Ponovio je otvaranje sve do Tlingelovog povlačenja konja na d6. Najprostije bi bilo uzeti konja lovcem. Ali nije napravio taj potez.

Izvesno vreme posmatrao je tablu, onda oseti kako mu kapci otežavaju, zatvori ih i zadrema. Možda je potrajalo svega nekoliko minuta. Nikada posle toga nije bio sasvim siguran.

Nešto ga prenu. Nije znao šta. Zatrepta nekoliko puta i ponovo zatvori oči. Onda ih je žurno otvorio.

U tom položaju oborene glave, spuštenog pogleda, on ugleda par ogromnih, dlakavih, bosih stopala - najveći par nogu na koji se njegov pogled ikada spustio. Stojale su pred njim bez pokreta, okrenuta nadesno.

Lagano - vrlo lagano - on podiže pogled. Nije bilo potrebno mnogo, kako se ispostavilo. Stvorenje je bilo visoko samo oko četiri i po stope. Pošto je gledalo u šahovsku tablu, a ne u njega, on iskoristi priliku da ga podrobno osmotri.

Bilo je neodeveno, ali vrlo kosmato, tamno smeđeg krzna, očigledno mužjak, isturenih obrva, uvučenih očiju koje su se po boji slagale sa njegovom dlakom, teških ramena, sa petoprstim šakama, suprotstavljenih palčeva.

Ono se iznenada okrete i pogleda ga a njegovi brojni, blistavi zubi zablistaše.

"Beli pešak treba da jede pešaka", reče ono nazalnim glasom.

"Ha? Ma hajde", reče Martin. "Lovac jede konja."

"Daš mi crne figure pa da odigraš taj potez? Ima da te izgazim."

Martin spusti pogled na njegova stopala.

"... Ili mi daj bele i pusti da uzmem tog pešaka. Pa ću i onda isto da ti uradim."

"Uzmi bele", reče Martin i ispravi se. "Da vidimo znaš li šta pričaš." On posegnu za svojim ruksakom. "Hoćeš pivo?"

"Šta je to pivo?"

"Rekreaciono pomagalo. Čekaj trenutak."

Pre nego što su dokusurili pakovanje od šest konzervi, saskvač - čije je ime, saznao je Martin, bilo Grend - dokusuri Martina. Grend je hitro zašao u opasnu središnjicu, poterao ga u labavo sigurnu poziciju i doveo do položaja odakle je video neminovni kraj i predao partiju.

"Đavolska igra", izjavi Martin, nasloni se na drvo i osmotri majmunoliku priliku pred sobom.

"Da, mi Velika Stopala poprilično smo dobri, kad već moram da kažem. To nam je jedina zabava, a toliko smo đavoiski primitivni da ne posedujemo bogzna koliko šahovskih tabli i figura. Većinom igramo u glavi. Nema ih mnogo koji mogu da nam se približe."

"A jednorozi?" Pitao je Martin.

Grend lagano klimnu.

"Oni su otprilike jedini koji mogu da nam pruže dobru partiju. Malo su svileni, ali fini. Samo, mnogo su samouvereni.

Čak i kad greše. Razume se, nisam video ni jednog otkako smo napustili jutarnju zemlju. Šteta. Imaš još tog piva?"

"Bojim se da nemam. Ali znaš šta, biću uvde za mesec dana. Doneću ti još ako hoćeš da se sretnemo ovde i ponovo igramo."

"Martine, dogovorili smo se. Jao, izvini. Nisam hteo da te nagazim."

Ponovo je počistio salun i doneo bačvu piva koju je postavio ispod bara i okružio ledom. Doneo je barskih stolica, običnih stolica i stolova koje je nabavio u Šedvilskoj prodavnici. Obesio je crvene zavese. Do tada već je palo veče. Poređao je figure, pojeo laku večeru, razmotao vreću za spavanje i proveo noć na tom mestu.

Sledeći dan brzo je prošao. Pošto se Tlingel mogao pojaviti u svakom trenutku, nigde nije išao, već je umesto toga obedovao i radio na šahovskim problemima. Kada je počelo da se smrkava, pripalio je nekoliko uljanica i sveća.

Sve je češće gledao na sat. Počeo je nervozno da hoda po prostoriji. Nije mogao da pogreši. Ovo je bio taj dan. On...

Začuo je kikot.

Okrenuvši se, ugleda glavu crnog jednoroga koja je lebdela nad šahovskom tablom. Dok je posmatrao, marterijalizovao se i ostatak Tlingelovog tela.

"Dobro veče, Martine." Tlingel se okrete od table. "Mesto izgleda nešto bolje. Dobro bi došlo malo muzike..."

Martin ode iza bara i uključi tranzistorski radio koji je doneo sa sobom. Vazduh ispuniše zvuči gudačkog kvarteta. Tlingel se lecnu.

"Baš se i ne slaže bogzna kako sa atmosferom mesta."

On promeni stanicu, pronađe jednu sa kantri muzikom.

"Bolje nemoj", reče Tlingel. "Nešto se gubi u prenosu. "

On isključi radio.

"Imamo li dobru zalihu pića?"

Martin izvadi zemljani vrč od čitavog galona - najveću posudu za pivo koju je uspeo da nađe, iz trgovine neobične robe - i stavi ga na bar. Za sebe napuni mnogo manju kriglu. Odlučio se da opije zver, ukoliko je to uopšte moguće.

"Ah! Mnogo bolje od onih maleckih konzervi", reče Tlingel, uronivši njušku na trenutak. "Vrlo dobro."

Vrč je bio prazan. Martin ga ponovo napuni.

"Hoćeš da mi ga doneseš do stola?" "Svakako."

"Jesi li lepo proveo mesec?"

"Valjda."

"Odlučio si šta će ti biti sledeći potez?"

"Da."

"Da ga vidimo."

Martin sede i pojede pešaka. "Hm. Zanimljivo."

Tlingel je dugo gledao u pod, a potom podiže nogu čiji se papak razdvoji da bi dohvatio figuru.

"A ja ću da uzmem lovca ovim konjićem. Pretpostavjam da ćeš sada želeti još jedan mesec da odlučiš šta ćeš sledeće."

Tlingel se naže i isprazni vrč.

"Daj da razmislim", reče Martin, "dok ti budem punio vrč."

Martin je sedeo i zurio u tablu tokom još tri dolivanja. Zapravo nije ništa planirao. Samo je čekao. On je Grendu uzvratio tako što je konjem pojeo lovca, i imao je spreman sledeći Grendov potez.

"Dakle?" Reče Tlingel. "Šta misliš?"

Martin otpi mali gutljaj piva.

"Gotovo sam spreman", rekao je. "Strašno dobro podnosiš pivo."

Tlingel se nasmeja.

"Rog jednoroga je detoksikant. Kada ga poseduješ, to ti je univerzalan lek. Čekam onaj topli sjaj, a onda upotrebim rog da sagorim sav višak i da se zadržim upravo u tom stanju.

"Oh", reče Martin. "Zgodan trik."

"Ako si previše popio, samo mi dodirni rog i odmah ću da te vratim u normalno stanje."

"Ne, hvala. U redu je. Samo ću gurnuti tog malog pešaka ispred kraljičinog topa za dva polja."

"Stvarno..." Reče Tlingel. "Baš

zanimljivo. Znaš, čini mi se da na ovom mestu baš nedostaje klavir - znaš ono, rinkitink, fanki... Misliš li da bi mogao to da dobaviš?"

"Ne umem da sviram."

"Šteta."

"Pretpostavljam da bih mogao da unajmim klaviristu."

"Ne. Ne bih voleo da me vide druga ljudska bića."

"Ako je stvarno dobar, pretpostavljam da bi mogao da svira i vezanih očiju."

"Nije važno."

"Žao mi je."

"Dosetljiv si ti. Siguran sam da ćeš nešto smisliti do sledećeg puta." Martin klimnu.

"Osim toga, zar na ovakvim mestima nije svuda po podu bila posuta piljevina?"

"Mislim da jeste."

"To bi bilo baš lepo."

"Šah:"

Tlingel se unezvereno zagleda u tablu.

"Rekao sam 'jah', a ne šah. Jah. To se ponekad kaže umesto da."

"Oh. Stvarno. Pa, kad smo već tu..."

Tlingel gurnu pešaka na d6.

Martin je samo gledao. Grend to nije uradio. Na trenutak, pomislio je da odatle nastavi sam. Pokuša da razmišlja o Grendu kao o savetniku koji mu je bio potreban do te tačke. Odagnavao je od sebe ideju da grubo i sirovo nahuška jednog od njih na drugog. Sve do d6. A onda se prisetio partije protiv saskvača koju je izgubio.

"Ovde ću da povučem crtu", reče on, "i da iskoristim svoj mesec."

"Važi. Da popijemo još po jedno piće pre nego što kažemo jedan drugom laku noć?"

"Naravno. Što da ne?"

Posedeli su još izvesno vreme, a Tlingel mu je pričao o jutarnjoj zemlji, o prastarim šumama i ustalasanim ravnicama, o visokim, nazubljenim planinama i purpurnim morima, o čarobnim i mitskim zverima.

Martin zavrte glavom.

"Uopšte ne shvatam zašto ste toliko zapeli da dođete ovamo", rekao je, "Kad imate takvo mesto za dom."

Tlingel uzdahnu.

"Pretpostavljam da to možeš nazvati održavanjem koraka sa grifonima. To je ovih dana stvar prestiža. Onda dobro. Do sledećeg meseca..."

Tlingel se diže i okrete.

"Sada sam uspostavio potpunu kontrolu. Gle!"

Obličje jednoroga poče da bledi, izgubi oblik, pobele, nastavi da bledi i nestade, poput slike koja ostaje u očima i kada pravog prizora više nema.

Martin priđe baru i natoči sebi još jednu kriglu. Bilo je šteta da propadne ono što je preostalo. Izjutra požele da je jednorog ponovo tu. Ili bar njegov rog.

Dan je bio siv i on je držao kišobran iznad šahovske table na kamenu. Kapljice su padale sa listova uz turobne šumove lupkanja dok su pogađale tkaninu. Tabla je postavljena onako kako je izgledala nakon Tlingelovog d6. Martin se pitao da li se Grend seća, da li je dobro vodio računa o tome koji je dan...

"Zdravo", reče nazalni glas negde iza njega i sleva.

On se okrete i vide Grenda kako obilazi drvo, koračajući preko ogromnog korena ogromnim stopalima.

"Zapamtio si", reče Grend. "Baš dobro! Nadam se da si zapamtio i ono o pivu?"

"Doneo sam čitav sanduk. Možemo odmah ovde da otvorimo bar."

"Šta je to bar?"

"To ti je mesto gde ljudi idu da piju - gde nema kiše - onako malo mračno, radi atmosfere - i tamo sede na stolicama za velikom tezgom ili uz male stolove - pa pričaju - a ponekad ima i muzike - i piju."

"Hoćemo li sve to imati ovde?"

"Ne. Samo mrak i piće. Osim ako ne računaš kišu kao muziku. Mislim figurativno."

"Oh. Svejedno, čini mi se baš zanimljivo mesto."

"Jeste. Ako pridržiš kišobran iznad table, napraviću ti najbolji ekvivalent koji ovde možemo imati."

"Važi. Ej, ovo mi liči na verziju one partije od prošli put."

"To i jeste. Počeo sam da se pitam šta bi bilo da je krenula ovim tokom umesto onako kako je išla."

"Hmmm. Da vidimo..."

Martin izvadi četiri pakovanja po šest limeki i otvori prvo.

"Evo."

"Hvala."

Grend uze pivo, čučnu i dodade kišobran Martinu.

"Još uvek sam beli?"

"Aha."

"Pešak na e6."

"Ozbiljno?"

"Da."

"A za mene bi najbolje bilo da pojedem tog pešaka ovim."

"I ja bih rek'o. Onda ću ja da sredim tvog konja ovim."

"Ja bih da vratim konja na b2."

"... A ja ću ovog da prebacim na c3. Mogu li da dobijem još jedno pivo?"

Sat i četvrt kasnije, Martin predade partiju. Kiša je prestala i on zatvori kišobran.

"Još jednu partiju."

Popodne je bilo na izmaku. Pritiska više nije bilo. Ova je bila samo za zabavu. Martin je isprobavao ludačke kombinacije, predviđao sa velikom jasnoćom, kao onog dana...

"Pat", rekao je Grend mnogo kasnije. "Ali ova je bila baš dobra. Mnogo si se popravio."

"Bio sam opušteniji. Još jednu?"

"Možda kasnije. Pričaj mi još malo o barovima."

To je i učinio. A na kraju: "Kako sve ovo pivo utiče na tebe?" Upita on.

"Malo mi se vrti. Ali sve je u redu. Još uvek mogu da te smažem treću partiju."

Tako je i učinio.

"Ali za čoveka nisi loš. Uopšte nisi loš. Doći ćeš opet idućeg rrieseca?"

"Da."

"Dobro. Hoćeš da doneseš još piva?"

"Dok god imam love."

"Oh. Donesi onda malo gipsa. Napraviću ti par lepih otisaka stopala, pa možeš da ih prodaš. Čujem da se mogu baš lepo unovčiti."

"Neću zaboraviti."

Martin se podiže i sakupi šahovske figure.

"Vidimo se."

"Ćao."

Martin je opet usisavao i brisao, dovezao je automatski pijanino i posuo piljevinu po podu. Postavio je svežu bačvu. Obesio je po zidovima reprodukcije postera iz vremena kada je bar bio moderan i par ogavnih starih slika koje je našao u starinarnici. Postavio je pljuvaonice po strateškim mestima. Kada je završio, seo je za bar i otvorio bocu mineralne vode. Slušao je zavijanje vetra Novog Meksika i šum čestica peska o prozorska stakla. Pitao se hoće li taj sušni, turobni zvuk da obuhvati čitav svet ako Tlingel pronađe način na ukloni čovečanstvo ili će ga - uznemirujuća misao - naslednici njegove vrste pretvoriti u nešto nalik mitskoj jutarnjoj zemlji.

To ga je grizlo izvesno vreme. Onda se digao i namestio tablu zaključno sa crnim pešakom na d6. Kada se okrenuo da raspremi bar video je niz tragova papaka koji su mu se primicali preko piljevine.

"Dobro veče, Tlingele", rekao je. "Šta ćeš za piće?"

Iznenada, jednorog je bio tu, bez prethodne pirotehnike. On priđe baru i stavi jedan papak na nogostup.

"Kao i obično."

Dok je Martin točio pivo, Tlingel se obazre.

"Mesto se malčice popravilo."

"Drago mi je da tako misliš. Hoćeš malo muzike?"

"Da."

Martin poče da pipa po zadnjoj strani pijanina, nađe prekidač malog kompjutera sa akumulatorskim napajanjem koji je upravljao mehanizmom za sviranje i zamenjivao sopstvenom memorijom bušeni kotur sa notama. Klavijatura smesta ožive.

"Vrlo dobro", izjavi Tlingel. "Jesi li smislio potez?"

"Jesam."

"Daj da onda pređemo na to." On

napuni jednorogov vrč i donese ga do stola.

"Pešak na e6", reče on i napravi potez.

"Šta?"

"Upravo to."

"Daj mi trenutak. Hoću da razmislim o tome."

"Slobodno."

"Poješću pešaka", reče Tlingel nakon duge pauze i još jednog vrča.

"Onda ću ja da pojedem ovog lovca."

Kasnije: "Konja na e7", reče Tlingel.

"Konja na c3."

Nastade neobično duga pauza pre nego što je Tling pomerio konja na e6.

Do đavola sa Grendovim savetima, odluči iznenada Martin. Već je toliko puta pretresao ovaj deo. On pomeri konja na e5.

"Promeni pesmu na toj stvari!" zareža Tlingel.

Martin ustade i posluša.

"Ni ta mi se ne dopada. Nađi bolju ili ugasi!"

Posle još tri pokušaja, Martin ga ugasi.

"I daj mi još piva!"

On napuni obe posude.

"Dobro."

Tlingel pomeri lovca na e7.

Činilo se da je trenutno bilo najhitnije sprečiti jednonoga da napravi rokadu. Zato Martin odigra kraljicom na h5. Tlingel ispusti tih, prigušeni zvuk, a kada Martin pogleda, vide da iz jednorogovih nozdrva izbija dim.

"Još piva?"

"Molim te."

Kada se vrati sa pivom, vide da je Tlingel lovcem pojeo njegovog konja. Činilo se da nema nikakvog izbora, ali je ipak dugo proučavao poziciju.

Najzad reče: "Lovac uzima lovca."

"Razume se."

"Kako topli sjaj?"

Tlingel se zakikota. "Videćeš."

Vetar se ponovo podiže, poče da zavija. Zgrada zaškripa.

"Okej", reče konačno Tlingel i odigra kraljicom na d7.

Martin je gledao. Šta to radi? Do sada je sve išlo kako treba, ali... On ponovo oslušnu vetar i pomisli koliko rizikuje.

"To je sve, narode", rekao je i zavalio se u stolici. "Nastavak sledi idućeg meseca."

Tlingel uzdahnu.

"Nemoj još da mi bežiš. Daj mi još jedno pivo. Da ti pričam o svojim lutanjima po tvom svetu u poslednjih mesec dana."

"U potrazi za slabim tačkama?"

"Imate ih na sve strane. Kako ih samo podnosite?"

"Teže je izaći na kraj s njima nego što misliš. Imaš neki savet?"

"Daj piva."

Pričali su dok se nebo na istoku nije zarudelo i Martin zateče sebe kako u potaji pokušava sve da popamti. Kako je veče odmicalo, njegovo divljenje prema jednorogovim analitičkim sposobnostima sve je više raslo.

Kada su konačno ustali, Tlingel se zatetura.

"Jesi li dobro?"

"Samo sam zaboravio da se detoksiram. Jedan trenutak. Onda ću da nestanem."

"Čekaj."

"Šta 'oćeš?"

"I meni bi dobro došlo."

"Oh. Hvataj se, onda."

Tlingelova glava se spusti i Martin uhvati vrh roga vrhovima prstiju. Kroz njega smesta proteče prijatan, topao osećaj. On zatvori oči da bi uživao u njemu. Glava mu se razbistri. Bol koji se prikupljao oko njegovih sinusa nestade. Zamor iščeze iz njegovih mišića. On ponovo otvori oči.

"Hvala..."

Tlingel je nestao. Za sobom je ostavio samo pregršt vazduha. "... ti."

A OVO je moj prijatelj Rael", izjavi Grend. "On je grifon."

"Primetio sam."

Martin klimnu kljunastom stvoru zlatnih krila.

"Drago mi je što smo se upoznali, Raele."

"Isto", dreknu ovaj piskavim glasom. "Imaš piva?"

"Šta - ovaj - da."

"Pričao sam mu o pivu", objasni Grend, napola se izvinjavajući. "Neka uzme deo moga. Neće da pravi belaja."
"Ma naravno. Jasna stvar. Svaki tvoj prijatelj.,."
"Pivo", dreknu Rael. "Barovi!"
"Nije baš bogzna kako bistar", prošapta Grend. "Ali dobar je drug. Biće mi drago ako ga budeš lepo primio."
Martin otvori prvo pakovanje i dodade grifonu i saskvaču po pivo. Rael smesta probi limenku kljunom, ispi je, podrignu i ispruži kandžu.
"Piva!" Zakreštao je. "Još piva!"
Martin mu pruži još jedno.
"Znači još uvek se baviš onom prvom partijom?" Reče Grend, proučavajući tablu. "Bogami, to je stvarno zanimljiva pozicija."
Grend otpi i zagleda se u tablu. "Sreća da ne pada kiša", primeti Martin.
"Oh, padaće. Samo malo čekaj."
"Još piva!" dreknu Rael.
Martin mu dodade još jedno ne gledajući.
"Odigraću pešaka na b6", reče Grend.
"Zezaš se."
"Jok. A ti ćeš onda da pojedeš tog pešaka lovčevim pešakom. Je li tako?"
"Da..."
Martin pruži ruku i učini to.
"Okej. Sada ću da gurnem konja na d5."
Martin ga uze pešakom.
Grend gurnu topa na e1.
"Šah", izjavi on.
"Da. To je način", primeti Martin.
Grend se zakikota.
"Opet ću da pobedim tu partiju", reče on.
"Jesi pokvarenjak."
"Još piva?" Reče Rael tiho.
"Naravno."
Kada mu dodade još jedno pivo, Martin primeti da se grifon nalegao na deblo.
Nakon nekoliko minuta, Martin gurnu kralja na f8.
"Aha, to sam i mislio da ćeš da uradiš", reče Grend. "Znaš šta?"
"Šta?"
"Igraš kao jednorog."
"Hm."
Grend gurnu topa na a3.
Kasnije, kada se po njima blago spusti kiša i kada ga je Grend ponovo pobedio, Martin shvati da već duže vreme vlada tišina. On baci pogled na grifona. Rael je zavukao glavu pod levo krilo, stao na jednu nogu, teško se nalegao na drvo i zaspao.
"Rekoh ti da neće praviti puno problema", primeti Grend.
Posle još dve igre, piva više nije bilo, senke su se izdužile, a Rael je počeo da se meškolji.
"Vidimo se idući mesec?"
"Aha."
"Jesi li doneo gipsa?"
"Jesam."
"Hajde onda. Znam dobro mesto prilično daleko odavde. Ne bismo hteli da ljudi počnu da se motaju po ovim krajevima. Daj da napravimo para."
"Da kupimo piva?" Reče Rael, provirivši ispod krila.
"Idući mesec", reče Grend.
"Ideš?"
"Ne verujem da možeš da nas nosiš obojicu", reče Grend, "a nisam ubeđen da bih to trenutno voleo čak i da možeš."
"Onda zdravo", zakrešta Rael i vinu se u vazduh, sudarajući se sa granjem i stablima, a onda se najzad probi kroz prekrivač krošnji i nestade.
"Ode jedna poštena momčina", reče Grend. "Taj sve vidi i nikad ne zaboravlja. Zna svuda pravo sanje stvari - po šumama, vazduhu - čak i pod vodom. A i velikodušan je, kad god nešto poseduje."
"Hm", primeti Martin.
"Da napravimo otiske", reče Grend.

"Pešak na b6? Ozbiljno?" Reče Tlingel. "Dobro. Lovčev pešak ima da ga smaže."
Tlingelove oči se suziše kada je Martin gurnuo konja na d5.
"Bar je igra zanimljiva, ako ništa drugo", primeti jednorog. "Pešak uzima konja."
Martin pomeri topa. "Šah."
"Sledeći potez ima da bude od tri vrča. Budi ljubazan pa mi donesi prvi."
Martin je premišljao dok je posmatrao

Tlingela kako pije i razmišlja. Gotovo da je osećao krivicu što ga je treskao sa centralom poput saskvača za leđima. Sada je bio ubeđen da će jednorog izgubiti. U svakoj varijanti ove partije koju je igrao kao crni protiv Grenda gubio je. Tlingel je bio veoma dobar, ali saskvač je bio čarobnjak koji se bavio skoro isključivo mentalnim šahom. To nije bilo pošteno. Ali nije se radilo o ličnoj časti, ponavljao je sebi. Igrao je da bi zaštitio svoju vrstu pred natprirodnom silom koja je mogla izazvati treći svetski rat tajanstvenom manipulacijom umovima ili mađijski izazvanim kvarom na kompjuterima. Nije se usuđivao da pusti tog stvora da radi šta hoće.

"Vrč broj dva, molim."

On donese novi. Proučavao je stvorenje dok je ono proučavalo tablu. Bilo je divno, shvati on po prvi put. Bilo je najdražesnije živo biće koje je ikada video. Sada kada je pritisak bio na rubu da iščili i kada je mogao da ga gleda bez skrame straha koja je ranije uvek bila prisutna, mogao je da zastane da bi mu se divio. Ukoliko je nešto moralo da nasledi ljudsku rasu, bilo je i gorih izbora koji su mu padali na pamet...

"A sada broj tri."

"Stiže."

Tlingel ga isprazni i gurnu kralja na f8. Martin se smesta naže i gurnu topa na a3.

Tlingel podiže pogled, zagleda se u njega.

"Nije loše."

Martin požele da pobegne. Opčinio ga je plemeniti izgled stvorenja. Tako je želeo da igra sam i pošteno pobedi jednoroga. A ne ovako.

Tlingel vrati pogled na tablu, a onda gotovo nemarno gurnu konja na e5.

"Navali. Ili će ti trebati još jedan mesec?"

Martin tiho zareža, gurnu topa i pojede konja.

"Naravno."

Tlingel pojede topa pešakom. Poslednja varijanta sa Grendom nije tekla na ovaj način. Pa ipak...

On gurnu topa na f3. Kada je to uradio, učini mu se da vetar počinje neobično da fijuče među ruševnim zgradama.

"Šah", reče on.

Do đavola s tim, odluči on. Dovoljno sam dobar za sopstvenu završnicu. Daj da to odigramo.

Gledao je i čekao i konačno vide kako Tlingel gura kralja na g8.

Gurnuo je lovca na h6. Tlingel gurnu kraljicu na e7. Fijuk se ponovo začu i sada je zvučao bliže. Martin uze pešaka lovcem.

Glava jednoroga se podiže i kao da je jedan trenutak osluškivala. Onda je Tlingel spusti i pojede lovca kraljem.

Martin gurnu topa na g3.

"Šah."

Tlingel vrati kralja na f8. Martin gurnu topa na f3. "Šah."

Tlingel gurnu kralja na g8.

Martin vrati topa na g3.

"Šah."

Tlingel vrati kralja na f8, podiže pogled i zagleda se u njega, a zubi mu se ukazaše.

"Izgleda da imamo partiju bez pobednika", izjavi jednorog. "Hoćeš još jednu?"

"Da, ali ne u sudbinu čovečanstva."

"Zaboravi. Davno sam se toga ostavio. Shvatio sam da ipak ne bih voleo da živim ovde. Suviše sam probirljiv.

Osim kada se radi o ovom baru." Tlingel se okrete kada se novi oštri zvuk začu neposredno pred vratima. "Šta je to?"

"Pojma nemam", odvrati Martin i podiže se.

Vrata se otvoriše i uđe zlatni grifon.

"Martine!" Dreknu on. "Piva! Piva!"

"Uh - Tlingele, ovo je Rael, i... i..."

Sledila su ga još tri grifona. Onda uđe Grend i još trojica od njegove vrste.

"... a ovo je Grend", reče Martin umorno. "Ostale ne poznajem."

Svi zastadoše kada su ugledali jednoroga.

"Tlingele", reče jedan od saskvača. "Mislio sam da si još uvek u jutarnjoj zemlji."

"I jesam, na neki način. Martine, kako to da se poznaješ sa mojim nekadašnjim sunarodnicima?"

"Pa - uh - Grend je moj šahovski

savetnik."

"Aha! Počinjem da shvatam."

"Nisam ubeđen da je zaista tako. Ali daj da svi najpre popiju po jedno piće."

Martin uključi pijanino i podeli svima pivo.

"Kako ste našli ovo mesto?" Pitao je Grenda dok je to činio. "I kako ste dospeli ovamo?"

"Pa..." Grend je delovao postiđeno. "Rael te je sledio dovde."

"Sledio je mlaznjak?"

"Grifoni su natprirodno brzi."

"Oh."

"Uglavnom, ispričao je to svojim rođacima i nekima iz mog naroda. Kada smo videli da su grifoni odučili da te posete, zaključili smo da je najbolje da i mi pođemo da ne naprave neku gužvu. Oni su nas doveli."

"Hm...Shvatam. Baš zanimljivo..."

"Nikakvo čudo što si tu igru sa svim varijantama igrao kao jednorog.

"Uh - da."

Martin se okrete, priđe kraju bara.

"Dobrodošli svi", reče on. "Imam malo saopštenje za vas. Tlingele, pre izvesnog vremena uputio si izvestan broj primedbi u vezi sa mogućim ekološkim i urbanim katastrofama i manjim opasnostima. A i ideje kako se zaštititi od nekih."

"Sećam se", reče jednorog.

"Preneo sam ih svom prijatelju u Vašingtonu koji je nekada bio član mog šahovskog kluba. Rekao sam mu da rad nije u celosti moje delo."

"Tako i treba."

"Predložio je da grupu o kojoj se radi, ko god bili pripadnici, pretvorim u trust mozgova. On bi se onda potrudio da plati ponešto za njene napore."

"Nisam došao ovamo da spašavam svet", reče Tlingel.

"Ne, ali si puno pomogao. A Grend mi reče da grifoni, iako im je rečnik pomalo ograničen, znaju gotovo sve što se može znati o ekologiji."

"To je verovatno istina."

"Pošto su nasledili deo Zemlje, u njihovom je interesu da pomognu da se sačuva. Budući da nas je već toliko ovde, mogu da uštedim sebi malo putovanja i da odmah predložim da odredimo mesto za susrete - na primer ovde, jednom mesečno - pa da me upoznate sa svojim jedinstvenim tačkama gledišta. Mora biti da više od ikoga znate kako jedna vrsta može da izumre."

"Razume se", reče Grend, mašući kriglom, "ali zapravo bi trebalo da pitamo i jetije. To ću ja, ako ti odgovara. Je li ta stvar što dolazi iz velikog sanduka muzika?"

"Da."

"Dopada mi se. Ako napravimo to sa trustom mozgova, imaćeš dovoljno novca da održavaš ovo mesto?"

"Kupiću čitav grad."

Grend porazgovara sa grifonima kratkim, grlenim glasovima, a oni su mu odgovarali kreštanjem.

"Dobio si trust mozgova", reče on, "a njegovi članovi bi još piva."

Martin se okrete Tlingelu.

"Ono su bile tvoje primedbe. Šta ti misliš?"

"Moglo bi da bude zabavno", reče jednorog, "da navratim tu i tamo." A onda: "Toliko što se tiče spašavanja sveta. Reče li da si za još jednu partiju?"

"Nemam šta da izgubim."

Grend je preuzeo vođenje bara kada su se Tlingel i Martin vratili za sto.

On pobedi jednoroga u trideset i jedan potez i dodirnu izduženi rog.

Dirke pijanina spuštale su se i dizale. Male sfinge zujale su oko bara i pile prosuto piće.

Peđa Vuković

RODŽER ZELAZNI MAJSTOR SNOVA

Vreme sadašnje i vreme prošlo
Oba su možda prisutna u vremenu budućem,
A vreme buduće sadržano u vremenu prošlom.
Ako je čitavo vreme večno prisutno
Čitavom vremenu nema iskupljenja.
Šta jemoglo biti jeste apstrakcija
I ostaje trajna mogućnost
Samo u jednom svetu razmišljanja.
Šta je moglo biti i šta bilo je
Ukazuje na isti kraj, uvek prisutan.
T.S.Eliot

Mit je jedna od simboličkih funkcija uma, posebna modalnost, objektivizacija osećanja, emocija pretvorena u sliku (E. Cassirer). Takođe - san je mit pojedinca, a mitologija relikt sna drevnog čovečanstva (Freud). Ove reči - uz zamene nekih pojmova, naravno, dobro odslikavaju pogled na način i svrhu SF-a Rodžera Zelaznija, a i događaje u SF-u šezdesetih godina, period kada je njegova zvezda zasijala i kada se uspeo do vrhunaca svojih kreativnih moći. Možda još i više, da svako tumačenje mitologije (pa i njegovog tipa SF-a) "mora ostati na onom planu na kome ostaje objašnjenje nekog muzičkog dela ili pesme", jer "za mit treba imati uvo, kao i za muziku" (Jung). Da, za njegovo delo, pa i za SF kontekst na kome je izniklo i rascvetalo se, treba imati uvo, pa se ocene njegovog rada kreću od mišljenja da on spada u vrhunske domete Spekulativne Fantastike i demonstrira njene domete i snagu, pa do tvrdnji da on prostituiše "ozbiljnost" žanra i banalizuje alegorijske i metaforičke mogućnosti.

U kakvom duhovnom okolišu se odvijao njegov zamah?

NOVI "TALAS" ILI "NOVI" TALAS - OTIMAČI GLAVNOG TOKA

Ma koliko se stvari brzo odvijale u SF-u - pa i u današnjoj duhovnoj kulturi uopšte - još mnogo vode treba da protekne galaktičkim rekama prostora i vremena da se vidi šta je ono što se događalo u šezdesetim godinama značilo za SF. Uprkos beskrajnim prepucavanjima kritičara, samih autora i, ponajviše, "fenova", kontra-talasima, objektivnim i subjektivnim hvalospevima i pljuvanjima - samo jedno je sigurno: naučna fontastiiia više nikada neće biti ista. Šta je novi talas - ili "novi" talas ni dva poznavaoca ili obična čitaoca (ako ih to uopšte tangira) ne mogu da se slože, pa nećemo ni mi, izuzev da u najširem ocrtamo poprište rađanja jedne zvezde.

Opšti je utisak da je skoro nemoguće izvući neki unutrašnji, zajednički količnik novog talasa, ako je nešto takvo uopšte postojalo. Sam Harlan Ellison, jedan od glavnih protagonista pod reflektorima američke scene, je u uvodu svoje famozne antologije Dangerous Visions rekao da "ne postoji novi talas, postoje 32 nova talasa"(koliko je bilo u njoj autora, naravno), naglašavajući tako jednu od njegovih nosećih karakteristika: raznolikost svake vrste, suprotstavljene unifikovanosti starijeg SF-a. Naravno, to je i bio talas ogromnog broja novih, duhovno mladih autora i veliko približavanje "realnosti" (a ne prvenstveno naučno-tehnoloških kretanja) i zainteresovanost i učešće u velikim duhovnim, kulturnim i socijalnim previranjima tog vremena - u Americi posebno. U Evropi, naročito u Engleskoj - za mnoge kolevci novog talasa - njegove glavne karakteristike bile su: uopšteno držanje "diktuma" J.G. Balarda (nevoljnog patrijarha novog talasa) da pisci treba da napuste uobičajeni repertoar tradicionalnih ideja, naročito u vezi sa svemirom, i da se bace na psihološke pejsaže uma i ličnog iskustva; i moderno pisanje; zatim Majki Murkok (voljni patrijarh novog talasa) i njegov časopis New Worlds, samo hvalospevi i opšte poricanje pripadnosti bilo kakvom pokretu. U Americi, pak, do izražaja je došla opsednutost stilom, razbijanje klasičnih formi, ekstrovertnost, razbijanje

tabua - uglavnom seksualnih, na žalost; zatim Harlan Elison (još jedan voljni patrijarh) i njegove antologije Dangerous Visions, uzimanje žanrovskih nagrada, i opšte poricanje pripadnosti bilo kakvom pokretu!

Ovo o stilu možda najbolje ilustruje Dik Lupof, autor jednog od najinteresantnijih zrelih dela tog perioda - poznatog u nekoliko verzija različite dužine i naslova, ali u finalnom obliku kao roman Space War Blues. Dve godine je pisao opsežan rad o E.R. Barouzu i pošto je "isplivao u realnost" prisustvovao je zagrejanoj raspravi o nečem što se zove "novi talas". Jedina definicija koju je od poznavaoca mogao da izvuče bila je: "To je ono što Balard i Diš pišu, i Dilejni i Zelazni." Uostalom, evo Lupof: "'Oh', odgovorio sam, propisno prosvetljen i prvom prilikom sam pokupio knjigu Rodžera Zelaznija, pročitao je, spustio, i primetio, ne obraćajući se nikom posebno: 'Vidim šta je to, on izvodi nekoliko malih trikova, to je to.' Pa sam seo i počeo priču sa nekoliko malih trikova u njoj."

Rezultat je bila knjiga, naporna za čitanje, ali knjiga koja onome koji se probije kroz njen jezik nudi mnoge nagrade. Dilejni, glavni lingvista SF-a, koji se u tome kasnije i izgubio, bavio se u Vavilonu-17 jezikom i njegovim korišćenjem da se menja slika stvarnosti, stavovi i način mišljenja itd. ali je roman napisao na engleskom. Lupof, međutim, jednostavno, kreira novi jezik (relativno novi: stvara moguće evolucije engleskog jezika) i pušta jed-nog od naratora da njime priča otprilike trećinu romana, uz još neke "male" trikove. Opet Lupof: "Što se stila tiče, ono što se, pretpostavljam, događa (krajem šezdesetih), jeste pokušaj da se pobegne od ideje 'korišćenja' jezika da 'priča' priče i da se, umesto toga, pravi jezik priče.

Ali, pre nego što se posvetimo "malim trikovima" Rodžera Zelaznija potrebno je reći još nešto o novom talasu, prvenstveno o njegovim protivnicima, posledicama i odnosu SF-a i literature "glavnog toka". Najmanje već dvadeset godina su vemi, tvrdokorni "fanovi" kukali i busali se u grudi da "glavni tok" ne priznaje imaginativno pisanje. Delimično s pravom, a delimično jer naučna fantastika tog doba nije, uglavnom, još bila dorasla tome. I važilo je pravilo koje u Jugoslaviji još važi u akademskim krugovima, da ako je nešto dobro to ne može biti "ona blesava naučna fantastika".

Novi talas je učinio mnogo na tom planu. Probio se u koledže - i u predavanja i među studente - zadobio milionsku publiku raznoraznih profila, ravnopravno ušao u skupe, "ozbiljne" publikacije i indirektno bio prihvaćen u "glavnom toku", na žalost ne prihvatanjem autora i njihovih dela, već, mnogo više, korišćenjem spekulativnih tehnika od strane etabliranih autora glavnog toka. (Sve ovo u Americi prvenstveno - mi smo još daleko od toga: a i kako ne bi kada se publici do nedavno nudila skoro isključivo klasična naučna fantastika i "veliki bardovi", kukalo se i busalo u grudi...mada, da nije finansijske strane, zašto bi bilo važno da nas glavni tok prihvati? Pa oni su ti koji gube, a ne mi!) Međutim, novi talas, uprkos svim ekscesima, je tu mnogo više učinio za sam SF: počeli su da ga pišu obrazovani, kulturno potkovani ljudi za istu takvu publiku. Jer, nešto što je za stare "fanove" bila "nerazumljiva intelektualistička papazjanija", za druge "mali trikovi" ili "otkrivanje novih horizonata", u "glavnom toku" to je bila stara stvar. Reč je, naravnno, o literarnom alatu. Same ideje, uz nove pisce i publiku širokih interesa, SF-u nikada nisu nedostajale. Ali sada smo tu. Nema više pisanja nogama, samo ideja nije dovoljna, a ni ime...

Ali, kao što kaže Elison, baš ti ljubitelji, najglasniji na zidu plača, brojni pisci, urednici i "fanovi"-kritičari (karakteristični za raniji period) koji su razvili "tunelsku viziju" tokom godina što su ih proveli sa osećajem da su sabijeni u geto, uporno su nastavljali sa svojom praistorijskom tužbalicom ne želeći baš ono priznanje za kojim su kukali. Kao da su mrzeli što sad raznorazni čitaju njihove drage priče, što ove drske pridošlice baš briga za utvrđeni poredak u. getu, što im ne pada na pamet da budu zbunjeni "tajnom" SF terminologijom građenom i prihvaćanom tokom trideset godina, što, o užasa, ne pokazuju prikladnu skrušenosc pred Velikim Starim Bardovima, što ih, uostalom, ne zanima da li nešto jeste ili nije SF, već da li je dobro i interesanmo i što, najzad, ne misle da je Artur Klark neka vrsta nepogrešivog poluboga.

A još grozniji im je bio drski izlazak na scenu pisaca koji nisu prihvatali utabane staze ili ih nije zanimalo da li su nove ili stare. Pametnjakovići "intelektualni dupeglavci" koji su prihvaćene i vrle ideje spekulativne arene (Elison) postavljali ne na glavu već na trepavicu. Heretici - i to često još i bezobrazno njima nerazumljivi! Istina, neki su slabašne ideje postavljali na trepavicu iz čista mira, pa su dobijali bućkuriše, a u opštoj gužvi su se netalenti lako švercovali, dok ih vreme i smirivanje frke nije prosejalo.

Istina je, takođe, da su neki od "velikih imena" žanra kasnije došli na svoje, i to

uz osvetu. U "kontrareformaciji" SF, u sedamdesetim, Asimov i Klark su prodali više knjiga nego ikada do tada. (Uostalom sve ovo gore ne znači da je stariji SF a priori loš, naprotiv, dao je mnoštvo i danas izvrsnih dela i bez njega ni ovoga ne bi bilo. On je danas, naprosto, samo jedan od načina SF izražavanja.) Drugi "stari" autori su prihvatili nešto ili sve od novih načina. Dik je oduvek to i radio i tek je naknadno proglašen starim autorom, Silverberg je po cenu tiraža tu bio otpočetka kao i, povremeno. Farmer, Pol - u početku veliki protivnik novog talasa - kasnije je prihvatio njegov literarni aparat, Poul Anderson je rado u njega zaranjao, Stadek i Malzberg (jednom nogom uvek u "glavnom toku") su se i pre, i za vreme i posle dobro zezali - i na račun SF-a i pomoću njega. Tiptri je oduvek pisala na klasičan način i uvek bila sveža. Kao i, na svoj način, blaži i vrlo suptilan, Ursula Legvin. I tako dalje.

I kako se sa godinama prašina slegla, SF se smirio i dobio novo lice i mnogo nove publike. Mnogi auton su nestali, drugi se promenili: većina je otišla u glavni tok ili eksperimentalnu literaturu, ako ih je to u suštini zanimalo, drugi su se priklonili "glavnom toku" samog SF-a u čijem menjanju su i sami učestvovali. Glavni rezultat cele gužve je: sve se izmešalo, pobunjenici su naučili umemost zabave i pričanja, a "stari" su naučili nove alatke pisanja. Talasi i dalje dolaze i prolaze ali nijedan tako žestok i razbarušen. U ovom trenutku, redmo, u Americi se najbolje prodaje avanturistička fantastika i klasični SF pisan vrhun-skim literarnim stilom. Ali sada, nema šta nema, što kažu.

Perjanicama američkog novog talasa često su, prilično neopravdano, proglašavani Elison, Dilejni i Zelazni, uz protivljenje sve trojice. Međutim, oni zaista imaju mnogo zajedničkog. Sva trojica pišu literarno - šta god da je to - i egzibicionistički; Elison sa svojim histeričnim verbalnim "overkrillom" reči kojim ume da impresionira i koji ga održava i dalje na površini, Dilejni sa svojim litetarnolingvističkim egzibicijama i istraživanjima semiologije i strukturalizma koja su ga odvela u ćorsokak i van SF-a, i Zelazni pritiskrvanjem emotivnih dugmića, "malim trikovima" i gejzirima poezije u prozi što je vremenom ili postajalo samo sebi svrha ili je tu slavinu sve više zavrtao. Sva trojica su se, u stvari, baviti klasičnim oblicima i temama i to emotivno i romantičarski: Elison preispitivanjem klasičnih SF tema, Dilejni ispitivanjem odnosa prema kult figurama, od Orfeja preko Bili Kida do Džin Harlou i to naročito u formi spejs opere, a Zelazni vraćanjem korenima pričanja-izmišljanja, posebno besmrtnosti i istraživanjem odnosa SF-a i klasične mitologije. I, najzad, sva trojica su u šezdesetim ispodobijali žanrovskih nagrada kao niko.

Neka dela nastala na plodnom mulju novog talasa su potonula, a neka su nadrasla i nadživela. Među njima je i nekoliko bljeskova čistog uživanja i uvida koje nam je podario Rodžer Zelazni.

RUŽA ZA PROPOVEDNIKA

Rodžer Zelazni je rođen 1937. godine u Ohaju. Poreklo mu je poljsko-irsko-američko-holandsko i odatle nesporazumi oko izgovaranja njegovog prezimena. Studirao je na dva univerziteta, a na Kolumbijskom je i magistrirao 1962 - iste one godine kada je počela njegova meteorska karijera. U skladu sa svojim asketskim izgledom, rezervisanim i smirenim manirima "koji kamufliraju osećaj za humor na kome bi mogao da mu pozavidi i Torkemada" (Elison) do tada je vodio miran i "uspešan" činovnički život. Njegov opis pre-thodne karijere: "Rapidno sam se uspeo do opskumosti u vladinim krugovima kao specijalista za potraživanja u Administraciji socijalnog osiguranja."

Malo koji autor se tako brzo ispeo do samog vrha - čak ni Dilejni - praćen i naprosto guran tolikim hvalospevima. Prvu priču je objavio 1962. godine. Sledio je visokoproduktivan period od osam godina, prošaran brojnim manje-više briljanmim pričama i "noveletama" i isto tako brojnim žanrovskim nagrada-ma - šest HUGA i NEBULA i mnogo više nominacija, a to je u ovom slučaju skoro isto - više nego što je iko drugi dobio u tako kratkom roku.

Odmah je zapažena njegova zrelost, erudicija u i van okvira žanra, sklonost prema alegorijskom pisanju i, ponajviše, specifičan stil. U skladu sa karakterističnom hvalisavošću novog talasa, Elison je 1967. godine napisao u svojoj fiamoznoj antologiji povodom Zelaznijevog doprinosa, prilično neuspele alegorije Auto-da-Fe, koja lepo pokazuje da je ovaj veštački smešten u novi talas, čak i kada to svesno pokuša. Dakle: "Jedini postojeći pisac sa jedinstvenijim pristupom engleskom jeziku je Nabokov"! Takođe: "Njegove priče su do kolena uronjene u zrelost i mudrost, u bravurozno pisanje koje krši zakone čije postojanje većina pisaca samo naslućuje... Rodžer Zelazni je reinkarnacija Džefrija Čosera"! Valjda čak ni Elison nije potpuno ozbiljno mislio.

Odmah je zapažena njegova sposobnost da, pojednostavljeno govoreći, uklapa "toplu, ljudsku priču" u tvrdi SF milje, da jednom rečenicom plastično ocru ne

samo jedan lik nego i ceo nepoznati svet i trik "hvatanja" ljudskih karaktera u likovima mitskih obličja ili radikalno mutiranih "humanih" stvorenja (M.B.Tymn).

Teodor Sterdžen je 1967. godine vrlo perceptivno opisao njegove rane priče kao "fabulozne" u bukvalnom ezopovskom smislu fabule kao basne. I nastavlja da ga kuje u zvezde. Recimo: "Tako rasnom piscu se sudi po višim standardima nego mnogim drugim - i to je krst koji će celog života nositi." Očekujući, štaviše zahtevajući njegov dalji rast - što se na žalost nije ispunilo - stariji SF majstor je panegriku mlađem kolegi završio sumirajući svoja osećanja pri čitanju njegovih dela u jednom, krajnje laskavom: u zahvalnosti!

Ali ovakav karakterističan hvalospev, čak ni uzet sa rezervama, ne objašnjava instant uspeh i priznavanje Rodžera Zeleznija - a kritike su došle kasnije. Jer, nikakva količina talenta i rada sama po sebi ne garantuje uspeh na američkom tržištu zakrčenom stravičnom konkurencijom i krajnje specifičnim mehanizmima afirmacije. I zaista, čini se da je on u tom trenutku (od početka šezdesetih) veoma tačno odražavao raspoloženje mladih Amerike. I Zelazni i Dilejni (pa i Elison) primenili su estetski senzibilitet na standardni žanrovski materijal i demonstrirali sirovi potencijal velike zalihe naučne bncastike loše i slabo upotrebljavanih metafora. Ali, dok se Dilejni udaljio od žanra, Zelazni je, kako kažu Brajan Oldis i Dejvid Vingrov u izvrsnoj kritičkoj istoriji SF-a, Milijardu godina zabave, "apsorbovan u samo srce velikog tela što čini naučnu fantastiku, poput zalogaja bogatog, alien jela, gladno svaren ukusima kojima je takav luksuz dugo uskraćivan. To spremno prihvatanje je delimično rezultat činjenice da je Zelaznijev rad, uprkos svim njegovim stilskim inovacijama (u odnosu na klasični SF), oglasio povratak prekembelovskom, tj. rano-naučnofantastičnom načinu pripovedanja.

Savršeno se uklopio u socijalni i duhovni milje prvenstveno mladih SF čitalaca tog vremena. Ali on se retko direktno bavio tim mitjeom - a nikada sarkastično/ironično poput mnogih "novih", posebno Malzberga i Diša. Njemu blizak Harlan Elison je satirizovao projektovanje američkih vrednosti u SF (naročito uspešno u noveli Dečak i njegov pas) i mnogo učinio da se poljulja i uznemiri onaj deo žanra koji je još uvek bio preokupiran hardverom, hiperspatialnom mehanikom i sličnim stvarima. Zelazni SF-hardver koristi i odbacuje poput jednokratne hemijske olovke.

Njega zanimaju opštiji ljudski problemi; baš ona pitanja koja sebi i svetu postavlja rok generacija šezdesetih. Naravno, to je vreme kada počinje uzajamno oplođavanje SF-a i roka koje je vrhunac dostiglo u sedamdesetim, a zatim se u roku pretvorilo u površinsko korišćenje SF ikonografije za stvaranje imidža. Po Oldisu, njegovi romani odražavaju nešto što se na jednom nivou dešavalo u američkoj kulturi: "borba za samosvojnost kao kulturnog entiteta, mogli bismo to nazvati; potraga za stilom koji bi odgovarao čoveku otvorenom ka svojoj unutrašnjosti - što je za posledicu imalo eksperimentisanje sa starim, mitskim ustrojstvima kao i razvitak otkačenih novih kultova". Naravno, povratna sprega nikada nije bila jača i u njegovim delima se dugo provlače "atributi" te eksplozivne sub-kulture: psihodelija i fascinacija efektima psihoaktivnih supstanci, Marvel i strip-ikonografija uopšte, istočne mistične religije i zapadna ezoterija, jungovski pogled na odnos mita i psihe, egzotične discipline duha. Zelaznijcve priče, međutim, često reflektuju drugi, možda jači kulturni element: potragu za svojim ja i za izražavanjem tog ja.

Kada smo već kod reflektovanja, evo šta sam Zelazni ima da kaže o tome, istovremeno odgovarajući na mnoga pitanja upućena u vezi s njegovim radovima, lako svodljiva na: "Zašto baš tako a ne onako?"

"Dok prihvatam ideju da pisac treba da postavlja ogledalo naspram realnosti, ne osećam da to obavezno mora biti ono u koje gledate dok se brijete ili čupate obrve, ili oboje, ili šta god. Ako ču već da nosim ogle-dalo naokolo i dižem ga kad god primetim nešto realnosti, onda bih mogao i da uživam u teretu koliko god mogu. Moj način da ovo radim je da vučem unaokolo jedno od onih ogledala koje ste nekada viđali na vašarima, u Kućama smeha, u doba kada je još uvek bilo Kuća smeha. (Setimo se vašarišta iz Stvorenja svetlosti i tame) Naravno, nije sve što odrazite bilo tako privlačno ili toliko sumorno kao što može izgledati pred golim okom. Nekada je privlačnije, nekada sumornije. Jednostavno ne znaš, dok ne probaš krivo ogledalo. A užasno je teško čvrsto držati tu klizavu stvar... Živim u smrtnom strahu da ga ne ispustim. Ne znam šta bih bez njega. Ja volim svoj hladni i sjajni teret, eto zašto. I ništa neću da kažem o priči (ovo je pogovor priči Auto-da-Fe u Elisonovim Opasnim vizijama)... Svaka greška se uvek može pripisati ogledalu - ili načinu na koji ga ja držim, ili načinu na koji vi u njega gledate - zato ne krivite mene. Ja samo radim ovde..."

Ali mi možemo da kažemo nešto o njegovom radu. Priča koja najbolje pokazuje odraz potrage za svojim ja u Zelaznijevom delu, i istovremeno verovamo njegova najbolja priča je Ruža za propovednika (A Rose for Ecclesiastes, 1963). Ona izvrsno odražava mehanizam Zelaznijevog odražavanja realnosti.

Junak i pripovedač, Galindžer, poput Konrada-Besmrtnika i drugih, njemu srodnih, mešavina je velikog pesnika i čoveka od akcije, postaje stranac-Izbavitelj, čiji je dolazak davno prorokovan u marsovskim legendama. Galindžerova transformacija iz elitiste opsednutog samim sobom u zaljubljenog i ranjivog "običnog" čoveka-katalizatora promene, nudi malu, individualnu perspektivu priči o prastarim Marsovcima koji su podlegli produbljenom fatalizmu - u suštini, rasnoj težnji ka smrti - koji izgleda nemoguće uzdrmati.

Priča - sa svojim bogatim ukrasima i mrežom rezonancija kocentrisanih oko kompleksne metafore ruže, jednog od ključnih simbola zapadne ezoterije - ima moć koja joj daje pečat nečeg sasvim posebnog u žanru. Životno je dočaran "osećaj" susreta stare, umorne kulture sa novom, vitalno kreativnom. "Naš heretizam nas je učinio velikim, i on će nas hraniti, i to je ono čemu se bogovi potajno dive", kaže Galindžer, a mi se, hteli-ne hteli, moramo složiti i postaviti ovu izreku nasuprot mnogobrojnim Zelaznijevim pripovestima o "pravim" i "veštačkim" bogovima. Galindžer, krhka i jedinstvena ljudska jedinka, uronjena u reku vremena, prkosno se suprotstavlja divovskoj perspektivi onog što jeste. Citirajući Marsovcima Knjigu propovednika (čovekovo veliko, sopstveno fatalističko delo) sa porukom da su ponos i taština jake i potrebne motivacije za živu, rastuću kulturu, Galindžer postaje seme, vitalni, kreativni katalizator.

Postoji još nešto, pored univerzalnih uvida, što je Ruži obezbedilo popularnost - direktne evokacije etosa šezdesetih. Pre Marsa i ekspedicije, Galindžer je živeo u Grinič Vilidžu, nosio bradu, pisao poeziju, učio japanski i hindu, tražeći nove staze - u odnosu na njegovo američko-protestantsko obrazovanje - ka spasenju. Zatim odlazi na dve godine u Indiju, prihvata budizam i dobija Pulicerovu nagradu za zbirku pesama 'Krišnine frule'. Ova moderna i pomodna figura šezdesetih više nije genijalni inženjer ranijeg SF-a već stručnjak za jezike. On u suštini sreće stari Mars Barouza i Bredberija, zaljubljuje se u Marsovku, i usput nabasa na Samosvest i Samorealizaciju, usput igrajući simboličnog fol-boga umirućoj rasi i ispunjavajući prastaro proročanstvo.

Kako je Zelazni sa ovim mogao da omane?

Ali, podjednako vrcave i vitalne priče se nižu poput niske bisera. Furije (The Furies), Grobljansko srce (The Graveyard Heart), Ljubav je imaginarni broj (Love is an Imaginary Number), Vreme oluje (This Moment of the Storm), Zbog daha kog oklevam (For a Breath I Tarry), Ključevi Decembra (The Keys to December), Vrata njegovog lica, lampe njegovih usta (The Doors of his Face, The Lamps of his Mouth), Zovem se Konrad (u dve verzije, kraća...And Call me Conrad i duža This Immortal), On koji oblikuje (u dve verzije, kraća He Who Shapes i duža The Dream Master), i mnoge druge. Poslednje tri su 1965. godine dobile istovremeno žanrovske nagrade, HUGA ili NEBULU, postižući do sada nezabeležen uspeh.

Vrata njegovog lica... je noveleta u kojoj pecanje stometarskog čudovišta, Ikija, na Veneri, postaje alegorija o podsvesnim razlozima lova na najveću zver i čovekove borbe da se suoči sa svojim strahovima i ovlada svime oko sebe, ako ne može sobom. Istovremeno, postavljajući priču na Veneru - za koju se i 1965. znalo da šta god na njoj ima to nisu okeani i Iki - Zelazni najočiglednije signalizira koji nivo priče njega zanima.

Furije su jedna od njegovih najduhovitijih, najtragičnijih i najmoćnijih "kosmičkih" parabola. Sterdžen za nju kaže: 'tour deforce, lako ostvarenje nečega što bi većina pisaca smatrala nemogućim. Sa na izgled velikom ležernošću stvorio je milje, likove i narativni cilj onoliko dalek koliko se uopšte može ići; čini da mu celim, furioznim putem verujete, a zatim odšeta nimalo zadihan ostavljajući vas da dahćete, držeći basnu u rukama." Ovde se pojavljuje jedan kompozitni lik poput Froda-Sama-Goluma-Smeagola u Gospodaru prstenova. Tri osobe - ne ljudi - koje je Priroda rizički ili duhovno osakatila a zatim im, po rečima samog autora "kao naknadnu pomisao bacila kost...u obliku veštine, obično besmislene, ili kao prokletstvo inteligencije", u ime Civilizacije progone Kapetana Korgoa, Čoveka sa metalnim srcem, pirata, koga je Civilizacija prvo osakatila ubijajući rasu koju je voleo, a zatim i ubila. Vaskrslom Korgu jaje i seme sadrže život - to jest veštačko srce i pejsmejker. U ovoj priči nema negatrvaca već sc samo odigrava pradavna kosmička drama u kojoj Furije - božanske osvetnice grčke mitologije - "ustaju iz haosa da udele osvetu, konfuziju i propast onima koji napuste zakon, koji se ogrele o svetiost i povrede život, koji uzmu moć plamena, nalik munji, u

njihove dve smrtne ruke".

Većina Zelaznijevih priča - pa i romana - lako se može smestiti u dve grupe. Jedna se odigrava na neodređenom mestu u prostoru i vremenu, u "budućoj prošlosti" i to su najčešćc alegorijske, "mitološke" ili brze akcione priče dok se druge odigravaju u bliskoj budućnosti u istom - ili sličnom - dobro razrađenom sistemu tvrdog SF-a. Mada se i neke više alegorijske storije odigravaju u tom svetu -kao, na primer; Ruža, On koji oblikuje, Grobljansko srce. Vrata njegovog lica... - najčešće su one sa kriminalističkom fabulom. Mnoge čak imaju i istog, bezimenog junaka, koji je odlučio da se ne uključi u sveopšti kompjuterski identifikacioni sistem, da se ne pojavi u toj 'elektronskoj realnosti", i zato može i mora da menja identitete kao košulje. Neke od tih storija su složene u omnibus-roman Moje ime je legija (My name is Legion, 1976). Napisane su smirenim i, za Zelaznija, suzdržanim stilom i u nekima uspeva da se tovi složenim problemima egzistecije i odnosa sa znalački ekstrapoliranom tehnologijom, a bez upadanja u stereotipe fantazije moći. Najuspetija mu je takva novela Povratak dželata (Home is the Hangman, 1975) u kojoj postavlja pitanje da li osamostaljeni robot-telefaktor sa mozgom nalik organskom može da razreši šizofreničnost zbog apsorbovanja čak četiri celovite ličnosti svojih tele-operatora, komplikovanu traumom iz "detinjstva", i uspeva da razmatra čitav kompleks pitanja oko problema slobodne volje i jedinstva ličnosti. Druga interesantna novela iz te serije, krajnje neobičnog imena - Kftvalll'kje'k'kootbaill-l-kfek (1973), što je ime delfina - gde bezimeni junak, u okviru klasičnog kriminalističkog zapleta, otkriva spiritualnu ekstazu čiji je izvor neljudski oblik inteligencije.

Ipak, ono na šta ime Zelaznija asocira veći deo SF publikuma su: besmrtnost, fantazije o moći, mitološka forma ili makar pozadina, i, posebno u drugom delu karijere, duhovite i vrcave akcione avanture koje u okviru šarenog cirkusa počesto nude i "nešto drugo".

I tako, najzad, stižemo do njegovih romana.

O, BESMRTNA MOĆI MOJA

On koji oblikuje (kao roman 1966) je posebno iteresantan iz dva razloga. To je najoriginalnija od njegovih mnogobrojnih fantazija o moći - i tako prikladna svom vremenu! Istovremeno, to je njegov najozbiljniji rani pokušaj da direktno zadre u "unutrašnji univerzum" oko koga je novi SF obilazio kao šestonogi mačak oko vrelog melanža, recimo! Pali heroj, izvrsno oblikovani Čaris Render je neuro-participativni psihijatar kome nova thenologija i pogodna, ultrastabilna ličnost omogućavaju da bude "Oblikovatelj" koji stvara hiper-realistične snove, mimeze aberacije i u njima razrešava neurotičarske psiho-obrasce svojih pacijenata. On prihvata da kroz seriju "turističkih putovanja", kroz realnost koju sam stvara, omogući slepoj devojci, takođe psihijatru granitne volje, da upozna svet viđenja da bi i sama postala analitičar njegovog tipa. Ne obraća pažnju na upozorenja o opasnosti - jer je reč o participaciji, o potpunoj empatiji dva uma zbog čega se tehnika ne koristi kod dubokih psihoza koje bi i samog oblikovatelja progutale, preoblikovale. I počinje da oblikuje sveukupnu sliku Ajtin Šalot, o svetu i njenom ja. Rezultat će biti njegovo gubljenje u svetu koji je on oblikovao a ona preoblikovala elementima njegove svesti.

Moć Renderova je bukvalno božanska. Izgleda stvarnija od moći Francisa Sandou-a iz Ostrva mrtvih koji oblikuje planete jer se oblikovanjem unutrašnjih svetova adekvatno menjaju i spoljašnji. Mada je najveći deo romana usmeren na njegov lik, Zelazni tipičnom veštinom, pomoću svega nekoliko detalja, stvara živog čoveka. Potrebu da sve kontroliše pokazuje stalno nezadovoljstvo školama u koje premešta sina i njegovim likom. Njegov pad proizilazi i zapečaćuje uživanje i ponos u igranju boga, ma koliko mogao da se "neokrznut šeta između himera perverzije". Jer, za jednu fantaziju kaže: "dabome da je bilo realnije od realnosti, ja sam to oblikovao".

Sama "unutrašnja putovanja" odražavaju spoljna razgledanja: krstarenja po gradu, izložba o osvajanju kosmosa, razgledanje katedrale. Ta unutrašnja putovanja su data u seriji majstorski izvedenih vizija, smireno psihodelIčnih sa izvanredno prenesenim osećanjem prvog gledanja na svet - onako karakterističnim za LSD-putovanja!

U najvećem delu romana Zelazni dopušta da priča dominira nad mnogim mitološkim aluzijama - naročito legende o Svetom Gralu i Ragnaroku, nordijskom sumraku bogova -dopuštajući, po Aldisu, da "dubina i zasićenost kaše dođu do izražaja, začinjeni povremenom radošću prepoznavanja onih starijih tokova misli koji leže u dubini Zelaznijeve moderne basne".

Međutim, Zelazni se, kao i Dilejni, našao u procepu između dva različita segmenta publike pa se dogodilo da je ova knjiga - a posebno dugo očekivani Gospodar svet-

losti - ocenjena istovremeno kao suviše seriozna i složena i kao nedovoljno duboka! Kao što je Džudit Meril napisala - govoreći istina o Dilejnijevom Ajnštajnovskom preseku - nedostatak je ispao "suviše kompaktno tkanje... i pakovanje značenja u ritmički jezik što vara svojom jednostavnošću, jezik bliži poeziji nego prozi...i nedostatak znakova koji bi upozorili čitaoca da se kreće pažljivije nego što bi očekivao od tipične avanturističke priče" sa tipičnim drečavim koricama i američkim reklamnim tekstom. Možda je Zelazni imao manje problema ove vrste ali je postigao obrnut efekat: da se očekuje previše, a on je samo nosio svoje krivo ogledalo i dobro se zabavljao. Tako se desilo da kraj Oblikovatelja postane nerazumljiv prosečnom čitaocu - posebno Amerikancu! - zahvaljujući seriji mitoloških i ezoteričnih slika. Pošto su karakteristične, evo nekoliko ključeva onima koji su pročitali roman. Tu je simbol psa koji se prov-lači kroz ceo roman u vidu mutiranog psa-vodiča Sigmunda - psa, psihopompa, tj. vodiča kroz noć smrti povezanog sa takođe naglašenim simbolom meseca (ovaj i mnoge druge česte Zelaznijeve simbole zahvalno je potražiti u Rečniku simbola). On se pretvara u Fenris-vuka, demonsku zver nordijske mitologije koji guta zvezde i na dan pada bogova proždire i samog Odina, postajući istovremeno magijski Neprijatelj - i na taj način Jungu, kao magu zaštitniku Oblikovatelja dodaje Kastanedu i Kraulija! Lavina simboličnih indicija se ubrzava i scena se premešta u Kabalističku oblast Klipot uz odgovarajuće simbole, boje itd. Klipot je oblast tamnog odraza kabalističkog drveta života, mesto zračenja suvišne energije, razarački aspekt kosmičkih sila. Neprijatelj postaje dvoglav, postaje crni anđeo Taumijel "blizanac božiji" Ketera, neutralne sfere prvog bljeska, čiste ljubavi, pa zatim Khamael - pravilno Samael, "lažni tužilac" iz sfere Hod, sfere održavanja intelekta i "praktične magije". Sve ovo proizilazi iz Renderovog sećanja na svet njegovog pacijenta-kabaliste. Važnu ulogu, kako u celom romanu tako i u finalu igra Sveti Gral,-verovamo najpoznatiji predmet herojskih potraga (guest epics čije moderne verzije su danas tako popu-larne) za čije nalaženje su najvažniji uveti unutrašnjeg sklada, sve daljeg što se grčevitije traži. Za Rendera, Ajlin Šalot se, nudeći mu Gral, pretvara u Lilit, ženskog demona koji po hebrejskoj predaji sa Samaelom rađa Zver. Za potpuno poimanje slojeva asocijacija koje Zelazni nudi, za njihovo buđenje u našoj podsvesti, u ovom slučaju potrebno je duboko poznavanje i jungovskog i ortodoksnog tumačenja keltske i nordijske mitologije, kao i Kabale i mitologije samog SF-a. Najzad, poslednja slika Oblikovatelja je zasnovana na kraju legende o ser Tristanu, gde on, smrtno ranjen čeka dolazak svoje nesrećne ljubavi, Izolde (ili Ksolde) da ga zaceli. Zna da će jedra njenog broda biti crna ako ona neće da dođe i njegova ljubomorna žena, druga Izolda mu baš to saopštava, i on nemoćan da ustane i to proveri - za razliku od Rendera sada uhvaćenog u klopku svojom moći Oblikovanja da čak i promeni boju jedara - odustaje od života i umire.

Ovaj, možda dugačak primer, pokazuje kako Zelazni i sam Oblikovatelj par exellence ume da na izgled nevezane slike natera da u čitaočevoj svesti okidaju prave fisione i fusione reakcije, ali samo u onoj meri u kojoj čitalac poseduje prave ključeve i volju da ih upotrebi.

Ovaj problem je naročito naglašen u romanu Zovem se Konrad (1966) što mu nimalo nije smetalo da podeli HUGA ni sa kim drugim već sa Peščanom planetom Franka Herberta. Osnova romana je interesantno i autentično rešenje postkatastrofične Zemlje. Uskoro posle Tri Dana, prastara civilizacija Vege nailazi na Zemlju i postaje jako zainteresovana za njenu kulturu jer nikada nisu naišli na tako temeljito rasturenu civilizaciju. U toku pružanja pomoći većina Zemljana odlazi na Vegu, spremni da postanu građani trećeg reda pre nego pripadnici neuspele i ponižene civilizacije, a Zemlja dospeva u položaj turističkog objekta i muzeja neuspele kulture. Preostali traže na izmenjenom svetu, punom "inventiv-nih" žitelja, iznova svoj kulturni, psihološki i mitski identitet, sličnokao u Dilejnijevom Ajnštajnovskom preseku. I opet. Kao u Preseku, stari mitovi oživljavaju, tražeći novi izraz. Međutim, Zelazni dozvoljava da mu deo mitološkog materijala leži hladan i nesažvakan, da se priča savija po zahtevu aluzija umesto obrnuto i da mu alegorije budu poput lanaca na nogama nekih likova. Srećom, iskričavo pripovedanje spojeno sa autentičnim i motvisanim likom naratora do koga mu je i emotivno i intelektualno stalo, pruža mu imaginativnu slobodu i izdiže roman daleko iznad proseka.

Mada je stvorio ovde nekoliko interesantnih likova, a Hasan Uica je jedan od njegovih arhetipskih likova, glavnu težinu nosi Konrad Nomikos, "čovek" mnogih imena, hrom, ružan sa plavim i braon okom, borac obdaren lukavošću, uvidom i poetskim jezikom - prošli i budući "besmrtni domar" Zemlje, inkarnacija boga Pana. Od svih njegovih imena -

inkarnacija u kojima je dolazio - nama je, svakako, najinteresantnije Karađozis. Koliko Amerikanaca može da zna za Karađoza, srednjovekovnog junaka narodnih priča, došlog iz Turske, otelotvorenog u teatru senki u obliku lukavog šereta koji zapliće i otpliće ljudske sudbine? Knjiga je puna ovakvih, često veoma duhovitih detalja. Likovi preuzimaju različite funkcije iz mita, a putovanje kroz novu Grčku punu Vrelih Mesta i stvorenja koja su stvorila utisak kao da je sve utonulo u neku alternativnu klasičnu Heladu, i još dublje. Događaji imaju prizvuk mitske autentičnosti, dostupne malo kom autoru, lepote mladog sveta "gde prsti Aurore prvi dođoše da razmažu ruže po nebu", mirisa "vlažnog sveta kraj Aherona, med' senkama Pankla lepeta plačnog", parodije i uzvišenosti. A sve je to povezano mnogobrojnim i izukrštanim nitima sa starijim mitskim slojevima, više ili manje uspešno. Zelazni traži duh antičkih misterija, grčkog folklora, dodaje haićansku vodu i opskurna tumačenja drugih.

Eto, bog Pan: on predstavlja božansko-animalnu lukavost, pomamu i seksualnu glad kao i zajedničku i rasplodnu energiju kosmičkog sveta. Ali, Zelaznija više zanimaju čuvene reči: Pan! Pan! Io Pan! Veliki Pan je mrtav! koje je po legendi neki moreplovac čuo na pučini. Koliko su one postale arkana formula, toliko su - preko aluzije na propast paganskog sveta - dobile značenje raspada društvenog i moralnog sistema i očaja-panike pred naslućenim krajem. Neki Konrad je možda umro pred dolazak jednog eona, ali se vraća posle njegovog završetka, koliko puta je potrebno da pokrene. Kao da Zelazni govori da je naše, uslovno nazvano, hrišćansko doba, ono bez boga Pana i onoga što on simboliše. I u najvećem orgijanju Vrelih, očigledna je ritualnost što izvire iz najdubljih zdenaca ne-ja, ali i nad-ja.

Tako dolazimo do nezaobilaznog motiva Rodžera Zelaznija, koji se u njegovim romanima skoro monotono ponavlja mada "napadan" iz svih mogućih pravaca, ali ipak najčešće udružen sa izraženim - pa i napadnim - kompleksom fantazije o moći, tako karakterističnim za američku popularnu kulturu uopšte. Interesantno, ali ova fantazija, ponelcad na ivici pukog fantaziranja, smirena je i distancirana tamo gde bi je s pravom očekivali: u sagi

O besmrtnim prinčevima jedinog pravog i besmrtnog sveta - Jantara! Da li je u pitanju lična fiksacija ideje-želje autora koja nadilazi ono što se obično naziva ključnom temom ili lajt-motivom nečije umetnosti? Sigurno nije slučajno što su svi Zelaznijcvi moćnici toliko različiti od samog autora. Ili je to jednostavno pogodan stožer, kreativna poluga, ako hoćete, najzgodnije iskrivljeno ogledalo koje je našao da odrazi svoju umetnost? Ili je u tome našao snažnu povratnu spregu, kanal komunikacije sa publikom, kako rekreativan tako komercijalan, koji se u američkom izdavaštvu nikada ne sme zanemariti? Verovatno sve troje. Možda mu se može zameriti da dugo nije tražio neku sasvim drugu vrstu ogledala dok ovo nije iscrpeo - a još nije, očigledno -ali je, ako ništa drugo, ovaj, skoro bi se moglo nazvati SF pod-žanr istresao iz gaća! Da li tema besmrtnosti proizilazi iz ideje o temeljitom pretresanju odnosa SF-a i mitologije ili obrnuto nadilazi okvire prikaza Rodžera Zelaznija.

Razni su njegovi besmrtnici: skroz amoralni i podvrgnuti samo sopstvenom etičkom sistemu poput nekih likova iz Gospodara Svetlosti i Stvorenja... "poput loše vaspitanih i razmaženih klinaca koje treba po turu", kako reče Hajnlajn za Hindu i grčke bogove; inteligentne kukavice koje čine hrabra dela da bi uklonili izvor strepnje, kao Francis Sandou; istinski zainteresovani za svet i ljude, tvrdoglavci kao Konrad, Sam, Princ-koji-je-bio-Hiljadu; ironični, perceptivni, pa čak i podrugljivi posmatrači, najčešće pesnici kao Vramin iz Stvorenja ili još i terminalno razočarani cinici kao Daril Vilson iz Grobljanskog srca; poneseni vrtlogom toka kao Alvin Mur iz Srca i njime emotivno rastureni kao Đus iz Vremena oluje; sami deo tog bezvremenskog toka, njegovi stvaraoci kao Čelični General na kosmičkom, Hasan Ubica na arhetipskom ili Leota Lilit;/Mur iz Srca na čisto ljudskom planu...i još mnogi, naravno, jer se ne sme zaboraviti ni, recimo Korvin, tragični, nesalomivi, samosvesni autoironični princ Ambera, po duhovitoj brbljivosti katkad ravan Filu Marlou. Šta im je zajedničko? Oni su svi ljudi, čak i nezemaljci (kojih je relativno malo u prvom planu) i bogovi, a mnogo manje stvarno drugačiji po svojoj besmrtnosti. Zelazni je iznova otkrio da je to nešto što se može obuhvatiti intelektom, ali ne i duhom i emocijama. Smrtnici mogu samo da fiantaziraju o besmrtnosti. Ipak, to Zelazniju nije smetalo da stvori čitavu galeriju plastičnih i živih likova od krvi i mesa - istina ponekad pomalo čudne krvi ili mesa zamenjenog metalom. Stvorio je nekoliko -što je više nego dovoljno! - nezaboravnih likova čije misli mislimo, emocije osećamo, a bitke bijemo - zato što to radi i Zelazni. Zahvaljujući vrhunskom talentu - ili triku, kako bi neki rekli - da hvata i instinktivno

oseća živu ličnost čak i u neljudskim, arhetipskim, pa čak i stripovski kartonskim likovima. Tako on uspeva da dodirne svoje besmrtnike kroz paradoks: na terenu njihove ljudskosti, pa samim tim i smrtnosti - jer bezuslovnih besmrtnika, naravno, čak ni u fantastici nema; s čim bi se borili? Jedan od najuspelijih pokušaja besmrtne ličnosti je i sam kontradiktoran to je Taraka, gospodar Rakaša u Gospodaru svetlosti, bestelesno, psi-energetsko biće - šta god da je to! - koji svojevoljno igra demona u mitološkom sistemu neprijatelja svojih ljudi koji su ga podjarmili (a jedan oslobodio) na njegovoj sopstvenoj planeti. A ipak on ostaje dosledan sebi i postupci su mu dostojni jednog fantasy besmrmika.

Tri "metoda" besmrmosti je Zelazni razradio. Prvi je, naravno, "prirodna besmrtnost". Takvi su Konrad i bogovi iz Stvorenja... kao i potomci kraljevske kuće Amber, s tim što su oni možda samo jako, jako dugovečni, a izrastaju im čak i nove oči, ako to žele. Ovo žele je bitno jer oni, kao i Hindu deve, rakaše i demoni mogu odustati od života, baš kao i Tolkinovi vilenjaci (Elfovi) i njihovi preci iz kel-tske mitologije.

Drugi je čitav kompleks "tehnoloških besmrtnosti", odnosno metoda više-manje beskrajnog odlaganja smrti. Od raznih medicinskih, hemijskih i psi tretmana, preko tehno-reinkarnacije premeštanjem energetskog kompleksa bića iz tela u telo, što čini jednu od okosnica Gospodara svetlosti, do stalnog zamenjivanja delova ili korišćenja veštačkih tela. Anubis u prvoj glavi Stvorenja nabraja praktično sve metode izbegavanja smrti u Zelaznijevom sistemu.

I najzad, treći metod je "prividna dugovečnost". Reč je o onima koji dugim periodima suspendirane animacije ili dilataciji vremena pri letu dosvetlosnim brzinama bespovratno odmiču u budućnost, tako da u očima savremenika odlaze u klub besmrmika. Ovaj metod je najviše tvrdi SF, i nama savremenicima je možda najinteresantniji baš zbog otuđenja tih "srećnika" mnogo češće tragičnih figura. U delima sa celom ekipom besmrtnika, Zelazni nas čini delom kluba, ali nekada mnogo upečatljivije i sa dubokim saosećanjem istražuje psihološko otuđenje ili emotivno kidanje, veoma upečatljivo doneto u Vremenu oluje, jednom od prvih jednosmemih putovanja u budućnost. (Najoriginalnije istraživanje je obavio u Grobljanskom srcu 1964.), divnoj "vežbi" u onoj vrsti SF-a obično nazivanoj "ako se ovo nastavi", po Sterdženu najvećem poklonu SF-a literaturi i ljudskim bićima, što je ipak diskutabilno. Autor uzima neki aspekt sadašnje kulture i logično ga produžuje do krajnjih, često apsurdnih konsekvenci. Kod Zelaznija ovo "produžavanje" teče uporedo sa "produžavanjem" junaka sve dalje i dalje u budućnost i "kada se osvrnete i pogledate stvar koju je ispružio pred vama, ona je ovde-i-sada realnost i... znate da više nikada nećete gledati na taj aspekt vašeg sveta istim očima" - opet Sterdžen, zadužen u ovom tekstu za najlaskavije pohvale. Reč je o super džet-setu koji spava "hladni san" i samo se pojavljuje za dve-tri najekskluzivnije žurke na planeti i tako valcuje sve dalje i dalje u budućnost, ali i sve dalje i dalje od stvarnog sveta. Alvin Mur ulazi zbog ljubavi i kad shvati da je postao stranac i za ljubav i za onaj ubrzani svet što teče kraj njega i da hoće dole, počinju da dejstvuju "viša" pravila igre. Teško ranjena i trudna devojka ostaje da čeka budućnost u snu, a valcer nastavlja da se vrti...sve dalje i dalje.

U Ostrvu mrtvih (Isle of the Dead, 1969) Francis Sandou na sličan način stiže hiljadu dvesta godina u budućnost postajući "najstariji" Zemljanin. Ali, to nije tema romana, već samo sredstvo da nama blizak čovek stigne u budućnost koja će mu omogućiti "tehnološku besmrmost". Postaje prvi čovek iniciran u nezemaljsku regiju Pei'anaca i postaje nosilac Imena jer ga jedan od bogova bira da bude njegova inkarnacija u svetu i daje mu psi-moć da oblikuje planete po narudžbi sve kompletno sa životnim formama. To, naravno, ima za posledicu da Sandou postane jedan od sto najbogatijih bića u naseljenoj vaseljeni. O slatka sireno sna o moći. Jer Sandou je samo uzgred mega-bogat. On je dobar borac i vrstan esejista (!?) što se da videti u izvanrednoj paraboli o životu kao Tokijskom zalivu koja uokviruje roman. A na planetama, svojim kreacijama je u potpunoj empatiji sa svom prirodom - jednom rečju došao je najbliže što smrtnik može u igranju uloge boga. To je tema koju je Zelazni opširno zahvatio godinu dana ranije u Gospodaru svetlosti i kasnije je još muljao. Opak je Render Oblikovatelj "više" bog: on ima vlast nad totalnom slikom sveta pojedinca i svakome može stvoriti drugi svet.) Sandou postaje objekat ritualne osvete drugog Pci'anca. U suštini to je sukob dva Imena, dva boga, a smrmici su im pioni. Tu su i pioni piona: neprijatelji, prijatelji i, naravno, ljubav mrtva Sandouva, prizvani iz mrtvih pomoću ukradenih traka-života. Oni uspevaju da ne budu pioni piona, već nastavljaju igru u kojoj su grubo prekinuti: svoj život i igrače pretvaraju u

figure. Sukob se odigrava na Ostrvu mrtvih, njegovoj najdražoj kreaciji na planeti Iliriji, što omogućava Zelazniju da se poigra svojim krivim ogledalima - u čemu je majstor. Kao inspiracija mu je poslužila istoimena slika Arnolda Boklina. Ona se može naći u Fantastičnom slikarstvu, od Bola do Dalija u izdanju Grafičkog zavoda Hrvatske. Filozofska potka slična Ruži za propovednike, ali nije tako snažna - ovo je ipak prvenstveno avanturistička fantazija o moći sa mnoštvom duhovitih detalja. Za razvoj Zelaznija je ipak možda najznačajnije da mu je ovo prvi detaljniji pokušaj stvaranja sopstvene mitologije. Bazirana je na hindu-sistemu s tim što bogovi "stvarno" biraju i prisvajaju inicirane. Uz nekoliko impresivnih detalja - kao što je mistični ispraćaj učitelja do praga smrti - ne nudi mnogo više od top zabave koju može da pruži inteligentno pisan SF. Ovo mu je i praktično prva u seriji takvih knjiga.

Koliko je njegovo ime već u šezdesetim imalo težinu pokazuje nominacija za HUGA 1967. za novelu Aleja prokletstva (Damnation Allejy, produžena u roman 1969.). Ovo, za ovakvog autora ipak prosečno delo - to je jedan od prethodnika Mad Maxa - ipak je bilo dovoljno komercijalno da izazove snimanje krajnje nespretnog filma. Dobra fantastična avantura je Džek iz senki (Jack of Shadows, 1971) - blaga alegorija, ali dobra zabava na nerotirajućem svetu sa pikarskim Džekom, princem i lopovom. Godine 1973. pojavila se pomno očekivana saradnja sa Filipom Dikom, Deus Irae, ali izuzev providne i pomalo morbidne alegorije (opet!) u postatomskom svetu nije mnogo pružila. Vremenom je Zelazni postao ekspert za konstruisanje svetova pogodnih za brzu akciju i dobru zabavu, pa je 1986. započeo seriju sve popularnijeg tipa "ilustro-vanih romana" naslovljen Roger Zerlazny's Alien Speedway za koje je razvio kontekst, detaljno razradio tehnologiju interplanetarnih trka, i fabulu, dok drugi rade zanatski deo posla - pisanje i crtanje! To znači biti Ime!

1975. godine, kada jc pokupio "duplu krunu" sa Povratkom Dželata bio mu je nominovan i roman Prolaz u pesku (Doorway in the Sand), najbolja od njegovih vrcavih, duhovitih storija brzog tempa. Postoji jedna neobična paralela između junaka ovog romana, Freda Kasidija, i junaka Ruže, Galindžera. Koliko je Galindžer duhovni produkt i signal šezdesetih, toliko je to Kasidi za sedamdesete. Čak se i između načina pripovedanja može povući takva paralela. Koliko je Ruža seriozna, sa naglašenim dobro ukomponovanim slojevima značenja, toliko je Prolaz.. blještav i dobro ispoliran produkt vrhunske zanatske tehnologije sa značenjima diskretno postavljenim u trećem planu. Odličan odraz stanja u popularnoj kulturi. U roku - a on je uvek dobar indikator - simfo i tehno-rok prezentiraju tone opreme i isprazan zanat čekajući da ih pank rasturi, a u SF-u se odvija preplitanje "avangarde" i "klasike", vraćanje starih "bardova" i sa njima sve jače nadiranje klasičnog SF pripovedanja, povratak avanturi, a približava se i invazija čiste fantastike.

A šta je u to vreme radio Fred Kasidi? Večni student jako širokog znanja, afi bez onog intenziteta prema njemu poput Galindžerovog, koji živi od nasledstva od ujaka, a kondiciju održava spektakularnim penjanjem po zgradama. Takav jedan Fred Kasidi biva optužen da je ukrao zvezdani kamen, neprocenjivu ostavštinu i istovremeno životnu formu sa ESP moćima i upada u otkačenu igru kosmičkih "lopova i pajkana" uz bezbrojne komplikacije i obrte. Možda to ovako zvuči plitko, ali to je izrazito vešto i duhovito napisana knjiga iz koje je moguće iščitavati razna značenja.

Rodžer Zelazni je definitivno postao Ime, njegova dela se iščekuju i pažljivo iščitavaju. Nastavio je da povremeno dobija nagrade, ali je njegov vrhunski kreativni period ostao iza nas. Možda će se povratiti, poput Roberta Silvertierga? Najviše vremena posvećuje fantastičnom serijalu Amber- vrlo kvalitetnom u okviru tog žanra i veoma komercijalnom, ali- Zelazni kao da ne daje više sve od sebe.

Srećom, ostala su njegova dela, pa sada dolazimo do središu njegovog rada kao romanopisca.

BOGOVI SA CIGARETOM U RUCI

"I u najgorem prenosu mit zadržava svoju poruku" - C. Levi Stross

"Sveto biće može bti privlačno ili odbojno - labud ili oktopod.... osoba koju srećemo na putu ili prikaza iz sna ili priče, može da bude šta god zaželi pod jednim uslovom, ali je taj uslov apsolutan, a to je da budi strahopoštovanje (awe)" W. H. Auden

Govoreći o trojici autora SF-a koji u njemu bude strahopoštovanje, Sterdženu, Farmeru i Bredberiju, Želazni je napisao: "Oni znaju šta je sveto na onaj specijalni trans-subjektivni način gde lične specifičnosti odjednom popuštaju i postaju univerzalne i osvetljavaju ljudsku situaciju poput božične jelke osvetljene neonom." Ova izreka, kao i sam izbor autora, odlično osvetljava njegov pristup SF-u kao mitotvoračkoj kategoriji.

Gospodar svetlosti (1968) je u doba njegove najveće kreativne slave očekivan sa velikim interesovanjem jer mu je to bio prvi "pravi" roman - svi prethodni su proširenje novela. Kao kostur ima sasvim ortodoksnu SF fabulu. Reč je o planeti na kojoj bivša posada broda "Zvezda Indije" izigrava vrio uverljive i po potrebi prisutne Hindu bogove uz pomoć izvedenih PSI-moći i super-tehnologije, i tako drži ostatak, populacije u pokornosti i prisilnom "srednjem veku". Jedan od njih odbacuje svoj božanski aspekt iz doba osvajanja planete, navlači moralno-ideološku i fizičku pojavu Bude, tradicionalnog neprijatelja Hindu religije, i bori se za civilizacijsko, prvenstveno tehnološko, "prosvetljenje" masa.

Stvorenje svetlosti i tame (1969) je njegov sledeći i, na žalost, poslednji obimniji pokušaj sa već postojećim motivima. Zahvaljujući nedostatku adekvatne najave, sticaju okolnosti i, prvenstveno, katastrofalnoj grešci izdavača u proceni trenutka za izdavanje - što je u Americi od presudne važnosti! - roman je u početku olako odbacivan uz komentare kako Zelazni sada "'iskotrijava' egipatske bogove da izvedu svoju tačku na žuru" (Oldis i Vingrouv).*

Zbog toga se Zelazni nije više upuštao u ovakve eksperimente sa formom i izrazom, mada su Stvorenja...možda njegov najinteresantniji zahvat u sferu "klasične" mitologije. Ovde je odbacio potrebu da racionalizuje mitološke likove, bilo pojavnom formom bilo mestom radnje, već ih je samo "SF-izovao" smeštajući ih u jedan za SF moguć univerzum i stavljajući ih u interakciju sa više-manje klasičnim likovima uobičajene postave uglavnom kosmičke opere. Nasuprot tome, ma koliko ovi egipatski bogovi bili pravi - ili "pravi", kako se gleda - oni se više udaljuju od svojih uzora nego hindu surogati od svojih u Gospodaru svetlosti. Ovde je kostur ortodoksna fabula bajke u formi megakosmičke avanture sa istim, megakosmičkimm posledicama. U osnovi, to je priča o naporima Tota, Princa-koji-je-bio-Hiljadu, boga Mudrosti i Magije - reč je o onome što se u engleskom ustalilo kao 'magick', prava magija, ovde u obliku izuzetno retkih PSI sposobnosti, za razliku od 'magic', što je obično mađionlčarstvo. On mora da uništi Ono-što-vrišti-u-Noći, prastarog boga, ili čak Boga(!?), i uspostavi predašnji red u Središnjim svetovima kojima je legitimni gospodar, i istovremenim pokušajima uzurpatora, Anubisa i Ozirisa, da unište njega.

Ocene oba romana, naročito Gospodara..., bile su i ostale, uprkos toliko potrebnoj vremenskoj distanci, dijametralno suprotne. Za neke je to fascinantno i kreativno delo (N. Baron). Za Karfa Jokea ovaj roman je predodređen da postane SF klasika. To je "organski" roman, istovremeno prožet "socijalnom brigom", humorom i sublimnošću. Nasuprot mnogima, on misli da ovde Zelazni ima najčvršću kontrolu nad svojim pisanjem. "S obzirom na močvaru materijala od koga je isklesan, ovaj roman je u krajnjoj analizi sasvim izuzetan." Ali, za Oldisa baš to je "svođenje kompleksnog i snažnog mita na strip formulu", a za Džoanu Ras obećava više nego što pruža a ljušturi priče nedostaje "unutrašnjost" - "mehanizam fabuliranja je zadovoljen: to je sve". Najzad za Oldisa i Vingrouva (U milijardu godina...) to je "avanturistička priča o formi i haosu". Brz tempo i vijugava složenost - prvo nekarakteristično, a drugo tako karakteristično za Hindu mitski epos! - njima "više liče na impresivan strip u prozi...! uprkos svim njegovim uzbuđenjima i mesmerizujućem, hipnotičkom presijavanju to ostaje visoko zabavna konfekcija, a ne kompleksno i homogeno umetničko delo".

Istina da oba ova romana pojednostavljuju svoje mitološko zaleđe ne mora se gledati kao nedostatak, već kao artikulisan kreativni metod da se u ličnom, krivom ogledalu odrazi savremeno društvo i da se sa njim komunicira.

Prvo; pojednostavljenje, ili bolje rečeno svođenje složenog duhovnog sistema Hindu mitologije u Gospodaru svetlosti na racionalan i mehanistički SF sistem

---

* Eto, dešava se to i takvoj renomiranoj kući kao što je Doubleday! "Sticaj okolnosti se sastojao u tome da je bez najave, maltene kao ilegalno izašao krajem 1969. pa su ga progutala još aktuelna značajna dela prethodne godine, veoma plodne: npr. Androidi Fila Dika, Leva ruka tame Legvinove, pa i Ostrvo mrtvih samog Zelaznija - a takvo preklapanje je nedopustivo, ako nije namemo kao što ponekad rade Silverberg, Farmer, Pirs Entoni, pa i Elison da bi izazvali lavinu i privukli pažnju na pojedinačne kvalitete dela. I taman da Stvorenja isplivaju, pokrio ih je plimni talas očekivanih stvari u 1970. na čelu sa bučno najavljivanim Prstenom!. Dodajmo tome "marketinšku" grešku samog Zelaznija, koju neće ponoviti! U kratkom razmaku izašao je sa još jednom obradom poznatih mitova, a neadekvatni odlomci u magazinima If i New Worlds nisu stvorili plodno tle, što je uobičajena američka praksa! Koliko je samo ne-umetničkih faktora potrebno da bi jedno SF delo, makar i etabliranog pisca, na tom monstr-tržištu bilo primećeno!

dato je kao posledica i izraz nastojanja savremenog čoveka, oslonjenog na thenologiju, da izigrava bogove svog zajedničkog meta-sećanja. Šta oni mogu biti više od jednostavnih strip-likova? Dok ne napuste potrebu za ego-božanstvenošću i ne potraže sebe kao mitsko božanstvo i pod- i nad-svesti i postanu složeni strip-likovi, što je sasvim druga kategorija? A to su već i likovi iz Stvorenja... Oba romana su i pokušaj stvaranja novih semantičkih i idejnih okvira za "stare" arhetipske izraze. Anđela Karter je, pišući o postliterarnim aspektima SF-a stavila na papir i ovo: "(on) transformiše domaći, svakodnevni svet Pisca u apokaliptični svet literarnog dela pomoću sistema verbalnih transformacija unutar mitskog - tj. kulturno poznatog i prepoznatljivog - okvira. Na ovaj način transformiše sam svet u tekst."

Drugo: na jednom planu u oba romana i drugim delima koja se bave mitologijama i fantazijom o moći postoji karakteristično strip-pojednostavtjivanje sa svim njegovim manama ali i prednostima. Ponekad - ne i uvek, na žalost - Zelazni uspeva da se vine do "pene na talasu kreacije", što je njegov izraz, i dosegne jedan drugi plan gde baš ova pojednostavljenost sveta teksta rada ono "trans-subjektivno" usložnjavanje značenja njegovog mitološkog materijala, približavanje onom Audeovom svetom biću i, najzad, rađanje meta-realne začuđenosti i strahopoštovanja. I, paradoksalno, često baš one "najstripovskije" scene najviše odišu i dočaravaju duh prastarih mitova, kao što su bitka kod Retre iz Gospodara ili sukob Seta i Onoga-što-Vrišti iz Stvorenja...

Treće: koliko ovo slikanje stripa rečima odražava kontekst samih romana, toliko odražava i pokazuje jedan od bitnih oslonaca duhovnog i kulturnog konteksta u kome su nastali. Zelazni se svesno obraća mnogo širem krugu čitalaca od onih koji redovno prate SF. Usuđujući se da se okuša u paradoksu: bujicama reči se obraća onima koje mnogi nazi-vaju postliteramom generacijom – generacijama muzike, stripa i fifma u šezdesetim odnosno videa i kompjutera danas. Generacija koja je razvila senzibilitet zasnovan na čitanju jezika znakova-simbola. "Onih koji poput ptica lete od predstave/koncepta do predstave, ne ostavljajući svojim vazdušnim prolaskom..." (A. Karter). Ne slučajno se Zelazni obraća baš stripu (strip-film te vrste, Rat zvezda, se pojavio mnogo kasnije). Svoje znake-simbole nudi u prepoznatljivoj formi - ako zanemarimo egzotična zastranjivanja - čitaocima stripa novog, agresivnog medija koji baš tada u šezdesetim, transformišući se iz oblika "niže" zabave i na juriš osvajajući segment intelektualne sub-kulture koja upravo nadrasla svoju marginalizaciju premeštanjem reflektora umetničke pažnje sa centra na tadašnju periferiju kulturne arene. Nije, naravno, reč o hipi-pokretu koji se pokazao kao kratkotrajni, samouništavajući bljesak na margini margine, već o kulturnim previranjima i traganjima kojima je i SF dao svoj vidljiv, ali za sada nedovoljno merljiv doprinos.

Baš u doba kada se Zelazni peo ka vrhuncu karijere Veliki Sten Li (Stan Lee) je dovršavao svoju veliku kreaciju: transformaciju malokrvnog sveta super-heroja u vitalan Marvel Univerzum, živo tkivo koje ne prestaje da raste, mada sve više izrasta u svoj šablon. Dao je svojim likovima mitske dimenzije, a storijama formu i katkad snagu epa. U ovom smislu najkarakterističniji je serijal-saga o Toru, "stripizacija" nordijskih bogova (možda se zato Zelazni nikada nije detaljnije prihvatio nordijske mitologije?), zatim kosmički lik Galaktusa, i najzad njegov glasnik, a Sten Lijev vrhunac i labudova pesma. Srebrni Letač, "istinski" mitološki lik ponikao iz stripa (1971), jednom nogom u sferi "starih" mitova, a drugom u sferi novih, gde su se već smestili Flaš Gordon, Tarzan, Supermen i kompanija. Sten Li je učinio još nešto: definitivno je afirmisao i ugradio u strip mnogobrojne SF koncepte i artefakte kao nešto već dato, svima blisko, žrtvujući, istina često, svežinu pa i smisao koji imaju u SF-u. Srećom SF se pokazao kao neiscrpno vrelo novih ideja.

I najzad, odnos Zelaznija prema stripu pokazao se kao prava interaktivna veza: koliko je Zelazni koristio Marvel, Heavy Metal autore itd. takav je bio njegov uticaj na drugu eksploziju serioznog stripa u sedamdesetim. Posebno na evropski,

jer američki strip teško nadrasla sopstvene komercijalne i duhovne, samonametnute premise.

Starija naučna fantastika (do četrdesetih otpritike) često liči na strip - i to po nedostacima. Da bi se približili toliko žudenom "glavnom toku" morali su da se liše onoga što su smatrali suštinom, praveći od sebe klasičnu psihozu. Zelazni i drugi autori povratkom na prekembelovski SF i svesnim korišćenjem strip-metoda i slika otvaraju novi put ka "glavnom toku". Oslanjanjem na tada adekvatan medij omogućuje se premisa/poruka: medij je poruka, poruka je medij - tj. SF, a ne strip koji je njemu samo sredstvo.

Svesti Gospodara... i Stvorenja... na veličanstvene stripove rečima je u najmanju ruku navođenje na pogrešan trag. U Stvorenjima... fuzija mitskog stereotipa likova i njihovih strip-kalupa rađa novi kvalitet. U Gospodaru... postoji određena spratovnost likova-kako po složenosti tako po mestu koje na skali između božanskog i ljudskog zauzimaju. U svakom slučaju, Zelazni svojim "ugrađenim" čulom za likove uspeva da potpuno mitskim ličnostima ugradi "ljudsku" psihu i da nam je približi ne oduzimajući im onu neophodnu dozu "svetosti". Čest mali signal koji koristi je cigareta u rukama bogova, pa čak i Bude. Lik Sema-Bude je najuspeliji takav jer uspeva da bude Buda, mada čitaocu sve vreme stavlja do znanja da on to nije, sa lakoćom zalazeći u složeni problem "budastva" svake jedinke.

Na kraju preostaje problem stila i romana kao parabole.

Često se može pročitati da su mnoge Zelaznijeve verbalne eskapade poput vatrometa: jesu lepe ali i ništa više! Može se, naravno, odgovoriti da cilj vatrometa i jeste da bude lep i ništa više, kao što je "cilj" Budinog cveta da bude cvet - ništa manje, ništa više. Međutim, dok u nekim ranijim delima to nije slučaj, u oba ova romana njegov karakterističan stil je u funkciji materijala i građenja njegove višeslojnosti. On odražava i stvara mitičnost.

U Gospodaru svetlosti složeno tkanje reči u ekstatičnoj je igri, senzualnoj i prebujnoj poput fasada Hindu hramova. Ovim vrtoglavim kaskadama reči stvorene su scene koje u najvećoj meri otvaraju vrata percepcije ka zemlji mitskog - više od puke upotrebe karakterističnih likova i parafraza mitskih scenarija. Takve su scene: Bitka kod Retre, Silazak u Helvel (Bunar Pakla), Dolazak nebeskih kohorti na venčanje na nebu. Lov belih mačaka Kanibure, pa i Semovo kockanje sa elementalima.

U Stvorenjima svetlosti i tame stil je repetativan, nalik litaniji (chantu), katkad sa sonornim prizvukom Tekstova Piramida ili Knjige mrtvih. Ponekad fraze iz opisa istih scena vesto koristi u opisima savim drugačijih scena. Stilski eksperiment da ceo roman napiše u sadašnjem vremenu ima odlično pokriće u duhu egipatske mitologije: i slike sveta uopšte: dok su grčka i nordijska linearne, a hindu ciklična, egipatska je izrazito vanvremenska/svevremenska. Sve se događa uvek, tj. sada. I opet - to ređanje zamrznutih, polako varirajućih scena, koliko podseća na čudnu strip-verziju slika iz egipatskih grobnica toliko baš i ovaj roman, koji se najviše udaljuje od svog izvornog predloška, pretvara u iznenađujuće sveže SF-ovsko istraživanje duha prastarog Egipta i njegovog značenja danas. Ističe se prva glava - preludijum u Kući mrtvih - sastavljena od parafraza faza "izlaska u dan" Knjige mrtvih. Vredi pomenuti i opis mrtvog Maračeka, pa i bitku u temporalnoj fugi.

I ovim romanima Zelazni se dokazuje kao majstor kraće forme! Oni jesu celine, naravno, a Gospodar svetlosti je njegov najozbiljniji i najuspeliji pokušaj veoma složene parabole. Međutim, mnoštvo izvanrednih alegorijskih epizoda, koje se nadovezuju na svoje pandane iz hinduizma, čine skoro nemoguć zadatak da se dopre do krajnjih značenja ovog romana. Ne može se ne biti zaintrigiran pričom o "lažnom" Budi koji preobraćuje ubicu boginje Smrti da bi ovaj postao "pravi" Buda, a zatim poginuo braneći onog "lažnog" od Smrti lično!

Stvorenja... su neuvijeno sastavljena od serije epizoda više ili manje uspelih kao alegorije. Storijom o Čeličnom generalu, Princu pobunjenika stvorio je moćan arhetipski lik čijeg se vlasništva u svojoj kulturnoj baštini ne bi postideo nijedan

narod! Zaista once-in-a-life-time dostignuće! Potraga za svakim od Setovih oružja, na primer, basna je za sebe -na čelu sa kosmičkim kovačima, slepim Nornima, koji "zvezdanu palicu" naplaćuju novim očima, koje će uskoro izgubiti, samo da bi videli svoje alatke na trenutak.

Međutim, najveću metaforijsku snagu Stvorenja... crpe iz odstupanja od kanona egipatske mitologije i uvođenja elemenata drugih.

Čini se da stanje koje on slika u ovom romanu predstavlja fikcioni odraz istorijskog razvoja egipatskih verovanja u toku nekih trideset vekova ili ekstrapolaciju budućeg njihovog razvoja: kao kada bi se porodica egipatskih bogova vratila iz senke, a verovanja nastavila da se transformišu daljnjih trideset vekova!

Evo primera istovremene refleksije bivšeg razvoja i nadogradnje budućeg: U starom Egiptu, Oziris se od lokalnog božanstva i mogućeg istorijskog kralja prvo razvio u narodnu kult-figuru suprotstavljenu ranoj faraonskoj veri. Vremenom se od božanstva plodnosti i smrti i prvog vaskrslog kralja-smrtnika pretvorio u pravednog vladara Polja blaženih koji svima obećava zagrobni život "miliona i miliona godina" i istovremeno u centralnu figuru arkanih misterija Knjige mrtvih. Prihvaćen je i od viadajućih klasa i vremenom je asimilirao mnoge bogove. Kao da je uzurpirao njihove funkcije baš kao što je Zelaznijev Oziris zajedno sa Anubisom - po kanonu Ozirisovim "pomoćnikom" uzurpirao i poremetio Totov sistem upravljanja! Ali taj Oziris je vladar Kuće života i nikako nije pravedan i dobronameran (izuzev u onom tipičnom mitološkom smislu da su bogovi a priori u pozitivnoj funkciji, šta god amoralno činili)! I još krši utvrđenu mnogovekovnu ikonografiju "noseći" ptičju glavu umesto Horusa starijeg. Samo ovakav Oziris može da izda Tota. Ovaj je, pak, mnogo bliži Totu Hermesu Trismegistosu (triput vrlo velikom) evropske ezoterije, u skladu sa budućim razvojem stvari nego "originalnom" Totu koji jeste bio vlasnik magijskog i svakog drugog znanja i upravljao kreacijom po Hermopoljskoj kosmogoniji, ali bi zaista još mnogo vode Nilom moralo proteći da on zauzme vladajuću funkciju.

Pored Vramina i Madraka, tipičnih arhetipskih strip-amalgama pojavljuju se i Norne. Ove vikinške srodnice naših suđaja odjednom postaju potpuno neljudski slepi kovači, kosmički majstori.

Ipak, najdublja i najplodonosnija je transformacija Seta. U Egiptu se on od sunčanog ratnika, večnog pobednika nad zmijurinom mraka pretvorio u lik sličan đavolu, neprijatelja svih pomenutih bogova. Ali Zelazni uvodi Seta kao dva lika! Jedan je Set, bog-ratnik Anihilacije otac i sin Totov(!), a drugi je Tifon u "obličju senke konja crna", samo senke, bez supstanoe tj. konja, senke koja jeste anihilacija i nordijski Skaganauk ambis između svetova. U Egiptu je Tifon oduvek bilo ime Setovo ali i ime najgroznijeg ticana sa bikovom glavom koji je skoro savladao samog Zevsa. Očigledan izvor ovog razmnožavanja i transformisanja je opet zapadna ezoterija gde su ovo dva aspekta, intelekta i anime, iste sile. Međutim, ovako uvedeni simbol konja, i sam veoma složen (vidi Rečnik simbola) otvara potpuno nove dimenzije značenja. Da nije povremeno nepažljivo zbrzan i opterećen neprestano vaskrsavajućom fantazmom o moći na n-ti stepen, ovo je moglo biti autentično remek-delo Rodžera Zelaznija, na razmeđi preispitivanja postojećih i kreiranja novih mitova.

I zaista, najobimniji poduhvat ovog autora je u oblasti mitotvorstva i u okviru iznalaženja autorskog izraza u komercijalnoj formi - što je ispunjenje Američkog Sna!

MITOTVORAC IZ SENKI

Već više od petnaest godina Zelazni razrađuje svoju sagu o Amberu. I, sa razlogom. Od prethodnih romana najprodavaniji uopšte mu je Gospodar svetlosti sa pola miliona primeraka, dok mu ostale nisu ni blizu. Sve knjige iz ovog serijala su se prodale, u proseku, preko trista hiljada svaka. Do sada (1987) ih je napisao pet i upravo je počeo novu trilogiju!

Uvrštavanje Devet prinčeva Ambera (Nine Princes in Amber, 1970) u komplet knjiga Rodžera Zelaznija (ZNAK SAGITE 6-11) ne samo da ilustruje obiman deo njegove produkcije, već i najzad donosi prevod jednog od najkvalitetnijih savremenih dela iz žanra "herojske fantastike

za odrasle" već duže vremena najpopularnijeg u Americi. Ako ne računamo Gospodara prstenova i Konana (u izdanju Dečjih novina), a on ipak dolazi iz tridesetih, naša publika je eventualno mogla da se sretne sa delima Majka Murkoka, Erlik od Melnibonea i Hronike Kunske palice, u biblioteci Plava ptica orijetisanoj ka adolescentnom tržištu. A ma koliko Murkok bio označavan kao pomućeni genije, njegova fantastika - preko pedeset knjiga! - kojom je u dobroj meri izdržavao i sebe i svoj novotalasovski magazin New Worlds, beskrajno je razvlačenje i razvodnjavanje nekoliko dobrih ideja na što više reči, tj. novca.

Mada, ovim serijalom Zelazni nesumnjivo podleže ekonomskom pritisku da se piše jedno te isto, on uspeva da zadrži visok nivo kako svog pisanja tako i kvaliteta imaginativnog rada uloženog u njega. (Na kraju krajeva, u tako dugom periodu mogao je da napiše i dvadeset knjiga sa istim materijalom.) Štaviše, vrlo disciplinovano kontroliše svoj stil i nastoji da otkloni neke ranije nedostatke.

Devet prinčeva jeste zasebna knjiga ali i početak sage o "jedinoj stvarnoj zemlji" Amberu i naslednicima njene vladarske kuće. Napisana je lakim, duhovitim stilom i uzima oblik "skrivenog epa", za razliku od Gospodara prstenova ili preforsiranog Stivena Donaldsona. Na izgled jednostavna, linearna avantura se otvara poput latica cveca da otkrije jedan kompleksno razrađen i duhovit mitološki svet, baš kao što se "senke" otvaraju da otkriju svoj izvor - Amber. Naime, samo je Amber stvarni - svi ostali svetovi su njegove beskrajne varijacije, "senke" koje on baca kroz dimenzije. Svaki "istiniti" princ Ambera može nekakvom psi-aritmetikom da putuje kroz senke. Tako je Devet prinčeva pripovest o pokušaju jednog od prinčeva, dobrovoljnom izgnaniku među "senke", da se vrati u Amber i otme presto bratu-uzurpatoru. Odnosi u porodici su veoma emotivni, često obojeni mržnjom, a cela ekipa je "besmrtno amoralna" baš kao i Farmerovi besmrtni rođaci u seriji Svet spratova. Međutim, nasuprot očekivanju, Zelazni ovde, najzad, ne podleže svojoj opsesiji - fantaziji o moći. Veliki epski događaji su opisani škrto, ponekad iz treće ruke, ali time često dobijaju na "epičnosti", jer Zelazni vesto uvlači čitaoca da sam nadgrađuje veoma inventivan kostur koji mu nudi. I ponovo dokazuje sebe kao vrsnog majstora SF-a kao metaforične književnosti.

Inače, svet Amber kao osnovu crpi mnogo iz simboličkog sistema Tarota vešto isprepletenog sa simbolima epa o Svetom Gralu. Devet prinčeva imaju nešto od atmosfere Grofa Monte Krista u koga je upao Fil Mariou(!) -očigledno omiljeni Zelaznijev uzor - i u svakom slučaju su vrhunska zabava koja može da ponudi i nešto više, posebno u sledećim nastavcima koji granaju priču u neočekivanim pravcima.

I na kraju, šu reći o Rodžeru Zelazniju? Objavljivanje šest njegovih kapitalnih romana je SF događaj kod nas. Jer, on je jedan od onih koji su osvetlili jedan od ključnih perioda u razvoju SF-a. Ući će u njegovu istoriju ako ni zbog čega drugog - a razloga ima dovoljno -kao značajan pokušaj da se transcendentira SF baš onim sredstvima koja ga čine onim što jeste. Najzad samo SF može samog sebe da digne u vazduh vukući se za pertle sopstvenih cipela (By His Bootstraps kako reče Hajnlajn u priči kod nas prevedenoj kao Ja, mene, meni). Možda Zelaznijevo delo najbolje opisuju reči barda svih bardova u Antoniju i Kleopatri, reči koje je sam Zelazni posvetio svom kolegi, P.H. Farmeru:

Lepidus: Kakva je zverka taj krokodil vaš?

Antonije: Oblik mu je, gospodine, sopstveni, a širina mu je kol'ko je širok. Visok je baš leol'ko jeste, a sopstvenim se organima kreće. Živi od onog što ga brani; a kad ga elementi napuste, onda mu i bit sa njima odlazi.

Lepidus: Kakva je boja njegova?

Antonije: Njegova sopstvena, takođe.

Lepidus: Čudna je to zverka.

Antonije: To jest. A i suze njegove su vlažne.

I zaista, gospodine, jesu. Boje ovoga autora su njegove sopstvene, a suze njegove su vlažne. Nema se šta više reći.

Norman Spinrad

STERDŽEN, VONEGAT I PASTRMKA

Preveo Aleksandar Markavić

Nedavna smrt Teodora Sterdžena, i još nedavnije štampanje Bogotela (Godbody), jedinog novog Sterdženovog romana objavljenog u poslednjih četvrt veka, doveli su do zasluženog obnovljenog interesovanja za delo velikog pisca, koji, ma koliko bilo neverovatno, nikad nije dostigao slavu u svetu približnu onoj koju uživa Kilgor Pastrmka (Kilgore Trout), tajanstveno ambivalentna Sterdženova karikatura koja opseda veliki deo kasnijih dela Kurta Vonegata. Tako vam je to.

Kada je Vonegat dozvolio objavljivanje "romana Kilgora Pastrmke" pomenutog u njegovom delu Venera u školjki (Venus on the Half Shell), Sterdžen čak nije bio taj koji se krio iza pseudonima, već je Filip Hoze Farmer unovčio Pastrmkin ček. Ted je, kao i Pastrmka, ostao švorc.

Tako vam je to.

Teodor Sterdžen je verovatno još uvek najbolji pisac kratke priče koga je dao SF žanr, i, možda ne za svakoga, najbolji američki pisac kratke priče posle Drugog svetskog rata, i tačka. Pa ipak je samo jedna iz njegove duge zlatne niske priča iz 40-tih, 50-tih i ranih 60-tih, "Čovek koji je izgubio more" ("The Man Who Lost the Sea"), dospela u godišnji izbor Marte Foli najboljih priča "glavne struje", i to je bio vrhunac priznanja njegovog dela od strane američkog literarnog podneblja.

Tako vam je to.

Bar su dva od njegovih veoma retkih romana, Više nego ljudski (More Than Human) i Malo tvoje krvi (Some of Your Blood), priznati kao remekdela. Pa ipak je Ted Sterdžen bio zbog finansija primoran da napiše roman po ekranizaciji dela Irvina Alena Putovanje na dno mora (Voyage to the Bottom of the Sea), i što je najgore, da ga potpiše svojim imenom. Tako vam je to.

I sada, 1986, svedoci smo prvog izdanja Bogotela, romana čija je prva verzija nastala u ranim 70-tim, koga je Donald I. Fajn konačno objavio u originalnoj verziji.

Tako vam je to. (Ali kako je sada nama?)

Na nedavnom banketu Udruženja, Spajder Robinson je predstavio in memoriam za Teodora Sterdžena u obliku svoje verzije rap-a u maniru Lorda Baklija u kome Sterdžen, kao džezista po imenu Riba, konačno uspeva da oduva kritičare jednim trijumfalnim majstorskim rifom.

Nema sumnje da su Spajderove namere bile podstaknute najtoplijim osećanjima, i zaista, kada je završio svoju izvedbu, publika jc nagradila srećni završetak burnim aplauzom.

Ali Robinsonov rap je bio ono što Vonegat naziva "foma", laž koja slušaoca navodi da se oseti hrabar i snažan i srećan.

Avaj, to se nije dogodilo. Ah da. Riba bi istres'o iz cipela svakog pisca kratke priče k'o od šale, i činio je to prilično redovno u podrumskim SF klubovima, ali ga nikad nisu pustili tamo gore na pozornicu u Birdlandu da zasvira sa priznatim besmrtnicima.

Tako vam je to.

Pojedini kritičari, uključujući Roberta E. Hajnlajna u srdačnom predgovoru, bili su mišljenja da jc Bogotelo kamen temeljac Sterdženove karijere, dok su drugi tvrdili da je roman brijotina čije posthumno izdanje predstavlja medveđu uslugu Sterdženovoj reputaciji. Čudno, ali oba mišljenja mogu biti pravilna.

Bogotelo je po formi hrabro do drskosti. Osim poslednjeg poglavlja koje je napisano u autorovom svevidećem trećem licu, čitav roman je napisan u umnoženom prvom licu. Osam likova zaredom pričaju priču, i niko se od njih kasnije ne pojavljuje ponovo kao pripovedač, iako se

svi oni pominju u tuđoj priči. Ne mogu da se setim nijednog romana koji koristi ovu formu, i jedino kraće delo za koje znam je slučajno moja noveleta 'Veliki bljesak" (The Big Flash").

A Sterdžen gotovo uspeva da to funkcioniše u obimu romana. I tek na kraju izgleda da je bio primoran da razbije formu da bi sve povezao autorovim osvrtom u trećem licu.

Na proznom nivou, Bogotelo je bez rezerve očaravajuće delo. Skoro niko osim Sterdžena ne zna ovako da upotrebi stil.

Kao što Hajnlajn pravilno ističe, možete da nasumično otvorite knjigu, i da već posle par redova utvrdite koji od likova pripoveda.

Ali to je još najmanje od svega.

Novajlijama se upućuju dragoceni saveti na temu proznog stila, takođe što se tiče izbora pripovedača. Neki znalci savetuju nadobudne pisce da razviju sopstveni, dosledan stil, dok drugi upućuju da se strogo izbegava pripovadanje u prvom licu.

Bogotelo pokazuje kakva bogatstva gubimo upotrebom raskošnih reči sa mnogo slogova.

Izabravši višestruko pripovedanje u prvom licu, Sterdžen dopušta sebi slobodu da razvije osam celovitih proznih stilova u jednom jedinom kratkom romanu.

Svaki lik pripoveda svoje poglavlje na sebi svojstven način, koji, pojavivši se u štampi, postaje karakterni prozni stil, ne autorov, sa ličnim ritmom govora, rečnikom, filozofijom, tikovima i izrazima.

Ted Sredžen je često koristio prvo lice i nikada nije razvio osobeni stil. Čak i kada je pisao u trećem licu, stil je bio više stil likova nego Sterdženov govor.

Sterdžen je uvek bio najbolji kada se okretao likovima. Kako da ne, znao je on da ispriča priču i pričao je divne priče, ali su se sva otkrovenja i vrhunci zapleta uvek dešavali unutar ljudskog srca.

A Sterdženovi duševni pejsaži nisu bili samo jednorogovi vrtovi kao što je ponekad hteo da se veruje. Ted je zaista bio drag i prijatan čovek, i sigurno je da je imao više da kaže o čudima ljubavi nego o čudima mržnje, ali čak i u granicama pesme o ljubavi kakva je Bogotelo, on pokazuje da ume da smisli vrlo ubedljive gadosti.

Ali uvek saosećajno.

Glavni pripovedač u romanu Malo tvoje krvi je odurni vampir koji čini užasavajuća dela. Kod Sterdžena je on na psihoanalizi, ostavljen je da sam govori o sebi, i monstrum na kraju postaje neko ko nam je na neki način drag. Sterdžen, kada je u formi, uvodi svoje čitaoce duboko, duboko u psihu likova, što je moguće, naravno, samo ako je voljan da lično pođe tamo. Otuda Sterdženova moralna hrabrost, hrabrost da voli svoje likove i tako prisili čitaoca da ih zavoli, bez obzira ko su i šta su.

U tome leži snaga Sterdženove vizije, ali su koren i njegove veličine kao pisca u tome što je umeo da izrazi svoju viziju putem proze.

Dobro, dobro, znam. Opisao sam ono čemu stremi svaki pisac.

Ali je Teodor Sterdžen znao kako to da učini, i to najdublje što je moguće.

Znao je da je u stvarnom svetu ono što ljudi govore i kako to govore najbliže onome što govore sebi, unutar sopstvenih glava. Znao je da je u svetu mašte jedini valjan instrument koji posedujemo da bismo izrazili svest lika, prozni stil kojim kazujemo priču.

Nije uopšte pravilo da to ostvarite u prvom licu, kao što Sterdžen čini u Bogotelu, a on sam podjednako često koristi i treće lice. Takođe je istina da neki pisci osobenim stilom uspevaju da prodru duboko u duh svojih likova, kao i Sterdžen, i sa podjednakom toplinom, na primer Filip K. Dik.

Ali niko ko ne dopušta da mu se stil menja uporedo sa likovima kao što čini Sterdžen, ne može da se nada da će postići istovremeno i njegov domet i njegovu dubinu.

Delove Bogotela pripovedaju jedan za drugim policajac, silovatelj, prostodušni sveštenik, njegova seksualno frustrirana žena, seoski Makijaveli, obična devojka sa skrivenim kompleksima, ljigavi tračnovinar, i sredovečno dete cveća. Svi oni zadržavaju isti nivo uverljivosti. Svi su oni ljudi koje na kraju potpuno razumemo, uključujući i silovatelja. Svi su stvarni.

Sterdžen to postiže ostavljajući ih da govore svako za sebe sopstvenim glasom. Koristeći višestruko prvo lice, u mogućnosti je da kombinuje osam samosvojnih proznih stilova, otelovljujući osam različitih tipova ličnosti u istom romanu a da pri tom ne zbuni čitaoca.

Robert Hajnlajn je stoga potpuno u pravu kad kaže da je, što se tiče ovoga, forme i dubine karakterizacije i proznog

stila, Bogotelo istinsko remek-delo, i temeljac Sterdženove karijere. Iako je ovo u stvari prva, sirova verzija, gotovo da nijednom nije odsvirao pogrešnu stilsku notu, ili dopustio da stil jednog lika proguta stil nekog drugog.

Ali, na žalost, oni koji veruju da ovakvu prvu verziju nije trebalo objavljivati imaju svoje argumente, pogotovo otkad se Sterdžen složio sa njima.

Jer, ovakvo kakvo je objavljeno, Bogotelo ima veliku i prilično očiglednu manu, a ta mana je bukvalno u središtu romana, i to je samo Bogotelo, naslovni lik, oko koga se okreće svih osam zupčanika, ili što bi rekao Vonegat u Kolevki za macu, "dizač frtutme".

Ko je Bogotelo?

Ovo pitanje se često postavtja, a ujedno je i poslednja rečenica romana. Problem je što Sterdžen ni sam sebi nije odgovorio na ovo pitanje.

Bogotelo je prelepi nagi muškarac koji se niotkuda pojavljuje likovima romana i katalizuje duboke promene u njihovim životima, uglavnom pobuđujući pozitivnu energiju libida i čineći da vole jedno drugo u svakom mogućem smislu. Na kraju biva ubijen putem magije od nevemika i trećeg dana vaskrsava. Znači, ovde nedvosmisleno imamo erotizovanu figuru Isusa, i zaista. Den Karier, Sterdženov sveštenik, pokušava da dokaže da je istinsko hrišćanstvo, Isusovo hrišćanstvo, delom seksualna misteriozna religija kao i tantrička joga, da je u duhu hrišćanstva telesna ljubav podjednako transcendentalna kao i misa ili pričest.

Ovo nije sasvim nov koncept za Sterdžena. Njegove odjeke možemo čuti u Veneri plus iks (Venus Plus X), Zaljubljenim ptičicama (The Lovebirds), Aferi sa zelenim majmunom (Afair With a Green Monkey), čak i u Malo tvoje krvi. Ali je to ovde potpunije izraženo i otvorenije, dovoljno da podigne pritisak ispod Biblijskog Pojasa.

Problem kod Bogotela nije u konceptu. Postoji već briljantan iako malo poznat roman Isusi (Jesus Christs) A.J. Langusta, koji se potpuno sastoji od brojnih ponavljanja Hristovih muka u različitim inkarnacijama u alternativnim svetovima. Sterdženov koncept je mogao da fiinkcioniše podjednako dobro. Ali ne funkcioniše.

Problem romana Bogotelo je Bogotelo-lik, a problem sa Bogotelom-likom je u tome što Sterdžen nije mogao da se odluči da li da ga tretira kao čoveka, podjednako kao likove pripovedača, ili kao čisti simbol, apstrakciju, deo dekora magičnog realizma.

On ne koristi Bogotelo u prvom licu, ne razotkriva njegovu unutrašnjost, ali ni to nije problem, to po konceptu odgovara ovoj vrsti priče u ovom književnom obliku. Filip K. Dik to čini sve vreme, može se naći u celom žanru političkih romana kao što su Lice u gomili (A Face in the Crowd), Svi kraljevi ljudi (Ali the King's Men). I sam sam koristio taj koncept u Prolasku kroz plamen (Passing Through the Flame), a ni sam Milton nije pokušavao da dočara Božju psihu.

Ako je centralni lik jednostavno preširok za empatiju, treba ga učiniti osovinom oko koje se sve obrće, tj. dizačem frtutme.

Ali ako želite da date Bogu da govori neki tekst, postarajte se da tekst bude dobar! Sterdžen, na žalost, daje Bogotelu nekoliko redova, i oni su izveštačeno obični, što oštro narušava tečni realizam ostatka romana.

Sigurno shvatate šta je pokušavao da učini.

Ključno pitanje romana glasi; ko je Bogotelo?

I naravno, jedini pravi odgovor zen-jezuite bi bio...

Svako.

Sterdžen je pokušao da dočara jednostavnost pravog svetaštva, i šta da kažem, uprsk'o je. Da vidite kako se to postiže, pročitajte Filipa K. Dika, Seobe Timottja Arčera (Transmigration of Timothy Archer), gde Dik demonstrira svetaštvo jednog pomalo zaostalog mehaničara kroz njegove rasprave o karakterističnim manama i vrlinama izrade pojedinih automobila.

Sterdžen je uprskao i kraj romana, kada je bio primoran da razbije formu i prikaže rasplet u autorovom svevidečem trećem licu, jer očigledno nije uspeo da uglavi u sliku pripovedača i prvom licu koji će uvek biti na pravom mestu da poveže konce priče.

Ono što je pred nama nije ni kamen temeljac ni totalni promašaj. Pred nama je, jednostavno, prva verzija potencijalnog remek-dela, koje na žalost nije doživelo potrebne revizije.

Uspešna revizija možda i ne bi bila tako teška. Mogao je, na primer, da rezerviše

lik trač-novinarke da nam ispriča rasplet. Bilo bi sasvim moguće dopustiti da i ona bude preobraćena, i da se to dogodi baš tada, na kraju. A ako i ne uspete da vam u reviziji Bogotelo progovori magičnom prozom, možete ga uvek ostaviti nemog, i učiniti ga još mističnijim.

Teodor Sterdžen je bio savestan i samosvestan čovek. Prevezao se sa ovom prvom verzijom kroz dvadeset godina džombastog puta. Nije to bilo zbog toga što nije mogao da proda roman, niti zato što mu nije bio potreban novac, knjiga jeste prodata, najmanje trojici izdavača u ovom periodu. Sterdžen je jednostavno odbijao da dopusti štampanje dok roman ne prodje kroz reviziju za koju je prokleto dobro znao da je potrebna.

Ali avaj, do toga nikad nije došlo, čak ni kad mu je zli vuk zakucao na vrata i ugrizao ga za dupe.

Zašto nije revidirao roman, ostaće možda literarna misterija, jer Ted nije više tu da nam objasni, a možda ni sam nije znao razlog, i jedini preostali svedok je, na neki način, Kilgor Pastrmka.

Izbor imena jasno govori da je Vonegatov propali pisac SF-a imao za uzor Teodora Sterdžena. Ali Vonegatov Pastrmka nije baš Teodor Sterdžen kakvog su ga znali njegovi prijatelji i čitaoci.

Ne da u Sterdženu nije bilo Pastrmke. Kao i Vonegatova verzija, pravi Kilgor Pastrmka bio je u hroničnoj besparici, upleten u bračne i vanbračne komplikacije, i imao milion malih mehaničkih zajeba koji su održavali takvo stanje. Kao i Pastrmka, Sterdžen je uspevao da ipak sačuva svoju druževnost i optimizam.

Ali dok je Teodor Sterdžen možda živeo život Kilgora Pastrmke, Sterdžen pisac je bio izvrnuta slika Pastrmke.

Pastrmka je bio piskaralo sa prolivom, koji je izbacio stotine ćoraka. Pastrmkini romani su bili površno napisani baloni briljantno bizarnih konceptualnih zamisli.

Ted Sterdžen je bio spor, pažljiv zanatlija čija je skromna produkcija teško stečeni rezultat skoro hronične borbe sa autorskom blokadom. Sterdžen je bio duboko senzibilan pisac koji je živeo i umirao sa svojim likovima, i njegova dela su imala čvrste temelje u njihovim unutrašnjim životima. Sterdžen je bio majstor proznog stila, sa hiljadama orkestarskih glasova pod komandom, mnogo uspešniji u domenu stila nego, recimo, sam Vonegat.

Ali dok Kilgor Pastrmka možda ima više toga da kaže o Kurtu Vonegatu kao piscu nego o delu Teodora Sterdžena, Vonegat jeste dao gorko saosećajni osvrt na poslovni krah Tedove karijere.

I iako je prva verzija Bogotela literarni genije Sterdžen uhvaćen u aktu kreacije sa ne baš zakopčanim pantalonama, kako to da je ovo istinskiji Pastrmka nego bilo šta što je napisao Vonegat, i u isto vreme istinski Teodor Sterdžen?

Sterdžen je pisao otprilike jedan roman u deset godina, i kao i obično bio u stisci sa novcem kada mu je Brajan Kirbi ponudio nekih 1500 dolara da napiše roman za njegovu Kuću Eseksa. U to vreme je 1500 dolara bio solidan predujam za SF roman, ali je Sterdžen kao takav mogao da dobije i 5000. Zašto je Ted pristao na pogodbu od 1500 dolara?

Pa, kao prvo, imao je ugovore za nekoliko SF romana, i već potrošio polovinu svote od predujma, i sada, iz neke uvrnute perspektive, nije mogao sebi da priušti da ih napiše. Dobra marksistička definicija autorske blokade. Ne uspevši da ispuni određen broj ugovora sa izdavačima SF-a, novi ugovori, sa novcem unapred, postali su nešto što Ted nije mogao lako da ostvari. Dobra kapitalistička definicija autorske btokade, veruj mi, Karl!

A zatim, Brajan je bio Tedov prijatelj i dobro ga je poznavao. Suviše dobro. "Poznajem te, Tede," rekao mu je. "Jedini način da od tebe dobijem roman je da ti plaćam poglavlje po poglavlje. Sto komada unapred, 150 svaki put kad doneseš poglavlje."

Ted, koji je na izvesnom nivou svesti, istom onom koji ga je učinio piscem kakav je bio, poznavao sebe isto tako dobro, pristade.

Kilgor Pastrmka se nalazi u svakom slovu priče o tome kako je napisano Bogotelo.

Ali je u njoj i Teodor Sterdžen, i te kako!

Jedan izdavač pornografije predložio je Brajanu Kirbiju da objavi seriju "visoko kvalitetnih ukrućivača". Ono što je Kirbijeva kompanija znala o literaturi moglo je da stane na naslovnu stranu Potrošačkog Vodiča, a često i jeste. Kirbi je bio voljan da objavi u svojoj Kućt Eseksa bilo šta, ako u sebi ima dobru dozu seksa.

Kirbijeva teza je bila da "nema razloga zbog koga nam dobra literatura ne bi digla onu stvar." Zato je upošljavao takve

poete kao što su Dejvid Melcer i Majki Perkins, povratio bitničku prozu iz dugogodišnje stagnacije, postao prvi izdavač Čarlsa Bukovskog, i okupio pisce SF-a kao što su Čarls Plat, Henk Stajn, Filip Hoze Farmer, i Teodor Sterdžen.

"Istresite se svojski," govorio jc Kirbi svojim piscima. 'Ludujte. Ovde nema tabua niti ograničenja. Šta god vam padne na pamet samo ako u tome ima scena jebačine."

Za razliku od drugih izdavača pornografije, Kirbi nije dopuštao da se cenjena imena kriju iza pseudonima. "Nemam nameru da objavljujem nešto što se stidite da potpišete pravim imenom," govorio je.

U ovim okolnostima je Filip Hoze Farmer napisao divlje i ponekad zastrašujuće "bukače" pune seksa i avanture. Slika zveri, uvećana (Image of the Bcast, Blown) i Gozba nepoznatog (A Feast Unknown). Henk Stajn je napisao stilistički briljantan psihološko-erotski roman. Godina veštice (Season of the Witch). Bukovski je pisao uobičajeni prljavi sardonični humor. Melcer je pisao duge serije mračnih i nasilnih SF romana po uzoru na Vilijema Barouza. Perkins je pored ostalog napisao i Zle suputnike (Evil Companions), moj izbor najbriljantnije pokvarenog i najfascinatnije odvratnog romana koji je ikad napisan, pored koga 120 dana Sodome (120 Days of Sodom) zaslužuje oznaku "za sve uzraste".

A Ted je napisao Bogotelo.

Eto zato je to Teodor Sterdžen!

Oslobođen svih tabua i ograničenja, sa jedinim uputstvom da piše o seksu, dok je većina autora Kuće Eseksa proizvodila komedije pune gadosti, ili osvetljavala stvorenja koja se sparuju u najdubljem mraku dubokih jazbina divlje podsvesti, Teodor Sterdžen je napisao ovu odu duhovno uzdižućoj moći telesne ljubavi.

Nepotrebno je naglašavati da, iako nema razloga da nam dobra literatura ne digne onu stvar, ona ipak neće ići kao alva u knjižarama za drkadžije, čiji su kupci već dovoljno opterećeni činjenicom da moraju da drže knjigu i okreću strane jednom rukom.

I tako se Kuća Eseksa srušila pre nego što je Kirbi uspeo da od Sterdžena izvuče reviziju, i Ted je ostao dve decenije na prvoj verziji, sve do smrti, ne povlačeći je, niti dozvoljavajući da bude štampana takva kakva je.

Zašto?

Lako je razumeti zašto je Ted odbio da se roman štampa u verziji kakvu sada imamo. Trebala mu je revizija, i on je to znao, ali je ostao Teodor Sterdžen do kraja, i nije hteo da objavi nešto što nije valjalo.

Ali kako to da nije uspeo da smisli kako da ga popravi?

Odgovor nije nikakva "fama", neće nikog učiniti hrabrim i snažnim i srećnim, i možda je levački od mene da to javno pominjem, ali je to jedini odgovor koji postoji.

Ted je bio blokiran poslednjih dvadeset godina svoga života. Napisao je nekoliko lepih priča, ali samo nekoliko, i revizija celog jednog romana možda je bila iznad njegovih kreativiuh snaga.

Suviše vremena je ovaj posvećeni i senzibilni literarni umetnik bio primoran da živi život Kilgora Pastrmke. Bogotelo je moglo da bude trijumfalni rif džeziste Ribe, ali, na žalost, Spajderu, nikada nije dospeo tamo gore da ga odsvira. Nisu ga pustili kroz ta vrata. Niti su mu dozvolili da umre sa trubom u ruci.

Tvorac Kilgora Pastrmke, Kurt Vonegat, takođe se u ranoj fazi svoje karijere našao u opasnosti da ostane tamo napolju, isključen.

Kao i Sterdžen, Vonegat je bio literarni umetnik koga su više morile tematske brige nego ambicije u žanru, što ga je dovelo do toga da piše jednu samosvojnu vrstu SF-a koja teško da je težila da mu pruži kamin sa poređanim Hugoima. Za razliku od Sterdžena, Vonegat je pisao isto tako i jednu samosvojnu vrstu proze "glavne struje", i mnogo je njegove kratke proze dospelo u ligu velikih.

Ovih dana Vonegat naravno na sav glas izjavljuje da nikad nije bio pisac SF-a, ali da je upao u igru 80-tih umesto 60-tih, danas bi možda sa podjednakim žarom izjavljivao da nikad nije bio pisac "glavne struje", sa jednakom literarnom opravdanošću.

Zato što je granica između Vonegatovog punopravnog SF-a i njegove tzv. proze glavne struje uvek bila nepostojeća. Isto toliko je pisao mimetičke savremene romane koliko i akcionu avanturističku svemirsku operu.

Uvek je bio neka vrsta američkog predstavnika magičnog realizma, kombinacija Tvena i Helera, Pinčona i Dika. U

ovom sektoru proznog univerzuma, sadašnjost se ponaša kao SF, a SF se ponaša kao budasta balavica, i ko će reći kad je ko jedno ili drugo. Ili da li je uopšte.

Pa, oni što ilustruju korice, gluperdo!

Mehanički pijanino (Player Piano), Vonegatov prvi roman, bio je prilično opora SF antiutopija, u kojoj američkoj srednjoj klasi automatizacija dolazi glave, i bio je nesumnjivo dekadama ispred svog vremena, a i danas sasvim upotrebljiv. Vrlo dobar roman, ali je bio objavljen u ograničenom luksuznom tiražu i nije osvojio nikakvu nagradu za SF.

Sirene Titana (Sirens of Titan), njegov drugi roman, začudo izgleda kao da ga je napisao Pastrmka, samo da je bio sposoban da piše sa Vonegatovom pedantnom zajedljivošću. Ljudska istorija se otkriva kao neverovatno zamršena papazjanija zakuvana od tuđinaca nasukanih na Titanu koji šalju besmislenu poruku kući na Tralfamador. Tu je više SF fazona, vremenskih petlji i trikova sa realnošću nego u punom buretu svemirskih majmuna. Poruka je crma koliko to samo može da bude, ali je knjiga pravo uživanje za čitaoca, klasik u svojoj vrsti. Roman je objavljen kao čistokrvni SF, i pobudio je interesovanje u žanru, ali niko Vonegata nije nazvao čovekom trenutka.

Majka noć (Mother Night), njegov treći roman, bavi se krizom identiteta izvesnog Hauarda W. Kembela juniora (kapirate? Vonegat nikad nije uspeo da proda nešto Astoundingu), američkog agenta-krtice u nacističkoj Nemačkoj, čiji je paravan bio njegov posao Naci-propagandiste koji više ne zna ko je ni na čijoj je strani.

Iako bi se Majka noć mogla nekako strpati u SF žanr pomoću majstorija fanzinskih mandarina, u realnom svetu nije bilo sumnje da bi ga trebalo objaviti kao roman glavne struje.

Ali se to nije dogodilo. Majka noć je bila objavljena kao džepno izdanje, upakovana u omot koji je nagoveštavao da to možda jeste SF, sa ciljem da se obezbedi zanimanje izvesnog dela potrošačke mase. Mogli ste da čujete kamiondžije dok su punili džepove na sedištima kabina: "'Ej, ovaj momak Vonegat je izgleda u SF fazonu, a?"

Pa, za razliku od Sterdžena, Vonegat (ili bar njegov agent) je imao promućurne izdavače, ili prave veze, verovatno oboje. Pročitao bi rukopis narudžbe, smislio šta će, i isporučio, u pravom trenutku da mu Kolevka za macu bude objavljena onako kako zaslužuje.

Ako roman koji žonglira sa "teškom" naučnom tezom sadrži imaginarnu religiju koja na neki način zaista funkcioniše, i završava se odumiranjem života na Zemlji, ima bar marginalne elemente SF-a, onda se može reći da je Kolevka za macu naučna fantastika, ali za ime boga nemojte na omotu!

Ako je Klanica Pet (Slaughterhouse Five) roman koji je Vonegata učinio književnim superstarom, Kolevka za macu a zatim Bog vas blagoslovio, g.Rouzvoter (God Bless You, Mr. Rouzvoter) su bili solidan temelj za tako brz uspon.

Kolevka za macu je još uvek moj omiljeni Vonegatov roman, i bio je prvi roman koji mi je obratio pažnju na Vonegata, i dok je prva izjava možda manjinsko mišljenje, druga je bila opšte iskustvo, jer je to prvi Vonegatov roman objavljen na način rezervisan za prvu klasu.

I zaslužio je, pošteno. Lud je, zajedljiv, duhovit kao i obično, ali tu je i nešto više, neka vrsta tužne ali iskrene afirmacije koja vidno nedostaje u drugim Vonegatovim romanima. Bokononizam, neka vrsta rasta-religije koja se bazira na fomi, lažima koje govorimo jedni drugima da bi se osetili bolje, je izgleda bezrezervna afirmacija jedine stvari koju Vonegat smatra vrednom verovanja, iako je plod mašte. I kada Bokono konačno legne da se zamrzne u konačnom položaju krajnje komičnog kosmičkog prezira, pokazujući onaj znak prstom Znate-Već-Kome, osećamo da Vonegat pokazuje retku pojavu saosećanja sa sirotim sjebanim čovečanstvom dok upućuje poslednji sočni pozdrav pakosno ravnodušnom univerzumu.

Kolevka za macu nije postala veliki bestseler, ali se kao džepno izdanje vremenom lepo prodala, i od Vonegata zasluženo napravila američkog autora na koga je trebalo obratiti pažnju u širem literarnom svetu.

Bog vas blagoslovio, g.Rouzvoter je upotpunio Vonegatov raskid sa bilo kakvim SF imidžom. To je priča o nevoljama milionera koji pokušava da pokloni svoj novac u dobrotvorne svrhe, nešto blaža verzija Teri Sademovog Čudesnog hrišćanina (The Magic Christian). Roman uopšte nema elemenata SF-a i cementirao je Vonegatovu reputaciju

vrhunskog pisca glavne struje.

Ali za čudo, omiljeni pisac Eliota Rouzvoteta je niko drugi do Kilgor Pastrmka. Upravo kada je Vonegat dovršio čišćenje đonova od blata SF-a, njegova dela je počeo da opseda Kilgor Pastrmka.

Tada je naravno došla i Klanica Pet, opšte priznata kao Vonegatovo remekdelo, sigurno temeljac njegove reputacije, a ostalo je književna istorija.

Književna istorija sa jednim sasvim vonegatovskim zezom.

Na vrhuncu uspeha, u njegovom delu je počelo da se oseća nešto neuhvatljivo. Zajedljivost je postala za nijansu gorča, pripovedanje je postalo sekundarno u odnosu na želju da se iznese neka goruća tema, likovi su postali govornici autorovih ideja, i što je bilo najzlokobnije, dela su mu postala nedozvoljeno samorefLektivna.

A Kilgor Pastrmka, koji je bio omiljeni pisac i Bilija Pilgrima u Klanici Pet, nije prestajao da se pojavljuje kao avet. Pojaviće se u Bog vas blagoslovio, g. Rouzvoter, Klantci Pet, Doručku šampiona, Slepstiku, a pokretaće frtutmu u Vonegatovom poslednjem romanu Galapagos, upravo kao neka vrsta duha.

Da je Kurt Vonegat živeo život Kilgora Pastrmke, verovatno bismo rekli da je potrošio svoje SF gorivo, dospeo do tačke na kojoj mašta popušta, i počinjete sve da smeštate u isti izmišljeni univerzum, a knjige počinju da se odnose na druge knjige, likovi gostuju u više romana, i u poslednjoj fazi, autor završava vodeći duge fiktivne razgovore sa samim sobom u svojoj gumom obloženoj galeriji bestselera.

To ne znači da je Vonegat već stigao u nepovratno stanje, njegova dva novija romana Zatvorska ptičica (Jailbird) i Oko sokolovo (Dead Eye Dick) su nešto solidniji, i mada Galapagos, njegov povratak pravom SF-u po svemu osim po omotu, može izgledati depresivan i monoton, Vonegat se bar porvao sa onim čudnim javnim upozorenjem samom sebi posle objavljivanja Klanice Pet.

Zapisano je da je rekao: "Sada kada sam rekao sve što sam imao da kažem, umuknuću." U Doručku šampiona je čak pokušao da se oslobodi likova koje je dotad koristio.

Galapagos zaista izgleda kao pokušaj da se raskrsti sa svima, ljudska dupeglavost ovde konačno uništava vrstu. Jedini preživeli posle milion godina su potomci preživelih sa Galapagosa koji su se degenerisali u jato morskih sisara bez uma, oslobodivši se radosno svojih "prevelikih" mozgova.

A ko je ostao, pitaćete, da ispriča ovu gorku priču iz perspektive od milion godina?

Niko drugi do sin Kilgora Pastrmke, koji je Sudnjeg Dana bio pozvan sa one strane Plavog Ponora od očevog duha, i vrativši se, bio osuđen da izdrži milion godina dosade zbog svojih grehova, dok Ponor i Kilgor Pastrmka nisu ponovo došli po njega.

Očigledno je, dakle, da je Kilgor Pastrmka, koji je počeo kao Vonegatov zajedljivi osvrt na sudbinu pisaca SF-a kao što je bio Teodor Sterdžen, već odavno postao lik Vonegatove književne psihodrame.

Pastrmkin život je upravo ono od čega je životna mudrost sačuvala Vonegata, ono što je lako mogao da postane da nije, za razliku od Teodora Sterdžena, bio sposoban da povuče prave poteze da bi se izvukao iz nezaslužene opskurnosti.

Ali zašto je ovaj književni duh zadržao moć da opseda Kurta Vonegata? Više ne postoji opasnost da Vonegat dospe u ovakvo stanje. Brojke govore da će sve što napiše postati bestseler. Sigurno je da ne postoji deo njega koji potajno žali što nije pošao putem Kilgora Pastrmke!

Možda...

Ali ako je Teodor Sterdžen bio povod za Pastrmkinu karmičku dilemu, Vonegat je bio taj koji je pisao Pastrmkine romane, u svakom smislu.

Jasno je da su sve Pastrmkine bizarne SF premise proizvod Vonegatove imaginacije, ali, što je manje vidljivo, Pastrmkina dela izgledaju više kao Vonegatovi raniji radovi nego bilo šta od Sterdžena.

Sterdžen nije bio kosmički barski komičar, i njegovi svetovi su bili skoro uvek pažljivo i konzervativno proradeni i uverljivi.

Ako je i imao neku manu kao pisac, bilo je to zato što nikad nije bio nadrealist, igrao je igru stvarnosti po pravilima ovog sveta.

Sterdženova proza je uvek realistična, u smislu da su njegovi svetovi uvek ostvarivani verodostojno, a njegove priče se dešavaju u osećajnoj sferi likova. One ne igraju zen ples po podlozi kao Vonegatovi uspešni romani, i sve su drugo samo ne

nategnute svemirske vic-priče kao Pastrmkine.

Vonegatov Pastrmka izgleda više kao glas pisca SF-a kakav je sam mogao da postane, izbacujući more SF lakrdija koje na svu sreću Vonegat nije morao da napiše. Delom uzdah olakšanja, delom stresanje od jeze zbog onoga što je moglo da se dogodi da nije bilo dobrog rada nogu i pravih veza.

Ali Sterdžen nikada nije bio u opasnosti da posune bezveznjak poput Pastrmke. Istina, Ted je, poput Pastrmke, bio slab u manevrisanju sa izdavačima, i, kao i Pastrmka, nikad nije imao prave veze da dospe na listu bestselera, ili bar da otplati kiriju.

Ali je za razliku od Pastrmke, Sterdžen bio nesposoban da štancuje na veliko za novac, njegova brzina proizvodnje nije mu pružala drugi izbor do da se oslanja na kvalitet i na razumnog bankara. Da li je Vonegat znao u dubini duše da je on mogao da završi i verovatno bi završio sa dva metra knjiga koje je Pastrmka napisao, samo da su mu se leđa našla uz Sterdženov zid?

Naravno, Kilgor Pastrmka ne može zaista da bude Vonegatov dvojnik, zar ne? Na kraju krajeva, za razliku od Pastrmke i od Sterdžena, on je pratio svoju zvezdu i ona ga je odvela u slavu.

Ali sada nam se čini, kada sve svedemo, da je Vonegat obdario Kilgora Pastrmku jednom skromnom vrlinom na kojoj bi mu i on sam i Sterdžen mogli pozavideti, kao braća pod kožom.

Pastrmka je pocepana vreća. On nema literarni genije Sterdžena, niti Vonegata. Ali, koliko god bio hronično depresivan, on ne presušuje, ne blokira se, niti postaje ciničan.

On nastavlja da izbacuje, i samo vozi, sa svim onim ludim snovima u glavi. Da je Pastrmka imao Sterdženov dar, možda bi bio prvi. Ali da je Sterdžen imao Pastrmkinu upornost za pisaćom mašinom, Bogotelo bi bilo prerađeno u remek-delo, za samo jedan vikend, još tamo sedamdesetih, i Riba bi možda obarao sve sa nogu sledećih deset godina.

A da je Kurt Vonegat poslušao šta mu šapuće glas Kilgora Pastrmke u vreme Bog vas blagoslovio, g.Rouzvoter?

Da je inalo više verovao svojim ludim snovima posle Klanice Pet i da nije bio tako oprezan, da je potrošio svoje literarno blago u dobre svrhe kao Eliot Rouzvoter, da je malo popustio uzde Pastrmki u sebi, zar ne bi sada svet izgledao vedrije?

Zar ne bismo i mi i on bili pošteđeni maltretiranja sa Doručkom šampiona i Slepstikom, i bezvoljnog pesimizma Galapagosa, umesto još jedne Kolevke za macu i Klanice Pet! Čak i žica onih solidnih SF romana kao Sirene Titana bi moža bila bolja od onog što je nastalo umesto toga.

Šta to Kilgor Pastrmka pokušava da kaže Kurtu Vonegatu? Da je gladan pisac kreativan pisac, da su slava i novac pogubni za dušu, da je bolje gladovati u sobičku nego plandovati u literarnim salonima?

Pustimo ga malo na miru, narode!

Sterdženova karijera je pošla tim pravcem i gle kuda ga je odvela. Što je najčudnije, upravo tamo, naravno u psihološkom smislu, gde se Vonegat sada nalazi. Ponekad Znate-Već-Ko odluči da nam pokaže "srednjaka".

Bokonon je legao na led i rekao zajebi. Sterdžen je umro sa prvom verzijom nedorađenog remek-dela koje je decenijama sakupljalo prašinu, ali možda je na kraju krajeva Kilgor Pastrmka imao pravu ideju. Izvukao je šta je mogao iz slabih karata koje mu je podelila sudbina, i ispaljivao je svoje lude ideje dok Plavi Ponor nije došao po njega.

Kada Galapagos počinje, Plavi Ponor je već odneo Pastrmku, ali čak i kroz konačnu prazninu gašenja zemaljske svesti Vonegat nam dopušta da naslutimo njegov odblesak na drugoj strani.

Možda je ovo dobar znak u jednom umornom romanu.

Možda Vonegat sam sebe teši fomom.

A ako on veruje u to, foma će ga učiniti jakim i hrabrim, i usrećiće njegove buduće čitaoce.

Teodor Sterdžen bi to objasnio bolje od mene. Niko bolje od njega. Bogotelo, uz sve svoje omaške karakteristične za prvu verziju, ipak sija na nas sa druge strane svojim toplim osmehom razumevanja. Ali on više nije ovde da nam opet olakša srca.

Plavi Ponor je došao i uzeo i Teda.

Ernesto Vegeti

STANJE ZNANSTVENE FANTASTIKE U ITALIJI

Preveo Darije Đokić

Na zagrebačkom Miniconu '88 trebao sam održati predavanje o stanju SF-a u Italiji, sa opisom tendencija i mogućnosti koje pruža tržište.

Kako se dešava sa svim dobrim konvencijama, svako toliko nešto pregori; u ovom slučaju bilo je to, mislim na veselje prisutne publike, moje predavanje. S druge strane, dio tema mi je "pokrao" Gianfranco Viviani iz izdavačke kuće NORD.

I tako, evo me opet, ali ovog puta sa prerađenim tekstom koji sam bio pripremio za to predavanje.

PRECI

Između dva rata u Italiji se objavljivalo u obliku avanturističkih priča sa naučnim spekulacijama, nešto što bi se moglo proglasiti sličnim naučnoj fantastici. Tadašnji fantasy analog su bile priče tipa "izgubljenih rasa" alla Rider Haggard. Onda kao i sada, nacionalna je produkcija bila u manjini u odnosu na inozemnu, samo što su tada Francuzi bili ispred Anglosaksonaca.

Od 1935 nacionalna produkcija postaje brojnija. Naravno, žanr tada još nije bio etiketiran kao takav, a ta je situacija trajala sve do 1952, do rađenja "Uranije" (tada "Romani Uranije").

OD "ROMANA URANIJE" DO "COSMO ROMANA"

Naučna fantastika se u Italiji rađa 1952 sa pojavom "Romana Uranije" iako to nije bio baš prvi specijalizirani časopis; "Fantastična Znanost" je krenuo nekoliko mjeseci ranije ali je utjecaj bio skroman.

Romani 'Uranie' ispočetka posvećuju nešto prostora domaćim autorima, najbolje ako se potpisuju egzotičfiim imenima (Walesko), ali je objavljen i Franco Enna. Kako vrijeme prolazi, imena postaju sve egzotičnija, a učestalost objavljivanja sve niža, dok konačno i nestaju pod uredništvom Fruttera i Lucentinija (jedini Italijani koji su tada objavljeni su bili njih dvojica pod pseudonimima te Palazzeschi sa jednom pričom).

"Cosmo Romani" započinju odmah sa domaćim autorima, ali pod pseudonimom, i tek pred kraj se Italijani javljaju vlastitim imenima (Antonio Belomi). U dodatku romana nalaze se domaće priče pisane bez pseudonima.

"IZA NEBA" I "FUTURO"

Italijani su pojavom časopisa "Iza neba" (1957) i "Futuro" (1962) dobili mogućnost da objavljuju, određenom učestalošću, pod vlastitim imenima, a ne pod američkim pseudonimima. Prvi je list bio namjenjen širim slojevima, dok je drugi imao literarnih ambicija i nastojao se proširiti na evropsko polje kako bi se tukao anglosaksonski utjecaj.

"Futuro" je izdržao godinu dana, dok se "Iza neba", nakon početnog uspjeha koji je čak bio krunisan izdanjem na francuskom, vukao do 1969, uz kratko ponovno pojavljivanje 1975.

"GALASSIA"

Rođen kao brat američkog lista Galaxy, časopis je objavljivao romane, povremeno prepuštajući prostor Italijanima (često samim urednicima). Priče su uglavnom bile smještene u rubriku Accademia (priče čitalaca), bez obzira na kvalitetu teksta.

Kada su uredništvo preuzeli Curtoni i Montanari bio je vidan pokušaj da se strani i domaći autori izjednače, ali je list već bio na zalasku.

"NOVA SF"

Ovaj se časopis, kojeg je uređivao Uto Malaguli, rodio u periodu duboke krize žanra (1968), a bio je gotovo deset

godina referentni centar svih ljubitelja. Uistinu, uspio je, istina samo na području kratke priče, izjednačiti domaće i strane autore. Ostala izdanja UBRE, izdavačke kuće kojoj je "Nova SF" pripadala, izašla su sa preko 150 naslova od kojih su samo 7 bili italijanskih autora, ako uključimo i dva pseudo Van Vogta (a to su bili Rambelli i Festriniero).

RAST

Od 1972 započinje period stalnog kvantitativnog i kvalitativnog rasta. Izdavačka kuća NORD se osiiva 1970, usred krize i odmah se konsolidira; nastaju FANUCCIEVA naučnofantastična izdanja, LIBRA eksplodira.

Italijani se još uvijek moraju dobro namučiti kako bi im romani bili objavljeni u spcijaliziranim izdanjima, dok prostor za priče raste, iako sporo.

NORD objavljuje 1977, nakon sedam godina postojanja, prvog domaćeg autora, bio je to Luigi Meneghini, a ta je politika, iako različitim intenzitetom, nastavljena do danas.

U tom smo periodu svjedoci nastanka, uspona i pada časopisa "Robot", lista koji je uređivao Vittorio Curtoni, a koji danas ima mitski status. Na početku je širok prostor dan literarnoj kritici i domaćim pričama. Idila između lista i čitalaca se prekida nakon polemike nastale oko pitanja politike i naučne fantastike, koja se ubrzo degradirala do trača i poziva na linčovanje konzervativaca.

Poslijednjih se desetak brojeva umorno vuče sastojeći se uglavnom od prijevoda američkih antologija, a sa gašenjem lista gasi se i serija kolateralnih izdanja koja ga je pratila i koja, istini za volju, nije nikada pružala prostora Italijanima.

Kuća NORD započinje 1980 sa edicijom "la Collina", koju uređuje Inissero Chremaschi, posvećenu neofantastičnom. Praktički, svi su autori Italijani, a pokušan je i kontakt sa piscima mainstnam literature; čitaoci taj prijedlog izgleda nisu prihvatili i časopis se gasi. Na taj su način zatvoreni i poslijednji prostori za naučnofantastične priče.

Od 1980 ne samo klasične naučnofantastične priče, već i romani bivaju potisnuti fantasy literaturom. Te godine se, inicijativom Gianfiranca De Turrisa, osniva i nagrada "Tolkein" koju široko podržava izdavač SOLFANELLI. De Turris teoretizira o činjenici da su Italijani više skloni farttasy literaturi nego naučnoj fantastici s obzirom na svoje kulturno naslijeđe; edicije koje on uređuje za SOLFANELLIJA objavljuju isključivo nacionalne autore i pružaju vrlo malo prostora SF-u.

De Turris 1981 definitivno napušta kuću FANUCCI, a naslijeđuje ga Pilo. U onome što nisu mogli (ili htjieli) duo De Turris - Fusco uspijeva Pilo; pruža domaćim autorima široki prostor, istina samo na polju fantastike, bilo za romane, bilo za antologije (koje sam uređuje) ili priče u dodatku različitih izdanja. Rezultat nije uvijek među najboljima, posebno što se tiče priča u dodatku koje često služe samo da bi se popunio prostor. Ipak, bilo je u tim neurednim i nehomogenim dodatcima i dobrih pisaca (Mezzarese, Rampini).

SADAŠNJA SITUACUA

Tržište je u jakoj ekspanziji, ali se broj izdavača smanjio. Tri su specijalizirane kuće prisutne u knjižarama: NORD, SOLFANELLI i FANUCCI koji pojačavaju svoja izdanja umnožavajući produkciju, a isto vrijedi i za kuću MONDADORI.

Od nespecijaliziranih izdavača RIZZOLI odlučno ulazi u žanr, a primjećuje se interes i kod LONGANESIJA

Sa kioska je nestala GARDEN i oni ostaju monopol MONDADORIJA. Njihova "Urania" je dobila sestricu, "Urania Fantasy", a možda uskoro stigne i mali brat mutant "Urania Horror".

Što se tiče prostora za italijanske autore situacija je slijedeća:

NORD je praktički zatvorila svoja vrata do-maćim autorima;

FANUCCI nastavlja svoju politiku prema Italijanima pod uvjetom da se odreknu honorara i da pišu po novoj modi -fantasy & horror;

SOLFANELLI ne odustaje od svoje orijentacije, ali privilegira fantasy;

MONDADORI je sa "Uranijom" i "Hiljadu svjetova" pod upravom Montanarija sramežljivo pripuštao domaće autore, a tek će se vidjeti kako će biti pod Lippijem;

PERSEO i njegova "Nova SF" ostaje nepromijenjenog stava, dok "Futiro Europa", koju uređuje Lino Aldani, širi svoj interes na ostale evropske zemlje, što otvara skroman prostor autorima koji nisu sa anglosaksonskog govornog područja.

Miodrag Milovanović

DOMAĆI SF PISCI U "KOSMOPLOVU"

Krajem šezdesetih godina ovoga veka prvi put se kod nas pojavio časopis koji je veći deo svog prostora posvećivao naučnoj fantastici. Bio je to Kosmoplov, a izdavač časopisa bila je novinska izdavačka kuća "Duga".

Pokretanje jednog takvog časopisa čini mi se da je bio logičan odgovor na sve veće interesovanje za astronautiku koje se u to vreme javilo u vezi sa prvim čovekovim putovanjem na jedno drugo nebesko telo - Mesec. Ni izdavačka kuća koja je pokrenula Kosmoplov nije slučajno uletela u taj poduhvat - već neko vreme u časopisu Zeleni dodatak gotovo redovno objavljivane su kraće SF priče.

U martu 1969. godine, nekoliko meseci pre leta Apola XI pojavio se prvi broj Kosmoplova. Naslovna priča bila je "Svemirska Odiseja" Kejta Lomera, a gotovo dve trećine časopisa bile su posvećene naučnoj fantastici. Ostala trećina pripadala je vestima iz astronautike, mada je bilo i drugih sadržaja vezanih za popularizaciju nauke.

Glavni i odgovorni urednik časopisa bio je Gavrilo Vučković, koji će i kasnije igrati značajnu ulogu u razvoju naučne fantastike kod nas, kada po gašenju Kosmoplova bude pokrenuta Galaksija, list koji će, takođe, više godina redovno objavljivati naučnu fantastiku, istina u manjem obimu.

Međutim, posle početne euforije, interesovanje je polako jenjavalo, pa je i tiraž časopisa opadao. U uvodnicima česta su bila upozorenja da časopis posluje sa gubitkom. Pokušalo se nešto sa promenom učestalosti izlaženja, sa smanjivanjem dela posvećenog naučnoj fancastici, ali ništa nije pomoglo, tako da je posle 24 broja časopis prestao da izlazi 30. maja 1970. godine.

Kosmoplov je bio prvi ozbiljan časopis koji je kod nas sistematski objavljivao domaću naučnu fantastiku. Domaći pisci počeli su da se pojavljuju od petog broja i do gašenja časopisa ukupno je objavljeno 12 priča domaćih autora.

Druga karakteristična činjenica koja dokazuje ozbiljnost pristupa domaćoj naučnoj fantastici je potpisivanje autora domaćim imenima. Pre Kosmoplova, časopis koji bi i objavijivao domaću naučnu fantastiku zabašurivao bi to krijući pisce pod anglosaksonskim pseudonimima. Primera je mnogo; Esad Jakupović objavljivao je u Ekspertu, Zelenom dodatku, Politikinom zabavniku pod gomilom pseudonima; Edvard Kingston, Edvard Šagal, Ričard Anders, Dase Jak, E.J. Mars, Aster Fajerbol, Esja Kupov; Vladimir Imperl pisao je za Plavi dodatak, X-100, Apolo i pod svojim imenom, ali i pod pseudonimom Vil Mardi; Damir Mlkuličić objavljivao je u Zovu, Studentskom listu, Vjesniku pod pseudonimima Mike Dames, Dane Mac Ulage, itd.

U Kosmoplovu domaći pisci su se potpisivali punim imenom i prezimenom, a ponekad je čak izlazila i beleška o piscu; znak male pažnje prema piscu i čitaocima koji su kasnije vodeći domaći SF časopisi Sirius i Alef neopravdano zapostavili.

Kvalitet domaćih priča objavljenih u Kosmoplovu je prilično nizak, što ne čudi mnogo ako se ima na umu da pre toga domaći pisci naučne fantastike praktično nigde nisu mogli da sistematski objavljuju svoja dela. Pored toga, kada se o kvalitetu priča sudi treba znati da u to vreme kod nas nije bilo objavljeno ni preterano mnogo kvalitetnih stranih ostvarenja na koje bi se domaći pisci

mogli da ugledaju.

Ako se posmatra dužina priča, vidi se da su to većinom sasvim kratke priče. Samo tri priče duže su od pet standardnih novinarskih kartica, a i one imaju manje od deset kartica.

Kratkoća tih priča, uz poneku beleišku o piscu, dokazuje nam da su te priče pretežno pisali početnici, većinom mladi ljudi koji su se više zanimali za tehniku nego za književnost.

Kosmoplov je bio orjentisan prema klasičnoj svemirskoj naučnoj fantastici. Već sam spisak stranih autora koji imaju više od tri objavljene priče to najslikovitije dočarava: A. E. van Vogt, Isak Asimov, Pol Anderson, Artur Klark i Kliford Simak. Zato ne čudi što je i većina domaćih priča sličnog usmerenja; čak osam od dvanaest domaćih priča u nekoj su vezi sa svemirom, a najčešće poprište zbivanja je svemirski brod. Srećom, ima i izuzetaka.

Bez ikakve sumnje najbolja priča objavljena u Kosmoplovu je priča Nikole Panića "Fok sa jednom rukom". Nikola Panić je nastavio i kasnije da uspešno piše naučnu fantastiku i 1984. objavio je u "Naučnoj knjizi" jedan od boljih domaćih SF romana Regata Plerus. "Fok sa jednom rukom" je priča o koloniji Vitus-135 koja se nalazi na 78 svetlosnih godina od Sola VIII. Zalihe foto-plazme neophodne za održanje života uskoro će biti iscrpljene i njihov svet biće konzervisan, kao i mnogi drugi slični svetovi. Fok je oblik koji predstavlja vezu kolonije sa spoljnim svetom. On i njegovi sunarodnjaci žive u kupoli ispunjenoj tečnošću, želatinozni i bezoblični, apsorbujući hranljive materije i baveći se intelektualnim aktivnostima. Nesposoban da bilo šta sam učini, Fok se obraća centralnom kom-pjuteru pitajući ga šta može da učini da spase svet. Kompjuter mu odgovara da ih može spasiti jedino rad. Ljudi su svoje aktivnosti prepustili kompjuterima i robotima i postepeno fizički zakržljali. To su iskoristili došljaci iz druge galaksije i otkrili da je čovečanstvo prava riznica znanja nesposobna da se odbrani. Zbog toga došljaci osnivaju retrogenetske centre u koje prikupljaju najbolje ljudske umove. Kompjuter savetuje Foka da pokuša da ponovo zadobije ljudski oblik i počne da radi. Koristeći poslednje zalihe energije, Fok oblikuje svoje telo po uzoru na ljudsko, ali kada je napravio jednu ruku, energija i konačno nestaje. Ostaje mu samo snage da gnevno zavitla jednom jedinom rukom metalnu ploču. Srećom, ona probija kupolu i energija Sunca kulja unutra, donoseći život koloniji. Fok odlazi da i ostalima oda tajnu transformacije. Ako se oduzme isforsiran srećan završetak, priča pokazuje znake začuđujuće orginalnosti. Pismenost je na zavidnom nivou, a poseban kvalitet donosi činjenica da u priči nema previše objašnjavanja tehničkih pojmova što je osnovna boljka većine priča nastatih u to vreme.

Solidna je i priča Blagoje Jankovskog "Beskonačno rađanje". Glavni junak kreće sa kolegom astronautom na putovanje ka novootkrivenom planetarnom sistemu Solaris II. Putovanje treba da traje 30 godina, a oni će to vreme provesti u hibernacijskom snu. Međutim, budi se samo naš glavni junak da ustanovi da se uređaj njegovog kolege pokvario. Brod ga obaveštava i da su na domak Siriusa II jaki elektromagnetni talasi zaustavili brod i vratili ga u pravcu iz koga je došao. Brod je nastavio da ubrzava i dostigao brzinu od 0.999998 brzine svetlosti. Kada je brzina svetlosti dostignuta, vreme počinje da teče unazad i glavni junak se ponovo vraća u trenutak kada je krenuo. To se neprestano ponavlja jer ne sme da zaustavi proces pošto bi nastala eksplozija koja bi uništila svemir. Ako se zanemare proizvoljnosti u tumačenju zakona fizike, ostaje zanimljiva priča u kojoj pisac, u najboljem maniru metatekstualnosti, raspravlja na početku i kraju priče sa svojim čitaocem. Blagoja Jankovski i kasnije je nastavio da piše i jedna priča mu je objavljena u Siriusu.

Ostale priče su mnogo slabije.

Muhamed Muminovlč, o kome nema podataka u časopisu, ali je opštepoznato da je on kasnije postao jedna od vodećih figura Astronomske opservatorije u Sarajevu, predstavljen je pričom "Svemirski Odisej". Jen Herbe je pilot svemirskog broda upućenog ka maglini Andromeda. Na putu ga presreće brod Gon Ura, koji se posle uspešne istraživačke misije vraća u matičnu galaksiju, i uvlači u sebe. Ispostavlja se da su i Gonurani potomci Zemljana, ali iz daleke

budućnosti kada je tehnologija umnogome napredovala. Oni ga pozivaju da se vrati sa njima, ali on odbija jer ga na Zemlji više ništa ne čeka. Priča je kratka i ne previše orginalna (A.E. van Vogt - "Daleki Kentaur"), a spisateljsko umeće pisca neveliko. Inače, ovaj pisac objavio je i dve kratke priče u Oto-zabavniku.

Branimir Perić je pre Kosmoplova takođe objavio nekoliko priča u Oto-zabavniku, a kasnije je objavio po jednu priču u Galaksiji i Siriusu, ali te priče, baš kao i priča "Let do večnosti" tek su na donjoj granici prosečnosti. Na kosmičku stanicu pada rukopis u kome autor opisuje svoj put u budućnost. Međutim, brod u kome se nalazi naleće na meteorski roj i put se nastavlja u beskonačnost. Autor samo stiže da izbaci ovaj rukopis, ali začkoljica je što taj rukopis čitaju insektolika bića. Ni ovo nije preterano orginalno, a u pogledu pismenosti još je slabije od prethodnika.

Već pomenuti Esad Jakupović predstavlja se pričom "Krug postojanja" u kojoj ne previše uspešno varira već poznati paradoks koji se javlja prilikom putovanja u prošlost.

Berislav Grozdanić, pilot Jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva, u priči "Odiseja na Eteronu" na desetak kartica izlaže doživljaje pilota koga prilikom pokušaja proboja "toplotnog zida" kidnapuju Eteronci, odnosno Eteronke, jer su njihovi muškarci intelektualno zakržljali. Pilot se zaljubljuje u predivnu Eteronku i posle mnogo peripetija oni nastavljaju da žive srećni i veseli. Međutim, sve je to jako naivno i skromnom književnom tehnikom ispričano.

U "Pogreški" Vladimir Deba spašava Zemlju tako što moćni Kritonci (već samo ime pokazuje nemaštovitost pisca) naleću na ludake i, zastrašeni neefikasnošću svog psihičkog oružja, beže glavom bez obzira.

Staniša Martinović iz Majdanpeka u priči "Kratak susret" ponovo spašava Zemlju, ali ovoga puta su zavojevači došljaci sa planete Zorge iz Sedme galaksije. Način na koji je spašava nije vredan pomena.

Dejan Grčić u priči "Najveći uspeh" nema šta da spašava jer je razorio Zemlju i pita se koliko će joj trebati da se oporavi.

Jedina žena, Dragica Berisavac, u priči "Eksperiment" zadovoljava se Institutom koga uništava kiša kamenja iz pokvarenog materijalizatora.

Ivan Josipović predstavlja nam u priči "Prijatelj Fuko" jednog dalekog pretka Spilbergovog E.T.-ja koji pomaže propalom crtaču da preživi.

Daleko najlošija je priča "Smrt metalnim čudovištima" Zorana Nikollća u kojoj Zoranovu devojku zli Džasper, gospodar robota, osuđuje 2800. godine na prinudan rad u Mesečevim rudnicima, ali iz niskih pobuda. Naravno, Zoran to osujećuje uništavajući Centar automatske kontrole.

Posle čitanja ovih priča, od kojih su većina tek amaterski pokušaji, nameće mi se zaključak da iznad svega treba ceniti napore redakcije Kosmoplova da pruže šansu domaćem piscu. Već u tim ranim danima domaće naučne fantastike bilo je ljudi koji su pravilno rezonovali i došli do zaključka da bavljenje naučnom fantastikom kod nas jedino ima smisla ako se jednoga dana i sami osposobimo da pišemo vrhunsku naučnu fantastiku. Danas možda još nemamo jednu Ursulu Legvin ili Orsona Skota Karda, ali čitajući nova ostvarenja Zorana Jakšića, Predraga Raosa, Dragana R. Filipovića, Radmila Anđelkovića, ili Vladimira Lazovića sa radošću možemo ustvrditi da smo im svakim danom sve bliži.

ALEF - SCIENCE FICTION MAGAZIN • Izdavač: NIŠP »Dnevnik«, Izdavačka delatnost, 21000 Novi Sad, Bulevar 23. oktobra 31 • Direktor NIŠP »Dnevnik«: MIODRAG KARADŽIĆ • Rukovodilac Izdavačke delatnosti: ILIJA VOJNOVIĆ • Sekretar Redakcije: ZDENKA KARABASIL • Lektor i korektor: JOVANKA STOIĆEVIĆ • Tehnička priprema: IP »Znak Sagite« • Štampa I povez: NIŠP »Dnevnik«

supernova

IV KOLO

supernova

1. Harlan Elison — Edvard Brajant:
   FENIKS BEZ PEPELA
2. Stiven King:
   TRKAČ
3. Džon Varli:
   DIREKTNA VEZA SA OFJYKSOM
4. Džejms Šmit:
   LAVLJA IGRA
5. A.E. Van Vogt:
   SLAN
6. Ursula Legvin:
   PREDVORJE

